

STUDIU PRIVIND SITUAȚIA ACTUALĂ REFERITOARE LA DREPTURILE ȘI EGALITATEA DE GEN, PROBLEMATICA DISCRIMINĂRII PE BAZĂ DE DE GEN ÎN JUDEȚELE SUCEAVA ȘI NEAMȚ

Autori:

Rodica-Corina ANDREI – Sociolog, Asociația GO-AHEAD

Alexandru-Cosmin APOSTOL – Sociolog, Asociația GO-AHEAD

Cătălina GRIGORAȘ-POPA – Asistent de cercetare, Inspectoratul Școlar Județean Neamț

Alina HURUBEAN – Asistent de cercetare, Asociația Școlară Suceveană pentru Educație și Dezvoltare

Noiembrie 2022

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
CAPITOLUL I. Politici, recomandări, strategii naționale și internaționale privind egalitatea de gen, combaterea violenței bazate pe gen și promovarea dreptului la educație pentru fete – Analiză secundară a datelor	6
I.1. Repere conceptuale și teoretice	6
I.2. Strategii și viziuni europene privind promovarea egalității de gen în educație	10
I.3. Măsurile naționale și locale privind promovarea egalității de gen în educație.....	12
I.4. Conștientizarea problematicii diferențelor și a egalității de gen: componentă a dezvoltării personale și profesionale pe tot parcursul vieții	13
I.5. Analize statistice privind accesul la educație	30
I.6. Analiză situațională: județul Neamț	32
I.7. Analiză situațională: județul Suceava	34
CAPITOLUL II. Studiu cantitativ privind drepturile și egalitatea de gen în educație și problematica discriminării pe bază de gen în mediul școlar în județele Neamț și Suceava..	37
II.1. Aspecte generale privind metodologia cercetării.....	37
II.1.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul cadrelor didactice din județele Neamț și Suceava	38
II.1.2. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul părinților de elev/ elevi de liceu/ școală profesională din județele Neamț și Suceava .	39
II.1.3. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul elevilor și elevilor din județele Neamț și Suceava.....	41
II.2. Analiza perspectivei cadrelor didactice	43
II.3. Analiza perspectivei părinților.....	58
II.4. Analiza perspectivei elevilor	76
CAPITOLUL III. Studiu calitativ privind drepturile și egalitatea de gen în educație și problematica discriminării pe bază de gen în mediul școlar în județele Neamț și Suceava..	95
III.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării calitative realizată în rândul directorilor de unități de învățământ din județele Neamț și Suceava	95
III.2. Studiu calitativ – opinii ale directorilor de școli din județul Neamț	96

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

III.3. Studiu calitativ – opinii ale directorilor de școli din județul Suceava.....	104
CAPITOLUL IV. Importanța activităților proiectului. Feedback și impact	110
IV.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării în etapa a doua a cercetării.....	110
IV.2. Analiza răspunsurilor elevelor cu privire la activitățile proiectului	110
V. Analiza SWOT	118
VI. Concluzii	122
IV.1. Propuneri și recomandări de acțiune	127

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

INTRODUCERE

Asociația GO-AHEAD București, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Neamț și Asociația Școlară Suceveană pentru Educație și Dezvoltare, a lansat pe data de 1 martie proiectul EDURIGHTS4GIRLS – Acces egal la educație.

Proiectul urmărește o schimbare de perspectivă în zona educațională, prin **programe de dezvoltare personală a tinerelor** din județele Neamț și Suceava, o schimbare cu impact pe termen mediu în vederea **creșterii stimei de sine și combaterii stereotipurilor de gen** în rândul celor care finalizează școala, iar pe termen lung, ameliorarea acestor probleme la nivelul societății din România.

Din punct de vedere statistic, România este pe primul loc în Uniunea Europeană ca **număr de nașteri în rândul adolescentelor**. De aceea, obiectivul principal al proiectului este creșterea nivelului de conștientizare și aplicare a drepturilor omului, în special a celor legate de **problematica de gen și accesul/ dreptul la educație** prin măsuri specifice.

Cel puțin 480 de eleve și 210 cadre didactice din 15 unități de învățământ din județele Neamț și Suceava beneficiază de sesiuni de dezvoltare personală, consiliere, terapie (inițial au fost selectate 14 unități de învățământ, ulterior, pentru întregirea grupului țintă a fost adăugată o unitate de învățământ din județul Neamț). Peste 2000 de persoane, printre care elevi, părinți, profesori, actori din comunitățile vizate beneficiază de acțiuni extinse de conștientizare, monitorizare și advocacy.

Durata de implementare a proiectului este de 24 de luni, având o valoare totală de 248.853,72 Euro. Proiectul este derulat de Asociația GO-AHEAD București, în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Neamț și ASSED – Asociația Școlară Suceveană pentru Educație și Dezvoltare, cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014-2021.

În societatea românească actuală, ca și în alte țări din Europa, există multiple inegalități/disparități între femei și bărbați pe piața muncii, în viața publică și în viața privată. Chiar dacă statutul femeii în societate s-a schimbat considerabil în comparație cu deceniile anterioare, adesea, *femeile și bărbații nu au aceleași șanse* sub aspectul traseului educațional și profesional sau al vieții de familie. Optând pentru o perspectivă critică în raport cu abordările care susțin naturalizarea dominației masculine, pornim de la premisa argumentativă că asimetriile și inegalitățile de gen sunt construite social, fiind generate și susținute prin mentalități și mecanisme socio-culturale conservatoare, care mențin rolurile tradiționale și stereotipurile negative/discriminatorii de gen, restricționând astfel alegerile, oportunitățile, dezvoltarea și participarea femeilor la viața socială și profesională.

Pentru a înțelege corect și nuanțat situațiile discriminatorii, în funcție de criteriul sex/gen social, precum și a cazurilor de discriminare multiplă, rezultate din cumularea a două sau mai multe criterii de discriminare, între care genul ocupă un loc central (ne definim identitatea în primul rând ca femei/bărbați, apoi ca rasă, clasă, vârstă etc.), este importantă investigarea cauzelor, a rădăcinilor socioculturale profunde ale discriminării, în paralel cu identificarea și definirea țintei urmărite sau a rezultatului așteptat, respectiv facilitarea egalității de șanse pentru femei și bărbați¹.

¹ Raportul FEMINA, *Cercetare națională asupra discriminării de gen pe piața muncii din România* (București: INSOMAR, 2011), 21.

Proiect derulat de:

În acest sens a fost realizată o cercetare de teren mixtă (cantitativă și calitativă) ca analiză inițială necesară implementării activităților proiectului EDURIGHTS4GIRLS în cele 14 licee/școli profesionale selectate din județele Neamț și Suceava, care a reprezentat prima etapă și prima parte a cercetării. Cercetarea are ca scop identificarea **opiniilor, percepțiilor, nevoilor** de informare și dezvoltare ale elevilor din liceu și ale cadrelor didactice îndrumătoare, referitoare la **drepturile și egalitatea de gen, problematica discriminării pe bază de gen**.

A doua secvență a cercetării constă în analiză de feedback care conține și aspecte de impact asupra fetelor din grupul țintă al proiectului, realizată în cele 15 unități de învățământ din județele Neamț și Suceava. Aceasta a fost realizată după implementarea activităților educative și de conștientizare din cadrul proiectului, și a celor două analize SWOT la nivelul celor 2 județe. Cercetarea a fundamentat planurile de acțiune locale în sectorul educației din perspectiva egalității de gen.

Proiect derulat de:

**INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ**

CAPITOLUL I. Politici, recomandări, strategii naționale și internaționale privind egalitatea de gen, combaterea violenței bazate pe gen și promovarea dreptului la educație pentru fete – Analiză secundară a datelor

I.1. Repere conceptuale și teoretice

Unul dintre conceptele umbrelă în jurul căruia este construit prezentul studiu este referitor la **dreptul la educație**, consfințit prin articolul 14 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (UE)². Acest drept se reflectă în toate legile fundamentale ale țărilor membre ale UE, inclusiv în Constituția României, fiind reglementat prin intermediul articolului 32³.

Art. 14 - Dreptul la educație Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene	Art. 32 – Dreptul la învățătură Constituția României
(1) Orice persoană are dreptul la educație, precum și la accesul la formare profesională și formare continuă (2) Acest drept include posibilitatea de a urma gratuit învățământul obligatoriu. (3) Libertatea de a înființa instituții de învățământ cu respectarea principiilor democratice, precum și dreptul părinților de a asigura educarea și instruirea copiilor lor, potrivit propriilor convingeri religioase, filozofice și pedagogice, sunt respectate în conformitate cu legile interne care reglementează exercitarea acestora.	(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instrucție și de perfecționare. (2) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională. (3) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege. (4) Învățământul de stat este gratuit, potrivit legii. Statul acordă burse sociale de studii copiilor și tinerilor proveniți din familii defavorizate și celor instituționalizați, în condițiile legii. (5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii. (6) Autonomia universitară este garantată. (7) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este organizat și garantat prin lege.

La o analiză sumară a principiilor reglatoare privind dreptul la educație, se poate observa că în referințele de ordin legislativ accentul cade pe libertăți, dar și pe asigurarea egalității de șanse în educație, fiind menționate diverse criterii non-discriminatorii și incluzive. Așadar, al doilea concept cheie al prezentei analize este legat de **egalitatea de șanse**.

² Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, disponibilă la adresa web: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>, accesată la data de 29 aprilie 2021.

³ Constituția României, disponibilă la adresa web: http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act2_1&par1=2, accesată la data de 29 aprilie 2021.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Un pilon fundamental al asigurării egalității de șanse și al drepturilor sociale este privitor la **egalitatea de gen**. De altfel, în articolul 8 al *Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (Versiune consolidată)* se prevede că „În toate acțiunile sale, Uniunea urmărește să elimine inegalitățile și să promoveze egalitatea între bărbați și femei”⁴.

În mentalul colectiv al elevilor din România există imaginea că principiul egalității de șanse este mai degrabă nerespectat la nivelul sistemului educațional autohton, fapt care a fost relevat în concluziile unui studiu recent efectuat de Unicef pe un eșantion alcătuit din 2842 de elevi din toate județele țării și ale căror rezultate au fost diseminate în iunie 2020⁵. De menționat ar fi faptul că această cercetare a fost întocmită în contextul adoptării unui amendament la Legea educației naționale nr. 1/ 2011 în vara anului precedent, propunerea legislativă vizând modificarea articolului 7 prin a interzice în școli „activitățile în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțeleasă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic (n.a. genul fiind de fapt un construct social) și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași”. În cele din urmă, acest amendament care la vremea respectivă a tulburat opinia publică, a fost declarat neconstituțional de către Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 907 din 16 decembrie 2020⁶.

În sinteză, rezultatele sondajului realizat prin intermediul platformei U-Report arată că:

- Aproximativ două treimi dintre elevi considerau, la momentul efectuării cercetării, că fetele și băieții nu beneficiază de șanse și tratament egal, iar școala românească nu promovează egalitatea de șanse și de tratament între fete și băieți;
- Peste jumătate dintre tinerii chestionați au menționat că știu exemple concrete în care adolescenți din grupul lor s-au confruntat cu situații dificile sau tratament diferențiat din cauza faptului că sunt fete/ băieți și chiar au fost hărțuiți/ agresați pe motive de gen;
- O treime dintre elevi consideră că principala problemă cu care se confruntă adolescenții din cauza faptului că sunt fete sau băieți o constituie presiunea referitoare la înfățișarea fizică, iar trei din zece au menționat diferențele între ce pot fetele/ băieții. Totodată, unul din cinci elevi a punctat la acest aspect hărțuirea în mediul online;
- O treime dintre elevi cred că faptul că sunt fete sau băieți a avut o influență asupra așteptărilor părinților;
- Nouă din zece elevi consideră că egalitatea de șanse între fete și băieți ar trebui să se constituie într-un subiect care ar trebui discutat în mediul școlar, principalele tipuri de informații așteptate ținând, printre altele, de „cum să promovezi șanse egale”, „cum să recunoști situații de discriminare” sau tematici referitoare la „corpul uman și educație pentru sănătate”;
- Peste jumătate dintre tinerii eșantionați și-ar dori să primească asemenea informații privitoare la egalitatea de gen în educație prin intermediul discuțiilor de grup cu experți, în timp ce trei din zece au optat pentru discuții de grup cu profesorii.

Însă egalitatea de gen este amenințată de trei mari pericole: *stereotipurile de gen*, *discriminarea de gen* și *violența de gen*. Pe acest fond, în următoarele rânduri vor fi tratate cele trei concepte anterior menționate.

Potrivit Institutului European pentru Egalitatea de Gen (European Institute for Gender Equality – EIGE), **stereotipurile de gen** sunt „idei preconcepute potrivit cărora femeile și bărbații au caracteristici și roluri

⁴ *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (Versiune consolidată)*, document disponibil la adresa web: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=RO>, accesată la data de 5 mai 2021.

⁵ Informații referitoare la rezultatele studiului sunt disponibile la adresa web: <https://romania.ureport.in/opinion/1784/>, accesată la data de 5 mai 2021.

⁶ https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/01/Decizie_907_2020.pdf

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

determinate și limitate în funcție de gen”⁷. Același Institut European pentru Egalitatea de Gen semnalează faptul că „stereotipizarea de gen poate limita dezvoltarea talentelor naturale și a capacităților fetelor și băieților, femeilor și bărbaților, precum și experiențele lor educaționale și profesionale și oportunităților lor în viață în general. Stereotipurile despre femei sunt atât cauza, cât și consecința unor atitudini, valori, norme și prejudecăți adânc înrădăcinate împotriva femeilor. Se folosesc pentru a justifica și a menține relațiile istorice de putere ale bărbaților asupra femeilor, precum și atitudinile sexiste care împiedică promovarea femeilor.” (sursa: EIGE) Astfel, stereotipurile de gen înglobează diverse credințe sau generalizări cu privire la comportamente, caracteristici și rolurile cotidiene îndeplinite de femei și bărbați. Spre exemplu, rolurile stereotipizate specifice femeilor includ diverse caracteristici atribuite preponderent doar acestora: sunt considerate emoționale, grijulii, gospodine și au nevoie de protecție. În cazul rolurilor stereotipizate specifice bărbaților, pot fi incluse atribute ca raționalitatea, orientarea spre carieră și puterea. Asemenea concepții pot fi interpretate și într-un sens contrar, spre exemplu femeile sunt considerate mai puțin raționale, iar sensibilitatea este la cote mai scăzute în rândul bărbaților. De altfel, existența stereotipurilor de gen alimentează apariția prejudecăților, fiind așadar limitative.

Apariția stereotipurilor de gen este în strânsă legătură cu tradițiile, cultura și cutumele locale, de ordin socio-cultural. Prin intermediul socializării de gen, copiii învață modalitățile în care ar trebui să se comporte femeile și bărbații, iar principalele instanțe ale socializării de gen sunt familia, prietenii, mass-media, instituțiile – inclusiv cele educaționale sau biserica. De altfel, încă de la vârste fragede copiii sunt învățați cum anume să se comporte, să arate și să se joace în funcție de sexul lor, asemenea idei fiind considerate acceptate (dezirabile) din punct de vedere social și construite adesea inconștient. Potrivit Simonei Rodat (2017)⁸, socializarea de gen reprezintă „învățarea rolurilor de gen prin intermediul tuturor influențelor mediului social, fiind un proces care începe încă de la nașterea copilului. Prin socializarea de gen copilul deprinde comportamentele considerate a fi potrivite apartenenței sale sexuale și învață valorile acceptate la nivel cultural, cu privire la ceea ce este specific masculin, respectiv specific feminin. Socializarea de gen contribuie nu doar la formarea conștiinței diferenței de gen, dar și la recunoașterea și acceptarea socială a stratificării sociale de gen din orice societate (...)” (p. 273).

În sinteză, stereotipurile de gen pot avea o influență deosebită asupra modelării percepției asupra sinelui, afectând deopotrivă bunăstarea și atitudinile față de relații. În mediul educațional, stereotipurile de gen afectează experiența școlară a tânărului sau/ și performanțele educaționale. Toate asumțiile pe care le creăm asupra băieților și fetelor pot fi atât conștiente, cât și inconștiente și pot conduce la un tratarea diferențiată a unui grup în comparație cu altul⁹.

După cum am semnalat anterior, un alt obstacol în realizarea egalității de gen îl reprezintă **discriminarea de gen**. În sens larg, **discriminarea** este definită în România prin intermediul Ordonanței nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Astfel, conform actului legislativ anterior menționat prin discriminare se înțelege „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”¹⁰

⁷ A se vedea <https://eige.europa.eu/ro/taxonomy/term/1222>, accesat la data de 19 mai 2021.

⁸ https://www.revistadesociologie.ro/sites/default/files/07-srodatt_0.pdf

⁹ <https://education.gov.scot/media/khs24hr/gender-stereotyping-intro.pdf>

¹⁰ A se vedea <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24129>, accesat la data de 02 mai 2021.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Articolul 21 Nediscriminarea

(1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.

(2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie¹¹

Un tip aparte de discriminare este **discriminarea de gen**, aceasta fiind pe larg tratată în cadrul prezentului studiu. Discriminarea de gen poate fi definită drept „orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de gen care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”¹²

Conform unei broșuri informative elaborate de Laura Grünberg pentru *Fundația Terre des hommes*, discriminarea de gen poate fi de două tipuri: discriminare directă și discriminare indirectă.

Discriminare directă (de gen): a trata o persoană mai puțin favorabil față de o altă persoană aflată într-o situație comparabilă cu aceasta, pe criteriu de sex/gen, în contradicție cu legislația în vigoare (de exemplu salarii diferite pentru femei și bărbați pentru aceeași muncă).

Discriminare indirectă (de gen): a aplica prevederi, criterii sau practici, în aparență neutre, care, prin efectele pe care le generează, afectează nefavorabil femeile (sau mai rar bărbații); formă de discriminare de gen care poate trece neobservată, este mai greu de documentat (de exemplu criterii de admitere eliminatorii la Academia de Poliție de tip înălțime 1,80).

Sursa datelor: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/vqb_brosura-ro210x270mm_03a.pdf

Sintetizând, discriminarea de gen se referă la acele situații în care oamenii sunt tratați, judecați și evaluați diferențiat din simplul motiv că sunt bărbați sau femei și nu prin prisma abilităților, aptitudinilor și competențelor pe care le posedă. După cum se poate observa, un efect al discriminării de gen poate fi considerată **violența de gen**. Violența de gen este „tipul de violență îndreptată împotriva unei persoane pe motive ce au de-a face cu genul sau sexul unei persoane. Aceasta include violența domestică, violul, abuzul sexual și hărțuirea sexuală, intimidarea la școală și locul de muncă, traficul de ființe umane și prostituția forțată” (UNHCR, 2016).¹³ Chiar dacă și bărbații pot fi victime ale violenței de gen, statisticile arată că femeile sunt cele mai expuse acestui flagel. Încă din 1995 Organizația Națiunilor Unite (ONU) recunoștea faptul că violența asupra femeilor reprezintă o problemă globală care contravine principiului egalității, aducând cu sine importante atingeri drepturilor și libertăților fundamentale. De altfel, conform unor date recente furnizate de World Bank (2019), la nivel mondial una din trei femei este afectată de violența de gen¹⁴. Una dintre caracteristicile violenței de gen este că nu cunoaște, fiind prezentă atât în țările în curs de dezvoltare, cât și în statele dezvoltate. De asemenea, violența de gen este întâlnită în rândul tuturor tipurilor de femei și fete, indiferent de statutul lor socio-economic. Cu alte cuvinte, violența de gen afectează deopotrivă și pe cei bogați și pe cei mai puțin înstăriți. Într-un document remis de Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=DE>, accesat la data de 10 mai 2021.

¹² A se vedea <https://centrulfilia.ro/ce-este-discriminarea-impotriva-femeilor/>, accesat la data de 10 mai 2021.

¹³ A se vedea <https://www.unhcr.org/ro/42-violenta-sexuala-si-de-gen-sgbv.html>, accesat la data de 15 mai 2021.

¹⁴ A se vedea <https://www.worldbank.org/en/topic/socialsustainability/brief/violence-against-women-and-girls>, accesat la data de 15 mai 2021.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

(CNEPSS), Institutul Național de Sănătate Publică (INSP) și Centrul Regional de Sănătate Publică Mureș (CRSPM), violența de gen este desemnată ca fiind „manifestarea cea mai brutală a inegalității existente la nivelul societății noastre”, fiind „unul dintre cele mai flagrante atacuri aduse drepturilor fundamentale, adică libertății, egalității, vieții, siguranței și nediscriminării”¹⁵. În plus, conform Consiliului Europei¹⁶ *violența de gen și violența împotriva femeilor* reprezintă două noțiuni care pot fi considerate interșanjabile ca înțeles, odată ce actele de violență sunt îndreptate cel mai des împotriva femeilor, afectându-le într-o manieră disproporționată comparativ cu bărbații. Violența de gen poate fi sexuală, fizică, verbală, psihologică (emoțională) sau socio-economică și poate lua mai multe forme, de la violența verbală și discursuri de ură pe internet (*hate speech*), până la hărțuire, viol sau crimă. Poate fi comisă de oricine: un soț/ partener actual sau fost, un membru al familiei, un coleg de serviciu, colegi de școală, prieteni, o persoană necunoscută sau persoane care acționează în numele unor instituții. Violența de gen, ca și în cazul oricărui tip de violență, este o problemă care implică relațiile de putere. Se bazează pe un sentiment de superioritate și pe o intenție de a afirma această superioritate în familie, la școală, la locul de muncă, în comunitate sau în societate în ansamblu. Într-un raport UNESCO¹⁷ se arată că violența de gen este în fapt susținută de instituții sociale de la care ne-am putea aștepta cel mai puțin să tolereze asemenea comportamente. În discuție este adusă inclusiv școala, prin violența de gen fiind afectat în mod direct dreptul fundamental la educație și învățare al copiilor. Școlile și alte instituții de învățământ nu sunt izolate de tradițiile, cultura și cutumele locale și astfel pot legitima și consolida diverse norme de gen dăunătoare. Ca să subliniem răspândirea majoră a violenței de gen în școală, menționăm o statistică furnizată de UN Women (2016)¹⁸, care susține că peste 246 de milioane de copii sunt supuși violenței de gen în școli sau în jurul acestora în fiecare an. Aceasta reprezintă o gravă încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare de gen care are consecințe majore pe planul dezvoltării fizice, psihologice și educaționale.

I.2. Strategii și viziuni europene privind promovarea egalității de gen în educație

Potrivit Strategiei privind egalitatea de gen 2020-2025¹⁹ eliminarea inegalităților este o valoare de bază a Uniunii Europene. Beneficiile egalității de gen valorifică diversitatea creând locuri de muncă și favorizând economia verde, inovatoare. Uniunea Europeană înregistrează progrese semnificative privind egalitatea de gen datorită legislației orientate în această perspectivă în diferite domenii de politică. Deși UE este lider mondial în domeniul egalității de gen, progresele nu au ajuns la o egalitate de gen deplină și există pericolul ca acest progres să fie reversibil din cauza inegalității în domeniul ocupării forței de muncă, al remunerării diferențiate, în mediul casnic, în ciuda progreselor făcute prin educație. O frână în atingerea principiului egalității este reprezentată de discursurile sexiste și persistența, în conștiința unor persoane, a stereotipurilor de gen, ajungându-se la violență, hărțuire și abuzuri asupra femeilor.

¹⁵ A se vedea <https://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2016/01/Analiza-de-situatie-2015-7.pdf>, accesat la data de 15 mai 2021.

¹⁶ <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence>, accesat la data de 16 mai 2021.

¹⁷ http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/HIV-AIDS/pdf/SRGBV_UNESCO_Global_ReviewJan2014.pdf, accesat la data de 17 mai 2021.

¹⁸ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2016/12/global-guidance-on-addressing-school-related-gender-based-violence>

¹⁹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_ro

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Scopul strategiei vizează dobândirea de șanse egale pentru a prospera, bărbații și femeile fiind liberi să-și dezvolte capacitățile personale fără restricții stereotipice generate de rasă sau origine etnică, religie, dizabilități, orientare sexuală sau vârstă. Aplicarea strategiei necesită o abordare duală bazată pe principiul transversal care presupune combinarea genului cu alte caracteristici sau identități personale și modul în care aceste intersecții contribuie la experiențe de discriminare unice. Cea de-a 25 aniversare a adoptării Declarației și a Platformei de acțiune de la Beijing, primul angajament universal pentru promovarea egalității între femei și bărbați, confirmă strategia UE al cărei obiectiv principal este crearea unei lumi mai bune pentru femei și bărbați. Platforma de acțiune imaginează o lume în care fiecare femeie și fată își poate exercita libertățile și alegerile și își poate realiza toate drepturile, cum ar fi să trăiască fără violență, să meargă la școală, să participe la decizii și să câștige salarii egale pentru o muncă egală.

Măsuri specifice ale aplicării strategiei.

1. Eliminarea violenței și stereotipurilor

Exprimarea liberă a ideilor și a emoțiilor pe parcursul educațional și profesional presupune siguranța la domiciliu, la locul de muncă, în public și în mediul online, pentru a sprijini victimele unor astfel de infracțiuni, pentru a trage la răspundere făptașii, dar și pentru a preveni violența bazată pe gen. Prevenirea și combaterea, în toate formele sale, este o prioritate a Convenției Consiliului Europei, manifestată în cadrul Convenției de la Istanbul în 2017. Ameliorarea măsurilor presupune includerea formelor specifice de violență bazată pe gen (euroinfracțiuni), cum ar fi: hărțuire sexuală, abuzuri împotriva femeilor, mutilări genitale, avort forțat, sterilizare forțată, căsătorii timpurii sau forțate etc. În acest scop, un rol important în prevenție îl are educația timpurie prin care băieții și fetele sunt sprijiniți și informați asupra dezvoltării unor relații nonviolente în societate și mediul.

Combaterea stereotipurilor de gen este necesară pentru a elimina cauzele inegalității de gen care afectează toate domeniile societății prin limitarea libertății și a opțiunilor femeilor și bărbaților. Combinarea diferitelor stereotipuri accentuează impactul negativ al acestora în viața societății, 44% dintre europeni considerând că rolul primordial al unei femei este de a se ocupa de casă și familie. Un factor-cheie în depășirea stereotipurilor este dezvoltarea profesională a femeilor în domeniul inteligenței artificiale (domenii precum IT, cinematografie, producție de film, regie, mass-media, etc).

2. Prosperitate într-o economie bazată pe egalitatea de gen

Independența economică presupune remunerarea în mod egal a femeilor și a bărbaților pentru o muncă de valoare egală. Implicarea activă a femeilor pe piața forței de muncă oferă independență economică acestora și contribuie la dezvoltarea economiei, deși există domenii în care bărbații sunt favorizați. Aceste drepturi sociale orientate în direcția dezvoltării durabile și a egalității de gen sunt monitorizate prin rapoarte semestriale pe țări în scopul promovării modului în care politicile economice și de ocuparea forței de muncă pot sprijini realizarea acestor obiective. Există programe de sprijin pentru reforme structurale în administrația publică care au scop integrarea perspectivelor de gen. Acest lucru ar diminua numărul femeilor care trăiesc în condiții de sărăcie și perpetuarea inegalității structurale de gen bazate pe rolurile de gen tradiționale în domeniile profesionale și în viața privată. De asemenea, reformele structurale privind integrarea egală pe piața forței de muncă oferă femeilor posibilitatea de a prospera ca antreprenori, dar și ca angajați în diferite sectoare ale economiei. Combaterea segregării orizontale în educație și formare este un deziderat al Comisiei Europene cu scopul de a realiza un echilibru de gen în profesiile dominate în mod tradițional de bărbați, respectiv de femei.

Prosperitatea presupune și repartizarea egală, între femei și bărbați, a responsabilităților casnice și de ordin financiar. Reglementările legislative tind să elimine diferențele de remunerare dintre femei și bărbați. De exemplu, femeile care își întrerup cariera din diferite motive (servicii casnice, creșterea copiilor, în special pentru părinții unici susținători ai familiilor) pot avea venituri reduse la pensie. De aceea Comisia Europeană luptă pentru protejarea drepturilor la pensie și pentru încurajarea repartizării egale a responsabilităților familiale între femei și bărbați.

3. Posturi de conducere ocupate, atât de femei, cât și de bărbați în toate sectoarele societății

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Femeile și bărbații au drepturi egale în alegerea carierei. Chiar dacă în nivelurile inferioare ale administrației publice sau ale societăților private există o paritate de gen posturile de conducere sunt în mare parte ale bărbaților din cauză că instituțiile și organismele UE sunt scutite de obligația de a asigura echilibrul de gen în posturile de conducere.

4. Integrarea dimensiunii de gen și o perspectivă intersecțională în politicile UE
Egalitatea de gen se realizează prin promovarea echității și crearea de oportunități în vederea redistribuirii puterii a influenței și a resurselor umane în toată diversitatea lor. UE dorește prin această politică tranziția către o economie verde, tranziția digitală și schimbări demografice. Un alt exemplu ar fi acela că femeile și bărbații nu sunt afectați în aceeași măsură de politicile ecologice menite să combată schimbările climatice sau de tranziția către un mediu curat.

5. Finanțarea acțiunilor destinate realizării de progrese în domeniul egalității de gen în UE
Integrarea dimensiunii de gen în cadrul financiar multianual (CFM) este o propunere a Comisiei Europene, pentru finanțarea acțiunilor de promovare a participării femeilor pe piața muncii și a echilibrului dintre viața profesională și cea privată. Astfel se va sprijini antreprenoriatul în rândul femeilor, se va investi în structurile de îngrijirea și pentru combaterea segregării de gen în domenii profesionale, dar și pentru sprijinirea cercetării și inovării.

6. Abordarea egalității de gen și a emancipării femeilor în întreaga lume
Disparitatea de gen este o problemă globală. Acțiunile UE susțin egalitatea de gen și emanciparea femeilor prin eradicarea violenței împotriva femeilor și a fetelor, prin promovarea emancipării economice și sociale ale femeilor asigurându-se respectarea drepturilor umane. UE finanțează sprijinirea drepturilor femeilor, sănătatea sexuală și reproductivă a acestora și drepturile aferente depunând eforturi pentru reducerea violenței sexuale și bazate pe gen în întreaga lume. Acțiunile cheie ale strategiei sunt puse în aplicare și monitorizate, progresele fiind raportate anual și privite ca punct de reper în acțiunile viitoare.

I.3. Măsuri naționale și locale privind promovarea egalității de gen în educație

În România, egalitatea de șanse este un principiu fundamental al drepturilor omului transpus atât la nivel legislativ cât și la nivelul politicilor publice. Legea nr. 202/2002 reglementează măsurile pentru promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați. De asemenea se definesc termeni precum egalitatea de șanse între femei și bărbați, discriminarea pe criteriu de sex, discriminarea directă și indirectă, hărțuire sexuală, plată egală pentru muncă de valoare egală, acțiuni pozitive, discriminare multiplă.

În prevederile OUG nr. 61/2008 în vederea implementării egalității de gen se precizează faptul că se va pune în aplicare eliminarea oricărui tip de discriminare directă sau indirectă bazată pe sex, inclusiv de aplicare a unui tratament mai puțin favorabil femeilor pe motive de sarcină și maternitate.

Hotărârea nr. 484 din 23 mai 2007 privind aprobarea Statutului Agenției Naționale pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați asigură integrarea activă a perspectivei de gen în toate politicile și programele naționale.

Ministerul Muncii și Justiției Sociale (MMJS) și-a asumat obiective în domeniu puse în aplicare prin intermediul unor măsuri specifice înscrise în trei documente strategice: Strategia Națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2006-2009, Strategia Națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2010-2012, Strategia Națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru perioada 2014-2017.

Programul de guvernare pentru perioada 2017-2020 prevede și capitolul *Politici în domeniul educației*, cu relevanță și în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați. Acest capitol conține trei linii definitorii: implementarea principiului egalității de șanse în educație, îmbunătățirea performanțelor

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

educaționale, a abilităților și competențelor tuturor copiilor și tinerilor prin accesul la un sistem de educație de calitate, relevant și incluziv; dezvoltarea calitativă și cantitativă a masei de cercetători prin dezvoltarea unei infrastructuri de cercetare de nivel înalt; realizarea reformei curriculare și înnoirea tuturor manualelor în scopul reducerii încărcăturii de muncă pentru elev mai ales în bugetul de timp liber al copiilor.

Prin adoptarea Legii nr.23/2015, ziua de 8 mai a devenit Ziua egalității de șansă între femei și bărbați, România aderând la această dată la Campania HeForShe inițiată de către UN Women²⁰. Scopul campaniei a fost promovarea egalității de gen în educație, în vederea creșterii nivelului de conștientizare și sensibilizare asupra responsabilității pe care bărbații o au în eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și a violenței îndreptate împotriva femeilor.

Astfel educarea tinerei generații este premiza atingerii acestor obiective, iar mobilizarea elevilor și a cadrelor didactice preuniversitare reprezintă una dintre cele mai eficiente modalități de promovare a politicilor de gen.

Școala românească consideră educația în serviciul copilului, al familiei, al comunității și al societății. Scopul educației este modelarea copilului într-un adult responsabil, integrat social și profesional. Valorile fundamentale ale educației în România sunt încrederea, echitatea, solidaritatea, eficacitatea și autonomia.

1. *Încrederea* definește respectul reciproc și interdependența dintre cei implicați în actul educativ (elevi, părinți, profesori). Aceasta presupune sinceritate și relații constructive între părți, iar integritatea, convergența și corectitudinea stau la baza încrederii pentru atingerea scopului viziunii educației.
2. *Echitatea* se referă la dreptul fiecărui elev de a avea șanse egale să-și atingă potențialul maxim, indiferent de statutul socio-economic, de aptitudini sau caracteristici fizice și psihice.
3. *Solidaritatea* formează între actorii educației o comunitate de învățare incluzivă. Toți membrii societății lucrează împreună, în vederea atingerii succesului școlar.
4. *Eficacitatea* se referă la strategiile și acțiunile aplicate în mod diferențiat pentru fiecare elev și pentru fiecare situație astfel încât copii să progreseze spre potențialul lor maxim. Eficacitatea este în concordanță cu abilitatea educatorului de a-și îmbunătăți practicile în permanență, în beneficiul elevilor
5. *Autonomia* presupune asumarea procesului și parcursului decizional la nivel de elev-profesor și reglementări legislative la nivel de curriculum și administrare a serviciului public în educație.

I.4. Conștientizarea problematicii diferențelor și a egalității de gen: componentă a dezvoltării personale și profesionale pe tot parcursul vieții

1. Dimensiunea de gen a fenomenelor sociale

Pentru faptul că *variabila sex/gen social*²¹ structurează toate aspectele existenței noastre, fiind prezentă la nivelul comportamentelor, normelor, legilor, politicilor publice, instituțiilor sociale, ca și în contextul

²⁰ United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women

²¹ Termenii de sex și gen sunt utilizați uneori ca sinonimi, însă distincția dintre ei este importantă.

Sexul include caracteristicile biologice și fiziologice - hormonale și anatomice - unice care aparținând fie bărbatului, fie femeii.

Genul descrie aspectele culturale, psihologice și sociale atribuite faptului de a fi bărbat sau femeie. Construirea unei *identități de gen* ne permite să interpretăm înțelesul fiecărui sex, ce înseamnă a fi femeie sau bărbat într-o

Proiect derulat de:

vieții cotidiene, este necesar să integrăm dimensiunea de gen în cercetările teoretice și aplicative cu privire la fenomenele și procesele socio-umane.

Includerea dimensiunii de gen în analizele și diagnozele sociale nu se rezumă la investigarea unei problematice care se referă doar la femei sau doar la bărbați, ci are în atenție aspecte relevante pentru ambele genuri, încercând să surprindă *dinamica relațiilor de gen* în diferite contexte sociale, cu referire la educație, diviziunea muncii, viața publică și viața privată.

Abordarea realităților sociale din perspectiva *dimensiunii de gen* (numită analiză de gen) are în atenție aspecte precum:

- nevoile practice și interesele strategice ale celor două genuri (*practical needs and strategic interests*);
- interacțiunile între bărbați și femei în sfera vieții publice și private cu privire la: educație, diviziunea muncii, distribuția resurselor și a puterii, configurații mentale și stereotipurile de gen;
- accesul și controlul asupra resurselor, beneficiilor și proceselor decizionale;
- impactul potențial diferit al intervențiilor programului-proiectului asupra femeilor și bărbaților (fete/băieți);
- constrângerile și oportunitățile sociale și culturale diferite în funcție de gen;
- capacitatea instituțiilor de a programa acțiuni pentru egalitatea de gen;
- mecanismele socio-culturale de structurare a modelelor de feminitate și masculinitate;
- diferențele și inegalitățile de gen existente la diferite niveluri ale vieții sociale;
- identificarea configurațiilor mentale și a stereotipurilor de gen care mențin inegalitățile de gen;
- proiectarea unor strategii de schimbare socială prin politici publice;
- intervenții sociale de tip conștientizare și educare prin strategii de capacitate a celor două genuri (*empowerment*).

Așadar, dimensiunea de gen în analiza fenomenelor sociale are în atenție, în principal, problematica egalității de gen, respectiv mecanismele socio-culturale care generează inegalități între femei și bărbați. Problematice (in)egalității de gen este considerată, în documentele europene și naționale, un *indicator relevant al dezvoltării și al gradului de modernizare al unei societăți*.

Deși există preocupări constante încă de la începutul anilor '90, *tema egalității de gen* nu este o temă foarte vizibilă în dezbaterile teoretice și politice din România. Putem identifica câteva atitudini care s-au conturat în acest sens, pe parcursul celor treizeci de ani de tranziție post-comunistă, atitudini care pendulează între *ignorarea* subiectului (considerat un subiect exotic, de import, fără relevanță pentru mediul social românesc), *minimalizarea* (întotdeauna există alte priorități) sau *respingerea* lui (fiind un subiect incomod, care pune în discuție ordinea de gen existentă și stereotipurile de gen înrădăcinate în structurile mentalului colectiv). Vorbim, în mod obișnuit, despre nevoile și interesele unor grupuri socio-profesionale sau de vârstă (medici, profesori, intelectuali, oameni de afaceri, mici întreprinzători, grupuri vulnerabile, bătrâni, copii, șomeri etc.) sau despre problemele și interesele comunității, *ignorând dimensiunea de gen*, uitând că societatea nu este unisex și că există multiple diferențe între experiențele noastre de viață din perspectiva genului. Pretinsa atitudine neutră în raport cu genul devine adesea *opacitate și indiferență de gen* – atitudini care simplifică abordările teoretice și intervențiile practice, dar le fac ineficiente sub aspectul valorizării resurselor umane, al creșterii calității vieții și al dezvoltării sociale.

anumită societate și cultură. Toate tipurile de obiecte și comportamente iau înțelesuri genizate, de la obiecte de prins părul (numai pentru fete), până la camioane jucărie (numai pentru băieți) și la culori (rozul este pentru fete, albastrul pentru băieți). Genul desemnează așadar construcția culturală a feminității și masculinității. Fiind construit cultural, înțelesul acestuia diferă în funcție de societate, cultură, epocă. Modelarea genului ține de educația formală și informală, de procesele de socializare. De aceea, sunt importante mesajele educaționale transmise fetelor și băieților pentru că astfel putem contribui la dezvoltarea egalității de gen.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Atitudini față de problematica diferențelor și a egalității de gen:

- **ignorarea** subiectului (considerat un subiect exotic, de import, fără relevanță pentru mediul social românesc);
- **minimalizarea** subiectului (întotdeauna există alte priorități pe agenda publică);
- **respingerea** subiectului (subiect incomod, care inflamează spiritele și pune în discuție ordinea de gen existentă);
- invocarea "**neutralității de gen**" (*gender-blind*) generează indiferență față de problematica de gen;
- **invocarea formală** a egalității de gen - utilizarea unui neolimbaj de lemn;
- **simplificarea** sensului **conceptului de egalitate** (înțeles ca nivelare, egalitarism, "toți egali" sau "ștergerea diferențelor");
- invocarea incompatibilității între **egalitate și diferență** sau între **egalitate și libertate**;
- **superficialitatea** abordării subiectului datorată lipsei de expertiză, a precarității informațiilor sau aspectului lor abstract.

Studiile de gen (*gender studies*): un domeniu interdisciplinar

Impulsionată de mișcările feministe ale anilor '70 și de revoluțiile produse în planul valorilor și al mentalităților pe care acestea le-au declanșat, problematica genului devine obiectul unor studii sistematice și cucerește treptat un spațiu distinct în perimetrul cercetării. Studiile de gen (*gender studies*) se impun ca domeniu interdisciplinar, centrat pe *surprinderea dimensiunii de gen a realității sociale și pe analiza mecanismelor socio-culturale care generează și întrețin inegalitățile de gen*, anunțând depășirea perspectivei androcentrice și afirmarea unor valori de sorginte androgină în planul cunoașterii și al acțiunii. Aducând inovații vizibile în plan *tematic* (prin introducerea unor teme ignorate sau minimalizate de științele sociale precum: *maternitatea, sexualitatea, corporalitatea, munca domestică, pornografia, violența, discriminarea, genizarea indicatorilor și statisticilor, dimensiunea de gen a instituțiilor sociale, relațiile de gen, experiențele femeilor, roluri de gen, viața privată*), în plan *conceptual* (regândirea și resemnificarea unor concepte din științele sociale și politice: natură/cultură; public/privat; cetățenie; libertate; putere; egalitate/inegalitate; diferență/identități multiple; patriarhat) și *metodologic* (esențialism versus nonesențialism sau denaturalizarea genului; critica gândirii dihotomice; *intersecționalitate* - genul situat la intersecția altor raporturi de putere, definite în funcție de clasă, rasă, vârstă, etnie; revirimentul cercetării calitative), probându-și aplicabilitatea practică prin răspunsuri adecvate la problemele societății moderne, *studiile de gen* fac parte din schimbarea paradigmatică postmodernă și contribuie la îmbogățirea și nuanțarea acesteia, prin integrarea categoriei *gen* în modelele de analiză și intervenție socială²².

Construite în prelungirea și în completarea studiilor feministe și a cercetărilor centrate pe problematica femeilor, preponderent descriptive, studiile de gen pun accentul pe analiza dinamicii *relațiilor de gen*, privite în diversitatea și complexitatea lor ca relații sociale și raporturi de putere. Instituționalizarea studiilor de gen în mediul universitar european datează din anii '90 și coexistă, ca denumire și preocupări, alături de studiile feministe (*feminist studies*) și studiile despre femei (*women's studies*) dezvoltate anterior (Bereni et al. 2011, 9).

Opțiunea teoretică ce fundamentează cercetarea de teren, pe care am realizat-o în cele 14 unități de învățământ din județele Suceava și Neamț, invită la o lectură genizată a realității sociale și a raporturilor de putere care stau la baza acesteia. Fundamentarea teoretică a cercetării aplicative este realizată din *perspectiva de gen*, ca *demers transversal și pluridisciplinar*, care pornește de la considerentul că raporturile sociale dintre sexe constituie o dimensiune centrală a oricărei societăți. *Perspectiva de gen* devine, astfel, mai mult decât un domeniu sau o axă de cercetare pentru științele socio-umane și

²² Hurubean A., *Feminin-masculin. Povestiri de carieră-viață*, Editura Institutul European, Iași, 2015.

Proiect derulat de:

politice. Prin valențele sale euristice și aplicative, această perspectivă conduce la regândirea unor concepte și teorii clasice, deschizând noi orizonturi de analiză pentru științele vieții și ale societății, pe care le pune, implicit, într-un dialog constructiv. Între ignorarea dimensiunii de gen a realității sociale și supralicitarea valorii explicative a genului ca și categorie de analiză, considerate opțiuni metodologice extreme, pledăm pentru aplicarea perspective de gen în toate științele socio-umane și politice, pentru abordarea genului ca și *concept intersecțional* (având un potențial explicativ potențat prin corelare cu alte componente generatoare de inegalități construite social: rasă, clasă, vârstă, orientare sexuală, etnie etc.) și *dinamic* (care evoluează și se redefineste continuu la intersecția între biologic, cultural, social, istoric). Așadar, problematica legată de dinamica celor două genuri nu este o temă printre altele și nu intră în competiție cu alte teme pentru a-și disputa un loc prioritar pe agenda publică sau în bibliografia de specialitate, ci este o *perspectivă transversală* și este necesar să intersecteze toate celelalte probleme și arii de cercetare din zona științelor socio-umane și politice.

Considerăm că este necesară conștientizarea problematicii de gen (a diferențelor de gen, a egalității/inegalității de gen, a drepturilor egale) în școală pentru a înțelege mecanismele sociale, culturale, educaționale prin care putem genera inegalități de gen, fără să ne dăm seama. Prin conștientizarea de gen (ca informare, cunoaștere, interiorizarea valorizării egale a feminității și masculinității) putem alege conștient să contribuim la crearea condițiilor de posibilitate pentru egalitatea de șanse în dezvoltare și reușită socială pentru fete și băieți, femei și bărbați.

2. Socializarea de gen: diferențieri, ierarhizări și inegalități construite social

Problematica socializării diferențiate a fetelor și băieților se structurează în jurul unor întrebări precum: *Care sunt modelele de feminitate/masculinitate promovate, în societatea românească actuală, de agenții socializării (familia, școala, mass-media, biserica)? Care este ponderea stereotipurilor tradiționale de gen în cadrul practicilor instituționale și cotidiene? Care sunt tendințele procesului de reconstrucție identitară feminină și masculină în societatea noastră? Cum se adaptează educația școlară la aceste tendințe? În ce măsură modelul de socializare diferențiată în funcție de gen, în care sunt educați fetele și băieții, oferă șanse egale de dezvoltare personală și profesională pentru ambele genuri?*

Modelul cultural al socializării este diferit la fete și băieți („lumea în roz” și „lumea în bleu”). Modelele de socializare definesc ceea ce este dezirabil pentru fete și băieți având un rol important asupra modului în care ei se autopercep, asupra imaginii de sine, a realizării de sine și a relaționării cu celălalt. Factorii socializatori exercită presiuni asupra noastră pentru conformarea la rolul de gen convențional/stereotip. Modelul tradițional de performare a sex-rolurilor se remarcă prin *rigiditatea rolurilor de gen* (segregarea/separarea lor; „lumea în roz” și „lumea în bleu”). Factorii socializatori sunt cei care pot și este necesar să promoveze modele alternative și flexibile de gen-rol, oferind libertatea opțiunii și negocierii, în funcție de care fetele/băieții, femeile/bărbații să-și poată construi identitatea de gen și traiectoria socio-profesională în concordanță cu caracteristicile și opțiunile personale și nu doar în raport cu presiunile sociale.

Cercetările din domeniul psihosociologiei și studiile asupra genului arată că socializarea diferențiată se face după un model dihotomic care produce ierarhizarea și segregarea genurilor, perpetuând tiparele de construcție a relațiilor sociale de gen ca și relații de putere. Reprezentările de gen, normele și valorile, trăsăturile, rolurile, status-urile sociale transmise în procesul de socializare diferențiată stereotipă, sunt proiectate și valorizate diferit pentru cele două genuri. Cu alte cuvinte, modelele de masculinitate și feminitate acceptate social sunt construite în manieră dihotomică (A-nonA), urmând coordonate aflate în opoziție *activ-pasiv, puternic-slab, autonomie-dependență, rațional-emoțional*,

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

subiect-obiect, public-privat, care grupează caracteristici de gen asimetrice și inegal valorizate social²³. Trăsăturile asociate modelelor de feminitate sunt mai slab valorizate social în raport cu trăsăturile circumscrise modelelor de masculinitate, considerate ca normă sau standard universal. Aceste cercetări aduc în atenție o serie de aspecte problematice ale procesului de socializare, investigat prin prisma (in)egalității de șanse pe care o induce pentru ambele genuri, în proporții și maniere diferite pentru femei/bărbați. Dincolo de datele cercetărilor, în viața cotidiană, agenții socializatori (familia, școala, mass-media, biserica, grupurile de apartenență) continuă să rămână piloni conservatori ai modelelor tradiționale asimetrice de gen-rol.

Schimbarea și flexibilizarea tiparelor de gen rămâne, în principal, o problemă de socializare și de conștientizare. Chiar dacă lucrurile s-au schimbat în dinamica relațiilor de gen față de acum cincizeci sau o sută de ani, relativ puține dintre mesajele/modelele transmise fetelor și băieților prin mecanismele de socializare le indică opțiuni de gen-rol alternative prin raportare la norma general acceptată. Și la momentul actual, socializarea fetelor rămâne axată prioritar pe modelul rolurilor de gen tradiționale (rolul de mamă și soție). Exemple cu privire la aplicarea unui “dublu standard” în socializarea și valorizarea celor două genuri sunt numeroase și pot fi identificate în forma imaginilor și așteptărilor stereotipe (expectanțe ridicate pentru băieți versus expectanțe diferite și mai scăzute pentru fete, expectanțe care au un mare potențial de confirmare și auto-realizare), foarte prezente atât în spațiul familiei, cât și al școlii (comportamente și atitudini ale profesorilor și colegilor; conținutul manualelor școlare) și, prin contaminare, în spațiul public și la nivel macrosocial²⁴.

Mecanismele de socializare generează presiuni asupra noastră pentru conformarea la modelele de gen-rol convenționale/stereotipe/tradiționale, care limitează alegerile personale și dezavantajează cel mai adesea femeile și uneori bărbații prin rigiditatea, segregarea și ierarhizarea rolurilor și a caracteristicilor de sex/gen social („lumea în roz” și „lumea în bleu”). Cel mai frecvent, însă, aceste modele sunt percepute ca un “dat natural” de către femei și bărbați și nu sunt considerate problematice, motiv pentru care mulți dintre noi perpetuăm asimetriile și inegalitățile de gen, din reflex, fără să le conștientizăm. Doar atunci când factorii socializatori promovează modele alternative și flexibile de gen-rol oferă libertatea opțiunii și negocierii în funcție de care fetele și băieții, femeile și bărbații își pot construi identitatea de gen și traiectoria socio-profesională în concordanță cu caracteristicile și opțiunile personale și nu doar ca răspuns de conformare la presiunile sociale.

Socializarea diferențiată și stereotipă întreține segregarea genurilor, reducând șansele echilibrării relațiilor de gen. Mecanismele socializării de gen diferențiate, care ierarhizează și trasează frontiere rigide între cele două genuri, prescriind ceea ce trebuie să fie și ceea ce trebuie să facă fiecare gen social, construiește și legitimează raporturi sociale asimetrice și inegale între cele două sexe, creând astfel premise socio-culturale pentru comportamente și atitudini de discriminare directă și indirectă²⁵.

Din studiile menționate anterior, putem înțelege cum *socializarea de gen diferențiată/stereotipă*, dihotomică și asimetrică induce un *dezechilibru de putere* în relațiile de gen, produce disparități sociale, generează abuzuri și predispune la diferite forme de discriminare sau violență (fizică sau „simbolică”²⁶) în relațiile de gen și în special la adresa fetelor/femeilor, reducând considerabil egalitatea de șanse în dezvoltare pentru cele două genuri.

²³ Mihaela Miroiu, “Despre politica «ultimei inegalități»”, în Vladimir Pasti, *Ultima inegalitate. Relațiile de gen în România*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 19.

²⁴ *Idem*, p. 99.

²⁵ Livia Aninoșanu, Daniela Martiș, Irina Sorescu, *Cum gestionăm eficient cazurile de discriminare la locul de muncă. Ghid practic pentru sindicate și organizații neguvernamentale*, București, CPE, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2008, p. 8: „Există un caz de discriminare indirectă în situația în care o prevedere, un criteriu sau o practică, care sunt în aparență neutre și fără potențial discriminatoriu, dezavantajează, în realitate, anumite persoane, prin comparație cu alte persoane, având un impact negativ disproporționat asupra unui grup”.

²⁶ Pierre Bourdieu, *Dominația masculină*, (București: Editura Meridiane, 2003), 9.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Acceptând ideea că masculinitatea și feminitatea nu sunt un dat natural imuabil și strict determinate biologic, ci sunt roluri sociale învățate/dobândite, susținem implicit ideea că aceste roluri au o dinamică generată socio-cultural și pot fi schimbate, mai ales dacă se dovedesc a fi discriminatorii. Această evoluție este posibilă atunci când agenții socializării – în principal familia și școala – sunt deschise schimbării/modernizării și transmit noi expectanțe și noi modele de gen-rol.

3. Dimensiunea de gen a educației școlare în România

Toți agenții socializatori, în forme și proporții diferite, converg în transmiterea modelelor de feminitate/masculinitate diferențiate și generatoare de inegalități construite social. Alături de ceilalți factori socializatori, școala și educația formală întăresc această tendință și contribuie la perpetuarea modelelor tradițional-patriarhale de performare a rolurilor de gen. Studiile cu privire la **dimensiunea de gen a educației în România**²⁷ arată că *sistemul educațional românesc*, privit prin prisma componentelor sale, este profund *conservator și discriminator în privința genului*. Aceste studii au în atenție indicatori calitativi și cantitativi precum: conținutul programelor, al manualelor și materialelor didactice; climatul din școli; atitudini și etichetări; tipuri de așteptări și evaluări diferențiate pe sexe din partea profesorilor și elevilor; accesul la educație; rata abandonului școlar; rata analfabetismului; structura pe sexe a specializărilor școlare; structurile ierarhice ale instituțiilor de învățământ și alți indicatori specifici, care semnalează dezechilibre și inegalități de gen, în principal, în defavoarea fetelor²⁸. Analiza unora dintre acești indicatori arată că învățământul românesc (de toate gradele) perpetuează stereotipurile conservatoare de gen și caracteristicile modului de educație patriarhal/inegalitar, chiar și după treizeci de ani de reformare și modernizare, prin faptul că: “a) *produce îndoctrinare de gen (educația ghidează comportamentul în funcție de sex și consideră rolurile feminine ca inferioare)*. b) *ignoră educația pentru viață privată, handicapând absolvenții băieți în autonomia pe această zonă și întărind mentalitatea că fetele sunt predestinate să fie servitoare neplătite*. c) *curricula actuală descurajează intelectual și social absolvenții prin lipsa modelelor de reușită feminină, prin lipsa conștiinței participării femeilor la istorie (inclusiv la cea a luptei pentru drepturile lor)*. d) *curricula ignoră experiențele femeiești (graviditatea, nașterea, creșterea copiilor, îngrijirea) sau le tratează ca triviale și derizorii*. e) *bărbații sunt tratați ca normă pentru umanitate și reper de performanță*. f) *femeile sunt slab educate pentru propriile lor drepturi la libertate și autoafirmare*²⁹.”

În ceea ce privește educația școlară, raportată la criteriul gen/inegalități de gen sunt două tendințe importante care trebuie semnalate, cu atât mai mult cu cât acestea par contradictorii la prima vedere: pe de o parte, studiile arată că, atât la nivel european cât și mondial, numărul fetelor integrate în sistemul școlar de toate gradele a crescut în ultimul secol și mai ales în ultimele decenii, comparativ cu perioada în care acestea erau private de dreptul la educația școlară. De asemenea, fetele înregistrează un ascendent în raport cu băieții în ceea ce privește reușita școlară și accesul în învățământul superior. Pe de altă parte, se păstrează o inegalitate majoră și un decalaj vizibil între fete și băieți în privința *orientării școlare și profesionale*, de astă dată în avantajul net al băieților³⁰.

Asimetriile și inegalitățile de gen, acumulate pe traseul procesului de socializare diferențiată, se regăsesc în dezechilibrul dintre munca profesională (remunerată) și munca de îngrijire (“domestică”; neremunerată). Astfel, diferențierile între fete-băieți se regăsesc în **zona orientării școlare și**

²⁷ Cercetare: *Perspective asupra dimensiunii de gen a educației*, (București: Institutul de Științe ale Educației, 2004), 115-121.

²⁸ Mihaela Miroiu, Otilia Dragomir, *Lexicon Feminist*, (București: Editura Polirom, 2002), 161-162.

²⁹ Mihaela Miroiu, *Inegalitatea de șanse în educație* în Adrian Miroiu (coord.), *Învățământul românesc azi. Studiu de diagnoză*, (București: Editura Polirom, 1998), 154.

³⁰ Laura Bereni, Sébastien Chauvin, Alexandre Jaunait, Anne Revillard, *Introduction aux gender studies. Manuel des études sur le genre*, (Bruxelles: Éditions De Boeck, 2011), 96.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

profesionale, în forma direcționării stereotipe a celor două genuri spre domenii de activitate considerate feminine sau masculine. Alegerea traiectoriei educaționale și profesionale este frecvent condiționată de genul căruia îi aparținem, fetele fiind adesea orientate către poziții subordonate și domenii care implică grija față de celălalt,³¹ relaționarea și comunicarea (domenii și profesii legate de educație, sănătate, asistență socială, științe umaniste etc.), *mai slab valorizate social și economic*, în timp ce băieții sunt formați pentru competiție, pentru performanță publică și profesională, fiind direcționați preponderent spre profesii creditate cu statut social înalt și independență economică (filieri tehnice și științifice de excelență, inginerie, afaceri etc.). Băieții sunt socializați având la bază principiul “celui care aduce banii în casă”, iar fetele sunt educate în vederea asumării, cu prioritate, a condiției maritale și materne, respectiv a exercitării, aproape în exclusivitate, a rolurilor de îngrijire (copii, bătrâni, persoane dependente din familie) și a muncii domestice, neremunerate. Efectele socializării diferențiate și asimetrice pot fi observate la nivelul traseului profesional al femeilor care, comparativ cu cel al bărbaților, este în mult mai frecvente cazuri limitat, fragmentat și frânat de “bariere invizibile” (așa-numitul “plafon de sticlă”/glass ceiling; convingeri autolimitative; devalorizare/inferiorizare; stereotipuri negative de gen; sexism; desconsiderarea autorității și profesionalismului femeilor în anumite domenii etc.).

Foarte puține dintre mesajele/modelele transmise fetelor prin agenții de socializare le indică opțiuni socio-profesionale “atipice” pentru femei (prin raportare la norma general acceptată) și traiectorii în care independența și asumarea unor poziții subiect să fie prioritare. Însuși gestul administrativ de schimbare a numelui prin mariaj, devenit “banal”/“normal” prin convenționalitatea sa, însoțit de schimbarea apelativului “domnișoară” în “doamnă”, indică maniera diferențiată/inegală de construcție a identității de gen pentru femei, care prin aceste ritualuri sociale devin “bunuri de schimb simbolic” trecând, astfel, din “proprietatea” și protecția tatălui/a familie de origine în cea a soțului³². Socializarea fetelor rămâne cantonată, în multe dintre societățile europene actuale, la modelul rolurilor de gen tradiționale (rolul de mamă și soție). Exemple cu privire la aplicarea unui “**dublu standard**” în socializarea și reprezentarea/valorizarea celor două genuri sunt numeroase și pot fi identificate în forma imaginilor și așteptărilor stereotipe (expectanțe ridicate pentru băieți versus expectanțe diferite și mai scăzute pentru fete, expectanțe care au un mare potențial de confirmare și auto-realizare), foarte prezente atât în spațiul familiei, cât și al școlii (comportamente și atitudini ale profesorilor și colegilor; conținutul manualelor școlare etc.) și, prin contaminare, în spațiul public și la nivel macrosocial³³.

4. Diferențele și egalitatea de gen: o falsă incompatibilitate

În acest orizont tematic, întrebări de cercetare și conștientizare relevante ar putea fi: *Cum se explică faptul că diferențele între sexe se transformă adesea în inegalități de gen? Ce ne determină să valorizăm prioritar și să conservăm modelul/standardul masculin de performanță?*

Corelația *diferențe-egalitate de gen*, intens dezbătută în zona științelor sociale și politice, oferă noi clarificări teoretice și posibilități de operaționalizare conceptuală. Felul în care abordăm și înțelegem problema diferențelor de gen ne poate conduce la sensuri și nuanțe distincte ale (in)egalității de gen. La nivelul gândirii obișnuite, diferențele și egalitatea de gen sunt privite în opoziție și, drept urmare, incompatibile, pentru motivul că simpla existență a diferențelor dintre oameni face imposibilă situarea lor pe poziții de egalitate. Când vorbim despre *diferențe de gen* ne referim atât la diferențele naturale sau biologice, cât și la cele construite social: „diferențele sociale, economice și culturale dintre bărbați

³¹ Alina Dragolea, “Preferințe și mecanisme pe piața muncii – o abordare de gen sau cum “aleg” femeile performanțe profesionale mai scăzute și bani mai puțini”, în Băluță, O., (ed.), *Gen și interese politice. Teorii și practici*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 75.

³² Bereni & Chauvin, Jaunait, Revillard, *Introduction aux gender studies*, 81.

³³ Bereni & Chauvin, Jaunait, Revillard, *Introduction aux gender studies*, 99.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

și femei, pentru a pune accent pe mecanismele sociale complexe prin care anumite diferențe dintre femei și bărbați se transformă în inegalități”³⁴.

Putem delimita cel puțin patru opțiuni principale în privința abordării diferențelor de gen³⁵ în procesul de socializare, ca și în alte contexte de cunoaștere și de acțiune concretă, cu referire în special la mentalul colectiv și realitățile sociale românești actuale:

- ierarhizarea diferențelor de sex și gen (segregarea și ierarhizarea sexelor și a genurilor; *dublul standard*; socializarea diferențiată; conservarea inegalităților de gen);
- ignorarea diferențelor de gen (*neutralitatea în raport cu genul*; camuflarea dominației masculine și conservarea inegalităților de gen prin invocarea unui *standard universal*);
- ștergerea diferențelor (egalitarismul de gen caută atenuarea modelului masculin dominant prin avansarea ideii unei utopice societăți unisexuate; standardul masculin rămâne o prezență dominantă, implicită, în *standardul unic*, cu care se substituie);
- valorizarea egală a diferențelor de gen (egalitatea de gen ca egalitate intrinsecă și libertate de alegere; *două sau mai multe standarde/modele culturale egal valorizate*).

În procesul de definire și concretizare a ideii de egalitate pentru femei și bărbați este foarte important modul în care gândim și ne raportăm la diferențele de sex și gen social: privim diferențele ca și categorii bipolare, ca și opoziții sau ierarhii sau le acordăm o valorizare egală, un respect egal? Primele trei perspective de raportare la diferențele dintre femei și bărbați menționate anterior sunt " produse " ale modelului dominației masculine, care generează și întreține mecanisme sociale și culturale de definire și construcție identitară a femeii în raport cu bărbatul. În momentul în care optăm, mai mult sau mai puțin conștient, pentru ierarhizarea, ignorarea sau ștergerea diferențelor de sex și gen, în fapt, le privim ca termeni bipolari, aflați în opoziție și activăm astfel, implicit, mecanismele de ierarhizare a genurilor și de construcție socio-culturală a inegalităților între femei și bărbați. Diferențele de gen sunt văzute ca "deficiențe" și convertite în inegalități de gen construite social. Cu alte cuvinte, diferențele de gen trecute prin filtrul devalorizării, ierarhizării sau ignorării devin *inegalități de gen construite social*.

Ce înseamnă, însă, să recunoști diferențele și să creezi condițiile de posibilitate ca acestea să se afirme liber și egal? În primul rând, a recunoaște și a integra experiențele feminine ale existenței umane în formele de organizare a vieții sociale ar conduce la o egalitate de gen reală și nu doar o egalitate juridică, formală: *Configurarea vieții politice, a profesiilor, a culturii a fost făcută ținând cont de experiențele celor care au deținut monopolul puterii normative. (...) Oferta de muncă se pretinde neutră la gen, dar în practică se consideră că cei care lucrează nu trebuie să aibă grijă de copii. Dacă femeile conduceau societatea, susțin teoreticienele feministe, de bună seamă găseau ele fonduri să aranjeze ca serviciul și copiii să poată coexista. (...) Egalitatea nu se reduce doar la șansa să urmezi roluri [și cariere] definite de bărbați, ci să creezi roluri definite de femei sau roluri androgine*³⁶.

5. Egalitatea ca valorizare egală a diferențelor de gen:

Câștigarea egalității în drepturi (egalitatea juridică), deși este o achiziție majoră a lumii moderne, nu aduce un spor prea mare în înțelegerea și aplicarea egalității de gen în planul vieții cotidiene. Ca răspuns la limitele ideii egalității formale (juridice), care nu rezolvă substanțial problema inechității, *feminismul diferențelor* (cum a fost numit feminismul occidental (valul II) din anii '60-'70) caută să împace principiul egalității și afirmarea diferenței de gen, enunțând valoarea **femeii-subiect**, ipostază prin care "femeile trebuie să se vadă prin proprii ochi, prin experiențele și particularitățile lor, din perspectivă femeiască (să părăsească statutul de obiect în favoarea celui de subiect al cunoașterii)"

³⁴ Günberg, Laura, *Gen și societate*, în Lazăr Vlăsceanu (coordonator), *Sociologie*, Polirom, Iași, 2010, p. 208.

³⁵ Otilia Dragomir, Mihaela Miroiu (editoare), *Lexicon Feminist*, Editura Polirom, Iași, 2002, pp.72-76; p. 88.

³⁶ Otilia Dragomir, Mihaela Miroiu (ed.), *Lexicon feminist*, Editura Polirom, Iași, 2002, pp. 88-89.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

(Dragomir and M.Miroiu 2002, 140-141). Femeia-subiect reprezintă ipostaza necesară construirii statutului femeii-cetățeană, cu referire la sensul complet al conceptului de cetățenie în accepțiunea consacrată de T.H. Marshall (cetățenia civilă, cetățenia politică și cetățenia socială).

Egalitatea înțelege ca valorizare egală a diferențelor de gen presupune, în planul acțiunii concrete, fie un **tratament diferit**, fie un **tratament egal** al femeilor/fetelor și bărbaților/băieților, în procesul de socializare și în diferite contexte ale vieții sociale. Principiile "tratament egal", respectiv "tratament diferit" ridică probleme de aplicare în societatea românească, întrucât acestea sunt adesea interpretate în practică pornind de la standardul unic – cel masculin – când, în fapt, acest principiu presupune **acceptarea existenței a două standarde pentru femei și bărbați** – cu capacități, nevoi și aspirații diferite, ceea ce conduce la înțelegerea faptului că **tratamentul egal nu înseamnă tratament identic**, ci **tratament diferențiat, dar echitabil**. Așadar, tratamentul egal al celor două genuri nu se reduce la *tratamentul identic* al acestora, indiferent de situație, care se rezumă în fapt la aplicarea standardului unic (dominant masculin sau dominant feminin), așa cum nici *tratamentul diferențiat* nu înseamnă aplicarea dublului standard (inechitabil sau generator de inegalități), ci o atitudine care ține seama de diferențele de gen în mod echitabil. Astfel, corectitudinea tratamentului în funcție de gen poate să însemne *tratament egal sau tratament diferențiat*, dar considerat *echivalent* în ceea ce privește drepturile, obligațiile și oportunitățile. *Tratamentul identic* al femeilor și bărbaților nu este o garanție pentru obținerea egalității/echității de gen, o abordare corectă fiind **tratamentul diferențiat care conduce la rezultate echivalente** (*Gender mainstreaming – metode și instrumente*, 2004, Centrul Parteneriat pentru Egalitate).

Dificultățile înțelegerii egalității de gen ca și egalitate în diferență provin, în bună măsură, și din confuzia, care alimentează multe dispute pe această temă, între egalitatea intrinsecă și egalitatea empirică (A.P. Iliescu 2012). Feministii/feministele și toți susținătorii reali ai egalității de gen se raportează la conceptul de **egalitate intrinsecă** (egalitatea femeilor și bărbaților sub aspectul valorii lor intrinseci ca oameni, ca persoane). Cei care susțin egalitatea de gen ca și egalitate cu standardul masculin, precum și cei care văd posibil un egalitarism de gen, operează cu sensul egalității empirice, contingente, care trimite la aspectele cantitative, măsurabile ale egalității, dificil și destul de straniu de transpus în practică, chiar dacă, adesea, pentru a identifica și monitoriza inegalitățile de gen facem apel la cifre pentru a argumenta că există inegalități între femei și bărbați în toate sectoarele vieții sociale.

Analizele și dezbaterile referitoare la corelația egalitate-diferențe de gen nu și-au epuizat potențialul explicativ. Astfel, în cadrul multor curente feministe actuale, problema diferențelor între femei și bărbați cedează locul problematizării diferențelor între femei situate în contexte sociale și politice particulare, al afirmării/recunoașterii diferențelor și identităților multiple.

Modelul parteneriatului de gen și al coeziunii sociale se bazează pe respectarea diferențelor de gen, evitarea ierarhizării și segregării genurilor, presupune cunoașterea, înțelegerea și valorizarea egală a trăsăturilor/rolurilor de gen, aspecte care fundamentează **socializarea echilibrată** (modelul androgin), oferă un grad sporit de libertate de alegere și șanse egale de dezvoltare ambelor genuri. Plecând de la **recunoașterea și respectarea diferențelor de gen**, această abordare face posibilă instituirea egalității în și prin diferență. Cu toate că diferențele dintre genuri nu sunt chiar atât de mari, pe cum se crede la nivelul cunoașterii comune, prin adoptarea anumitor modele de socializare, de tip tradițional-patriarhal, se accentuează artificial aceste diferențe care devin, astfel, **inegalități construite social**, limitând dezvoltarea potențialului uman al celor două genuri și libertatea de alegere a traiectoriei de viață-profesie.

Accepțiunea politică a egalității presupune tocmai **(re)cunoașterea și acceptarea diferențelor de gen** (Magyari-Vincze 2002, 77-105). Acesta este un fundament conceptual și teoretic mult mai adecvat decât egalitatea cu standardul masculin. Pe baza acestuia, factorii de decizie pot concepe strategii eficiente de realizare a egalității de gen într-o societate democratică.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

6. Egalitatea de șanse, libertatea și bunăstarea socială

Un alt clișeu invocat adesea atunci când se aduc critici la adresa egalității de gen, mai ales într-o societate postcomunistă obișnuită foarte multă vreme să reducă ideea de egalitate la egalitarism, este acela al incompatibilității între egalitate și libertate.

În democrațiile moderne, *libertatea este condiția necesară realizării egalității*. Libertatea garantează, dacă nu o egalitate de fapt, măcar o *egalitate de șanse* a indivizilor: în fața legii, în viața politică, în competiția economică etc. **Egalitatea de șanse** (*equal opportunities*) reprezintă o opțiune caracteristică societăților moderne, fondate pe valorile democrației liberale. În condițiile în care aceste societăți acceptă ideea că *inegalitățile sociale* sunt firești și inevitabile (pentru că țin de diferențele naturale, de calitățile personale și de împrejurări specifice), oamenii sunt totuși *egali sub raportul drepturilor și libertăților lor* (A.P. Iliescu, 1998: 82-83). Așadar, inegalitățile sunt acceptabile pentru oameni dacă sunt rezultatul “funcționării impersonale a unui mecanism social liber” (piața economică sau concurența), dar sunt de neacceptat atunci când apar drept rezultat al intervențiilor cuiva, al acțiunii unei autorități (așa cum se întâmplă în regimurile politice dirijiste sau dictatoriale) sau ca formă de discriminare (A.P. Iliescu, 1998: 80).

Încă de la apariția statului modern, construit pe valorile filosofiei liberale, acest sens al conceptului de egalitate, ca *egală libertate*, a inspirat două principii fundamentale care au fost enunțate în norme constituționale: *egalitatea în fața legii* (egalitatea juridică); *egalitatea în drepturi*, fiind în mod special vizate drepturile fundamentale, drepturile civile și politice, însă mai puțin drepturile sociale.

Așadar, pe baza valorilor liberale clasice, este apărut principiul că societatea și statul au obligația de a asigura drepturi și libertăți egale (*șanse egale de acces; egalitatea oportunităților; echitatea în sens liberal*), în toate domeniile, pentru toți cetățenii, dar este respinsă ideea – caracteristică doctrinelor de stânga – că ar avea și obligația de a crea condițiile necesare pentru ca oamenii să devină egali în fapt (cu referire la *egalitatea rezultatelor sau justețea distribuirii resurselor*) (Colțescu 2005, 92). În această privință, *“...între liberali nu există un consens general dacă guvernarea trebuie să asigure doar egalitatea în fața legii sau și egalitatea de șanse. Mulți liberali contemporani au pledat pentru prima variantă și pentru o intervenție minimală a statului (preponderent libertarienii: Friedrich Hayek, Robert Nozick, Milton Friedman). Liberalismul bunăstării generale va opta pentru a doua variantă, devenind cel mai important aliat al feminismului”* (M. Miroiu 2004, 114).

Între diferitele orientări liberale care au edificat democrațiile moderne și cele actuale, există diferențe majore în privința corelației libertate-egalitate, **drepturi civile și politice versus drepturi sociale**. Dacă în doctrina și practica de factură liberală clasică, egalitatea de gen este privită ca egalitate în drepturi civile și politice, lucrurile devin mai complexe în momentul în care este adusă în discuție egalitatea în privința drepturilor sociale, aspect care scoate în evidență inegalitățile de gen structurale în sfera vieții publice și private, respectiv inegalitățile cu privire la munca plătită și munca domestică.

Din perspectiva liberalismului social, **egalitatea de gen**, înțeleasă ca **libertate de acces la drepturile sociale** este încă departe de a deveni o realitate tangibilă în toate țările europene. Astfel, sensurile egalității prin raportare la ideea de libertate sunt, la ora actuală, reconsiderate din perspectiva cercetărilor feministe cu privire la regimurile bunăstării din țările europene. Cazul Suediei și al celorlalte țări nordice (Danemarca, Norvegia, Finlanda, Olanda) sunt invocate ca și exemple reușite de armonizare între valorile libertății, autonomiei individuale, egalității de gen și bunăstării sociale. Aceste țări ocupă pozițiile cele mai bune atât în privința susținerii valorilor libertății și inițiativei individuale (sunt țări cu un indice mare de individualism și cu un grad sporit de egalitate), cât și în privința asigurării egalității (ca egalitate de șanse, acces la drepturi sociale etc.) (Hofstede and Hofstede and Minkov 2012, 66-100).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Așadar, teoria și practica democrației liberale clasice, departe de a fi neutră în raport cu genul, a blocat și a limitat multă vreme accesul femeilor la cetățenia deplină, cu referire la multitudinea dimensiunilor acestei condiții, aspect care a avut un impact direct asupra formulării politicilor publice prin raportare la categoria generică a „cetățeanului universal” desemnat, în fapt, prin bărbatul, șef al familiei și salariat independent. Față de acest „reper universal”, femeile, ca „cetățeni de rangul doi”, au obținut drepturi derivate și fragile, care le-au menținut și le mențin încă în condiția de dependență economică și simbolică față de soții/partenerii lor.

Principiul egalității de șanse, fiind considerat un principiu mai moderat, a luat locul, în timp, acțiunilor afirmative (desemnate adesea prin conceptul impropriu de „discriminare pozitivă”), intens criticate. Însă, **principiul egalității de șanse este cu două fețe**, în sensul că *principiul meritocratic* pe care îl conține (conform căruia femeile nu ar trebui promovate prin acțiuni afirmative), așa cum este acesta utilizat cel mai frecvent, inclusiv la noi, permite perpetuarea nedreptăților trecute și a inegalităților de gen în prezent, în ciuda cadrului legislativ egalitar.

A asigura **egalitatea de șanse** în raporturile sociale de gen înseamnă a asigura o egalitate ca punct de plecare, o egalitate în privința condițiilor de pornire în competiția socială. În acest caz, egalitatea de gen (ca egalitate de șanse), raportată la principiul liberal al meritocrației, **ignoră, din start, existența inegalităților de gen din zona vieții private** și faptul că femeile, cărora le revine munca din sfera vieții private, au acces redus la competiție și resurse. Cu alte cuvinte, principiul egalității de șanse nu le oferă femeilor egalitatea ca punct de plecare în competiție, ci le exclude din competiție: *”Rămânând gospodine și mame în exercițiu, femeile nu pot fi competitori egale pe piața muncii, au un handicap real în competiție. Meritocrația invocată ca principiu liberal se aplică celor eliberați de activitățile de hrănire și îngrijire”* (M. Miroiu 2004, 114).

Pentru liberalismul bunăstării sociale, spre deosebire de liberalismul clasic și cel neo-clasic, egalitatea este premisa necesară realizării libertății și independenței individuale. În acest sens, **egalitatea de șanse** nu înseamnă doar eliminarea obstacolelor în exercitarea libertății individuale, ci și satisfacerea nevoilor de bază ale individului (bărbat/femeie; hrană, adăpost, sănătate, educație), caz în care statul își asumă un rol în asigurarea bunăstării cetățenilor (M. Miroiu 2004, 115). Acest lucru este destul de greu de înțeles și de realizat în societatea românească postcomunistă confruntată cu multiple inegalități de gen, adânc înrădăcinate în structurile sociale. Cu atât mai greu de realizat cu cât s-a trecut de la o extremă la alta în privința rolului statului, **de la atotputernicia statului intruziv la statul minimal de tipul liberalismului clasic**.

Așadar, dacă, în România actuală, reducem ideea egalității de gen la egalitatea de șanse înțelasă doar în baza principiului meritocratic, susținem în fapt *o falsă egalitate de gen sau cel mult o egalitate formală, nicidecum una reală*. Dacă acționăm doar prin instrumente juridice și măsuri anti-discriminatorii, fără a aborda fundamentele inegalităților de gen din sfera vieții private și din sfera publică, ignorând faptul că bunăstarea socială (cetățenia socială) nu este în mod egal accesibilă pentru femei și bărbați înseamnă că rămânem la nivelul unui discurs ideologic cu vizibile accente demagogice. În țările Uniunii Europene, egalitatea de gen este mai vizibilă și mai concretă acolo unde agenda social-democrată asigură funcționarea unor regimuri ale bunăstării sociale.

7. Egalitatea de gen ca egalitate cu standardul masculin: cercul vicios al egalității de gen

Cu toate că documentele oficiale și proiectele cu finanțare europeană promovează răspicat ideea egalității de gen, acestea preiau multe dintre reprezentările sociale configurate la nivelul mentalului colectiv și al practicilor cotidiene, marcate de stereotipuri și prejudecăți, care operează cu sensuri înguste, superficiale sau distorsionate ale sintagmei egalității de gen, camuflate de noul limbaj de lemn, abstract și specializat, accesibil doar unor „inițiați”. Pentru că în aceste contexte se utilizează sintagma egalității de gen sau a egalității de șanse fără să se precizeze mai concret *despre ce fel de egalitate*

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

este vorba, se promovează astfel, implicit, ideea egalității femeilor cu bărbații, în care standardul masculin este luat ca referință (M. Miroiu 2004, 28).

În culturile predominant patriarhale/masculine, însăși ideea egalității de gen este pervertită (sau putem spune că este diferit contextualizată cultural) și devine **egalitate cu standardul masculin**. Astfel, inegalitățile și asimetriile de gen se perpetuează într-o formă mai subtilă și paradoxală, chiar sub acoperirea și prin mijlocirea idealului egalității de gen. Un produs al acestei tendințe este imaginea "femeii-bărbat" care, vrând să se bucure de reușită socială performează după aceleași calități sau prescripții socio-culturale masculine (este autoritară, ambițioasă, agresivă, rapace etc.) și despre care se spune că promovează un "un masculinism în fustă". De asemenea, sentimentul pe care îl avem, adesea, în raport cu fenomenul "emancipării femeii", ca rezultat al ideilor și acțiunilor feminismului (a unui anumit tip de feminism), care nu face decât să înlocuiască patriarhatul cu matriarhatul producând doar o schimbare a rolurilor ("asupritul" devine "asupritor"), însă în fapt menține modelul (pattern) relațiilor de gen ca relații de putere, reprezintă o altă ipostază a pervertirii ideii egalității de gen.

În mediile profesionale românești (și nu numai), este un gest reflex, absolut firesc și neproblematic de a considera mai bun tot ceea ce este asociat cu modelul masculin. Chiar dacă acesta îi avantajează pe bărbați, sunt și cazuri în care bărbații nu sunt de acord și nu se adaptează prescripțiilor stereotipe de gen-rol. În perimetrul acestei accepțiuni a diferențelor, ca și diferențe ierarhizate/polarizate, ideea de egalitate este definită într-un sens pervertit/impropriu ca egalitate a femeilor *cu* bărbații care este, în substanța ei, o falsă egalitate pentru că trimite la *egalitatea cu standardul masculin* și nu la respectul diferențelor. În această ipostază de înțelegere a egalității, femeia nu se definește ca subiect, ci rămâne "femeia-obiect".

În multiple contexte de viață socială putem identifica faptul că *modelul masculin de performanță* rămâne dominant și normează în continuare carierele și practicile profesionale și organizaționale. Întregul nostru sistem de educație formală, instituționalizată este conceput după modelul masculin, în sensul că sunt cultivate preponderent și sunt mai bine valorizate social caracteristicile asociate standardului masculin: *raționalitatea* în detrimentul empatiei și a afectivității/emoționalului, *competiția* în detrimentul cooperării, *aspectul cantitativ/măsurabil* și mai puțin cel calitativ (de profunzime), *aparența* (exterioritatea) și mai puțin esența/substanța/sensul unui comportament sau al unei acțiuni.

Exemple cu privire la aplicarea unui "dublu standard" (ca și standard ierarhizat sau "dubla măsură": superior-inferior; permisiv-restrictiv; bărbatul subiect, femeia obiect (Hofstede and Hotstede and Minkov 2012, 157-158) în socializarea și reprezentarea/valorizarea celor două genuri sunt numeroase și pot fi identificate în forma imaginilor și așteptărilor stereotipe prezente în spațiul vieții publice și private (Bereni et al. 2011, 99).

Întrebarea *unde este "cealaltă jumătate a istoriei"*³⁷? sau afirmația făcută de Warren Buffet, legendarul om de afaceri american, cum că unul din motivele marelui său succes a fost faptul că el concurează numai cu jumătate din populație³⁸ ne provoacă să căutăm răspunsuri și soluții practice. *Multe dintre femeile active pe piața muncii nu se regăsesc în modelul masculin de succes și performanță profesională*. În acest sens, studiile vorbesc despre un fenomen de *automarginalizare și autoexcludere a femeilor din pozițiile de top* și, implicit, din istoria făcută, în bună parte, de bărbați (o istorie a conflictelor, a războaielor și a vieții publice separate de istoria vieții private). Putem aminti cel puțin două explicații ale acestui fenomen, situate în registre diferite: pe de o parte femeile au acumulat și au de recuperat un „capital de neîncredere” istoric, pe care l-au interiorizat și care le face să coboare foarte mult ștacheta propriilor așteptări, obiective și aspirații³⁹, pe de altă parte, femeile sunt mai atente la prețul pe care trebuie să-l plătească pentru alegerile pe care le fac în carieră și respectiv pentru

³⁷ Zoltán Rostás și Theodora-Eliza Văcărescu (coord.), *Cealaltă jumătate a istoriei. Femei povestind*, Editura Curtea Veche, București, 2008.

³⁸ Sheryl Sandberg, Nell Scovell, *Femeile, munca și voința de a conduce*, traducere din limba engleză de Irina Brateș, Editura Litera, București, 2015, p. 18.

³⁹ *Idem*, p. 28.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

alegerea modelului competitiv de dezvoltare (modelul masculin)⁴⁰. Atunci când femeile au șansa de a face alegeri reale în privința traiectoriei lor profesionale, criteriile care stau la baza acestor opțiuni sunt diferite de cele ale bărbaților și fac referire la valori precum gradul de satisfacție a muncii, calitatea vieții (personale și de familie), contribuție socială, fericire.

Promovarea egalității de gen în societatea românească postcomunistă stă sub semnul unui paradox (și a unui risc) în sensul că multe dintre politicile și programele derulate în numele egalității de gen conservă în fapt inegalitățile de gen specifice culturii masculin-patriarhale, deși își propun să facă schimbări în acest sens. Acesta este doar un paradox aparent, care devine explicabil dacă analizăm mai în profunzime "softul mental" invizibil (valorile, atitudinile, comportamentele specifice societății și culturii românești), care stă în spatele legilor, reglementărilor adoptate și a instituțiilor/organizațiilor create. A avea programe guvernamentale, politici publice și proiecte cu finanțare europeană care promovează egalitatea de gen nu înseamnă că acestea vor produce și efecte durabile în planul vieții concrete: *"Neînțelegerea profundă a softului mental al grupului de oameni asupra cărora se aplică schimbarea face ca rezultatele ei să fie sistematic neașteptate sau chiar contrare. Simpla validare a unui model de schimbare în altă parte nu spune nimic despre șansele lui de reușită într-o cultură diferită"* (Cosmin Alexandru 2012, 6).

8. Inegalitățile de gen construite social: ipostaze ale discriminării indirecte

Când aducem în discuție problematica egalității între femei și bărbați / băieți și fete, mulți oameni își centrează atenția pe *discriminare* și declară, după o rapidă analiză a propriei experiențe de viață și a celor din proximitatea lor, că nu au fost și că nu s-au simțit niciodată discriminați. Această poziționare apare cu referire la formele de **discriminare directă**, vizibilă (în școală, pe piața muncii, în spațiul public etc.). Este important să aducem în atenție nu atât discriminările directe pe criterii de sex, cât inegalitățile de gen structurale ca **discriminări indirecte**, înrădăcinate în mentalul colectiv și în practicile sociale cotidiene, devenite fapte obișnuite, pe care nici nu le conștientizăm sau, în caz că le cunoaștem/conștientizăm, le ignorăm. Un fragment selectat din textele volumului „Feminin-Masculin. Povestiri de carieră-viață” aduce un plus de claritate în acest sens: *multe dintre semenele noastre (care au ajuns la un anumit nivel de împlinire) atunci când discută despre discriminare par să accepte realitatea discriminării în general, pentru celelalte femei, dar nu și pentru sine. Este imposibil să nu fi trecut printr-o situație discriminatorie de tipul: inegalitate de șanse sau de oportunitate la angajare urmată de excluderea colegială sau neglijarea benignă (prin care femeile sunt făcute să se simtă invizibile sau neimportante prin izolare fizică, socială, profesională), utilizarea dublului standard, desconsiderarea autorității femeilor în diferite domenii, salarizarea inferioară a domeniilor feminizate, eliminarea tacită din profesiile și pozițiile cu câștiguri ridicate, tratarea lor cu o atitudine protectivă și paternalistă, hărțuirea prietenoasă etc.*

Mecanismele socializării de gen diferențiate, care ierarhizează și trasează frontiere rigide între cele două genuri, prescriind ceea ce trebuie să fie și ceea ce trebuie să facă fiecare gen social, construiește și legitimează raporturi sociale asimetrice și inegale între cele două sexe, creând astfel premise socio-culturale pentru comportamente și atitudini de discriminare directă și indirectă⁴¹.

⁴⁰ Susan Pinker, *op. cit.*: ...în condițiile în care multe bariere culturale au căzut și femeile se bucură, în multe societăți democratice, de o reală libertate de alegere (egalitate de șanse), ele fac alegeri diferite/proprie care par a fi în dezavantajul lor, renunțând la cariere de succes, la posturi bine plătite sau alegând chiar să iasă de pe piața muncii (p.19); (...)...aproximativ 60% din femeile talentate refuză promovări sau ocupă posturi cu un salariu mai mic doar pentru a avea flexibilitate sau pentru a simți că munca lor face o diferență în societate (p. 359).

⁴¹ Livia Aninoșanu, Daniela Marțiș, Irina Sorescu, *Cum gestionăm eficient cazurile de discriminare la locul de muncă. Ghid practic pentru sindicate și organizații neguvernamentale*, (București: CPE, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2008), 8: „Există un caz de discriminare indirectă în situația în care o prevedere, un criteriu sau o practică, care sunt în aparență neutre și fără potențial discriminatoriu, dezavantajează, în realitate, anumite persoane, prin comparație cu alte persoane, având un impact negativ disproporționat asupra unui grup”.

Proiect derulat de:

Inegalitatea de gen construită social echivalează cu instituirea unor roluri/poziții predeterminate și menținerea unor tipare sociale care restricționează alegerile, oportunitățile de dezvoltare și participare a femeilor și a bărbaților la viața socială și profesională. Inegalitățile de gen sunt perpetuate și conservate prin structurile instituționale și configurațiile mentale de tip patriarhal, bazate pe o înțelegere simplistă a dinamicii raportului egalitate-diferență de gen.

Mecanismele prin care diferențele de sex/gen sunt convertite în *diferențe inechitabile* (*gender gap* sau *diferența percepută ca inferioritate* și, drept consecință, transformată în inegalitate socială) pot fi de natură structurală și culturală, cu referire la sistemul de socializare și educație (formală și informală), la sistemul de credințe, valori, mentalități și practici care instituie și mențin relațiile de gen ca relații de putere. Putem enumera, în acest sens, mai mulți factori cu potențial explicativ, precum: existența stereotipurilor sexiste în societate, având ca efect segregarea muncii pe orizontală și pe verticală în funcție de gen (fenomenul "plafonului de sticlă"/*glass ceiling*); socializarea diferențiată a fetelor și băieților; mesajele misogin-patriarhale și rolurile predestinate pentru femei și bărbați transmise și păstrate prin mecanismele de socializare; schemele rigide de definire a masculinității și feminității; de-/subvalorizarea experiențelor feminine sau femeiești; neutralitatea sau indiferența față de dimensiunea de gen a realității sociale (*gender blind*); lipsa parteneriatului în sfera publică și privată⁴².

În sinteză, mecanismele prin care diferențele de gen sunt convertite în *diferențe inechitabile* (*gender gap*) – (diferența văzută ca inferioritate și, drept consecință, transformată în inegalitate socială) - pot fi de natură structurală și culturală (M. Miroiu, 2004; Băluță, 2007):

- sistemul de credințe, valori, practici care instituie și mențin relații de gen ca relații de putere – relații dezechilibrate;
- existența stereotipurilor sexiste în societate (*glass ceiling*);
- socializarea diferențiată a fetelor și băieților; diferențe și inegalități de gen;
- factorii de socializare (familia, școala, mass-media, biserica) transmit mesaje misogin-patriarhale și roluri predestinate pentru femei și bărbați;
- existența unor scheme rigide de definire a masculinității și feminității;
- modelele tradiționale se dovedesc a fi inadecvate și inechitabile în contexte sociale actuale, iar noile modele de sex-rol nu sunt încă asimilate și acceptate;
- de- sau sub-valorizarea experiențelor feminine sau femeiești; opacitate față de gen (*gender blind*);
- lipsa parteneriatului în sfera publică și privată ș.a.

9. Reprezentări și stereotipuri de gen în opinia publică românească

Spune-mi ce stereotipuri sunt dominante în mediul tău (familial, școlar, social) ca să-ți spun în ce fel de societate trăiești.

Stereotipurile tradiționale cu privire la rolurile de gen sunt încă larg răspândite în societatea noastră, diferențe sensibile se înregistrează în funcție de vârstă și nivel de educație. Conform percepției aproape general răspândite, rolul femeilor este de a asigura un mediu familial adecvat, de a avea grijă de creșterea și educația copiilor, de a oferi condițiile necesare sprijinirii bărbatului în a-și îndeplini propriul rol, mult mai orientat către afirmarea în societate și asigurarea resurselor materiale necesare familiei (*Studiul despre intoleranță, discriminare, extremism în România*, Institutul pentru Politici Publice, 2003; Barometrele de Gen din anii '90 până în prezent).

Studiile pe tema reprezentărilor și stereotipurilor de gen arată că stereotipurile referitoare la inferioritatea femeii (*stereotipuri negative, devalorizatoare*) se perpetuează în virtutea mecanismelor de socializare (familie, școală, biserică, mass-media) un rol important în menținerea acestor stereotipuri

⁴² Mihaela Miroiu, *Drumul către autonomie. Teorii politice feministe*, (București: Editura Polirom, 2004), 27.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

avându-l și condițiile socio-economice, gradul de școlaritate și deschiderea intelectuală a fiecărui individ (M.N. Turliuc, 2004).

Construcția socio-culturală a feminității și masculinității este marcată de stereotipuri de gen care configurează atributele și rolurile de gen ca și relații de putere. Stereotipurile de gen au câteva caracteristici care asigură conservarea lor în timp și rezistența la schimbare. Stereotipurile sunt prescriptive, adesea, negative în sensul că ierarhizează genurile, oferă imagini simplificate, rigide/limitative și exercită presiuni sociale de conformare.

Stereotipurile de gen (de sex-rol) reprezintă concepțiile dominante care există la nivelul unei societăți despre caracteristicile diferite ale femeilor și bărbaților. Diferențele dintre sexe perpetuează stereotipurile de sex-rol privind personalitățile și capacitățile bărbaților și femeilor. Acestea influențează interacțiunile umane, servesc menținerii rolurilor de sex tradiționale, fiind rezistente la schimbare. Standardele de sex-rol exercită presiuni reale asupra indivizilor de a se comporta în modurile prescrise și din acest motiv pot avea efecte constângătoare și limitative asupra dezvoltării personalității.

Stereotipurile de gen :

- ✓ influențează interacțiunile umane
- ✓ servesc menținerii rolurilor de gen tradiționale
- ✓ unele dintre ele sunt devalorizatoare
- ✓ sunt rezistente la schimbare
- ✓ exercită presiuni reale asupra indivizilor de a se comporta în modurile prescrise
- ✓ pot avea efecte dăunătoare asupra valorificării potențialului de care dispun femeile și bărbații

Caracteristicile valorizate în mod stereotip la bărbați includ atribute precum *independență, ambiție, obiectivitate, inteligență, curaj, agresivitate, capacitate deductivă, imaginație științifică, dominare, spirit analitic, încredere în sine, capacitate de efort fizic și intelectual, interes pentru afirmare publică*.

Femeile, comparativ cu bărbații, sunt considerate *dependente, subiective, pasive, necompetitive, obediente, nepricepute în afaceri, nerezistente chiar în crize minore*. Pe de altă parte, caracteristicile stereotipe la femei includ: delicatețea, intuiția, empatia, tactul, sensibilitatea față de sentimentele celorlalți, receptivitatea la nevoile altora, comunicarea verbală, interesul pentru artă și literatură, capacitatea de a-și exprima sentimentele, imaginația artistică și socială, sacrificiul pentru alții, interesul pentru viața privată.

Tendința de a stereotipiza și de a încorpora aceste definiții de rol de sex în imaginea de sine este puternică, deși numeroase studii arată că nu este foarte avantajos pentru dezvoltarea personală ca oamenii să performeze strict după stereotipul de gen.

Efectele reprezentărilor asimetrice de gen, a stereotipurilor negative și a atitudinilor rezistente la schimbare asupra comunității și a societății se reflectă în fenomene precum: afectarea comunicării interpersonale și a coeziunii sociale; erodarea solidarității umane prin exacerbară formelor de individualism rapace și „război al sexelor”; insuficienta valorizare a potențialului uman existent; generează comportamente discriminatorii; întrețin alegerile stereotipe ale filierelor de educație, de formare și de orientare profesională.

10. Fundamentul socio-cultural al violenței cu care se confruntă femeile

Originile violenței împotriva femeilor trebuie căutate nu numai la nivelul agresorului sau al relației dintre victimă și agresor, ci și în structura socială și în ansamblul valorilor, tradițiilor, obiceiurilor și credințelor legate de inegalitatea dintre femei și bărbați. Pentru a înțelege incidența violenței directe, observabile,

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

cu toate tipurile și manifestările sale, trebuie să o raportăm constant la structurile sociale și la cultura care o încurajează, o perpetuează și o legitimează (Curic, Văețiși, 2005, p.15).

Din multitudinea formelor de manifestare a violenței de gen și a violenței în familie, ne centrăm atenția îndeosebi asupra *violenței în relațiile de cuplu, violența conjugală* – una dintre ipostazele cele mai grave ale violenței de gen și a violenței în familie ale cărei victime sunt, în principal, femeile. Din acest motiv, se vorbește în literatura de specialitate despre ”feminizarea violenței” la nivelul societății contemporane, violența asupra femeilor necesitând o atenție sporită din partea specialiștilor.

Prin *violența asupra femeilor* se înțelege orice act de violență bazat pe diferența de sex care are drept rezultat sau poate conduce la vătămarea sau suferința fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințarea cu astfel de acte, cu constrângerea sau lipsirea arbitrară de libertate, chiar dacă acestea apar în viața publică sau privată. (Conform Declarației de la Beijing, din cadrul celei de-a Patra Conferințe Mondiale a Femeilor, septembrie 1995).

Categoria generică a *violenței directe împotriva femeilor* include următoarele forme concrete: a) *violența în spațiul privat* (violența domestică; intrafamilială; violența în cuplu): violența fizică, sexuală și psihologică, economică, socială incluzând abuzul fizic, abuzul sexual al fetelor (incestul), violul marital, mutilarea genitală a femeii, violența pe motive de zestre, exploatarea (supraîncărcarea cu responsabilități), privarea de resurse, izolarea și controlul social; b) *violența în spațiul public* (comunitate) incluzând violul, abuzul sexual, hărțuirea sexuală și intimidarea, umilirea la locul de muncă sau în instituțiile educative, traficul de fete și femei, prostituția forțată; c) *violarea drepturilor femeilor* ca drepturi ale omului în situații de conflict armat sau pe timp de pace, în special crimele de război, violul, sclavia sexuală, politicile demografice pronataliste (interzicerea avortului) sau prohibitive (sterilizarea forțată, avortul forțat, contracepția forțată, uciderea pruncilor de sex femeiesc și selecția sexuală prenatală).

Atunci când folosim termenul de violență ne gândim în primul rând la *violența directă* (incluzând violența fizică, sexuală, psihologică, socială, economică) pentru că este forma cea mai vizibilă și oarecum cuantificabilă a violenței. Însă există și forme de violență mai subtile, mai puțin vizibile, mai dificil de recunoscut și de înțeles. Acestea susțin și legitimează formele violenței directe/vizibile.

Fundamentul social și cultural al formelor manifeste de violență este adesea ignorat de analizele teoretice, preocupate îndeosebi de identificarea determinantelor individuale ale violenței (teoriile psihologice și psihopatologice) sau de investigarea factorilor ce țin de anumite contexte sociale (teoria dezorganizării sociale; teoria conflictului de valori; teoria învățării sociale etc.). În categoria formelor de violență ”invizibile” se situează – *violența structurală* și *violența culturală* ca ipostaze concrete ale ”violenței simbolice” (Bourdieu, 2003), care necesită instrumente de analiză combinate și nuanțate pentru a putea fi corect identificate.

O analiză socio-culturală a dinamicii relațiilor de gen se focalizează asupra mecanismelor economice, sociale, politice și culturale prin care diferențele dintre bărbați și femei sunt transformate în inegalități sociale. În cadrul acestei analize pot fi identificate formele *violenței invizibile*, respectiv violența structurală și violența culturală.

Violența structurală este acel tip de violență fixată în sistemele sociale, politice și economice ale societății. Această categorie include structuri și sisteme de opresiune, încălcarea drepturilor fundamentale sau limitarea accesului la nevoile și serviciile de bază unor grupuri sau comunități, discriminate astfel pe criterii de limbă, religie, vârstă, gen, naționalitate etc. (apartheid, sisteme de

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

exploatare economică sau excludere politică, patriarhat, colonialism, regimuri autoritare și dictatură, îngrădire sau expulzare de pe propriul pământ, din propria casă sau comunitate etc.).

Violența structurală în relațiile de gen poate fi identificată prin dimensiuni și indicatori cantitativi și calitativi:

- existența unor dezechilibre și inechități de gen în diverse sectoare ale vieții sociale: piața muncii, reprezentare și participare politică, domeniul vieții private;
- diferențe inechitabile de gen în România sunt în privința procentului de ocupare, a salarizării, a segregării ocupaționale și sectoriale, a concilierii vieții profesionale cu viața privată; inegalitatea economică dintre bărbați și femei;
- reprezentarea scăzută a femeilor la nivel politic și în procesul de luare a deciziilor;
- dificultăți în implementarea politicilor privind egalitatea de șanse între bărbați și femei.

Violența culturală, în sens larg, se referă la sistemele de idei, valori și credințe, care fac violența să pară normală, acceptabilă, corectă sau cea mai bună/singura opțiune în relațiile dintre oameni. Exemple de violențe culturale includ acele elemente de cultură, valori și tradiții care legitimează concentrarea puterii și a bunăstării în mâinile anumitor caste/clase/familii/grupuri/naționalități și care promovează credința în superioritatea unui anumit grup, gen, castă, naționalitate în raport cu altele. Violența culturală în relațiile de gen este sistemul de credințe, valori, practici care instituie și mențin relații de gen ca relații de putere (relații asimetrice, dezechilibrate) în sfera vieții publice și/sau private.

Această formă de violență poate fi identificată prin dimensiuni și indicatori de tip calitativ:

- existența stereotipurilor sexiste în societate ;
- socializarea diferențiată a fetelor și băieților;
- factorii de socializare (familia, școala, mass-media, biserica) transmit mesaje misogin-patriarhale și roluri predestinate pentru femei și bărbați;
- unilateralizarea și simplificarea modelelor de feminitate/masculinitate – existența unor scheme rigide de definire a masculinității și feminității;
- modelele tradiționale se dovedesc a fi inadecvate și inechitabile, iar noile modele de sex-rol nu sunt încă asimilate și acceptate;
- de- / sub-valorizarea experiențelor feminine sau femeiești;
- lipsa parteneriatului în sfera publică și privată;
- perpetuarea unui ideal masculin de dominație și duritate socialmente acceptat; perpetuarea modelelor agresive de rezolvare a conflictelor interpersonale/modele de relaționare violentă;
- toleranța față de violență (violența asupra femeilor și copiilor).

Acești indicatori pot fi identificați și analizați pe baza cercetărilor sociologice realizate la noi în țară în ultimele trei decenii de tranziție post-comunistă.

11. Dezvoltarea personală și conștientizarea de gen: principii și strategii de acțiune

Pornind de la premisa că mecanismele patriarhale de structurare a relațiilor de gen se perpetuează prin mijlocirea *factorilor socializatori*, dintre care familia, școala, mass-media, biserica joacă un rol determinant, putem spera în reușita unor strategii de schimbare socială care au la bază educația și informarea. Este un lucru deja știut (dar parțial admis) faptul că dincolo de factorul bio-psihologic, modelele culturale și sociale, respectiv stereotipurile de gen circumscrise acestora, sunt cele care fixează *standarde prescriptive* pentru ceea ce înseamnă să fii bărbat sau femeie, ce tipuri de comportament și trăsături de personalitate sunt potrivite fiecărui rol de gen. Acceptând ideea că masculinitatea și feminitatea sunt roluri sociale interiorizate, susținem, implicit, ideea că aceste roluri

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

pot fi schimbate (daca se dovedesc a fi discriminatorii) atunci când factorii socializării – familia, școala, mass-media, biserica – transmit mesaje de emancipare și dezvoltare umană.

Pe baza acestor premise argumentative, la fel de valabile astăzi ca și în anii '90, se conturează necesitatea *valorificării valențelor informării-conștientizării și educației de gen* (ca educație nonsexistă) *în susținerea proceselor de schimbare socială*, respectiv promovarea unor forme alternative de educație civică – educația nonformală și informală – alături de cele formale, care să includă și *educația de gen* înțeleasă ca educație pentru viața privată, pentru cunoașterea și afirmarea identității și complementarității de gen, educația pentru egalitatea de șanse în dezvoltare. Strategiile de *informare/educare a sensibilității la gen* trebuie particularizate la profilul diferitelor *publicuri țintă* (educatori: părinți și profesioniști (cadre didactice; formatori); elevi, studenți, tineri; cercetători; factori de decizie din domeniul politicilor publice; reprezentanți ai ONG-urilor; funcționari publici; cetățenii/publicul larg).

Așadar, informarea, educația, dialogul și dezbaterea sunt mijloace adecvate pentru realizarea unor schimbări care vizează construirea unor relații de gen pozitive, bazate pe mentalități și atitudini moderne, adaptate la noile realități sociale. Un astfel de deziderat se fundamentează pe conceptul de *societate deschisă*, societate care promovează pluralitatea opiniilor și intereselor, respectiv o *educație școlară sensibilă la gen*. Înțelegerea adecvată și nuanțată a sintagmei *egalitate de șanse* în diferite medii sociale din România poate fi privită drept condiția necesară (nu și suficientă) pentru structurarea unor strategii politice și educaționale coerente pe această temă. Disfuncțiile și ineficiența instituțiilor, a organizațiilor și a agențiilor create pentru a avea în atenție problematica de gen, precum și precaritatea tratatelor, a legilor și deciziilor se datorează, adesea, insuficienței informări a publicului-țintă, curențelor de mentalitate și modelelor culturale rigide și conservatoare, discordante în raport cu actuala dinamică a societății.

I.5. Analize statistice privind accesul la educație

Statisticile Eurostat arată că în România, în anul 2020, procentajul tinerilor cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani care au finalizat cel mult învățământul gimnazial (*lower secondary education*) era de 15.6%, țara noastră fiind depășită doar de Spania (16%) și Malta (16.7%). Prin comparație cu anii precedenți, trendul este unul descrescător, ecartul față de 2010 fiind de 3.7 puncte procentuale. De altfel, această tendință este în nota scăderii medii înregistrate la nivelul țărilor Uniunii Europene (UE-27), în 2020 procentajul ajungând la 10.1%, față de 13.8% în 2010.

Anul	România General	UE-27 General	România Masculin	UE-27 Masculin	România Feminin	UE-27 Feminin
2010	19.3%	13.8%	19.5%	15.9%	19%	11.6%
2015	19.1%	11%	19.5%	12.5%	16.7%	9.4%
2019	15.3%	10.2%	14.9%	11.8%	15.8%	8.4%
2020	15.6%	10.1%	14.7%	12%	16.6%	8.1%

În funcție de gen, scăderea este una mai accentuată în rândul populației masculine. Dacă în 2010, procentajul era de 19.5%, în 2020 ponderea calculată s-a restrâns la 14.7%. Așadar, scăderea a fost de 4.8 puncte procentuale, fiind peste cea a mediei Uniunii Europene calculată pentru același interval de referință 2010-2020 (diferența calculată este de 3.9 puncte procentuale). În plus, în 2020, la acest

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

indicator România înregistra un scor mai ridicat comparativ cu patru state UE-27 – Cipru (15%), Italia (15.6%), Malta (19.3%) și Spania (20.2%).

În schimb, atunci când sunt analizate datele aferente anului 2020 din perspectiva populației de fete cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani, se constată faptul că România se află pe ultimul loc la nivelul UE-27, procentajul de 16.6% fiind mai ridicat cu 2.7 puncte față de penultima țară – Malta (13.9%). În plus, descreșterea acestei ponderi este una moderată și mai degrabă fluctuantă, diferența dintre 2010 și 2020 fiind de doar 2.4%, sub diferența înregistrată de media UE-27 pe același de interval de timp – 3.5% (2010 – 11.6%; 2020 – 8.1%). Un alt aspect alarmant este acela că ponderea fetelor care au între 18 și 24 de ani și care au finalizat cel mult învățământul gimnazial a crescut în 2020 cu 0.8% față de anul precedent, fapt contrar cu descreșterea ratei medii înregistrate la nivelul UE-27.

Analiză macroregiuni (NUTS-1)⁴³

Potrivit datelor furnizate de Eurostat, la nivelul Macroregiunii doi (în care sunt incluse județele Neamț și Suceava) era înregistrat în anul 2019 un procentaj de 18.8% al tinerilor cu vârste între 18 și 24 de ani care au finalizat cel mult învățământul gimnazial (*lower secondary education*), fiind cea mai ridicată pondere din toate Macroregiunile României. Față de 2008 și 2009 este observată o stagnare, însă dacă este să ne raportăm la datele cuprinse în intervalul 2010-2019, atunci se consemnează o tendință descrescătoare.

Analizând aceste date în funcție de gen, se constată că în 2019 procentajul băieților cu vârste între 18 și 24 de ani care au finalizat cel mult ciclul gimnazial de învățământ era de 19.5%, iar procentajul fetelor era de 18.1%.

Macroregiunea doi	2008	2010	2015	2019
General	18.8%	23.8%	25.2%	18.8%
Masculin	19%	25.5%	25.9%	19.5%
Feminin	18.5%	21.9%	24.4%	18.1%

Plasate într-o cheie comparativă cu alte macro-regiuni din Uniunea Europeană, aceste date din 2019 relevă faptul că:

- La nivelul populației generale de tineri cu vârste cuprinse între 18 și 24 ani, ponderea alocată Macroregiunii doi este depășită de o macroregiune din Bulgaria (Severna i yugoiztochna Bulgaria), două din Spania (Canarias și Sur), respectiv o macroregiune din Italia (Isole);
- La nivelul populației de gen masculin (18-24 de ani), procentajul este mai scăzut față de câte o macroregiune din Franța (RUP FR — Régions ultrapériphériques françaises), Bulgaria (Severna i yugoiztochna Bulgaria) și Italia (Isole), respectiv patru macroregiuni din Spania (Centro, Este, Canarias și Sur);
- La nivelul populației de gen feminin (18-24 de ani), Macroregiunea doi înregistrează o pondere mai mică față de doar câte o macroregiune din Bulgaria (Severna i yugoiztochna Bulgaria) și una singură din Italia (Isole).

Așadar, prin această analiză secundară comparativă, de ordin statistic, se poate constata cu ușurință faptul că situația cea mai critică este înregistrată în rândul categoriei de populație alcătuită din tinere fete, cu vârste între 18 și 24 de ani care au finalizat cel mult ciclul gimnazial. Astfel, procentajul alocat acestei categorii de populație la nivel macroregional este mai scăzut față de doar două macroregiuni din Uniunea Europeană. De asemenea, tendința de scădere este mult mai accentuată în rândul

⁴³ Date Eurostat, analizate prin consultarea indicatorului: *Early leavers from education and training by sex and NUTS 1 regions* (tgs00106), disponibile la adresa web: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00106/default/table?lang=en>, accesată la data de 22 aprilie 2021.

Proiect derulat de:

populației de gen masculin (peste media națională și peste media UE-27), în vreme ce în rândul populației de gen feminin descreșterea este una mai degrabă moderată (totuși, peste media procentuală calculată la nivelul României și ușor peste media UE-27).

I.6. Analiză situațională: județul Neamț

Conform datelor furnizate de Institutul Național de Statistică din România (INS) prin intermediul platformei Tempo Online⁴⁴, la nivelul județului Neamț abandonul în învățământul preuniversitar ciclul 2 (liceal și profesional)⁴⁵ înregistrează o descreștere graduală și relativ accentuată, acesta ajungând în 2018 la 2.3%, în scădere de la 3.7% în 2011, respectiv 5.5% în anul 2012. De altfel, această scădere se poziționează în acord cu trendul descendent care caracterizează întreaga Românie, Macroregiunea doi, respectiv regiunea de dezvoltare Nord-Est.

Nivel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
România	4.2%	2.9%	2.9%	3.5%	3.6%	2.6%	2.6%	2.6%
Macroregiunea doi	4.7%	3.1%	2.8%	3.6%	3.4%	2.7%	2.7%	2.7%
Nord-Est	4.8%	3.1%	3.2%	3.7%	3.3%	2.4%	2.7%	2.5%
Județul Neamț	3.7%	5.5%	3.3%	3.1%	3.6%	2.9%	2.7%	2.3%

În prezentul subcapitol sunt redată o serie de informații generale privind situația elevilor din șapte unități de învățământ din județul Neamț, cinci dintre acestea fiind plasate în mediul urban, iar două în zona rurală:

- Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț - forme de învățământ: zi, seral, cu frecvență redusă
- Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman - forma de învățământ: zi;
- Liceul Tehnologic „Gheorghe Ruset Roznovanu” Roznov – forma de învățământ: zi;
- Liceul „Carol I” Bicăz – forma de învățământ: zi;
- Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman – forma de învățământ: zi;
- Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca - forma de învățământ: zi;
- Liceul Tehnologic Valea Ursului, Neamț - forma de învățământ: zi;

Prin intermediul acestei micro-analize, am urmărit să conturăm un tablou asupra situațiilor cu care se confruntă populațiile de elevi vizate, fiind urmărite aspecte particulare referitoare la:

- Fluctuația populației de elevi, prin raportare la anii școlari 2018-2019, respectiv 2019-2020;
- Prezența elevilor de etnie romă în comunitățile educaționale;
- Prezența specialiștilor – mediatori, psihologi, consilieri, în cadrul unităților de învățământ;
- Fenomenul de abandon școlar, cu referire la o demarcație în funcție de gen și de clase de elevi a fenomenului de părăsire timpurie a școlii;
- Motivele principale care determină abandonul școlar;

În cele șapte unități de învățământ partenere din județul Neamț, în anul școlar 2018-2019 erau cuprinși un număr de 5477 de elevi, în timp ce în 2019-2020 populația școlară era alcătuită din 5232 de elevi, aceasta fiind așadar în scădere cu 255 de elevi. De asemenea, în patru licee și colegii sunt înscriși elevi de etnie romă, numărul acestora variind de la 2 la 80.

⁴⁴ Analiza a fost efectuată asupra datelor livrate de INS România, prin consultarea indicatorului *Rata abandonului preuniversitar, pe niveluri de educație, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe* (SCL113A), ultima actualizare: 12.08.2020, disponibile la adresa web: , accesată la data de 28.04.2021

⁴⁵ Conform definiției oferite de Institutul Național de Statistică din România, „rata abandonului școlar reprezintă diferența între numărul elevilor înscriși la începutul anului școlar și cel aflat în evidență la sfârșitul aceluiași an școlar, exprimată ca raport procentual față de numărul elevilor înscriși la începutul anului școlar”.

Proiect derulat de:

La nivel general, se observă absența mediatorilor școlari din peisajul didactic. Astfel, în numai o singură

Unitate de învățământ	Anul școlar		Diferență absolută	Diferență procentuală
	2018-2019	2019-2020		
Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț	874	832	-42	-4.8%
Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman	919	760	-159	-17.3%
Liceul Tehnologic „Gheorghe Ruset Roznovanu” Roznov	1100	1139	39	3.5%
Liceul „Carol I” Bicaz	675	632	-43	-6.4%
Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	912	881	-31	-3.4%
Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca	692	677	-15	-2.2%
Liceul Tehnologic Valea Ursului, Neamț	305	311	6	2%
TOTAL	5477	5232	-245	-4.5%

unitate de învățământ există un asemenea mediator. Totodată, numărul psihologilor școlari este unul relativ scăzut, în trei licee și colegii neregăsindu-se un astfel de specialist. De semnalat este faptul că într-un liceu a fost angajat un psiholog ca urmare a implementării unui proiect. În schimb, toate unitățile de învățământ dispun de serviciile unui consilier școlar.

Unitate de învățământ	Mediator școlar	Consilier școlar	Psiholog
Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț	Da	Da	Nu
Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman	Nu	Da	Nu
Liceul Tehnologic „Gheorghe Ruset Roznovanu” Roznov	Nu	Da	Nu
Liceul „Carol I” Bicaz	Nu	Da	Da
Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	Nu	Da	Da
Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca	Nu	Da	Da
Liceul Tehnologic Valea Ursului, Neamț	Nu	Da	Da ⁴⁶

În urma analizei situației abandonului școlar, am constatat că în 2018-2019 au fost înregistrate 63 de cazuri de părăsire timpurie a școlii, dintre care 22 de situații au fost întâlnite în cazul fetelor, iar 41 în cazul băieților. În schimb, în anul școlar 2019-2020 au fost cosemnate 9 cazuri de abandon, dintre care 8 în rândul fetelor și unul singur în rândul băieților. În plus, cele mai afectate clase de elevi de fenomenul de abandon școlar au fost IX-a și a X-a, fiind înregistrate – la nivel general, 5 cazuri de abandon la clasele a XI-a și nicio situație la clasele a XII-a.

Unitate de învățământ	Anul școlar	Gen		Clase afectate	Anul școlar	Gen		Clase afectate
	2018-2019	F	M		2019-2020	F	M	
Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț	0	-	-		0	-	-	-
Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman	0	-	-		3	2	1	IX
Liceul Tehnologic „Gheorghe Ruset Roznovanu” Roznov	6	2	4	X	0	-	-	-
Liceul „Carol I” Bicaz	0	-	-	-	0	-	-	-
Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	34	10	24	IX-X	0	-	-	-
Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca	17	6	11	IX-X	0	-	-	-
Liceul Tehnologic Valea Ursului, Neamț	6	4	2	X-XI	6	6	-	IX și XI
TOTAL	63	22	41	-	9	8	1	-

⁴⁶ Angajat în 2021, în urma implementării unui proiect în cadrul unității de învățământ
Proiect derulat de:

La o analiză sumară a principalelor motive care au stat la baza abandonului școlar, am observat că aceste situații au fost marcate de o serie de cauze printre care se numără:

- Căsătoria – cea mai des întâlnită cauză, în special în rândul elevilor
- Plecarea la muncă în străinătate
- Situația financiară precară
- Absențele de la activitățile didactice

Menționăm că în a doua etapă a cercetării, din octombrie-noiembrie 2022, a fost adăugat și Colegiul Tehnic „Gheorghe Cartianu” din Piatra Neamț, din cadrul cărora au fost implicate eleve în activitățile de conștientizare, consiliere și dezvoltare personală.

I.7. Analiză situațională: județul Suceava

La nivelul județului Suceava, potrivit datelor INS România înregistrate în baza de date statistice Tempo Online⁴⁷, scăderea ratei de abandon în învățământul preuniversitar pe ciclul 2 de învățământ secundar (liceal și profesional) este una dintre cele mai accelerate la nivel regional. Cu alte cuvinte, dacă în 2011 rata era de 5.3%, în 2018 aceasta a ajuns la 1.9%, fiind plasată în trendul descrescător consemnat la nivelul României, al Macroregiunii doi și al regiunii de dezvoltare Nord-Est.

Nivel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
România	4.2%	2.9%	2.9%	3.5%	3.6%	2.6%	2.6%	2.6%
Macroregiunea doi	4.7%	3.1%	2.8%	3.6%	3.4%	2.7%	2.7%	2.7%
Nord-Est	4.8%	3.1%	3.2%	3.7%	3.3%	2.4%	2.7%	2.5%
Județul Suceava	5.3%	1.2%	2.8%	3.2%	2.3%	1.7%	2.4%	1.9%

De altminteri, rata de abandon de 1.9% înregistrată de județul Suceava în 2018 plasează acest județ pe ultima poziție în ierarhia județelor din Nord-Estul țării noastre.

Similar cu subcapitolul dedicat situației din județul Neamț, în această parte este cuprinsă o analiză asupra datelor obținute din șapte unități de învățământ din județul Suceava, partenere în cadrul proiectului:

- Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava
- Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava
- Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară Suceava
- Colegiul „Alexandru cel Bun” Gura Humorului
- Colegiul Silvic „Bucovina” Câmpulung Moldovenesc
- Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca
- Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor

Din cele șapte unități școlare, șase își au sediul în mediul urban, iar un liceu este localizat în zona rurală a județului Suceava, toate colegiile și liceele având forma de învățământ de zi.

⁴⁷ Analiza a fost efectuată asupra datelor livrate de INS România, prin consultarea indicatorului *Rata abandonului preuniversitar, pe niveluri de educație, macroregiuni, regiuni de dezvoltare și județe* (SCL113A), ultima actualizare: 12.08.2020, disponibile la adresa web: <https://ins.gov.ro/>, accesată la data de 28.04.2021

Proiect derulat de:

La fel ca în cazul analizei consacrate județului Neamț, am punctat situațiile elevilor din școlile partenere, obiectivele urmărite fiind:

- Evidențierea fluctuației populației de elevi în decursul a doi ani școlari: 2018-2019 și 2019-2020;
- Măsurarea numărului de elevi care au abandonat școala în intervalul 2018-2020;
- Analizarea distribuției pe gen și pe clase de elevi a abandonului școlar;
- Punctarea principalelor motive care au alimentat fenomenul abandonului școlar

Unitate de învățământ	Anul școlar		Diferență absolută	Diferență procentuală
	2018-2019	2019-2020		
Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava	733	747	14	1,9%
Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava	1440	1409	-31	-2,2%
Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară Suceava	913	944	31	3,4%
Colegiul „Alexandru cel Bun” Gura Humorului	1604	1552	-52	-3,2%
Colegiul Silvic „Bucovina” Câmpulung Moldovenesc	1217	1162	-55	-4,5%
Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca	930	876	-54	-5,8%
Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor	591	593	2	0,3%
TOTAL	7428	7283	145	-2%

În privința fluctuației populației școlare din cele șapte unități educaționale, observăm o descreștere a numărului de elevi de la un an la altul cu 145. Astfel, dacă în anul școlar 2018-2019 erau înmatriculați un număr de 7428 de elevi, în 2019-2020 totalul a scăzut la 7283. Totodată, din populația totală de elevi 90 sunt de etnie romă.

Se remarcă absența din peisajul preuniversitar a mediatorilor școlari, în nicio unitate de învățământ nefiind angajat un mediator. Totodată, în numai două licee și colegii este se apelează la serviciile unui psiholog. În contrapondere, într-o singură unitate educațională nu este angajat un consilier școlar.

Unitate de învățământ	Mediator școlar	Consilier școlar	Psiholog
Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava	Nu	Da	Nu
Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava	Nu	Da	Nu
Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară Suceava	Nu	Da	Nu
Colegiul „Alexandru cel Bun” Gura Humorului	Nu	Da	Da
Colegiul Silvic „Bucovina” Câmpulung Moldovenesc	Nu	Da	Nu
Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca	Nu	Nu	Da
Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor	Nu	Da	Nu

Dacă este să analizăm abandonul școlar, constatăm că în 2018-2019 au fost raportate 120 de asemenea situații, 64 în cazul fetelor și 56 în cazul băieților. În anul schimb, în anul școlar 2019-2020 au fost înregistrate 71 de situații de abandon școlar – 30 în rândul fetelor și 41 în rândul băieților. La o analiză succintă asupra situațiilor de abandon analizate pe clase de elevi, se constată faptul că incidența abandonului este mai crescută la clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, fiind însă cazuri de părăsire timpurie a școlii și la clasa a XII-a.

Unitate de învățământ	Anul școlar	Gen		Clase afectate	Anul școlar	Gen		Clase afectate
	2018-2019	F	M		2019-2020	F	M	

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava	40	18	22	IX-XII	15	6	9	IX și XI
Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava	16	14	2	IX-XII	6	5	1	IX-XII
Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară Suceava	25	9	16	IX-X	23	5	18	IX-XI
Colegiul „Alexandru cel Bun” Gura Humorului	18	7	11	IX-XI	8	2	6	IX-XI
Colegiul Silvic „Bucovina” Câmpulung Moldovenesc	0	-	-	-	0	-	-	-
Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca	16	11	5	IX, XI și XII	15	12	3	IX și XI
Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor	5	5	-	IX, XI și XII	4	-	4	IX-XII
TOTAL	120	64	56	-	71	30	41	-

Între motivele de abandon cele mai des menționate, se regăsesc:

- Problemele de ordin material/ financiar ale familiei de origine;
- Emigrarea – plecarea copiilor în străinătate;
- Proveniența din familii dezorganizate;
- Dezinteresul față de activitățile didactice;

În urma efectuării analizei, am mai remarcat prezența unui motiv cu un spectru extrem de larg de acoperire referitor la „problemele personale”, fără însă a fi dezvoltate cauzele specifice care au condus la situațiile de părăsire timpurie a școlii. Nu în ultimul rând, alte cauze evocate ale abandonului educațional sunt subsecvente motivelor de ordin medical, mariajului și nașterii unui copil la vârste fragede sau intrării pe piața muncii, acestea apărând cu frecvențe mai scăzute.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

CAPITOLUL II. Studiu cantitativ privind drepturile și egalitatea de gen în educație și problematica discriminării pe bază de gen în mediul școlar în județele Neamț și Suceava

II.1. Aspecte generale privind metodologia cercetării

Studiul sociologic prezentat în cadrul acestui raport a fost construit în jurul unei **abordări metodologice mixte**, prin îmbinarea cercetării cantitative, utilizându-se metoda sondajului de opinie prin chestionar, cu cercetarea de ordin calitativ, prin tehnica interviului de tip semi-structurat.

Scopul cercetării a constat în analiza percepției elevilor, părinților și a experților educaționali (cadre didactice, directori sau/ și consilieri școlari) din 14 unități de învățământ din județele Suceava și Neamț privind situația actuală și potențialele soluții pentru combaterea discriminării și stereotipurilor de gen în educație. De altfel, analiza elaborată în cadrul acestui raport vizează construirea unei imagini inițiale asupra situației referitoare la drepturile și egalitatea de gen în educație și problematica discriminării pe bază de gen în mediul educațional, la nivelul comunităților școlare. În plus, s-a dorit realizarea unui tablou general cu privire la nivelul de informare în rândul comunității școlare referitor la tematicile consacrate stereotipurilor de gen și discriminării de gen în educație.

Astfel, după cum rezultă și din scopul cercetării, în **universul cercetării** au fost cuprinse patru grupuri de populație, provenind din 14 unități de învățământ din județele Suceava și Neamț:

- Eleve/ elevi de liceu/ școală profesională
- Părinți ai elevilor/ elevilor de liceu/ școală profesională
- Cadre didactice din licee/ școli profesionale
- Directori ai liceelor/ școlilor profesionale

În tabelul următor sunt prezentate cele 15 licee/ școli profesionale care au participat în cadrul studiului sociologic, acestea regăsindu-se atât în zona urbană, cât și în cea rurală a județelor Neamț și Suceava:

Nr. crt.	Denumire unitate de învățământ	Județ
1	Liceul Tehnologic „Dimitrie Leonida” Piatra-Neamț	Neamț
2	Colegiul Tehnic „Petru Poni” Roman	
3	Liceul Tehnologic „Gheorghe Ruset Roznovanu” Roznov	
4	Liceul „Carol I” Bicăz	
5	Colegiul Tehnic „Miron Costin” Roman	
6	Liceul „Mihail Sadoveanu” Borca	
7	Liceul Tehnologic Valea Ursului, Neamț	
8	Colegiul Tehnic „Gheorghe Cartianu” Piatra Neamț*	
9	Colegiul Tehnic „Petru Mușat” Suceava	Suceava
10	Colegiul Economic „Dimitrie Cantemir” Suceava	
11	Colegiul Tehnic de Industrie Alimentară Suceava	
12	Colegiul „Alexandru cel Bun” Gura Humorului	
13	Colegiul Silvic „Bucovina” Câmpulung Moldovenesc	
14	Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca	
15	Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor	

Elaborarea instrumentelor de colectare a datelor – chestionare și ghid de interviu, a fost realizată în luna **martie 2021**.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Etapa de **culegere a datelor** a fost realizată în **perioada aprilie - mai 2021**, acest proces fiind adaptat condițiilor și regulilor sanitare impuse de pandemia de Covid-19. Astfel, pentru colectarea informațiilor aferente cercetării de ordin cantitativ, derulată în rândul elevilor/ elevilor, părinților și cadrelor didactice s-a utilizat aplicația Google Forms, în vreme ce pentru interviurile aplicate directorilor de școli echipa de cercetare a apelat la următoarele modalități de culegere a datelor: convorbiri telefonice, conferințe/ întâlniri organizate pe platforma Zoom sau auto-completarea răspunsurilor din ghidul de interviu prin intermediul mailului, într-un singur caz.

În procesul de colectare a datelor au fost respectate principiile de **etică și deontologie a cercetării**. Astfel, subiecților li s-a garantat prin intermediul unui consimțământ informat faptul că toate răspunsurile vor fi tratate confidențial și anonim, studiul neavând drept scop analiza individuală a datelor furnizate de aceștia. Totodată, participarea subiecților la cercetarea sociologică a fost exclusiv voluntară, nefiind acordate sau promise beneficii materiale sau/ și non-materiale în schimbul răspunsurilor.

II.1.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul cadrelor didactice din județele Neamț și Suceava

În cadrul **cercetării cantitative** dedicate **cadrelor didactice**, **eșantionul** a fost format dintr-un număr total de **236 de profesori** care își desfășoară activitatea în cele 14 unități de învățământ, dintre care 147 de respondenți din județul Neamț, iar 89 din județul Suceava.

Principalul **criteriu socio-demografic** de includere a populației de profesori în cadrul studiului a constat în faptul că aceștia trebuiau să dețină calitatea de cadre didactice în învățământul liceal/ profesional într-una din cele 14 unități educaționale partenere. Alături de acest criteriu, între variabilele socio-demografice de stratificare au mai fost incluse:

- Mediul de rezidență al unității de învățământ (urban/ rural)
- Genul
- Gradul didactic (debutant, definitivat, gradul II, gradul I, doctorat)
- Disciplina predată

De altfel, în prima parte a raportului consacrat analizei datelor colectate în rândul cadrelor didactice, este cuprinsă o descriere mai cuprinzătoare a structurii socio-demografice a populației eșantionate.

Pornind de la scopul general al demersului nostru, au fost trasate o serie de **obiective specifice** urmărite în cadrul cercetării destinate opiniilor și percepțiilor cadrelor didactice cu privire la problematica de gen în educație. Printre aceste obiective specifice, regăsim:

- Măsurarea proporției profesorilor care au abordat în orele lor teme referitoare la problematica de gen;
- Stabilirea temelor cel mai des abordate de către cadrele didactice referitoare la problematica de gen;
- Determinarea opiniei profesorilor cu privire la existența stereotipurilor de gen în educație – la nivel general, respectiv în cadrul unităților de învățământ în care își desfășoară activitatea – la nivel particular;
- Identificarea ponderii cadrelor didactice care s-au confruntat de-a lungul activității lor profesionale cu situații de discriminare pe criterii de gen;
- Evaluarea recomandărilor pe care profesorii le-ar face pentru eliminarea/ diminuarea stereotipurilor de gen din activitatea educațională;

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Stabilirea – din perspectiva cadrelor didactice, a principalelor probleme cu care se confruntă elevii în alegerea traseului profesional și școlar după finalizarea gimnaziului;
- Analizarea măsurii în care profesorii consideră că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii;
- Analizarea unor situații particulare, sub formă de exemple specifice, în care profesorii au sesizat că elevele sunt nevoite să facă față unor provocări/ obstacole în alegerea traseului profesional;
- Determinarea măsurii în care profesorii s-au confruntat în activitatea lor profesională cu diverse situații problematice în care au fost angrenate elevele (abandon școlar, eleve victime ale abuzurilor din partea familiei, eleve care au fost nevoite să abandoneze școala din cauza anturajului/ relațiilor, eleve victime ale traficului de ființe umane etc.);
- Identificarea opiniei cadrelor didactice cu privire la motivele pentru care unele eleve ajung să se confrunte cu diverse situații problematice;
- Stabilirea soluțiilor evocate de profesori pentru ca elevele să evite sau să depășească situațiile problematice în care acestea sunt angrenate;
- Evaluarea percepțiilor pe care le au profesorii cu privire la diferențele între băieți și fete sub aspect socio-educățional și profesional;

Chestionarul a fost **auto-administrat online**, fiind elaborat și distribuit prin intermediul platformei **Google Forms**. În instrumentul de culegere a datelor au fost cuprinse **13 întrebări** (excluzând itemii de ordin socio-demografic), acestea fiind atât *închise* – cu variante prestabilite, din care respondenții au putut opta pentru un singur răspuns, cât și *semi-deschise* – unde subiecții au avut posibilitatea de a formula un răspuns liber, dacă nu se regăseau în niciuna din variantele prestabilite sau *deschise* – în care subiecții au avut ocazia să răspundă liber, fără a fi nevoiți să aleagă un răspuns dintr-o listă de variante precodificate.

Diseminarea chestionarului a fost realizată cu sprijinul instituțiilor de învățământ partenere din județele Neamț și Suceava.

Analiza datelor este una de tip **descriptiv**, capitolul special dedicat acestei părți fiind constituit din grafice, tabele și interpretări asupra informațiilor procesate, prin utilizarea pachetului Microsoft Office (Word și Excel), respectiv a aplicației open-source – PSPP, program dedicat prelucrării statistice a bazelor de date rezultate în urma aplicării chestionarelor.

II.1.2. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul părinților de eleve/ elevi de liceu/ școală profesională din județele Neamț și Suceava

O altă componentă a cercetării cantitative a vizat analiza percepțiilor părinților de eleve sau/ și elevi de liceu/ școală profesională cu privire la problematica de gen în educație. Astfel, **eșantionul cercetării** a cuprins **802 părinți**, dintre care 746 rezidenți în județul Neamț, iar 56 proveniți din județul Suceava.

Pentru includerea părinților în baza de date analizată, a fost utilizat un singur **criteriu socio-demografic eliminătoriu**, anume că aceștia trebuie să fie părinți ai unor elevi sau/ și eleve de liceu din cele 14 unități de învățământ. Pe lângă acest criteriu, au mai fost utilizate și altele, dar care nu au avut caracter de excludere, ci au sprijinit **stratificarea populației** după o serie de **elemente socio-demografice specifice**:

- Genul
- Vârsta (în ani împliniți)

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Nivelul de studii (fără studii; studii primare; studii gimnaziale; studii liceale/ profesionale; studii postliceale; studii universitare; studii postuniversitare)
- Statutul socio-ocupational
- Numărul de persoane din gospodărie
- Proveniența dintr-o familie monoparentală
- Proveniența dintr-o familie în care un părinte este plecat în străinătate
- Nivelul de venituri în gospodărie
- Localitatea, mediul și județul de proveniență

Analiza descriptivă a profilului socio-demografic al populației eșantionate se regăsește în partea introductivă dedicată capitolului referitor la perspectivele părinților privind problematicile stereotipurilor și discriminării de gen în educație.

Din scopul general al cercetării au rezultat o serie de **obiective specifice** studiului percepțiilor părinților cu privire la problematica de gen. În acest context, printre obiectivele specifice urmărite, se regăsesc:

- Măsurarea proporției părinților care au abordat în discuțiile cu copiii lor teme ce țin de problematica de gen;
- Stabilirea principalelor teme de discuție purtate de părinți cu copiii lor referitoare la problematica de gen;
- Identificarea ponderii părinților care consideră că la ora actuală – la nivelul societății românești, fetele și băieții dispun sau nu dispun de șanse egale pe piața muncii;
- Analizarea măsurii în care părinții chestionați cred că la ora actuală, în cadrul liceului/ școlii profesionale unde învață copilul/ copiii lor sunt tratați diferit pe criteriu de gen;
- Evaluarea percepției părinților cu privire la categoriile de copii (băieți/ fete) care se lovesc cel mai mult de stereotipuri și prejudecăți din partea cadrelor didactice;
- Determinarea motivelor pentru care părinții consideră că anumite categorii de copii înfruntă situații de prejudecăți și discriminare pe criterii de gen venite din partea profesorilor;
- Identificarea recomandărilor pe care le-ar face părinții pentru eliminarea sau diminuarea stereotipurilor de gen în educație;
- Realizarea unei diagnoze, din perspectiva părinților, cu privire la problemele cu care se confruntă elevii în alegerea traseului profesional și școlar după finalizarea gimnaziului;
- Măsurarea proporției părinților care consideră că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traiectoriei profesionale comparativ cu elevii;
- Analizarea unor exemple oferite de părinți cu privire la diverse situații în care elevele întâmpine alte tipuri de obstacole și provocări în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii;
- Identificarea măsurii în care părinții discută cu copiii lor despre problemele școlare, dar și despre perspectivele de viitor;
- Determinarea proporției părinților care au discutat cu copiii lor despre o serie de probleme (consecințele abandonului școlar, cum să își aleagă traseul profesional, cum să se apere de violență și abuzuri, cum să recunoască diverse cazuri de discriminare, măsuri de protecție împotriva sarcinilor nedorite, cum să recunoască semnele unei relații abuzive);
- Evaluarea percepțiilor pe care le au părinții cu privire la diferențele între băieți și fete sub aspect socio-educational și profesional;

Colectarea datelor a fost realizată prin intermediul unui **chestionar**, instrumentul de cercetare fiind **auto-administrat online**. Platforma de diseminare a chestionarului a fost **Google Forms**, în etapa de distribuție implicându-se reprezentanții celor 14 instituții de învățământ partenere.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

În faza de proiectare a instrumentului de cercetare, s-a avut în vedere construcția unui set de întrebări care sunt asociate scopului și obiectivelor cercetării. Astfel, au fost utilizate următoarele tipuri de întrebări:

- Întrebări închise – în care părinții au putut opta pentru o singură variantă de răspuns, dintre cele prestabilite;
- Întrebări semi-închise/ semi-deschise – în care părinții au avut ocazia să adauge un răspuns liber, în condițiile în care opinia lor nu era reflectată în una din variantele precodificate;
- Întrebări deschise – unde părinții nu au fost constrânși să aleagă una din variantele prestabilite, ci au avut oportunitatea de a formula un răspuns liber;

Pentru etapa de analiză a datelor, am optat pentru o **analiză descriptivă** efectuată cu ajutorul pachetelor software Microsoft Office și PSPP, interpretările fiind însoțite de reprezentări grafice și tabelare care conțin procentajele rezultate în urma prelucrării statistice a informațiilor.

II.1.3. Aspecte specifice privind metodologia cercetării cantitative realizată în rândul elevelor și elevilor din județele Neamț și Suceava

Eșantionul studiului cantitativ realizat în rândul **elevelor și elevilor** din cele 14 unități de învățământ a cuprins un număr total de **1460 de respondenți**, dintre care 1194 proveniți de la licee/ școli profesionale situate în județul Neamț, iar 266 din județul Suceava.

Criteriile socio-demografice de stratificare a populației studiate au fost:

- Vârsta
- Clasa de proveniență – a IX-a; a X-a; a XI-a; a XII-a; a XIII-a
- Genul
- Unitatea de învățământ pe care o urmează
- Județul de proveniență

O descriere mai detaliată a structurii socio-demografice a populației se regăsește în prima parte a capitolului consacrat analizei datelor colectate în urma cercetării realizate în rândul elevelor și elevilor.

Obiectivele specifice ale studiului au constat în:

- Stabilirea proporției elevelor/ elevilor care știu la ce se referă pe de o parte stereotipurile de gen, iar pe de altă parte discriminarea de gen;
- Evaluarea percepțiilor pe care le au elevele/ elevii cu privire la modul în care ar putea fi definite stereotipurile de gen și discriminarea de gen;
- Identificarea ponderii elevelor/ elevilor care au fost implicați în discuții privind problematica de gen atât cu profesorii, cât și cu părinții;
- Analizarea principalelor tematici care au fost abordate de eleve și elevi cu privire la problematica de gen, în discuțiile avute cu profesorii și părinții;
- Identificarea ponderii elevelor/ elevilor care s-au confruntat cu diverse situații în care s-au simțit descurajate/ descurajați sau tratate/ tratați nedrept pentru că sunt fete sau băieți;
- Evocarea unor exemple de situații în care elevele/ elevii s-au simțit neîndreptățiți/ neîndreptățiți din cauză că sunt fete sau băieți;
- Stabilirea proporției elevelor/ elevilor care s-au gândit cel puțin o dată la abandonarea școlii, de-a lungul parcursul lor educațional;

Proiect derulat de:

- Analizarea așteptărilor/ planurilor/ perspectivelor de viitor pe care le au în vedere elevele și elevii după finalizarea ciclului de învățământ pe care îl urmează;
- Determinarea proporției elevelor/ elevilor care au discutat cu părinții sau cadrele didactice despre o serie de probleme (consecințele abandonului școlar, cum să își aleagă traseul profesional, cum să se apere de violență și abuzuri, cum să recunoască diverse cazuri de discriminare, măsuri de protecție împotriva sarcinilor nedorite, cum să recunoască semnele unei relații abuzive);
- Evaluarea percepțiilor pe care le au elevele/ elevii cu privire la diferențele între băieți și fete sub aspect socio-educational și profesional;

Instrumentul de colectare a datelor a fost un chestionar, **auto-administrat online**, prin intermediul Google Forms. Toate întrebările din chestionar au fost construite în acord cu scopul general al cercetării și cu obiectivele specifice aferente studiului realizat în rândul elevelor și elevilor.

În **elaborarea instrumentului de cercetare**, au fost utilizate un număr de **16 întrebări** (excluzând întrebările de ordin socio-demografic), majoritatea dintre acestea fiind, după forma lor, *închise*, cu două sau mai multe variante precodificate, din care elevele și elevii au optat pentru un singur răspuns, în acord cu situațiile, opiniile, percepțiile, atitudinile, experiențele și convingerile lor. Pe lângă întrebările închise, au fost formulate și *întrebări semi-închise/ semi-deschise*, unde elevele/ elevii au avut ocazia să completeze un răspuns liber, dacă situațiile lor nu se regăseau în variantele deja prestabilite. Totodată, au fost utilizate și *întrebări deschise*, elevele/ elevii având oportunitatea de a formula un răspuns liber, nefiind constrânși de selecția unei variante precodificate. De menționat ar mai fi faptul că nicio întrebare nu a vizat colectarea unor date care ar permite individualizarea răspunsurilor (spre exemplu, numele și prenumele subiectului)

Distribuția instrumentului de cercetare a fost realizată cu sprijinul specialiștilor și cadrelor didactice implicate în proiect, din județele Neamț și Suceava.

Analiza datelor a fost realizată într-o manieră **descriptivă**, prin utilizarea instrumentelor Microsoft Office și PSPP - software gratuit, de tip open-source destinat prelucrării și analizei datelor statistice. Graficele și tabelele cuprinse în raport sunt reprezentări proprii, sursa procentajelor fiind bazele de date generate în urma etapei de aplicare a chestionarelor.

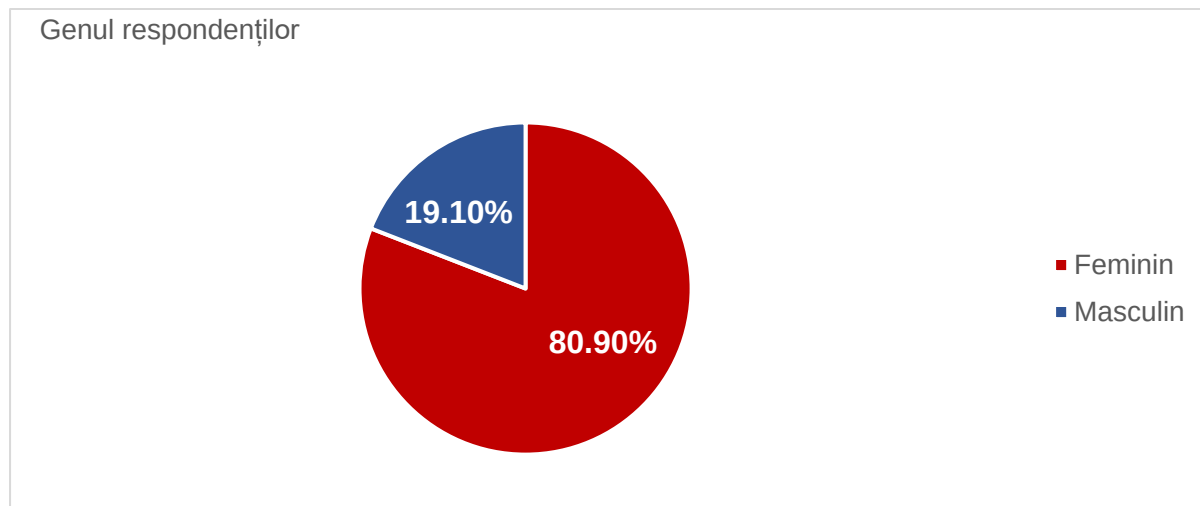
Proiect derulat de:

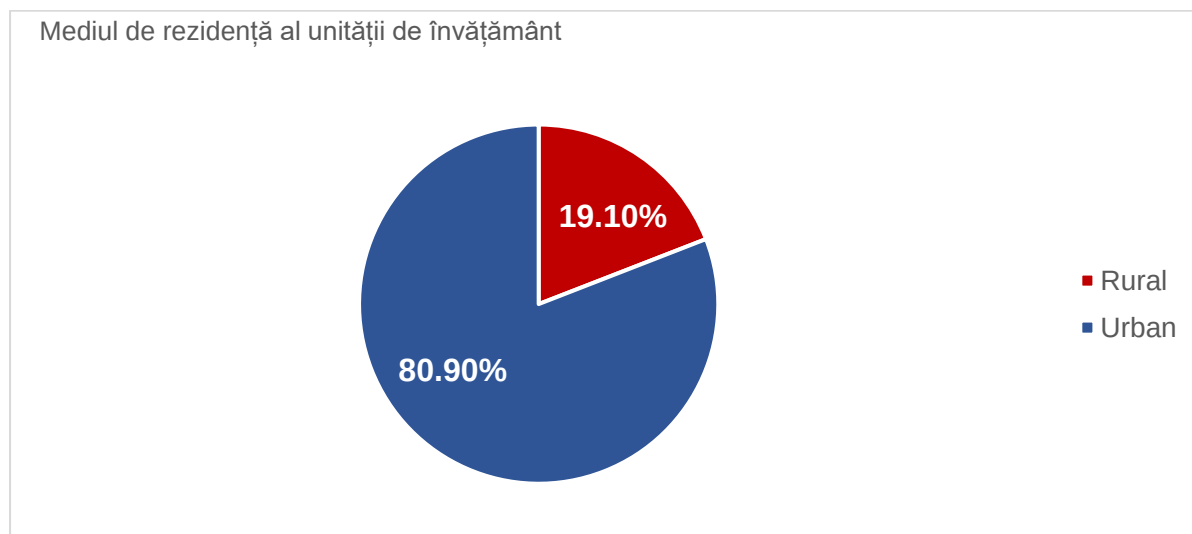
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

II.2. Analiza perspectivei cadrelor didactice

Din totalul respondenților cuprinși în baza de date dedicate studiului în rândul cadrelor didactice (236 de cazuri analizate), 80,90% sunt de gen feminin, iar 19,10% sunt de gen masculin

Majoritatea profesorilor incluși în eșantionul studiului își desfășoară activitatea didactică la licee/ școli profesionale plasate în mediul urban (80,90%). Unul din cinci dascăli chestionați a susținut că predă la un liceu/ școală profesională din mediul rural (19,10%).

Două treimi dintre profesorii care au dat curs demersului nostru dețin gradul I (65,30%), fiind urmați, ca pondere, de colegii lor care au dobândit gradul II (17,40%). Cadrele didactice care și-au susținut definitivatul se regăsesc în proporție de 8,90%, în vreme ce procentajul debutanților este de 7,60%.

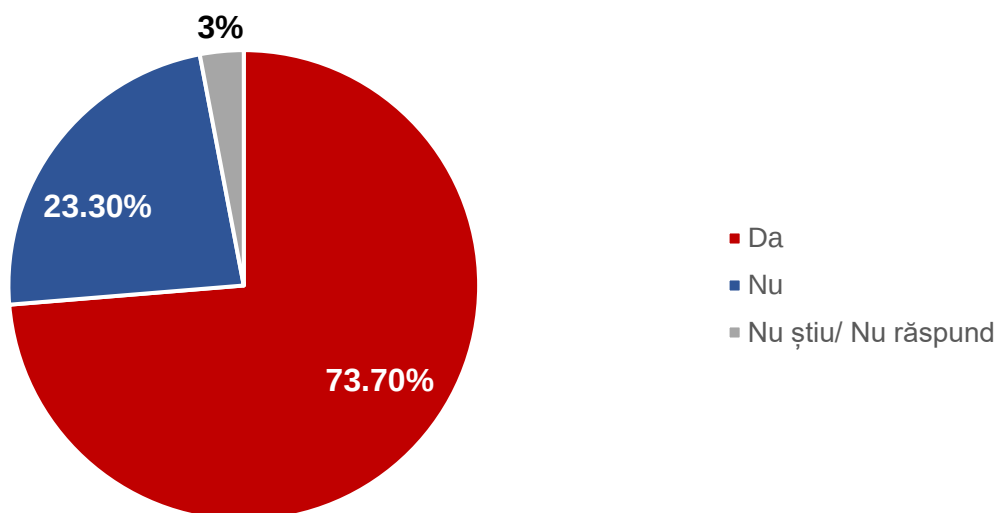
Gradul didactic al profesorilor	Procentaj
Gradul I	65,30%
Gradul II	17,40%
Definitivat	8,90%
Debutant	7,60%

Proiect derulat de:

Doctorat	0,80%
----------	-------

Aproximativ trei sferturi dintre profesorii chestionați au afirmat că în cadrul orelor susținute la clasele de liceu/ învățământ profesional au abordat teme ce conțin problematica de gen (73,70%). În schimb, aproximativ un sfert dintre respondenți au susținut contrariul (23,30%).

Ați abordat în cadrul orelor dumneavoastră teme ce conțin problematica de gen?

Peste un sfert dintre cadrele didactice chestionate au declarat că au abordat teme referitoare la cazurile de discriminare pe criterii de gen și modurile de combatere a lor (27,60%). În același timp, aproximativ un sfert dintre subiecți au optat pentru discuții legate de violența împotriva femeilor (23%), în timp ce 17,20% au ales tematici orientate pe alegerea traseului educațional. Totodată, 16,10% dintre profesorii respondenți au inițiat dezbateri consacrate tipurilor de relații dintre fete și băieți, iar 9,20% au discutat despre stereotipurile de gen. O temă mai puțin dezbătută a fost cea privitoare la diferențele biologice și culturale între fete și băieți (5,20%).

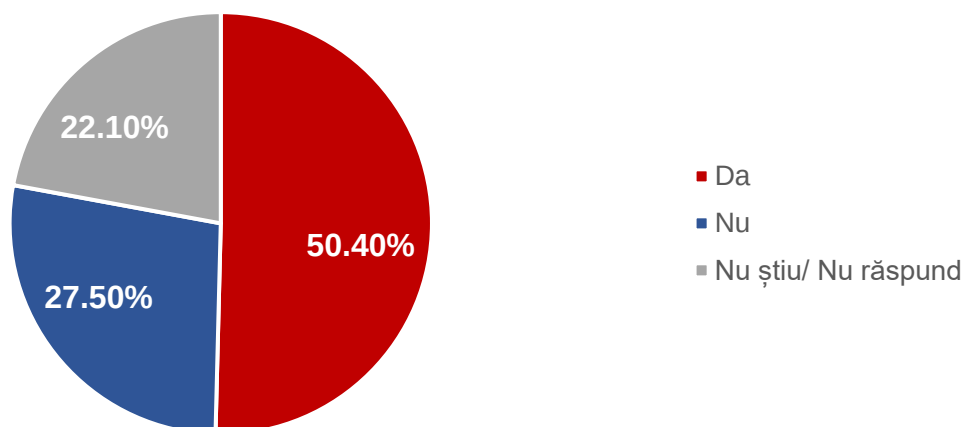
Dacă DA (ați discutat în cadrul orelor dumneavoastră teme ce conțin problematica de gen), puteți să ne spuneți ce teme ați abordat?

Temă	Procentaj
Cazuri de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor	27,60%
Violența împotriva femeilor	23%
Traseul educațional	17,20%
Tipurile de relații dintre fete și băieți	16.10%
Stereotipurile de gen	9,20%
Diferențele biologice și culturale între fete și băieți	5,20%
Alte teme	1,10%
Nu știu/ Nu răspund	0,60%

Peste jumătate dintre cadrele didactice investigate consideră că în educație există stereotipuri de gen (50,40%).

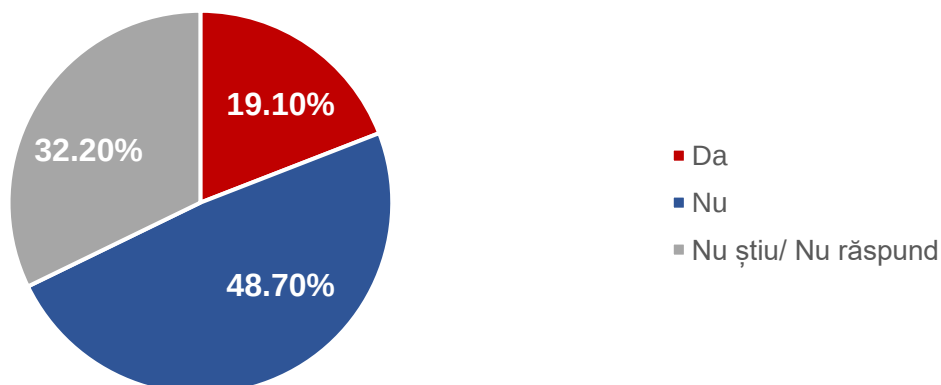
Proiect derulat de:

Conșiderați că la ora actuală există stereotipuri de gen în educație?

În schimb, doar unul din cinci profesori consideră că există stereotipuri de gen în liceul sau în școala profesională în care își derulează activitatea (19,10%).

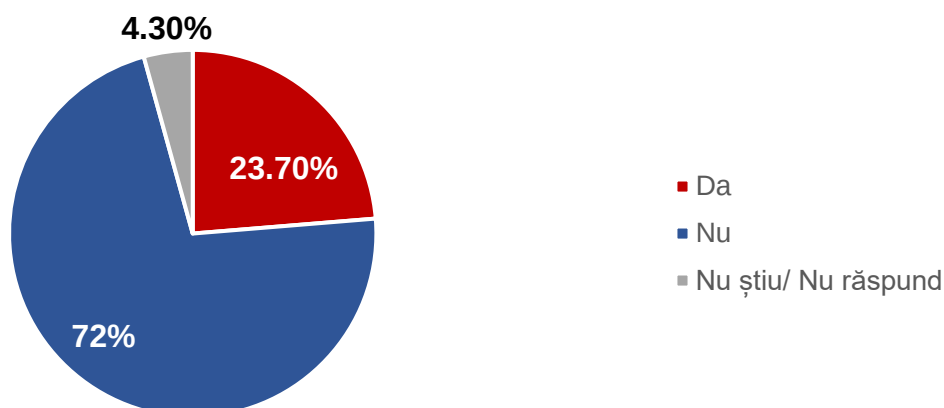
Dar la dumneavoastră în liceu/ școală profesională?

Un sfert dintre cadrele didactice eșantionate au afirmat că s-au confruntat cu diverse cazuri de discriminare pe criterii de gen în activitatea lor profesională (23,70%). În schimb, majoritatea subiecților au afirmat o opinie contrară (72%).

Proiect derulat de:

V-ați confruntat cu cazuri de discriminare pe criterii de gen în activitatea dvs. profesională?

Jumătate dintre subiecți consideră că eliminarea/ diminuarea stereotipurilor de gen din activitatea educațională ar putea fi realizată prin implicarea și participarea elevilor și elevelor la cât mai multe ateliere, work-shopuri și mese rotunde dedicate unei asemenea teme. De asemenea, unul din cinci profesori a pledat pentru introducerea tematicii în mod obligatoriu în cadrul ședințelor de consiliere și orientare școlară (de grup sau individuale). Tot o cincime dintre cadrele didactice chestionate consideră că programele de educație parentală ar fi eficiente, fiind menționate în acest sens discuțiile cu părinții despre promovarea egalității de șanse.

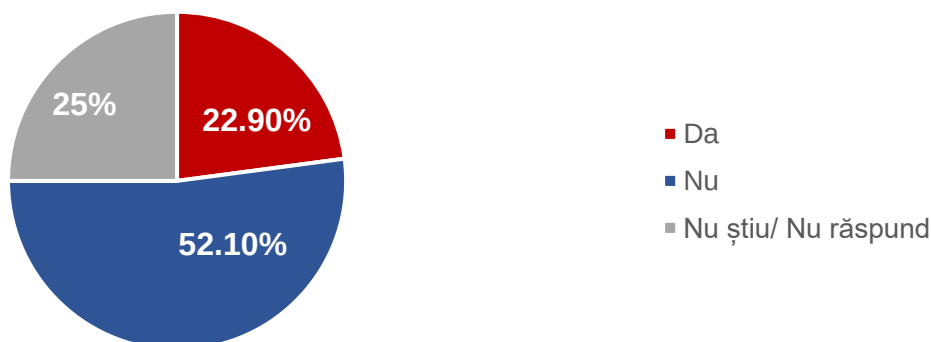
Ce recomandări ați face pentru a elimina cât mai mult stereotipurile de gen din activitatea educațională?

Recomandare	Procentaj
Participarea elevilor și elevelor la cât mai multe ateliere, work-shopuri și mese rotunde pe aceste teme	50%
Introducerea tematicii în mod obligatoriu în cadrul ședințelor de consiliere și orientare școlară (de grup sau individuale)	20,30%
Educație parentală – discuții cu părinții despre promovarea egalității de șanse	19,50%
Alte tematici	0,80%
Nu știu/ Nu răspund	9,30%

Procentajul profesorilor care consideră că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii este de 22,90%.

Proiect derulat de:

Considerați că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii?

În continuare, profesorii au fost rugați să enumere diverse exemple care le susțin ideea că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional. Astfel, printre exemplele enunțate de cadrele didactice se regăsesc:

- Alegerea traseului influențează găsirea unui loc de muncă potrivit
- Anumite profile nu sunt alese de către fete
- Ar putea fi distanța prea mare de la locul unde își desfășoară activitatea și domiciliu
- Căsătoria, lipsa părinților, sensibilitatea/ instabilitatea emoțională mai ridicată
- Climatul socio-cultural care uneori este mai favorabil băieților
- Coordonarea insuficientă din partea părintelui și dirigintelui de la clasă
- Problemele de comunicare
- Datorită lipsurilor materiale abandonează școală și își caută un serviciu sau chiar se mărită – în cazul fetelor de etnie romă
- De cele mai multe ori, situația materială precară le pune în situația de a renunța la școală și de a se căsători
- Deoarece activitățile părinților sunt în mare parte de natură agricolă (munca la câmă), acestea în lipsa mamei devin mame temporare ale fraților mai mici și astfel acordă mai puțină importanță învățământului
- Depinde de mediul familial din care provin, de anturaj, de voința lor personală
- Dezinteresul față de educație
- Discriminarea și descurajarea elevelor în a opta pentru profesii specifice băieților, lipsa susținerii din partea familiei
- Dorința de a-și întemeia o familie
- Educația primită acasă
- Elevele care abandonează școala pentru că rămân însărcinate
- Elevele acced mai ușor unele profesii, cum ar fi: barman, ospătar, bucătar, dar mai greu altele, cum ar fi: inginer silvic, mecanic Se consideră că sunt meserii pentru fete și meserii pentru băieți
- Forța fizică
- Frica de nereușită, emotivitatea etc
- Îngrijirea fraților mai mici, a unei rude bolnave, o relație toxică, în care partenerul îi interzice continuarea studiilor
- Interdicțiile părinților

Proiect derulat de:

- Începerea vieții sexuale prematur
- Lipsa încrederii în sine și lipsa încrederii și a încurajării din partea părinților
- Lipsa perspectivelor
- Lipsa unor profesii în conformitate cu aptitudinile, înclinațiile și interesele personale
- Majoritatea elevelor aleg în funcție de pasiunile lor, comparativ cu elevii, care aleg în funcție de cât de bine este plătită meseria respectivă
- Mentalitatea părinților, în special a mamelor, teama părinților de a nu intra în anturaje nepotrivite
- Pentru multe dintre ele mai importantă este preocuparea pentru întemeierea unei familii. Mai puțin pentru băieții de aceeași vârstă
- Preocupări privind modul de a arăta cât mai bine fizic, transformările fiziologice specifice vârstei adolescente
- Rămân însărcinate înainte de vreme. Nu au susținere și nu li se acordă încredere dacă vor să continue liceul în oraș
- Uneori sunt constrânse de familie, alteori se simt neputincioase fiindcă le lipsește încrederea de sine
- Viața sexuală lipsită de discernământ și protecție de la vârste fragede

Un alt obiectiv major al studiului a fost acela de a evidenția proporția profesorilor care s-au confruntat cu diverse situații critice în care au fost implicate în mod direct elevele din unitățile de învățământ în care își desfășoară activitatea. Pe acest fond, am constatat faptul că aproximativ trei sferturi dintre cadrele didactice chestionate cunosc eleve care nu au finalizat studiile deoarece s-au măritat (74,60%). În aceeași notă, șapte din zece respondenți știu eleve care nu au continuat studiile după terminarea liceului/ școlii profesionale deoarece s-au căsătorit (71,20%). Două treimi dintre subiecți au semnalat faptul că au cunoscut eleve care au abandonat studiile pentru că au rămas însărcinate (65,70%), iar peste jumătate dintre profesori s-au confruntat cu diverse cazuri în care elevele au părăsit prematur băncile școlii pentru că s-au implicat într-o relație toxică. De asemenea, patru din zece respondenți au sesizat cazuri de abandon școlar în rândul elevelor din cauza faptului că li s-a interzis de părinți sau parteneri să își continue studiile (41,50%). Tot patru din zece subiecți au menționat că au lucrat cu eleve cărora li s-a interzis de părinți sau parteneri să urmeze traseul profesional dorit (41,90%) sau, mai grav, eleve care au fost victime ale violenței din partea părinților (41,10%). Peste un sfert dintre profesori s-au confruntat în activitatea lor profesională cu situații în care elevele au fost victime ale violenței din partea partenerului (27,10%). Nu în ultimul rând, un alt rezultat îngrijorător arată că o zecime dintre cadrele didactice știu eleve care au fost victime ale traficului de ființe umane.

V-ați confruntat în activitatea dumneavoastră cu următoarele situații?			
Situație	Da	Nu	Nu știu/ Nu răspund
Eleve care au abandonat studiile pentru că au rămas însărcinate	65,70%	31,30%	3%
Eleve victime ale violenței din partea partenerului	27,10%	50%	22,90%
Eleve victime ale violenței din partea părinților	41,10%	25,20%	23,70%
Eleve care au abandonat studiile pentru că s-au implicat într-o relație toxică	57,20%	29,70%	13,10%
Eleve cărora li s-a interzis de părinți sau de partener să își continue studiile	41,50%	36,40%	22,10%
Eleve cărora li s-a interzis de părinți sau parteneri să urmeze traseul profesional dorit	41,90%	34,30%	23,80%
Eleve care nu au finalizat studiile deoarece s-au măritat	74,60%	19,50%	5,90%

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Eleve care nu au continuat studiile după terminarea liceului/ școlii profesionale deoarece s-au măritat	71,20%	18,60%	10,20%
Eleve care au fost victime ale traficului de ființe umane	8,90%	62,70%	28,40%

Aproximativ jumătate dintre cadrele didactice eșantionate consideră că motivul pentru care unele eleve ajung în diverse situații critice este legat de faptul că nu dispun de suficientă educație din partea părinților (45,30%). De asemenea, 17,80% au menționat că problemele enunțate anterior pot fi alimentate de o relație foarte dificilă a elevelor cu părinții. În 16,10% din cazurile analizate, aceste probleme sunt puse pe seama resurselor financiare precare. De remarcat ar fi faptul că unul din zece profesori crede că motivul pentru care fetele se confruntă cu situații de criză este referitor la imaginea distorsionată pe care acestea și-o construiesc privind relațiile cu bărbaii (9,30%). Alte motive invocate de cadrele didactice chestionate au fost legate de lipsa de consiliere profesională (8,10%) sau lipsa de terapie (1,70%).

Referitor la problemele din întrebarea anterioară, care credeți că sunt motivele pentru care unele eleve ajung în astfel de situații?	
Motiv	Procentaj
Nu au suficientă educație din partea părinților	45,30%
O relație foarte dificilă cu părinții	17,80%
Resurse financiare reduse	16,10%
O imagine distorsionată privind relațiile cu bărbaii	9,30%
Lipsa de consiliere profesională	8,10%
Lipsa de terapie	1,70%
Alte motive	1,70%

Un alt obiectiv central al studiului a vizat identificarea și formularea unor soluții din partea profesorilor pentru ca fetele să evite sau să depășească astfel de situații problematice. Majoritatea răspunsurilor oferite au vizat atât implicarea unităților de învățământ, cât și implicarea părinților/ familiei în educația fetelor, fiind totodată surprinsă importanța stabilirii unui parteneriat solid între eleve, școală și familiile fetelor. Totodată, profesorii respondenți au semnalat nevoia implementării unor servicii de consiliere de specialitate, axate în special pe ameliorarea problemelor de ordin emoțional (consiliere psihologică, ședințe de terapie), preîntâmpinarea dificultăților de ordin psihopedagogic (consiliere psihopedagogică, consiliere educațională), dar și a celor legate de alegerea viitorului parcurs profesional (consiliere și orientare în carieră). Unul din termenii des întâlniți în răspunsurile consemnate este „educația”, fiind specificate programe de „educație parentală”, „educație familială” sau „educație sexuală”, pe fundamentul cărora s-ar putea constitui, din perspectiva profesorilor, diverse activități de prevenție a unor situații de risc.

În continuare, sunt redate alte exemple elocvente de răspunsuri oferite de profesori la întrebarea „Care credeți că ar fi soluțiile ca fetele să evite/ depășească astfel de situații?”:

- Realizarea echilibrului în viața de familie
- Abordarea în cadrul orelor de consiliere și dezvoltare personală a acestui subiect
- Ajutor financiar să urmeze școala și formarea unor grupuri de terapie
- Antrenarea în cât mai multe activități școlare care să le limiteze accesul la informații compromițătoare și care le-ar putea dezavantaja

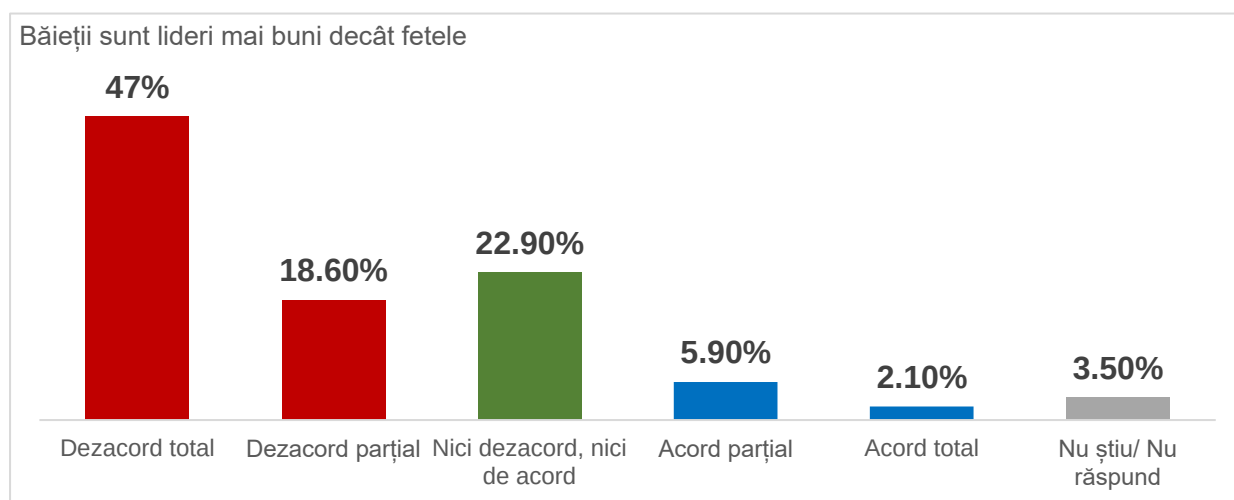
Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Comunicarea în familie și comunicarea cu părinții
- Consider că, în primul rând, existența unui mediu familial cu climat adecvat, cu părinți informați care sunt alături de copiii lor și îi îndrumă în alegerile făcute este definitoriu dezvoltării personale și profesionale a tinerelor eleve
- De obicei, copiii fac ce văd acasă, dacă tatăl o bate pe mama, fetele cred că este normal să fie agresate de partener și viceversa, băieților li se pare că este normal să le bată pe fete. Acești copii trebuie să fie consiliați de către persoane acreditate
- E-DU-CA-ȚI-A! O fată care își cunoaște drepturile și valoarea ia de cele mai multe ori decizii corecte. Și, din păcate, pentru că în multe cazuri educația de acasă lipsește, ea trebuie compensată de către școală
- Educația este sursa rezolvării tuturor riscurilor
- Educația părinților, consiliere pe tot parcursul anilor de liceu, prezentarea unor cazuri care au dus la situații de genul celor apărute în chestionar, testări psihologice
- Educație, consiliere, dezvoltare personală și profesională dublată de o atitudine antreprenorială (dobândită prin cursuri și participări la workshop-uri)
- O mai bună comunicare cu un adult responsabil, chiar și altcineva decât părinții! Consilierea cu specialistul de la școală ajută foarte mult doar dacă fetele respective reușesc să-și depășească complexul „rușinii” conversației
- Oferirea de oportunități de muncă și cazare în afara localității, departe de mediul toxic în care au crescut și care perpetuează tradiția de măritat și făcut copii încă de la 14 ani
- Să existe o modalitate de sprijin financiar din partea statului pentru elevele care provin din medii defavorizate, dar care doresc să studieze și au rezultate școlare bune și foarte bune
- Să fie informate cu privire la pericolul traficului de persoane. Să fie consiliate asupra tuturor pericolelor
- Un plan de dezvoltare socială bine pus la punct, bazat pe trepte și obiective
- Schimbarea mentalității
- Seriozitate și supraveghere din partea părinților

Utilizând o întrebare structurată pe o scală de intensitate, de la 1. *Dezacord total*, la 5. *Acord total*, am urmărit să vedem în ce măsură profesorii consideră că băieții și fetele posedă anumite caracteristici specifice, prin comparație cu omologii lor.

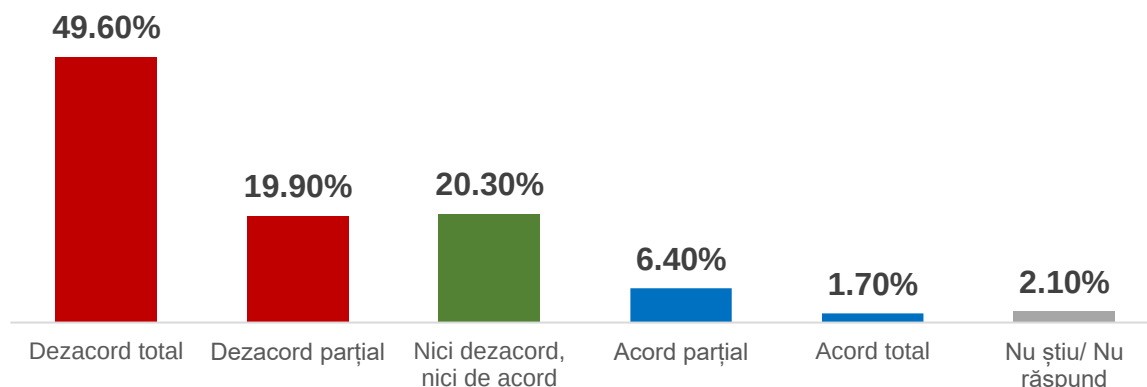
Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

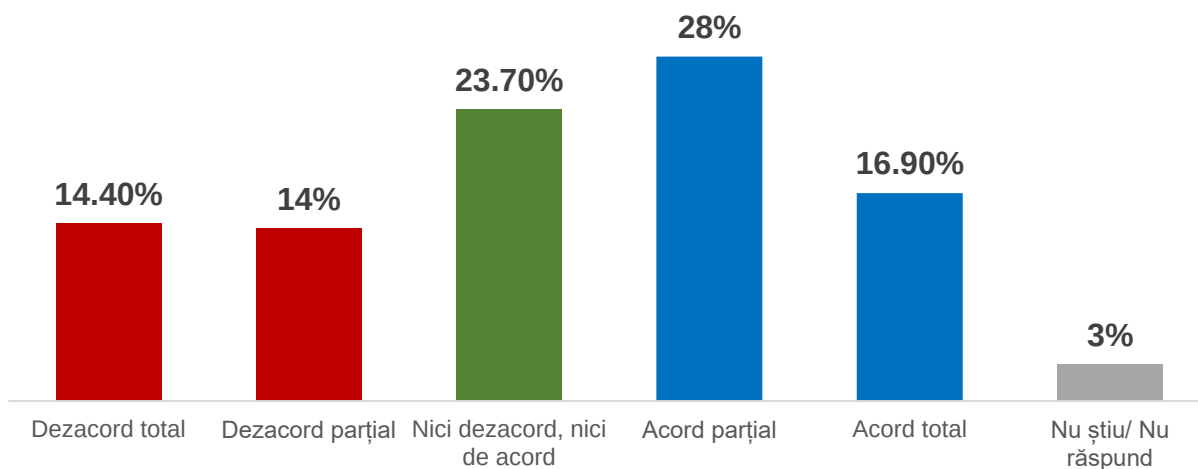
- 65,60% dintre profesori sunt în dezacord total și dezacord parțial cu enunțul „*băieții sunt lideri mai buni decât fetele*”. În schimb, 8% dintre aceștia au declarat că sunt în acord parțial sau în acord total.

Băieții învață mai ușor ca fetele

- 69,50% dintre cadrele didactice chestionate sunt în dezacord total și dezacord parțial cu afirmația „*băieții învață mai ușor ca fetele*”. Totuși, 8,10% dintre aceștia sunt de acord (parțial și total) cu acest enunț.

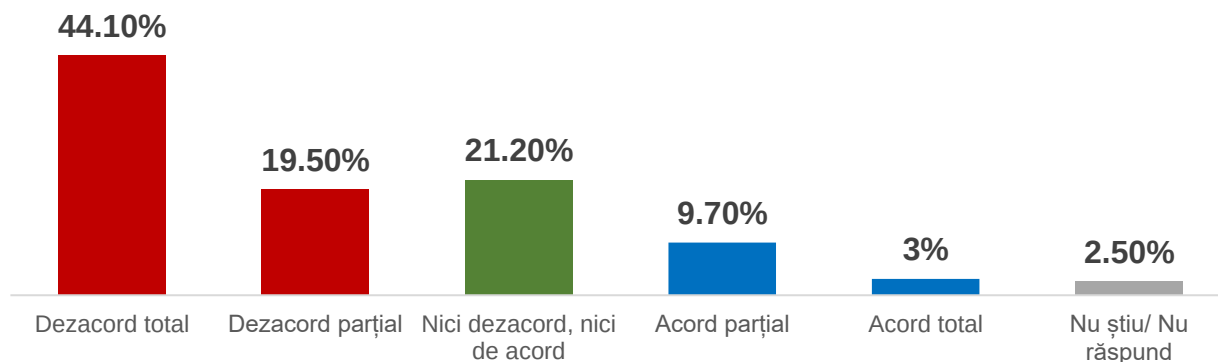
Fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoanele vulnerabile

- 44,90% dintre profesori consideră că *fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoanele vulnerabile*, fapt contrazis de 28,40% dintre subiecți

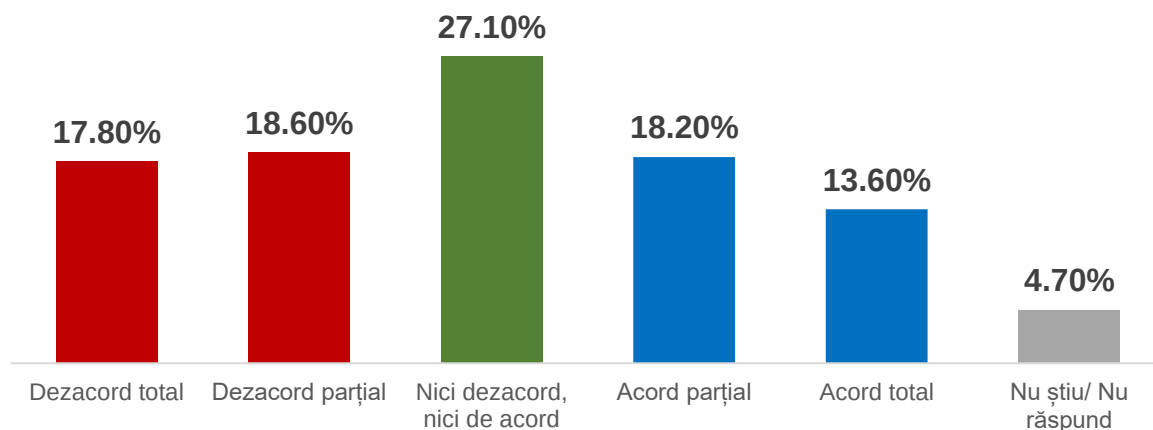
Proiect derulat de:

Fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)

- 63,60% dintre subiecți și-au exprimat dezacordul în legătură cu enunțul „fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)”. La polul opus, 12,70% au afirmat că sunt de acord cu această afirmație.

Băieții sunt mai agresivi decât fetele

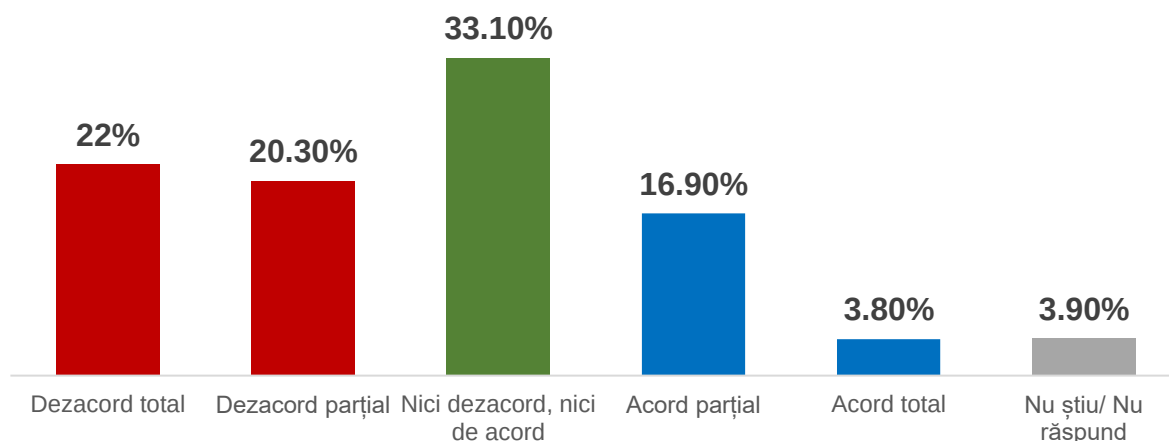
- 36,40% dintre profesori nu consideră că *băieții sunt mai agresivi decât fetele*. Însă, 31,80% au enunțat o opinie contrară.

Proiect derulat de:

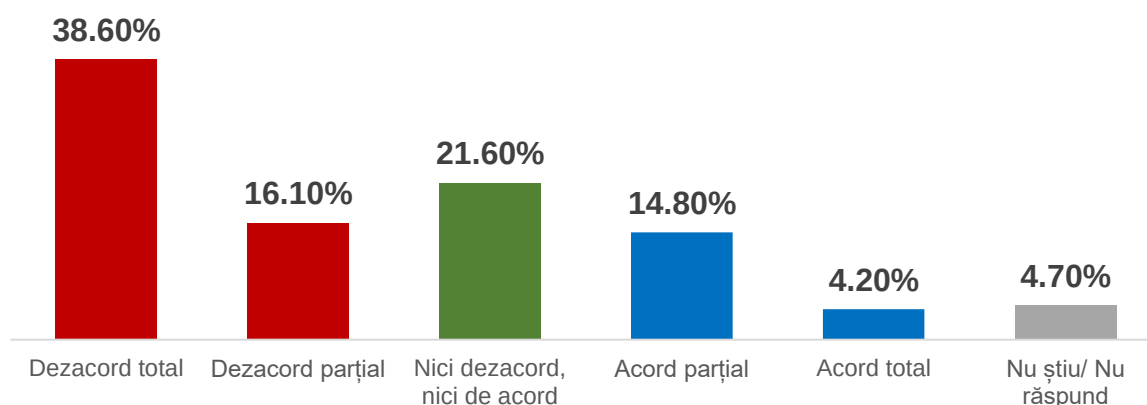
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Băieții sunt mai puțin asertivi ca fetele

- 20,70% dintre profesori cred că *băieții sunt mai puțin asertivi ca fetele*, în vreme ce 42,30% au enunțat o opinie contrară.

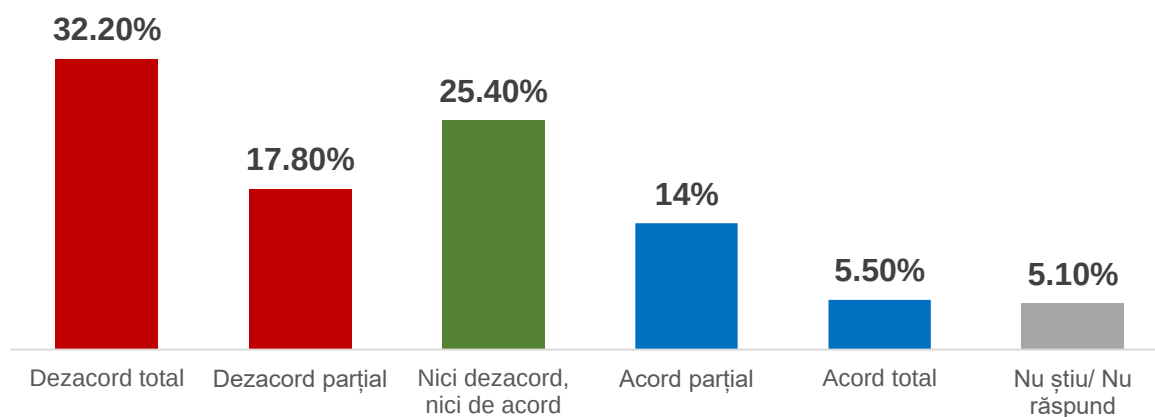
Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc.)

- 19% dintre cadrele didactice eșantionate consideră că băieții ar trebui să *urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc.)*. Peste 50% dintre subiecți s-au declarat în dezacord cu această afirmație (54,70%).

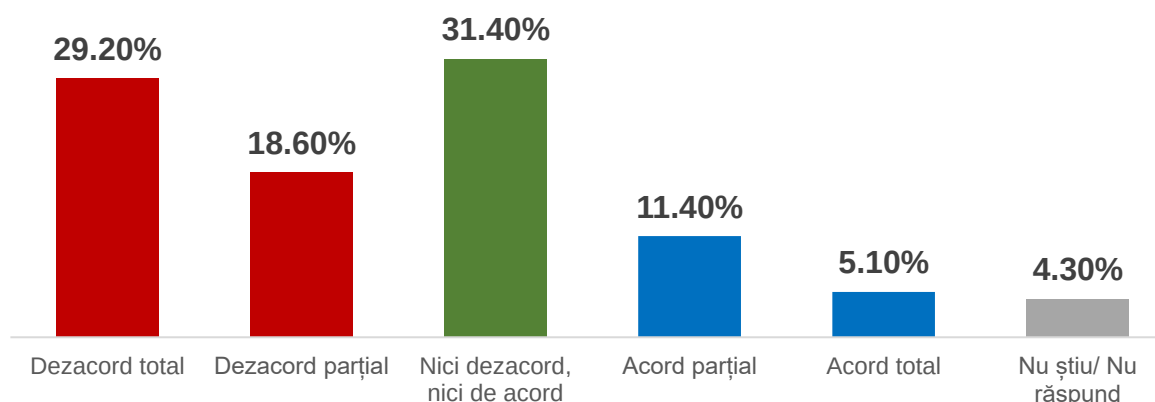
Proiect derulat de:

Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție)

- Jumătate dintre profesori sunt în dezacord cu enunțul „băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție)”. Totuși, unul din cinci subiecți și-a exprimat acordul în legătură cu afirmația testată (19,50%).

Băieții abandonează mai ușor școala

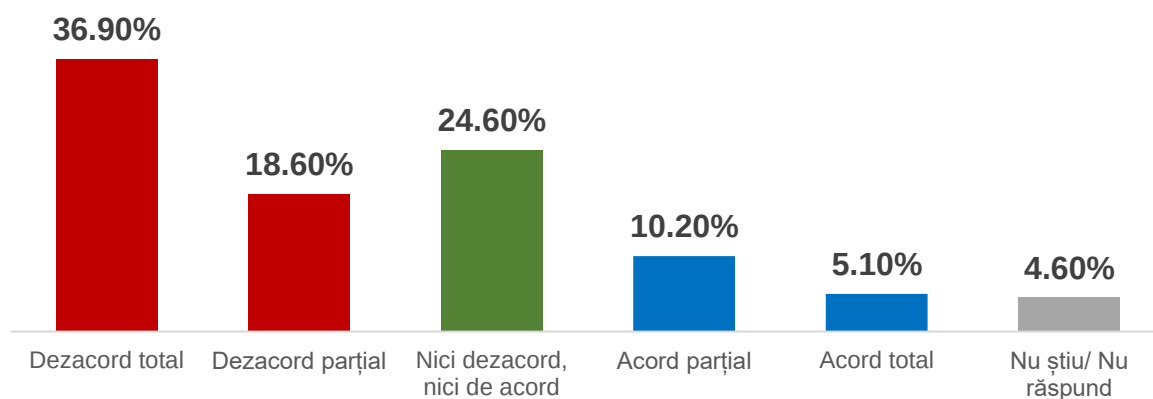
- 16,50% dintre profesori consideră că băieții abandonează mai ușor școala, aspect contrazis de 47,80% dintre respondenți.

Proiect derulat de:

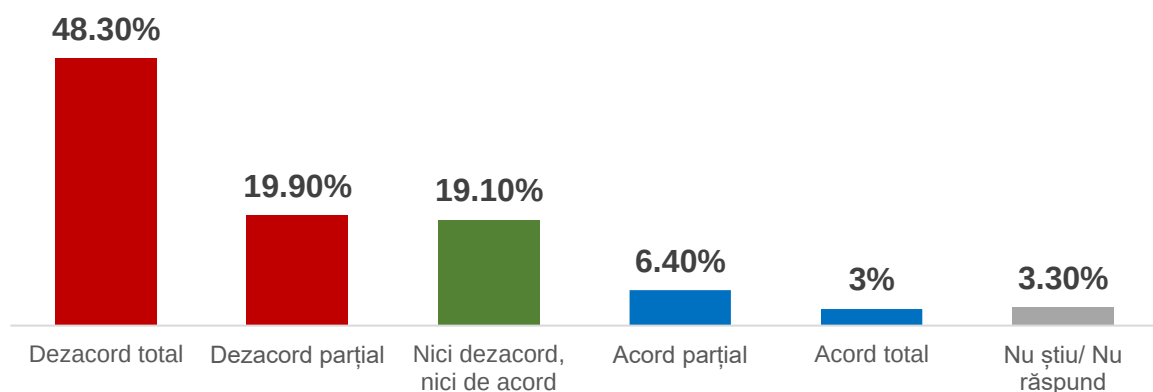
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție

- Profesorii care cred că *fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție* însumează o pondere de 15,30% din totalul eșantionului. Cei care sunt în dezacord cu enunțul testat se regăsesc în proporție de 55,50%.

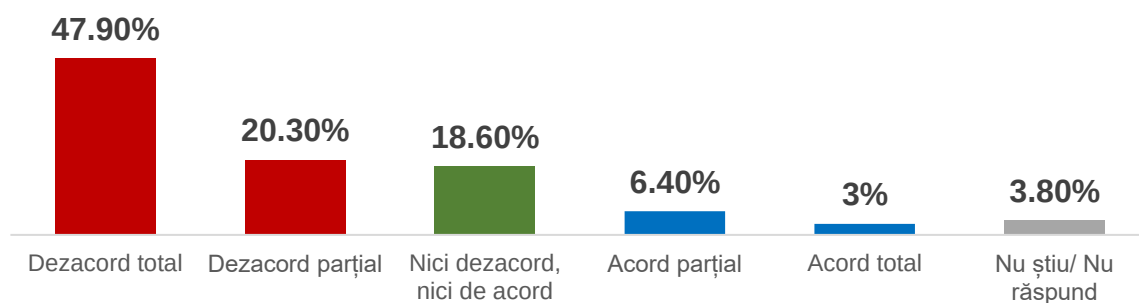
Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management

- 9,40% dintre profesori consideră că *fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management*. Cu toate acestea, majoritatea este întrunită de categoria de subiecți care au formulat o opinie contrară (68,20%).

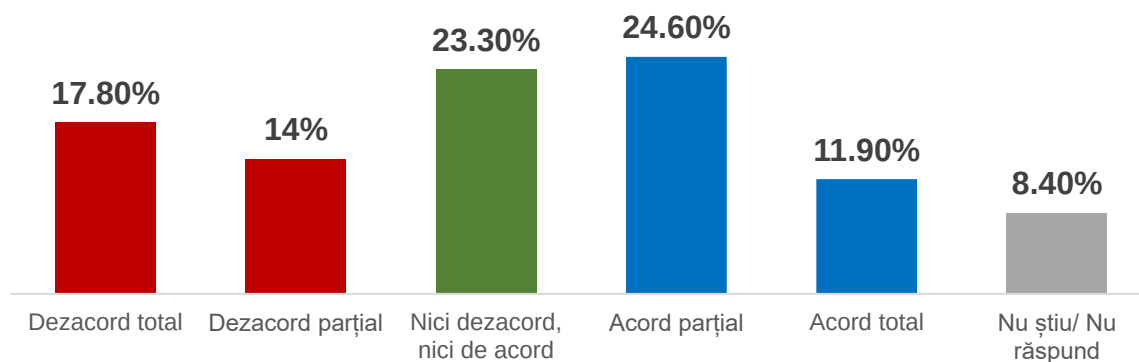
Proiect derulat de:

Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini de conducere

- 9,40% dintre cadrele didactice incluse în cercetare au punctat că *fetele îndeplinesc mai dificil sarcini de conducere*. Pe de altă parte, 68,20% și-au exprimat dezacordul referitor la enunțul testat.

Fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții

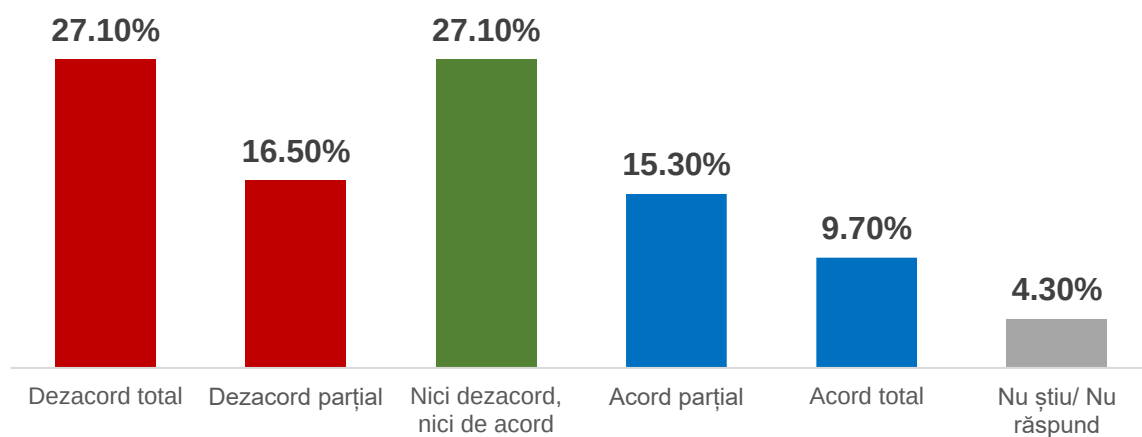
- 36,60% dintre respondenți cred că *fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții*, o opinie contrară fiind susținută de 31,80% dintre profesorii chestionați.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele

- 25% dintre profesori au declarat că sunt de acord cu enunțul „băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele”, în vreme ce 43,60% au avut o poziționare diametral opusă în legătură această afirmație.

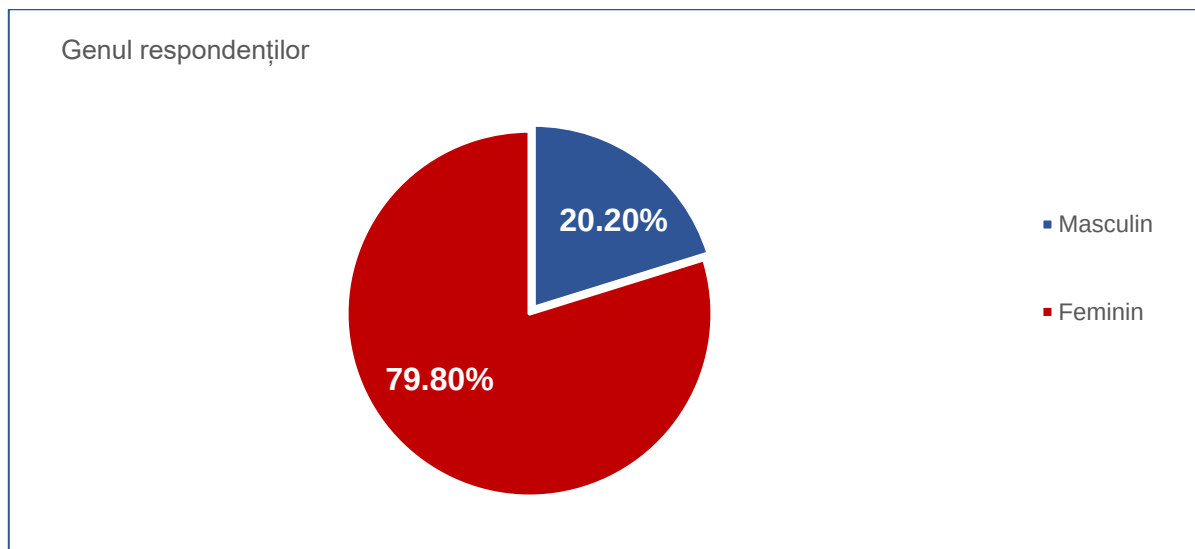
Proiect derulat de:

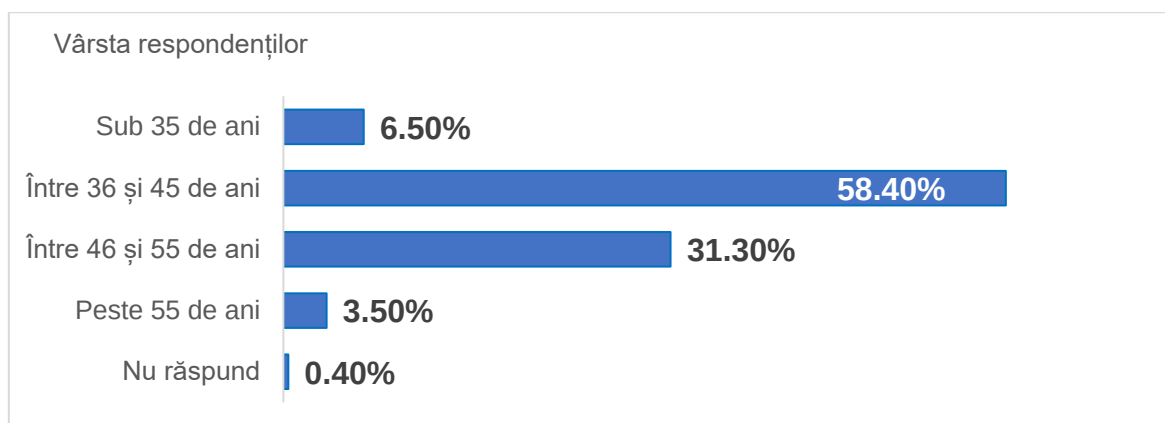
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

II.3. Analiza perspectivei părinților

În privința distribuției subiecților în funcție de genul acestora, din numărul total de părinți care au fost cuprinși în studiul privind situația actuală referitoare la drepturile și egalitatea de gen, 79,80% sunt de gen feminin, iar 20,20% sunt de gen masculin.

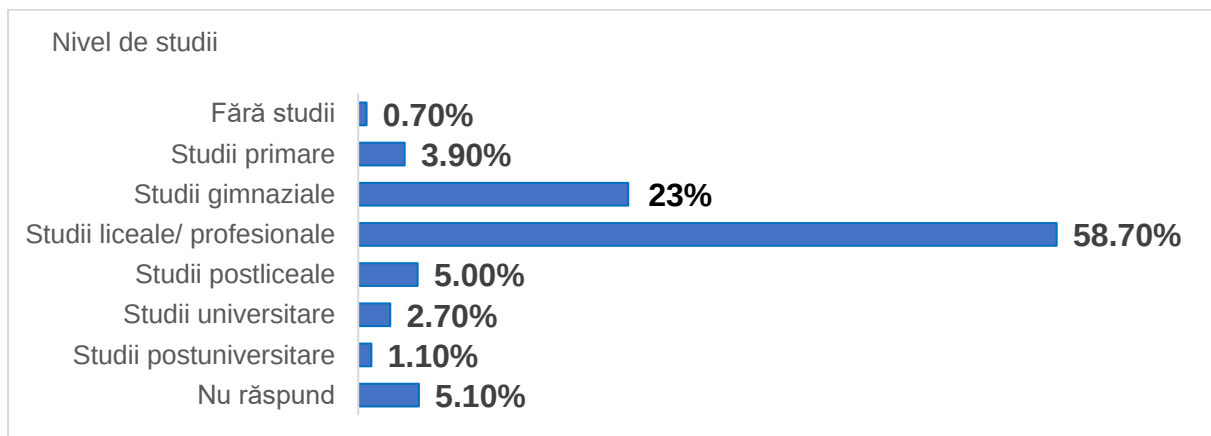

Vârsta medie a respondenților este de aproximativ 43 de ani. După cum se poate observa, predomină subiecții care au între 36 și 45 de ani (58,40%), următoarea categorie reprezentată ca pondere în eșantion fiind cea alcătuită din părinți care au menționat că au vârste cuprinse în intervalul 46 - 55 de ani (31,30%).

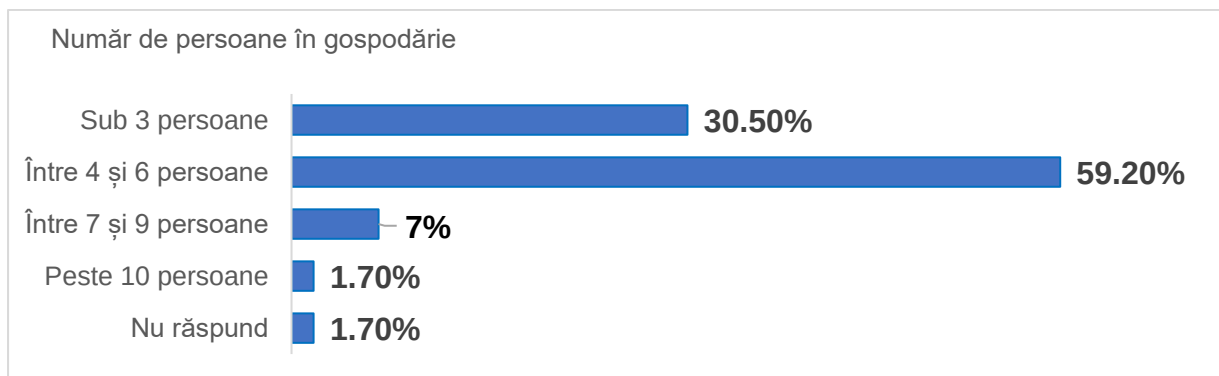

Referitor la ultima școală absolvită de respondenți, peste jumătate dintre părinții chestionați au declarat că au finalizat studii liceale, incluzând aici și învățământul profesional (58,70%). Aproximativ un sfert dintre subiecți au menționat că au absolvit ciclul gimnazial de studii (23%), iar 3,90% s-au rezumat în parcursul lor educațional la urmarea studiilor primare. Se mai remarcă faptul că 5% dintre părinți au finalizat diverse forme de studii postliceale, în vreme ce ponderea cumulată a respondenților cu studii superioare – universitare sau postuniversitare, este una scăzută, de 3,8 puncte procentuale.

Proiect derulat de:

Mai mult de jumătate dintre respondenți (59,20%) au declarat că în cadrul aceleiași gospodării trăiesc între 4 și 6 persoane. De asemenea, aproximativ o treime (30,50%) dintre părinții chestionați au menționat că stau în locuințe compuse din cel mult 3 persoane. Se mai evidențiază faptul că 7% dintre subiecți au răspuns că gospodăria lor este alcătuită din 7, 8 sau 9 persoane, în timp ce 1,70% au afirmat că sunt peste 10 persoane.

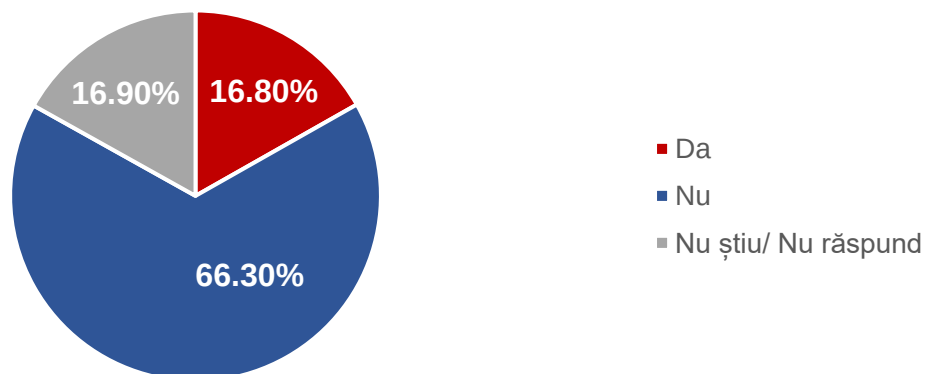
Aproximativ două treimi dintre subiecții eșantionați nu provin din familii monoparentale (66,30%). În schimb, unul din șase părinți a afirmat că familia lor este una monoparentală (16,80%).

Proiect derulat de:

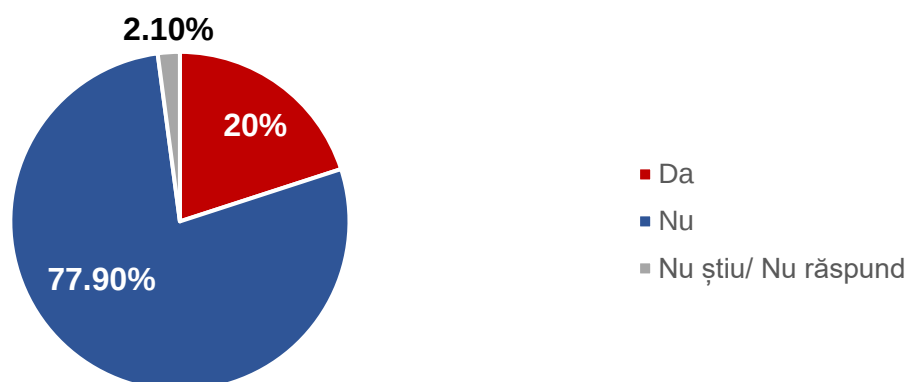
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Familie monoparentală

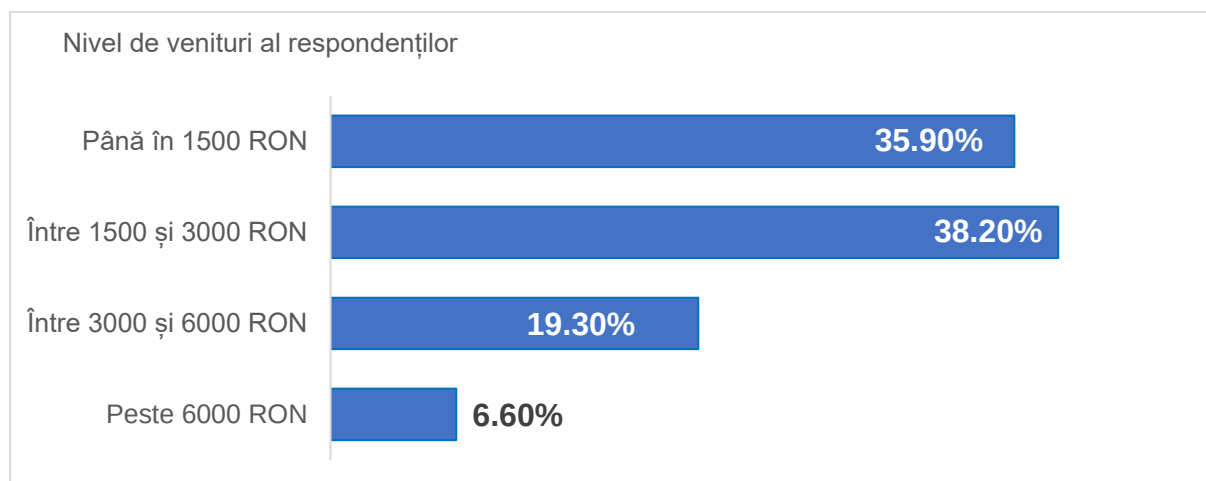
Unul din cinci respondenți a afirmat că în familia sa există un părinte plecat în străinătate (20%). Categoria de subiecți predominantă este cea alcătuită din persoane ale căror familii nu au în componență un părinte aflat în afara țării (77,90%).

Familie cu un părinte plecat în străinătate

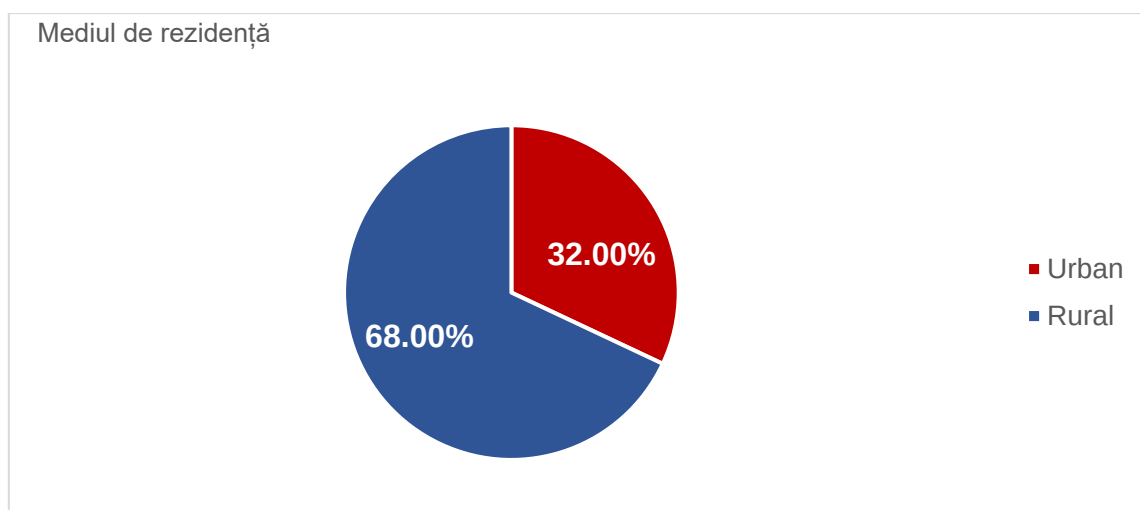

Analizând structura eșantionului în funcție de veniturile totale din gospodărie, se poate constata faptul că cei mai mulți dintre subiecți au fie între 1500 și 3000 RON (38,20%), fie sub 1500 RON (35,90%). Unul din cinci respondenți (19,30%) a declarat că nivelul veniturilor din gospodărie este plasat în intervalul 3000-6000 de RON. Într-o pondere scăzută de 6,60% regăsim părinții care au susținut că suma totală lunară câștigată la nivel de gospodărie este de peste 6000 de RON.

Proiect derulat de:

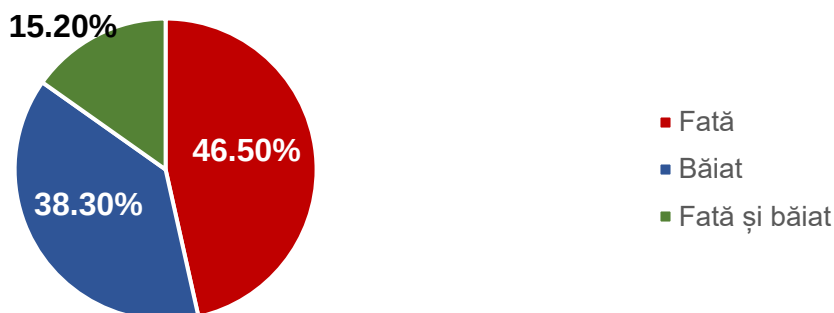
Cei mai mulți dintre părinții incluși în studiu locuiesc în zonele rurale ale județelor Neamț și Suceava (68%). Proporția respondenților care provin din mediul urban este de 32%.

Cei mai mulți dintre respondenții eșantionați sunt părinți de fete, aceștia regăsindu-se într-o proporție de 46,50%. Peste o treime dintre subiecți au menționat că sunt părinți de băieți (38,30%), în vreme ce 15,20% au declarat că sunt părinți și de fete și de băieți. De menționat ar fi faptul că părinții respondenți s-au raportat la copilul lor înscris la liceu/ școală profesională.

Proiect derulat de:

Părinte de fată, băiat, respectiv fată și băiat

O primă întrebare a studiului a vizat identificarea ponderii părinților care au abordat în discuțiile lor purtate cu fata sau băiatul diverse tematici ce țin de problematica de gen. În urma analizei rezultatelor, se observă faptul aproximativ două treimi dintre părinții eșantionați (65,50%) au comunicat cu fiii sau fiicele lor pe marginea unui asemenea subiect. În schimb, în una din patru situații analizate (27,30%) problematica de gen nu s-a constituit într-o tematică de discuție părinte-copil.

Q1. Ați abordat vreodată în discuțiile dvs. cu fata sau băiatul dumneavoastră teme ce țin de problematica de gen (fete/ băieți)?

Problematica de gen reprezintă un subiect care cuprinde o paletă largă de subiecte ce ar putea fi abordate în interacțiunile dintre părinte și copil. Având în vedere acest aspecte, în continuare am urmărit să vedem care ar fi temele particulare pe care părinții au ales să le discute cu fiii și fiicele lor. În urma procesării și analizei datelor, se poate constata că în ierarhia temelor pe care părinții au preferat să le discute cu copiii lor se regăsesc pe primele două poziții subiecte legate pe de o parte de tipurile de relații dintre fete și băieți (23,50%), iar pe de altă parte de cazurile de discriminare pe criterii de gen și modurile de combatere a lor (21,60%). Câte 14,20% dintre subiecți au optat să comunice pe marginea violenței împotriva femeilor și pe subiecte referitoare la educația sexuală. În 13,40% din cazurile analizate, tematica abordată a fost legată de traseul educațional. În schimb, stereotipurile de gen au fost menționate în 4,10% din situațiile supuse analizei statistice, iar tema privind diferențele biologice și culturale între fete și băieți a reprezentat un punct de interes pentru doar 2,60% dintre părinții eșantionați.

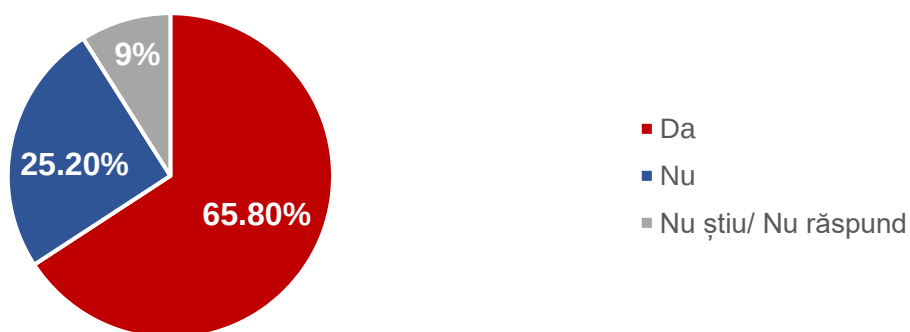
Q2. Dacă da, puteți să ne spuneți despre ce ați vorbit?

Proiect derulat de:

Subiect/ tematică abordată	Procentaj
Tipurile de relații dintre fete și băieți	23,50%
Cazuri de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor	21,60%
Violența împotriva femeilor	14,20%
Educație sexuală	14,20%
Traseul educațional	13,40%
Stereotipurile de gen	4,10%
Diferențele biologice și culturale între fete și băieți	2,60%
Toate subiectele	0,90%
Nu știu/ Nu răspund	5,40%

Două treimi dintre părinții incluși în eșantionul cercetării consideră că la ora actuală, la nivelul societății românești, există egalitate de șanse pe piața muncii, între fete și băieți (65,80%). În contrapondere cu opinia majoritară, 25,20% dintre subiecți au formulat un răspuns negativ la întrebarea „Considerați că la ora actuală la nivelul societății românești, fetele și băieții au șanse egale pe piața muncii?”.

Q3. Considerați că la ora actuală la nivelul societății românești, fetele și băieții au șanse egale pe piața muncii?

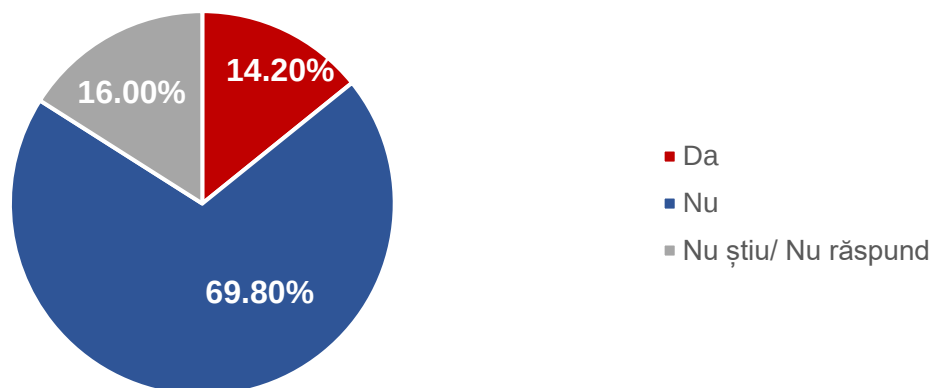
Din perspectiva majorității părinților, în cadrul unităților de învățământ unde studiază copilul sau copiii lor nu se aplică un tratament diferențiat în funcție de gen (69,80%). În schimb, unul din șapte părinți a observat apariția unei asemenea diferențieri pe criterii de gen (14,20%). Se mai remarcă faptul că în 16% dintre situațiile analizate au fost consemnate non-răspunsuri, fapt care ar putea să denote, printre altele, și lipsa de informații a părinților cu privire la acest subiect.

Proiect derulat de:

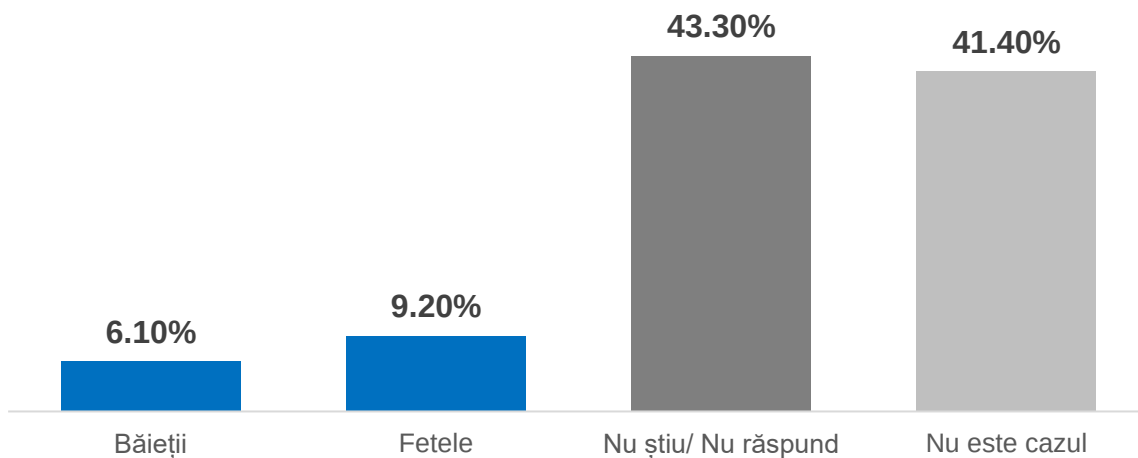
INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Q4. Considerați că la ora actuală în cadrul liceului/ școlii profesionale unde învață copilul/ copiii dvs. sunt tratați diferit pe criteriu de gen?

În opinia părinților, fetele ar fi mai predispuse în a se lovi de diverse stereotipuri și prejudecăți din partea profesorilor (9,20%), comparativ cu băieții (6,10%).

Q5. Care dintre următoarele categorii se lovesc cel mai mult de stereotipuri și prejudecăți din partea cadrelor didactice?

Pentru a înțelege ce anume i-a determinat să considere că băieții sau fetele întâmpină diverse situații în care se confruntă cu stereotipurile și prejudecățile venite din direcția cadrelor didactice, am evidențiat în următorul tabel răspunsurile oferite de subiecți asupra motivelor ce ar sta la baza fundamentării opiniei lor. În tabel sunt cuprinse opinii ale părinților, așa cum au fost exprimate în formularul de colectare a răspunsurilor.

Q6. Dacă ați răspuns la una din primele două variante (băieții sau fetele), vă rugăm să ne spuneți care credeți că sunt motivele?

Motive expuse de părinți care consideră că băieții se lovesc de stereotipuri și prejudecăți din partea cadrelor didactice

Motive expuse de părinți care consideră că fetele se lovesc de stereotipuri și prejudecăți din partea cadrelor didactice

Proiect derulat de:

• Se spune că băieții sunt mai obraznici, mai neascultători • Băieții sunt considerați „golani” • Când băieții aleg culori „de fete” pentru îmbrăcăminte sau bijuterii, le este atrasă atenție și îi fac să se simtă umiliți și nesiguri pe propriile alegeri • Consideră că băieții sunt mai inactivi din multe puncte de vedere, față de fetele care participă la toate activitățile școlare și extrașcolare organizate de profesori • Deoarece fetele sunt luate mai bine față de băieți • Deoarece înțeleg mai greu • În general, băieții sunt mai agitați decât fetele și sunt mai predispuși la conflicte • Pentru că băieții sunt obraznici • Pentru că se consideră că băieții sunt mai puternici • Pentru că sunt mai vulcanici • Sunt mai răi • Sunt mai rebeli	• Au mai multe așteptări • Că sunt fără apărare • Că sunt prea vulgare • Deoarece fetelor li se spune că nu au voie cu unghiile sau păr vopsit • Deoarece oamenii au rămas cu gândirea învechită • Deoarece sunt mai vulnerabile • Din cauza vestimentației • E rușine ca fată să nu înveți la fel de bine ca restul colegilor • E vârsta când nu spun tot • Educația • Ele sunt mai ușor influențabile • Fetele nu au forță ca băieții • Pentru că profesorii pot avea așteptări mai mari de la fete față de băieți • Fetele se lovesc cel mai mult de stereotipuri deoarece sunt mai rele • Fetele sunt considerate a fi mai puțin pregătite spre deosebire de băieți • Fetele sunt considerate mai nepricepute, mai preocupate de machiaj și haine, mai neinteresate de educație • Fetele sunt considerate slabe de forță • Fetele sunt mai naive sau din punct de vedere social sunt mai sărace • În opinia mea, fetele sunt mai vulnerabile în prezent și ușor influențabile, cu prea multă libertate, fapt care le conduce la lucruri „neserioase” și duce automat la discriminarea lor • Pentru că fetele sunt desconsiderate • Pentru că mentalitatea profesorilor încă nu s-a schimbat • Stereotipuri vechi, bine întipărite în familiile din România • Sunt considerate mai slabe din toate punctele de vedere ca băieții
--	---

Din perspectiva părinților, pe prima poziție în rândul ierarhiei recomandărilor pe care le-ar agreea în vederea organizării unor activități dedicate combaterii stereotipurilor de gen în educație ar fi ca elevii și elevele să participe la cât mai multe ateliere, workshop-uri și mese rotunde dedicate acestei teme (26,40%). Totodată, unul din cinci părinți susține ideea derulării unor programe de educație parentală care să cuprindă discuții cu părinții pentru promovarea egalității de șanse (21,40%). Totodată, 17% consideră că ar fi necesară și utilă introducerea unei tematici referitoare la eliminarea stereotipurilor de gen în educație în cadrul ședințelor de consiliere școlară. Un răspuns a vizat „adăugarea de ore necesare educației civice”.

Q7. Ce recomandări ați face pentru a elimina cât mai mult stereotipurile de gen în educație?	
Recomandare	Procentaj

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Participarea elevilor și elevelor la cât mai multe ateliere, workshop-uri și mese rotunde pe aceste teme	26,40%
Educație parentală – discuții cu părinții pentru promovarea egalității de șanse	21,40%
Introducerea tematicii în mod obligatoriu în cadrul ședințelor de consiliere școlară	17%
Adăugarea de ore necesare educației civice	0,10%
Participarea elevilor și elevelor la cât mai multe ateliere, workshop-uri și mese rotunde pe aceste teme concomitent cu programe de educație parentală – discuții cu părinții pentru promovarea egalității de șanse	0,10%
Nu știu/ Nu răspund	35%

Principală problemă sesizată de părinți în legătură cu problemele cu care se confruntă cel mai des elevii în alegerea traseului profesional/ școlar după finalizarea gimnaziului este privitoare la lipsa informațiilor necesare privind oportunitățile de pe piața muncii (21,70%). În 17,90% din cazuri, respondenții au semnalat că lipsa unui adult (părinte, rudă, cadru didactic apropiat) cu care să consulte elevii s-ar putea constitui într-un impediment în selectarea unei traiectorii optime educaționale și profesionale. De asemenea, 16,40% dintre subiecți consideră că elevii nu posedă cunoștințe suficiente asupra aptitudinilor și competențelor, iar 13,30% au punctat că lipsa unui plan de dezvoltare personală coerent și bine construit reprezintă o barieră în alegerea unui traseu profesional și educațional. Lipsa de consiliere profesională a fost menționată în 5,50% dintre răspunsurile consemnate la această întrebare. Nu în ultimul rând, trei părinți din totalul de 825 de respondenți au considerat că toate variantele propuse la această întrebare alcătuiesc laolaltă o gamă unitară de probleme cu care se confruntă elevii, iar un singur părinte a adus în discuție aspectul financiar, mai exact „lipsa banilor”.

Q8. Care sunt problemele cu care se confruntă cel mai des elevii, în opinia dvs., în alegerea traseului profesional/ școlar după finalizarea gimnaziului?	
Problemă	Procentaj
Lipsa informațiilor necesare privind oportunitățile profesionale	21,40%
Lipsa unui adult cu care să se consulte (părinte, rudă, cadru didactic apropiat)	18,20%
Cunoașterea insuficientă a aptitudinilor și competențelor	16,20%
Lipsa unui plan de dezvoltare personală	13,30%
Lipsa de consiliere profesională	5,60%
Toate cele de mai sus	0,30%
Lipsa banilor	0,10%
Nu știu/ Nu răspund	24,90%

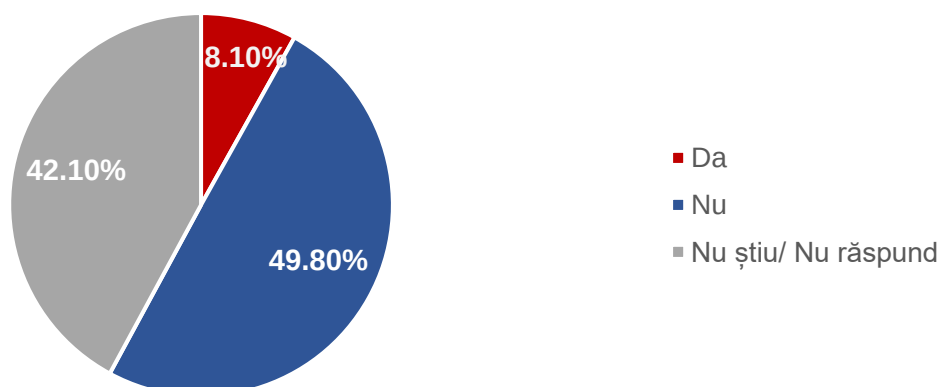
Din totalul părinților care au participat la cercetare, 8,10% consideră că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii. În opoziție, 49,80% nu au sesizat că asemenea probleme ar putea cunoaște sau avea particularități diferite în funcție de gen.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Q9. Considerați că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii?

Un alt obiectiv al studiului a vizat identificarea problemelor, din perspectiva părinților, a tipurilor de probleme cu care se confruntă elevele în alegerea unei traiectorii profesionale comparativ cu elevii. Pentru a evidenția aceste dificultăți observate de unii părinți, am inclus în următorul tabel diverse exemple de răspunsuri extrase din chestionarele completate de aceștia.

Q10. Dacă DA (considerați că elevele au alte tipuri de probleme cu care se confruntă în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii), vă rog să ne dați câteva exemple.

Exemple de probleme oferite de părinți (au fost selectate cazurile părinților care au răspuns pozitiv la întrebarea anterioară)

- Băieții au o altă libertate, munca fizică pe care nu o pot face femeile, meserii, activități care nu sunt și pentru femei
- Băieții au alte idei, fetele alte idei
- Băieții au mult mai multe variante de lucru din care pot alege, dar și fetele au și ele destul de multe
- Băieții sunt mai puternici decât fetele
- Băieții găsesc mai ușor de muncă
- Caută ceva simplu și nu orice e așa
- Dacă o fată ar merge la un profil de mecanic auto, ar fi privită cu dispreț de ceilalți
- Deoarece feminitatea este respinsă în anumite cazuri
- Deoarece sunt mai calculate
- Fetele sunt împiedicate să lucreze în domenii care implică munca fizică (construcții, armată)
- Lipsa unui părinte
- Modul de viață
- Munca prea grea
- Naveta
- Nu pot lucra în toate domeniile
- Nu toate fetele au motivația necesară și nici competențele necesare pentru a urma orice drum profesional
- Puterea fetelor mai slabă în forța de muncă în comparație cu cea a băieților
- Relațiile
- Se presupune că fetele nu pot face carieră în anumite domenii predominante de sexul masculin
- Sunt încurajate să rămână casnice, să crească copii
- Sunt indecise

Proiect derulat de:

- Unele chestii nu sunt pentru fete și sunt pentru băieți
- Unele fete nu pot discuta cu mamele lor

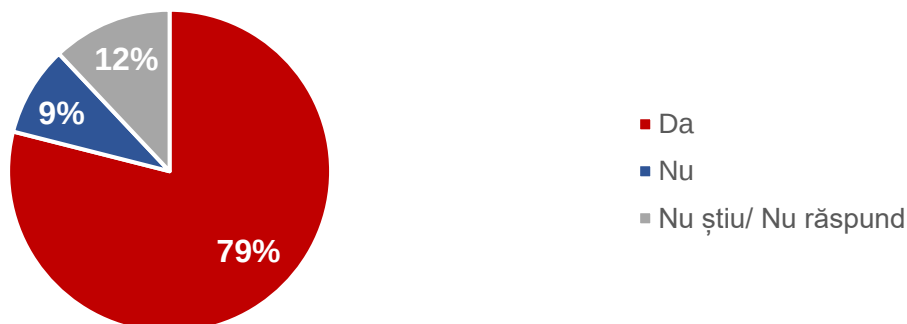
În marea majoritate a cazurilor analizate, părinții chestionați au mărturisit că obișnuiesc să discute cu copilul/ copiii lor despre problemelor pe care le întâmpină aceștia pe plan educațional (86,90%). La polul opus, respondenții care au răspuns negativ la această întrebare se regăsesc în minoritate prin raportare la întreaga populație studiată și însumează 8,20 puncte procentuale din totalul eșantionului.

Q11. Copilul/ copiii discută cu dumneavoastră despre problemele lui/ ei/ lor la școală?

Peste trei sferturi dintre părinți (79%) au declarat faptul că discută cu fiii sau/ și fiicele lor despre cariera pe care aceștia doresc să o urmeze după absolvirea studiilor și despre ce anume vor face după finalizarea școlii. În schimb, 9% dintre subiecți nu abordează asemenea discuții în interacțiunile pe care le au cu copilul/ copiii lor.

Q12. Discutați despre ce vă/ vor face după ce termină cursurile de liceu/ școală profesională, cum ar fi cariera pe care dorește/ doresc să o urmeze?

În discuțiile purtate de părinți cu fata/ fetele lor, pe primele două poziții în topul temelor abordate se plasează subiectele referitoare la cum să se apere de violență și abuzuri (80,40%), respectiv la cum să își aleagă traseul profesional (80%). Pe poziția a treia este plasată tematica referitoare la măsurile de protecție împotriva sarcinilor nedorite (78,70%), fiind urmată de „consecințele abandonului școlar (76,50%).

Proiect derulat de:

Q13. Dacă aveți fată, ați discutat cu ea despre următoarele probleme/ situații care pot apărea?

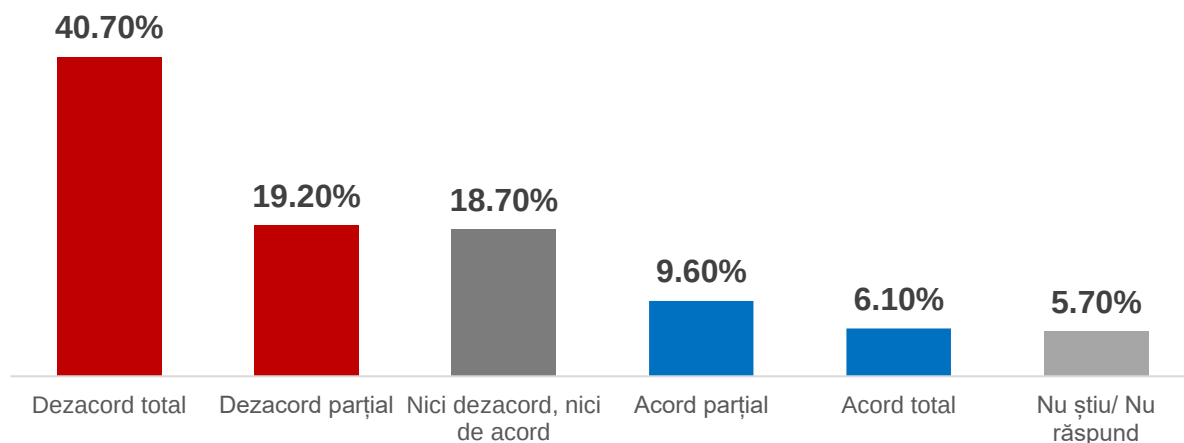

Peste 80% dintre părinți au afirmat că discută cu băieții lor despre modalitățile în care aceștia își pot construi traseul profesional (82,90%). În 79,30% dintre cazuri, părinții respondenți au afirmat că au comunicat cu băieții lor despre felul în care aceștia ar trebuie să se apere în fața cazurilor de violență și abuzuri. De asemenea, 77,90% dintre respondenți au declarat că abordează tematici referitoare la consecințele abandonului școlar.

Q14. Dacă aveți băiat/ băieți, ați discutat cu el/ ei despre următoarele probleme/ situații care pot apărea?

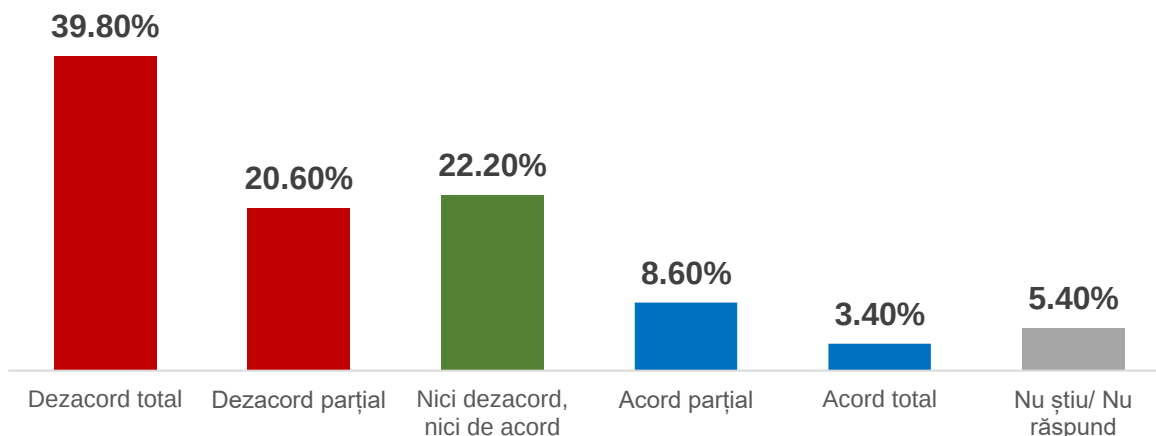
Q15.1. Băieții sunt lideri mai buni decât fetele

Proiect derulat de:

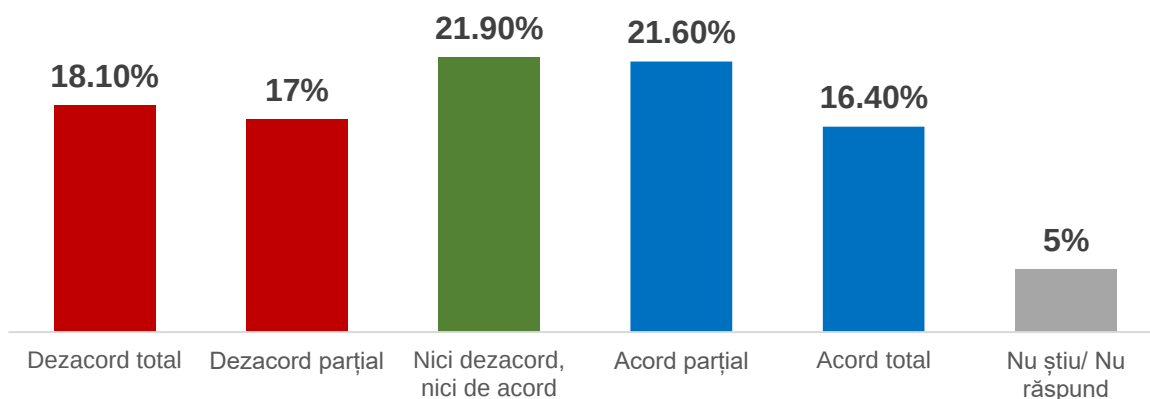
- Unul din șase părinți chestionați consideră că *băieții sunt lideri mai buni decât fetele* (15,70%), iar șase din zece au enunțat o opinie contrară (59,90%).

Q15.2. Băieții învață mai ușor ca fetele

- Unul din opt părinți este de părere că *băieții învață mai ușor ca fetele* (12%). Pe de altă parte, șase din zece subiecți s-au declarat ca fiind în dezacord cu o asemenea idee (60,40%).

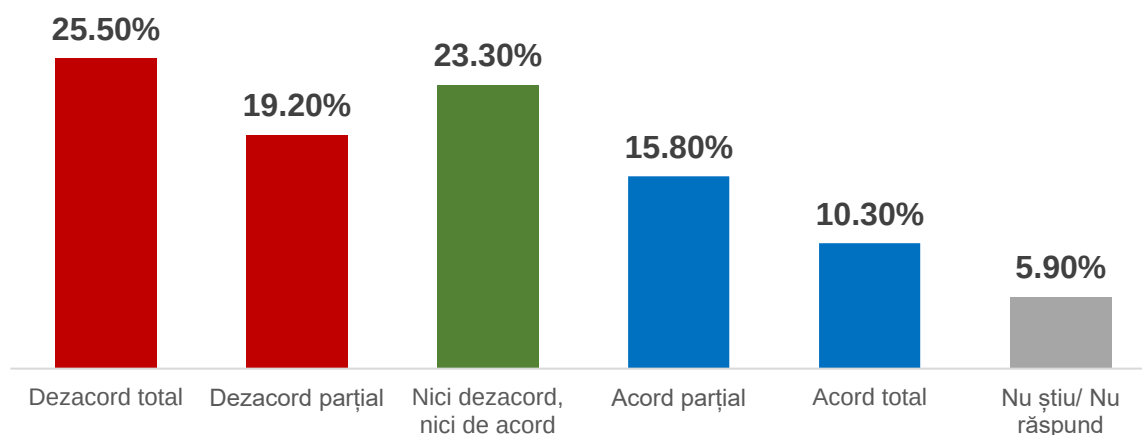
Q15.3. Fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoanele vulnerabile

- Peste o treime dintre părinți cred că *fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoanele vulnerabile* (38%). Tot peste o treime dintre subiecții chestionați au menționat că sunt în dezacord cu enunțul testat (35,10%).

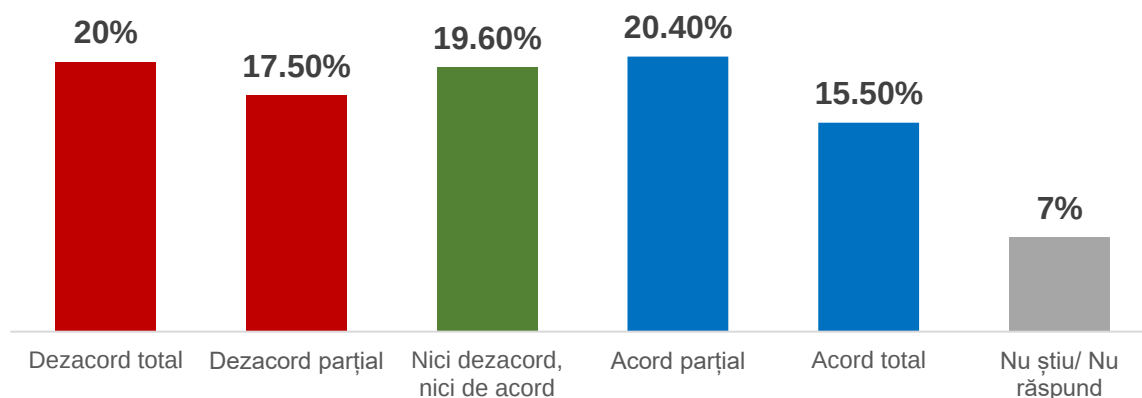
Proiect derulat de:

Q15.4. Fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)

- Peste un sfert dintre subiecți consideră că *fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)* – 26,10%. Proporția celor care au formulat o opinie contrară este de 44,70%.

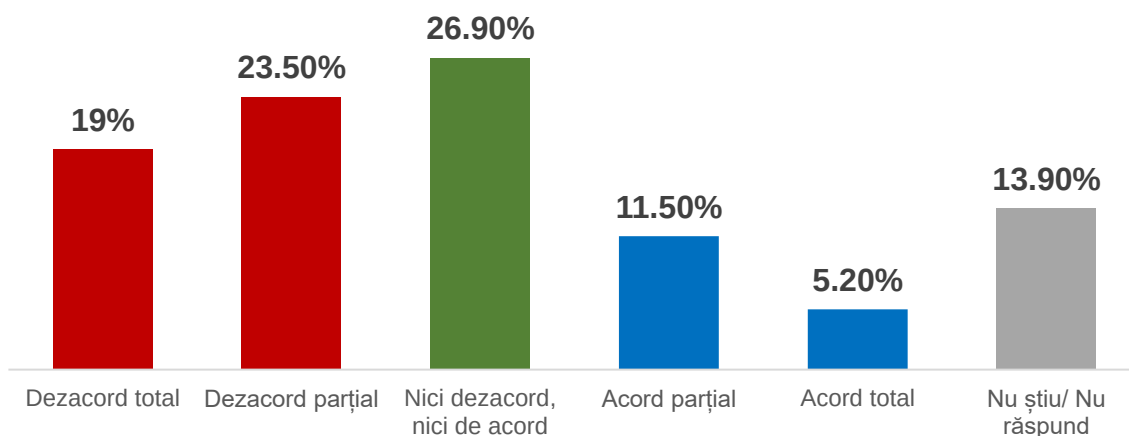
Q15.5. Băieții sunt mai agresivi decât fetele

- Unul dintre trei părinți este de părere că agresivitatea ar fi o trăsătură specifică mai degrabă băieților prin comparație cu fetele (35,90%). Totuși, 37,50% s-au declarat a fi în dezacord cu enunțul „*băieții sunt mai agresivi decât fetele*”.

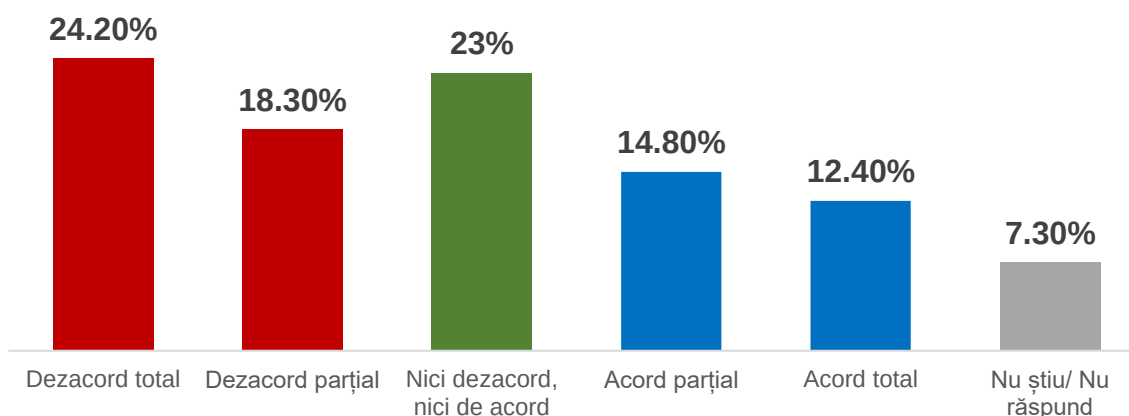
Proiect derulat de:

Q15.6. Băieții sunt mai puțin asertivi ca fetele

- Unul din șase părinți crede că băieții sunt mai puțin asertivi ca fetele (16,70%). În schimb, majoritatea este alcătuită din părinții care sunt în dezacord în legătură cu acest aspect (42,50%).

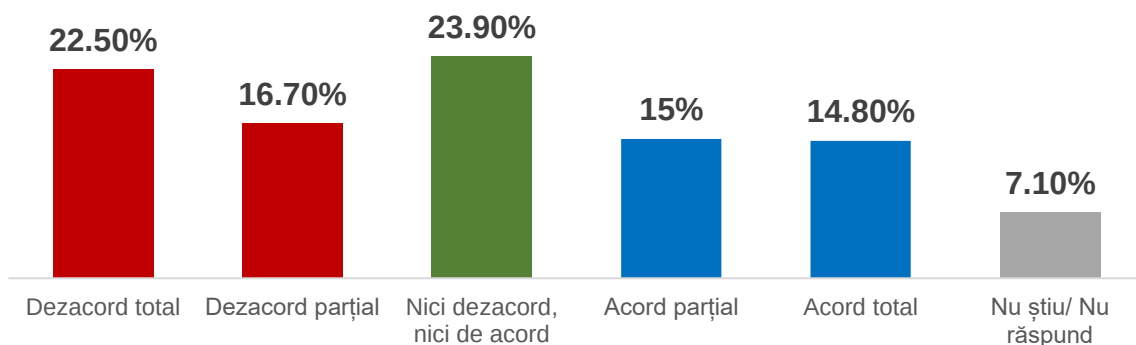
Q15.7. Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc.)

- Un părinte din patru este de acord cu faptul *băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc.)* – 26,20%, în vreme ce ponderea subiecților care și-au exprimat dezacordul este 42,50%)

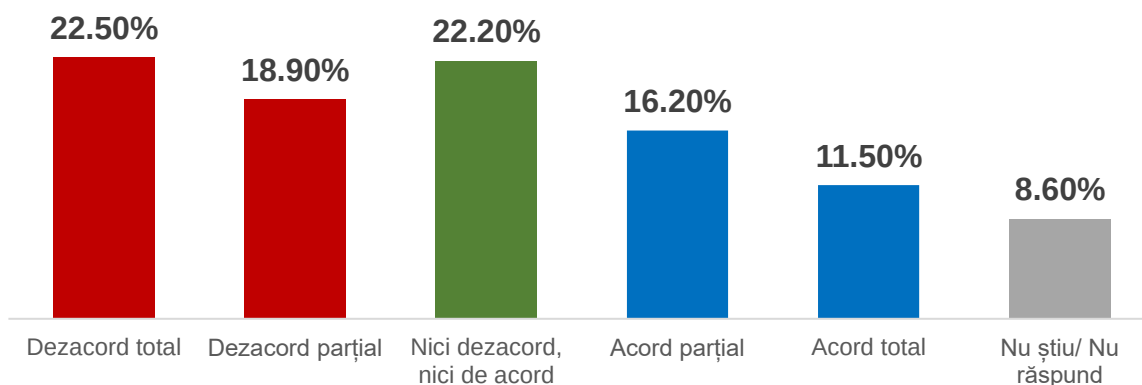
Proiect derulat de:

Q15.8. Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar

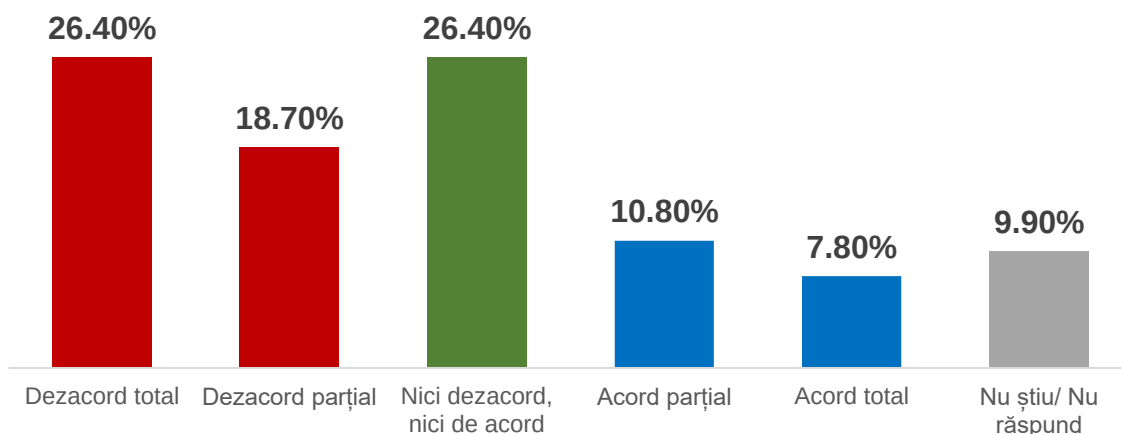
- Trei din zece părinți consideră că *băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar* (29,80%).

Q15.9. Băieții abandonează mai ușor școala

- Peste un sfert dintre părinți au menționat că sunt de acord cu afirmația „*băieții abandonează mai ușor școala*” (27,70%). Ponderea celor care și-au exprimat dezacordul față de acest lucru este de 41,40%.

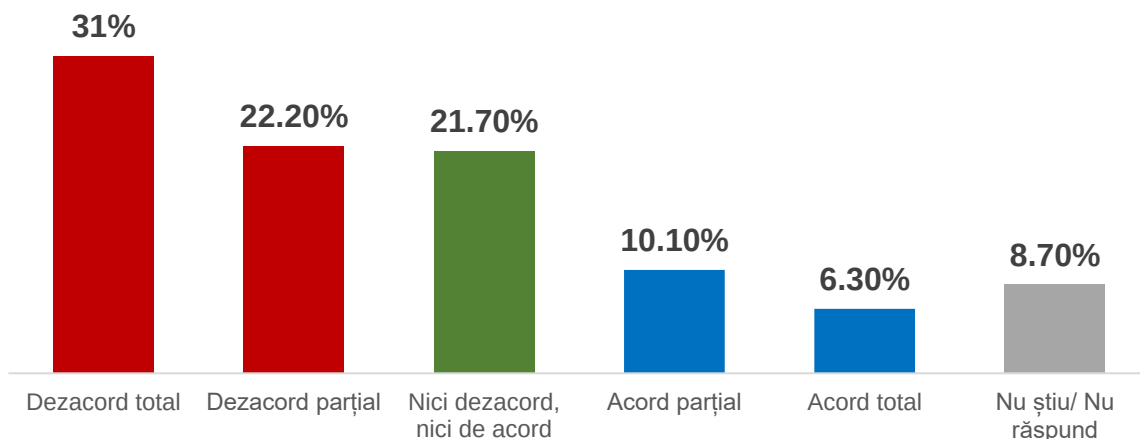
Q15.10. Fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție

Proiect derulat de:

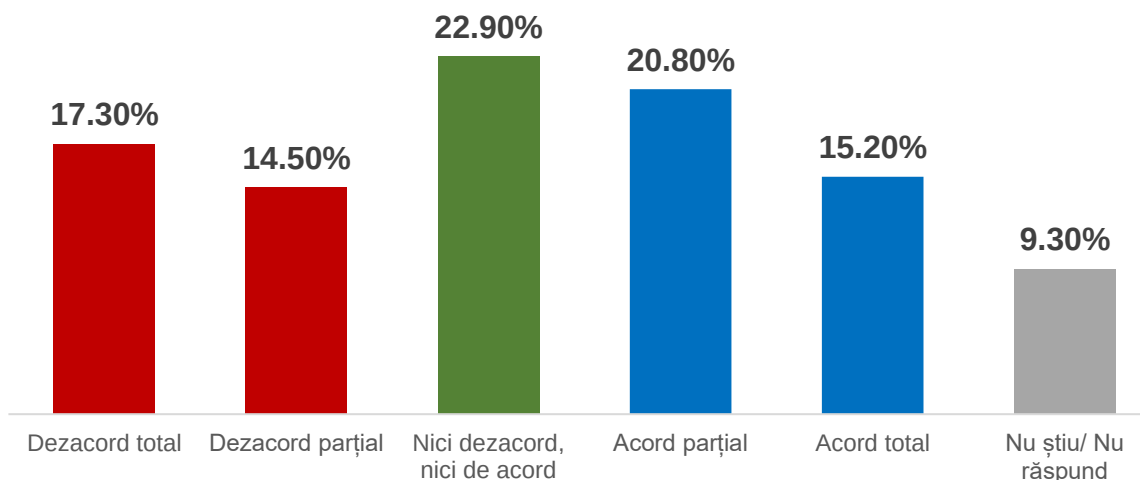
- Unul din șase părinți a declarat că *fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție* (18,60%). În contrapondere, 45,10% au susținut o opinie contrară.

Q15.11. Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management

- Unul din șase părinți consideră că *fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management* (16,40%). În schimb, peste jumătate dintre subiecți au menționat o opinie contrară (53,20%).

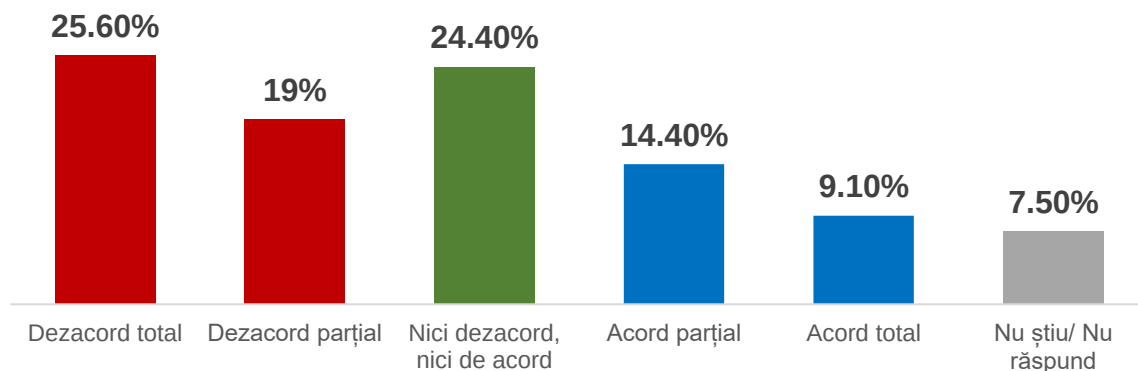
Q15.12. Fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții

- Peste o treime dintre părinți sunt de părere că *fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții* (36%).

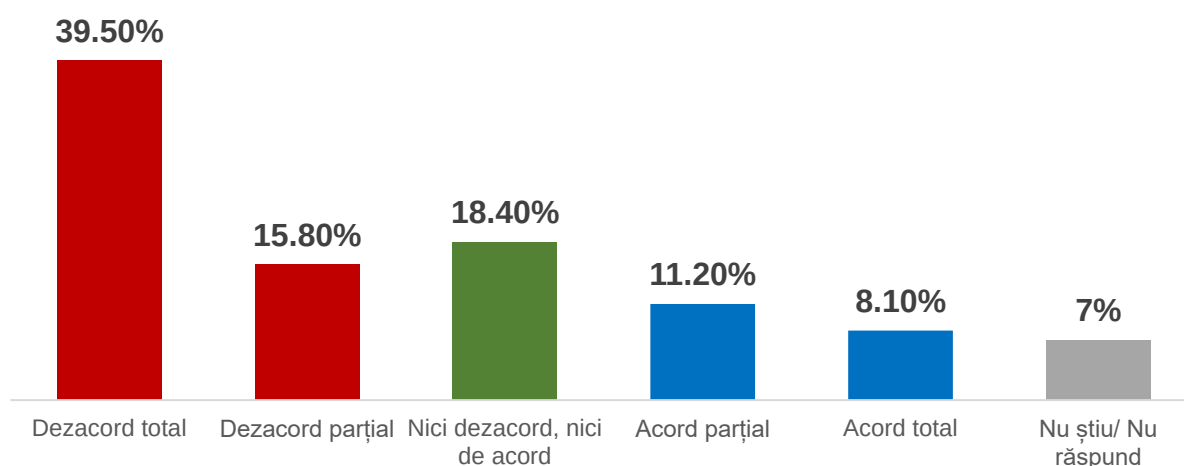
Proiect derulat de:

Q15.13. Băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele

- Aproximativ un sfert dintre părinți consideră că băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele (23,50%), fapt contrazis de 44,60% dintre subiecți.

Q15.14. Pentru a avea o viață împlinită, fetele trebuie să se căsătorească

- Doi părinți din zece au afirmat că sunt de acord cu enunțul conform căruia „pentru a avea o viață împlinită, fetele trebuie să se căsătorească” (19,30%), în opoziție cu acest aspect plasându-se 45,30% dintre subiecți.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

II.4. Analiza perspectivei elevilor

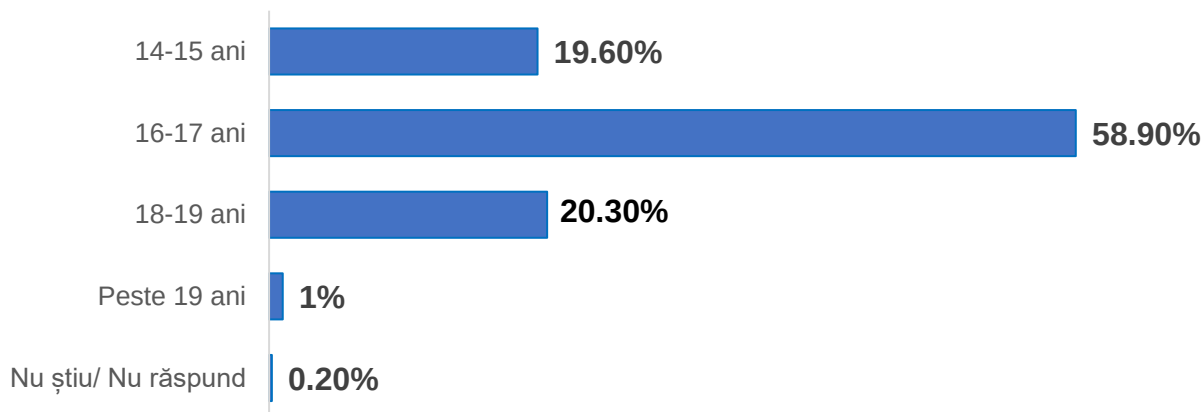
În privința structurii în funcție de gen a eșantionului, din totalul de 1460 de subiecți, 865 sunt eleve (59,20%) și 595 sunt elevi (40,80%).

Genul respondenților

Peste jumătate dintre respondenți au între 16 și 17 ani (58,90%), în timp ce câte o cincime dintre aceștia fie au între 14 și 15 ani (19,60%), fie între 18 și 19 ani (20,30%). Cei care au menționat că au peste 19 ani însumează un singur punct procentual. Vârsta medie a subiecților este de 16 ani și jumătate.

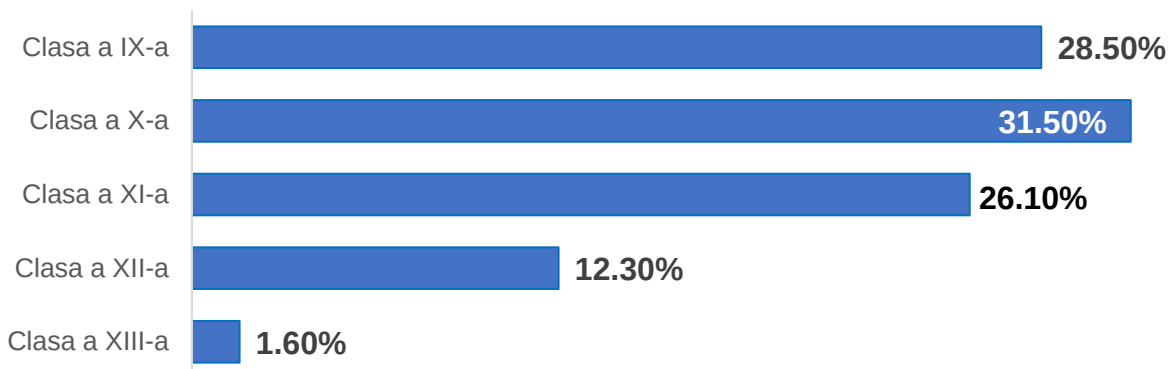
Vârsta respondenților

Din totalul subiecților, aproximativ o treime (31,50%) sunt elevi/ eleve în clasa a X-a. Totodată, 28,50% provin din clasa a IX-a, iar 26,10% din clasa a XI-a. Unul din nouă respondenți (12,30%) urmează clasa a XII-a. Se mai remarcă prezența elevilor/ elevelor din clasa a XIII-a, această categorie cumulând 1,6 puncte procentuale.

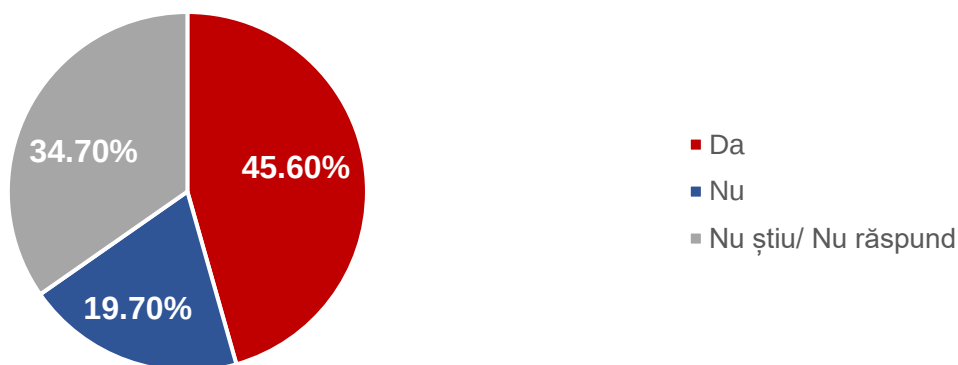
Proiect derulat de:

Clase de proveniență ale elevelor/ elevilor

La nivel general, sub jumătate dintre elevele și elevii incluși în eșantionul studiului au menționat că știu la ce se referă stereotipurile de gen (45,60%).

Q1. Știi la ce se referă stereotipurile de gen?

Analizând răspunsurile la întrebarea „Știi la ce se referă stereotipurile de gen?”, în funcție de genul respondenților, se poate observa că ponderea fetelor care au oferit un răspuns pozitiv este mai ridicată cu aproximativ 10% prin comparație cu ponderea băieților care susțin că au cunoștințe cu privire la acest subiect.

Q1. Știi la ce se referă stereotipurile de gen?	Eleve	Elevi
Da	49,60%	39,80%
Nu	18,80%	20,80%
Nu știu/ Nu răspund	31,60%	39,30%

În continuare, am dorit să evidențiem la ce definiție a stereotipurilor de gen se raportează elevii care susțin că dețin informații referitoare la o asemenea tematică. Din analiza datelor, se constată faptul că peste două treimi dintre elevi consideră „stereotipul de gen” un concept care înglobează credințele și opiniile consensuale în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților, precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și feminității (68,90%). Aproximativ un sfert dintre elevi corelează

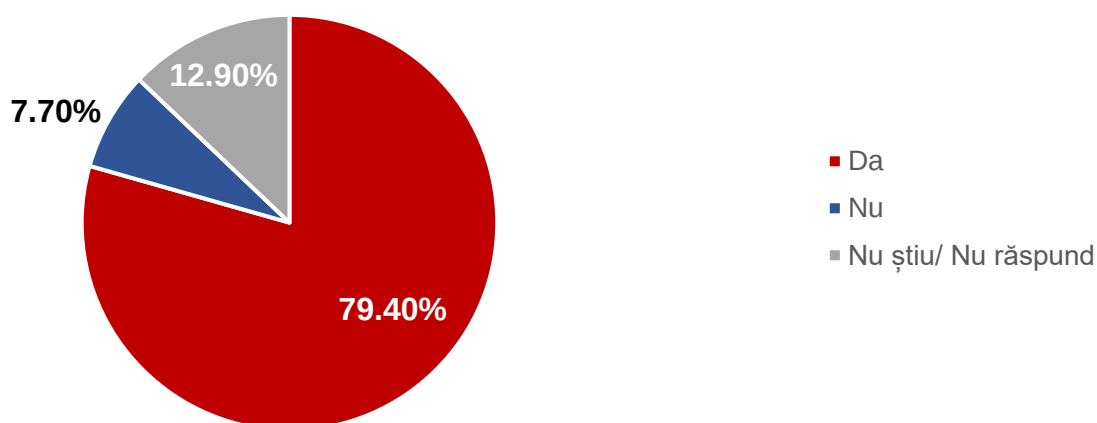
Proiect derulat de:

„stereotipurile de gen” cu o serie de convingeri supra-generalizate cu privire la o anumită categorie de oameni (23%). Nu în ultimul rând, 4,40% dintre subiecți au menționat că stereotipurile de gen ar fi enunțuri care încurajează prejudecata.

Q2. Dacă DA, cum definești tu stereotipurile de gen? (În analiza datelor, au fost selectați doar respondenții care au răspuns afirmativ la întrebarea Q1. Știi la ce se referă stereotipurile de gen?)	
Definiție	Procentaj
Credințe și opinii consensuale în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților, precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și feminității	68,90%
Convingeri supra-generalizate cu privire la o anumită categorie de oameni	23%
Enunțuri care încurajează prejudecata	4,40%
Nu știu/ Nu răspund	3,70%

Discriminarea pe bază de gen este, spre deosebire de noțiunea de „stereotip de gen”, una mult mai familiară elevilor chestionați. Astfel, opt din zece subiecți au menționat că știu ce ar putea să însemne „discriminarea pe bază de gen” (79,40%).

Q3. Știi ce înseamnă discriminarea pe bază de gen?

Potrivit datelor colectate în urma cercetării, elevele sunt într-o măsură mai mare informate, comparativ cu elevii, în legătură cu problematica discriminării pe bază de gen, diferența dintre cele două categorii de populație care au răspuns afirmativ la întrebarea „Știi ce la ce se referă discriminarea pe bază de gen?” fiind de peste 10 puncte procentuale (83,80% - eleve; 72,90% - elevi).

Q3. Știi la ce se referă discriminarea pe bază de gen?	Eleve	Elevi
Da	83,80%	72,90%
Nu	6,60%	9,40%
Nu știu/ Nu răspund	9,60%	17,60%

În urma filtrării respondenților care au oferit un răspuns pozitiv la întrebarea „Știi ce la ce se referă discriminarea pe bază de gen?”, am constatat că cei mai mulți dintre aceștia asociază discriminarea de

Proiect derulat de:

gen cu orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată (44,60%). Aproximativ o treime dintre subiecți (31,80%) consideră că discriminarea de gen înglobează situațiile în care persoanele sunt tratate diferite pentru că sunt femei sau bărbați. Unul din cinci respondenți (20,40%) consideră că o definiție a discriminării de gen face referire la orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de gen care are scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Q4. Dacă DA, cum definești discriminarea de gen? (În analiza datelor, au fost selectați doar respondenții care au răspuns afirmativ la întrebarea Q3. Știi ce înseamnă discriminarea pe bază de gen?)

Definiție	Procentaj
Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată	44,60%
Situațiile în care persoanele sunt tratate diferite pentru că sunt femei sau bărbați	31,80%
Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de gen care are scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice	20,40%
Nu știu/ Nu răspund	3,10%

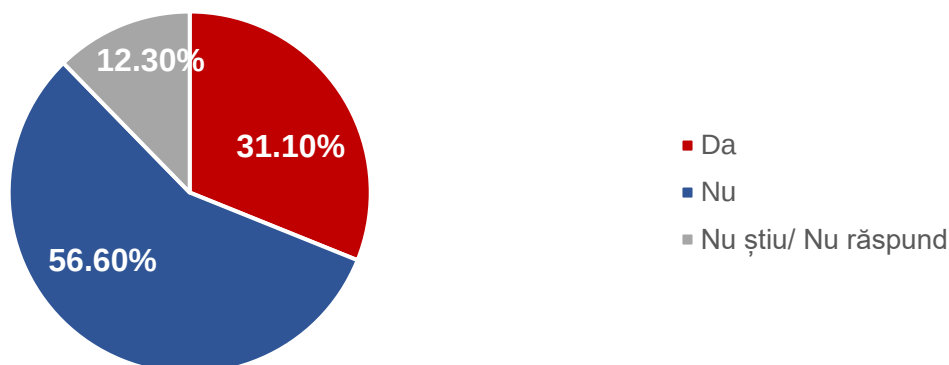
Tematica referitoare la problematica de gen nu este una foarte răspândită în cadrul unităților de învățământ, numai 31,10% dintre elevii și elevele care au răspuns la chestionar menționând faptul că au fost implicați/ implicate la liceu în discuții cu profesorii pe acest subiect. În schimb, peste jumătate dintre respondenți (56,60%) au declarat contrariul.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Q5. Ai fost implicat/ă la liceu în discuții cu profesorii pe teme privind problematica de gen?

Ponderea fetelor care au fost implicate la liceu în discuții cu profesorii privind problematica de gen este ușor mai ridicată comparativ cu proporția elevilor care au abordat un asemenea subiect de dezbatere. Astfel, 32,80% dintre elevele chestionate au afirmat că au purtat discuții referitoare la problematica de gen, în timp ce procentajul elevilor care au declarat același lucru este de 28,60%.

Q5. Ai fost implicat/ă la liceu în discuții cu profesorii pe teme privind problematica de gen?	Eleve	Elevi
Da	32,80%	28,60%
Nu	56,10%	57,30%
Nu știu/ Nu răspund	11,10%	14,10%

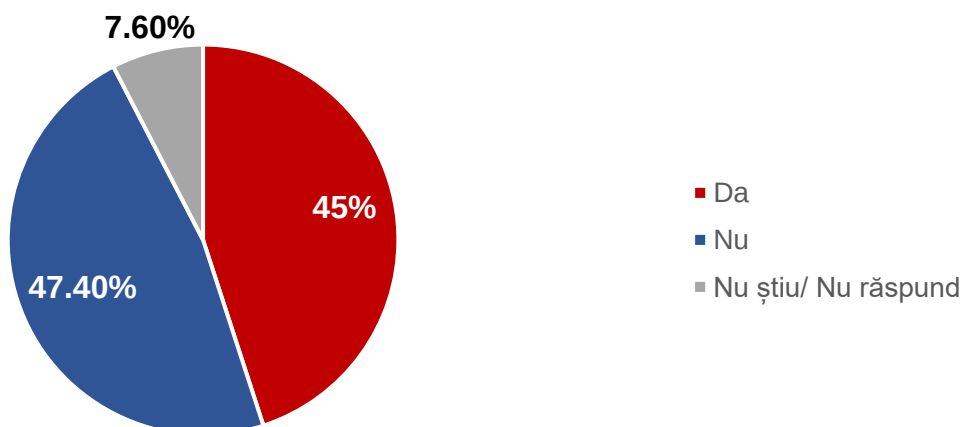
În schimb, tematicile privind problematica de gen abordate în interiorul familiei au fost atinse într-o măsură mai ridicată comparativ cu debaterile inițiate în cadrul unității de învățământ. Pe acest fond, se poate observa că 45% dintre respondenți au afirmat că au fost implicați în discuții pe un astfel de subiect cu părinții lor. Cei care au afirmat contrariul se regăsesc într-o proporție de 47,40% din totalul eșantionului investigat.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Q6. Dar cu părinții tăi? (Ai fost implicat/ă în discuții pe teme privind problematica de gen?)

Jumătate dintre elevele chestionate au discutat cu părinții lor despre părinții lor despre diverse tematici privind problematica de gen. În schimb, în cazul elevilor, ponderea celor care au abordat asemenea teme de dezbatere în interacțiunile pe care le-au avut în interiorul familiilor din care provin este de doar 37,60%.

Q6. Dar cu părinții tăi? (Ai fost implicat/ă în discuții pe teme privind problematica de gen?)	Eleve	Elevi
Da	50%	37,6%
Nu	45%	50,9%
Nu știu/ Nu răspund	5%	11,5%

Pe primul loc în ierarhia temelor discutate de eleve și elevi cu profesorii sau și/ părinții lor se regăsesc situațiile de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor, subiec menționat în 16% din cazurile analizate. O altă tematică de interes major este legată de violența împotriva femeilor (8,50%). Totodată, pe poziția a treia se află tema referitoare la tipurile de relații dintre fete și băieți (7,70%). Pentru 5,40% subiectul abordat privește educația sexuală, în timp ce traseul educațional s-a constituit într-o temă de discuție pentru 4,50% dintre respondenți. O altă temă declarată de subiecții eșantionați face referire la stereotipurile de gen (4%). În schimb, o temă mai puțin răspândită este privitoare la diferențele biologice și culturale între fete și băieți, menționată de doar 2,20% dintre subiecți.

Q7. Dacă DA, poți să ne spui ce teme ai abordat?	
Tematică	Procentaj
Cazuri de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor	16%
Violența împotriva femeilor	8,50%
Tipurile de relații dintre fete și băieți	7,70%
Educație sexuală	5,40%
Traseul educațional	4,50%
Stereotipurile de gen	4%
Diferențele biologice și culturale între fete și băieți	2,20%
Nu știu/ Nu răspund/ Nu este cazul (dacă nu ați abordat tema)	51,80%

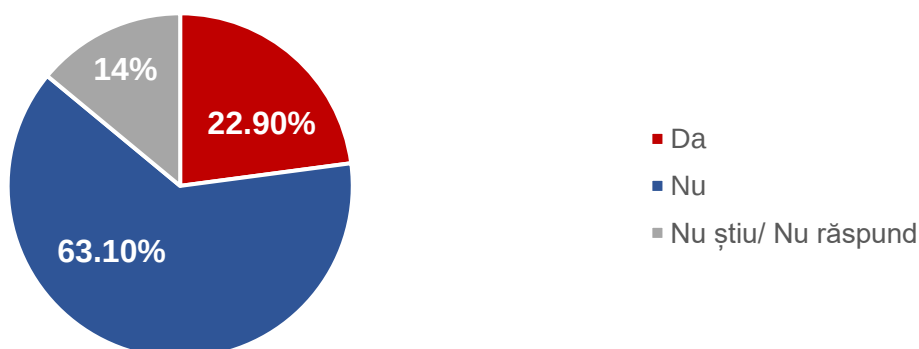
Proiect derulat de:

După cum se poate observa în următorul tabel, în cazul elevelor, temele care au fost mai des abordate în discuțiile privind discriminarea de gen au fost legate de: cazurile de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor, violența împotriva femeilor, tipurile de relații dintre fete și băieți, educația sexuală, respectiv diferențele biologice și culturale între fete și băieți. În contrapondere, elevii s-au arătat mai mult interesați - prin comparație cu elevele, de subiecte referitoare la traseul educațional și stereotipurile de gen.

Q7. Dacă DA, poți să ne spui ce teme ai abordat?	Eleve	Elevi
Cazuri de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor	18,50%	12,30%
Violența împotriva femeilor	10,20%	6,10%
Tipurile de relații dintre fete și băieți	9,20%	5,50%
Educație sexuală	6,10%	4,40%
Traseul educațional	4%	5%
Stereotipurile de gen	3,60%	4,70%
Diferențele biologice și culturale între fete și băieți	2,70%	1,50%
Nu știu/ Nu răspund/ Nu este cazul (dacă nu ați abordat tema)	45,60%	60,50%

Peste o cincime dintre subiecți au declarat că s-au confruntat cu situații în care s-au simțit că sunt descurajați sau tratați nedrept pentru că sunt fete sau băieți (22,90%).

Q8. Te-ai confruntat vreodată cu situații în care ai simțit că ești descurajat(ă) sau tratat(ă) nedrept pentru că ești fată sau băiat?

Aproximativ o treime dintre elevele chestionate (30,50%) au declarat că s-au confruntat cu diverse situații de pe urma cărora au simțit că au fost descurajate sau tratate pe nedrept pentru că sunt fete. Acest procentaj este de peste două ori mai ridicat comparativ cu proporția elevilor care au menționat că tratamentul la care au fost supuși a fost unul diferențiat, în funcție de gen, pentru că sunt băieți (12,30%).

Q8. Te-ai confruntat vreodată cu situații în care ai simțit că ești descurajat(ă) sau tratat(ă) nedrept pentru că ești fată sau băiat?	Eleve	Elevi
Da	30,20%	12,30%
Nu	57,50%	71,30%
Nu știu/ Nu răspund	12,30%	16,40%

În continuare, respondenții au fost rugați să evoce anumite situații în care s-au simțit descurajați sau tratați nedrept pentru că sunt fete sau băieți. Cele mai ilustrative răspunsuri au fost cuprinse în paginile următoare:

Proiect derulat de:

- Da, de părinți sau prieteni când voiam să-mi realizez visele și dorințele
- Ești fată, nu poți juca fotbal. Fii delicată, fii feminină, nu te mai îmbracă așa, fetele au părul lung, poartă rochii, tu nu știi ce ești?
- Fetele nu au dreptul la opinie
- 1. La orele de sport fetele nu aveau voie să joace fotbal cu băieții deoarece nu eram capabile și stricam jocul; 2. Unii băieți cred că e „amuzant” să atingi o fată în zonele intime; 3. Mi s-a spus de către mai multe persoane (adulți și copii de vârsta mea) că locul femeilor este în bucătărie
- Am fost considerată de multe persoane mai „slabă” decât sunt doar pentru că sunt fată
- Am fost descurajată în unele situații deoarece sunt fată. Mi s-a spus că fetele nu conduc bine și nu am nicio șansă să iau carnetul
- Am fost discriminată din cauza nuanței părului meu
- Am fost exclusă și tratată cu indiferență deoarece sunt fată
- Am fost pusă la curățenie... Dar eu am vrut să fac alte treburi... Dar mi s-a spus că nu... Tu ești fată! Faci asta... Nu treabă de băieți
- Am fost tratată nedrept din cauza vestimentației pentru că port blugi și haine largi și „nu se cade să se îmbrace așa o domnișoară” sau mi s-a spus că locul meu este în bucătărie
- Am vrut să mă angajez după ce termin liceul și tata a spus că acolo nu e de mine
- Am vrut să merg la Academia Militară, dar mi s-a spus că sunt fată și că nu am ce căuta acolo
- Din cauza aspectului fizic
- A fost o situația în care profesorul a făcut diferența între două fete deoarece una era mai frumoasă decât cealaltă
- Băieții nu țin cont de drepturile fetelor, nu au respect. Suntem criticate pentru orice mică greșeală sau detaliu
- Bunicii mei consideră că după terminarea liceului ar trebui să-mi întemeiez o familie doar pentru că sunt fată
- Când am vrut să încerc și eu să candidez pentru șefa clasei, dar băieții nu au fost de acord pentru că sunt fată
- Când mă învață tata să sudez și cei din jur îmi spuneau „Ești fată, nu poți face asta!”
- Da, deoarece băieții tratează urât fetele prin comportamentul lor, mai ales în incinta școlii sau în spațiile publice, iar aceștia se cred superiori față de fete și cred că au mult mai multe drepturi față de acestea
- De ceva vreme îmi doresc să dau de permis pentru motor, dar părinții îmi tot spun că motoarele nu sunt pentru fete, ci pentru băieți
- Deși sunt fată, mă simt mai în siguranță să mă îmbrac larg (băiețește), iar din această „cauză” unii băieți se iau de vestimentația mea: „uite-o și pe asta! Se îmbracă mai băiețește decât noi”. De asemenea, fiind fată, în ciuda vestimentației XXL, tot sunt expusă abuzării sexuale, și nu numai
- Faptul că îmi doream să fac o acțiune anume, mai exact ridicatul a ceva greu pentru a ajuta pe cineva, ajungând să fiu împinsă și luată în râs. „Tu nu ești băiat, mergi și te joacă cu păpușile tale!”. Sau când am vrut să repar ceva am fost dată la o parte cu pretextul că „sunt fată”, deși există cazuri în care fete/ femei sunt foarte bune în domenii așa-zise „masculine”, precum construcții, mecanică și altele. Este o insultă adusă atât genului feminin, cât și capacitățile de care acest gen beneficiază, multe vise ajungând să fie distruse din cauza diferențierii pe baza genului
- În momentul în care am vrut să mă angajez și nu mi s-a permis pe motiv că sunt fată și nu sunt destul de puternică fizic

Proiect derulat de:

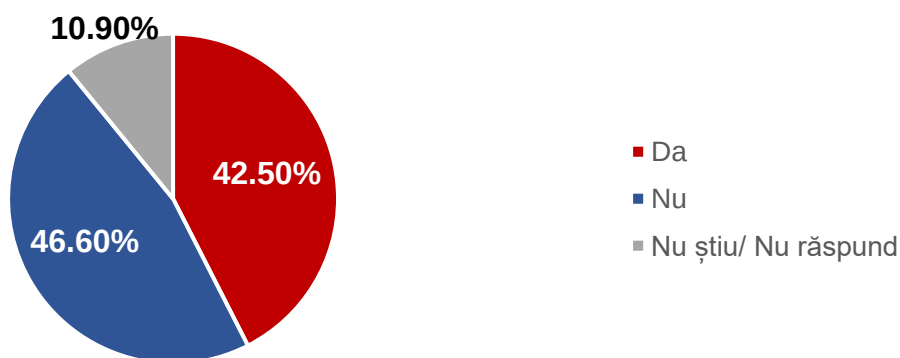

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Într-o discuție cu o persoană nu mi s-au acordat informații dintr-un anumit domeniu doar pentru că sunt fată, iar persoana respectivă consideră că nu este necesar să știu
- Părinții mă obligă să port anumite haine colorate și elegante pentru că sunt „de fete”, deși mi-ar plăcea să port și ceva mai „de băieți” (tricouri, treninguri etc.), cu alegerea profilului pentru liceu, comportament, atitudine, prieteni, treburi de zi cu zi, la fel – trebuie să îi ascult pentru „asta trebuie să facă o fată și asta trebuie să facă un băiat”

Nu mai puțin de 42,50% dintre elevele și elevii chestionați s-au confruntat cu situații în care colegii sau prietenii lor au fost tratați nedrept pe criteriu de gen.

Q10. Te-ai confruntat vreodată cu situații în care colegi sau prieteni au fost tratați nedrept pe criteriu de gen?

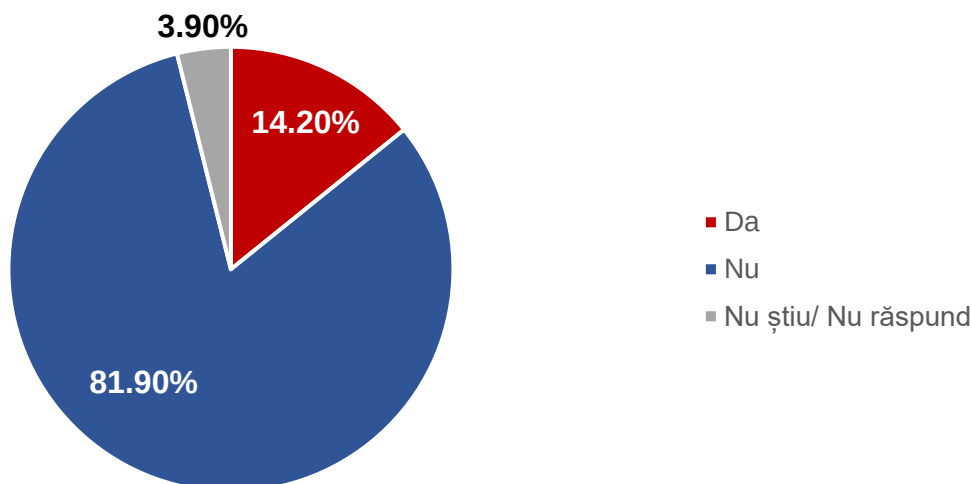
Aproximativ jumătate dintre elevele incluse în eșantionul studiului au fost martore la o serie de situații în care colegii sau prietenii lor au fost tratați nedrept pe criteriu de gen (49%). În schimb, proporția elevilor care au mărturisit faptul că au asistat la asemenea tratamente inechitabile și diferențiate în funcție de gen este una mai scăzută cu 16 puncte procentuale (32,90%).

Q10. Te-ai confruntat vreodată cu situații în care colegi sau prieteni au fost tratați nedrept pe criteriu de gen?	Eleve	Elevi
Da	49%	32,90%
Nu	40,70%	55,30%
Nu știu/ Nu răspund	10,30%	11,80%

O altă întrebare cheie inclusă în instrumentul de cercetare a vizat identificarea ponderii elevelor și elevilor care s-au gândit cel puțin o dată de-a lungul parcursului lor educațional la abandonarea prematură a studiilor. Astfel, în urma analizei datelor se constată că unul din șapte subiecți a avut ideea de a abandona școala (14,20%).

Proiect derulat de:

Q11. Te-ai gândit vreodată să abandonezi școala?

Datele studiului relevă faptul că nu există diferențe procentuale semnificative între rata de intenție de abandon școlar a elevelor și cea înregistrată în rândul elevilor.

Q11. Te-ai gândit vreodată să abandonezi școala?	Eleve	Elevi
Da	14,10%	14,30%
Nu	83,40%	79,80%
Nu știu/ Nu răspund	2,50%	5,90%

Patru din zece respondenți au declarat că după absolvirea liceului/ școlii profesionale și-ar dori să își continue studiile (40,80%). În schimb, un sfert dintre eleve și elevi au mărturisit că intenționează să își găsească un loc de muncă (26,90%), în vreme ce 17,40% au punctat faptul că ar emigra (17,40%). Numai câte 1,40% dintre subiecți au spus că ar dori să își întemeieze o familie sau să rămână alături de părinți sau rude pentru a-i sprijini în treburile gospodărești. Nu în ultimul rând, din analiza non-răspunsurilor, s-ar putea concluziona faptul că unul din zece respondenți nu s-a gândit încă la un plan referitor la traseul său socio-profesional și educațional pe care ar dori să îl urmeze după finalizarea studiilor medii.

Q12. Știi ce dorești să faci după ce finalizezi liceul/ școala profesională?	
Intenție	Procentaj
Să continui studiile	40,80%
Să lucrez	26,90%
Să plec în afara țării	17,40%
Să mă căsătoresc	1,40%
Să îmi ajut părinții/ rudele în gospodărie	1,40%
Nimic	0,50%
Alte răspunsuri	1,30%

Proiect derulat de:

Nu știu/ Nu răspund	10,30%
---------------------	--------

Intenția de continuare a studiilor după finalizarea liceului/ școlii profesionale este mai pregnantă în rândul elevelor (49%), comparativ cu intenția elevilor (28,70%). Pe de altă parte, elevii sunt mai interesați ca după absolvirea studiilor medii să lucreze (31,70%) sau să plece în afara țării (20,90%).

Q12. Știi ce dorești să faci după ce finalizezi liceul/ școala profesională?		
Intenție	Eleve	Elevi
Să continui studiile	49%	28,70%
Să lucrez	23,50%	31,70%
Să plec în afara țării	14,80%	20,90%
Să mă căsătoresc	1,30%	1,50%
Să îmi ajut părinții/ rudele în gospodărie	1,40%	1,20%
Nimic	0,30%	0,80%
Alte răspunsuri	0,50%	3,40%
Nu știu/ Nu răspund	9,20%	11,80%

În continuare, respondenții au fost rugați să spună spre ce meserie s-ar îndrepta după finalizarea liceului/ școlii profesionale, odată ce au menționat la întrebarea anterioară faptul că și-ar dori să lucreze odată cu absolvirea formei de învățământ pe care o urmează (**Q13. Dacă ai ales opțiunea 1 (să lucrez), te rog să ne spui meseria aleasă**). Cele mai des invocate meserii/ profesii sunt cele din domeniul Horeca (recepționar, ospătar, barman, chelner, bucătar, ajutor de bucătar, cofetar ș.a.) alături de cele din domeniul tehnic (în special, mecanic auto sau tinichigerie auto) și din sectorul comercial (preponderent, vânzător/ vânzătoare, casier/ casieră). Într-un număr mai scăzut, am mai întâlnit și alte meserii/ profesii invocate de elevi și eleve, precum: soldat, agent de securitate, muncitor pe șantier, hairstylist, make-up artist, frizer, croitoreasă, șofer, agricultor, legumicultor ș.a.

În privința subiecților care au declarat că și-ar dori să își continue studiile, majoritatea dintre aceștia ar opta pentru cursuri/ formări în învățământul superior, specializările postliceale fiind mai puțin prezente în răspunsurile analizate. Printre domeniile vizate de elevi și eleve se regăsesc: psihologia, dreptul, medicina, specializări tehnice, finanțe-bănci, economie, artă ș.a.

Peste 70% din totalul elevelor și elevilor incluși în eșantionul studiului au purtat discuții cu părinții sau cadrele didactice/ consilierul școlar despre maniera în care și-ar putea alege traseul profesional (70,80%) și modalitățile de a se apăra de violență și abuzuri (70,20%). De asemenea, aproximativ două treimi dintre respondenți au dezbătut problematica referitoare la consecințele abandonului școlar (64,70%). Șase din zece eleve și elevi au abordat în interacțiunile avute cu părinții sau profesorii tema legată de măsurile de protecție împotriva sarcinilor nedorite (56,20%). Tot peste jumătate dintre eleve și elevi au discutat despre cum anume ar putea să recunoască diverse cazuri de discriminare (56,20%), respectiv despre cum se recunosc semnele unei relații abuzive (54%).

Q15. Ai discutat cu părinții sau cadrele didactice/ consilierul școlar despre următoarele probleme?			
Temă de discuție	Da	Nu	Nu știu/ Nu răspund
Consecințele abandonului școlar	64,70%	28,20%	7,10%
Cum să îți alegi traseul profesional	70,80%	20,20%	9%
Cum să te aperi de violență și abuzuri	70,20%	21,30%	8,50%
Cum să recunoști cazurile de discriminare	56,20%	31,80%	12%
Măsuri de protecție împotriva sarcinilor nedorite	59,90%	30,30%	9,80%
Cum să recunoști semnele unei relații abuzive	54%	34,40%	11,60%

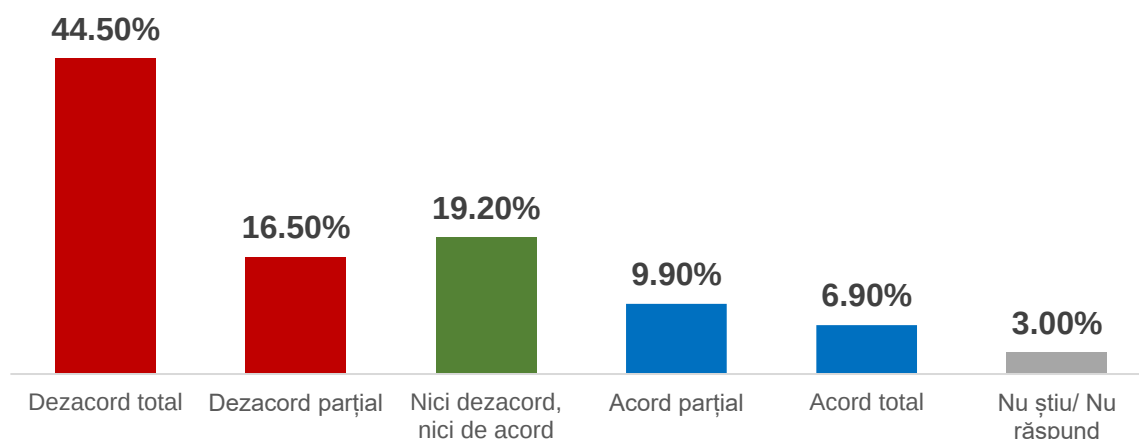
Proiect derulat de:

După cum se poate observa în tabelul următor, toate tematicile de discuție enumerate se bucură de o mai largă răspândire în rândul elevilor, prin comparație cu elevii.

Q15. Ai discutat cu părinții sau cadrele didactice/ consilierul școlar despre următoarele probleme?		
Temă de discuție	Eleve	Elevi
Consecințele abandonului școlar	68%	59,80%
Cum să îți alegi traseul profesional	73,50%	66,90%
Cum să te aperi de violență și abuzuri	73,10%	66,10%
Cum să recunoști cazurile de discriminare	59,40%	51,40%
Măsuri de protecție împotriva sarcinilor nedorite	65,20%	52,10%
Cum să recunoști semnele unei relații abuzive	59,20%	46,60%

În partea finală a chestionarului, a fost introdusă o întrebare referitoare la percepțiile și reprezentările generale pe care le au elevii și elevele eșantionați/ eșantionate asupra caracteristicilor și trăsăturilor specifice pe care le au băieții comparativ cu fetele și invers – fetele prin comparație cu băieții. Întrebarea a fost alcătuită din 14 itemi, toți fiind măsurați pe o scală de intensitate de la 1 – *Dezacord total*, la 5 – *Acord total*. În următoarele pagini sunt cuprinse reprezentările grafice ale distribuției răspunsurilor, precum și principalele concluzii care pot fi trasate după procesul de interpretare a datelor.

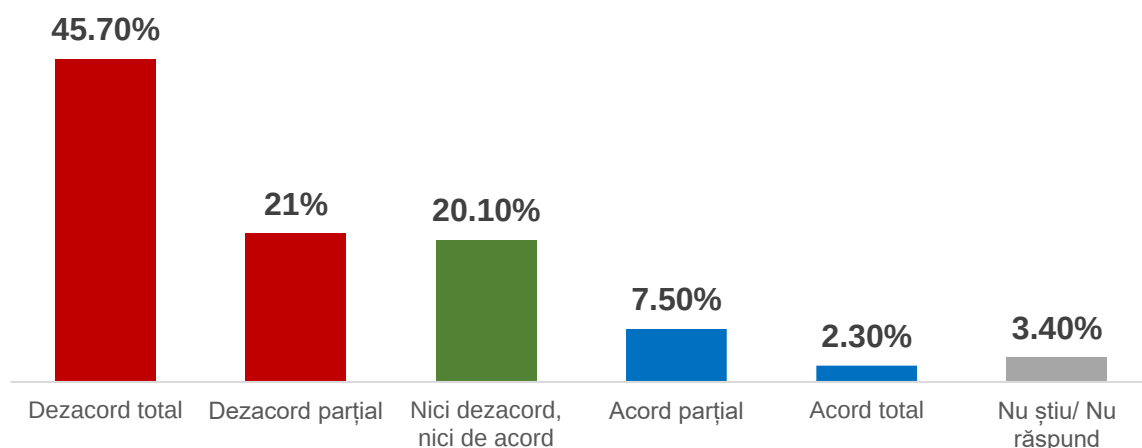
Q16.1. Băieții sunt lideri mai buni decât fetele

- Unul din șase subiecți consideră că *băieții sunt lideri mai buni decât fetele* (16,80%), o opinie contrară fiind susținută de șase din zece respondenți (61%).

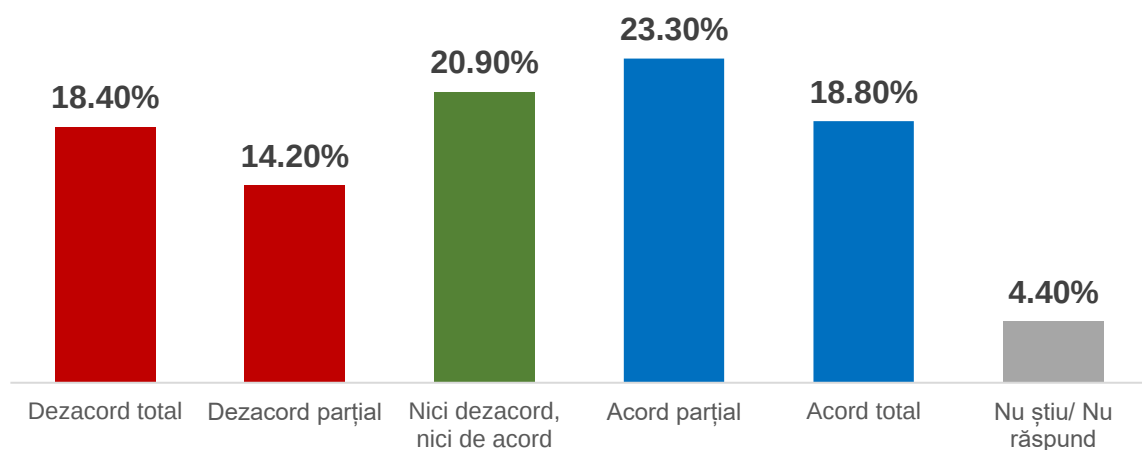
Proiect derulat de:

Q16.2. Băieții învață mai ușor ca fetele

- Unul din zece respondenți a menționat că *băieții ar învăța mai ușor ca fetele* (9,80%). În schimb, două treimi au fost în dezacord cu o asemenea idee (66,70%).

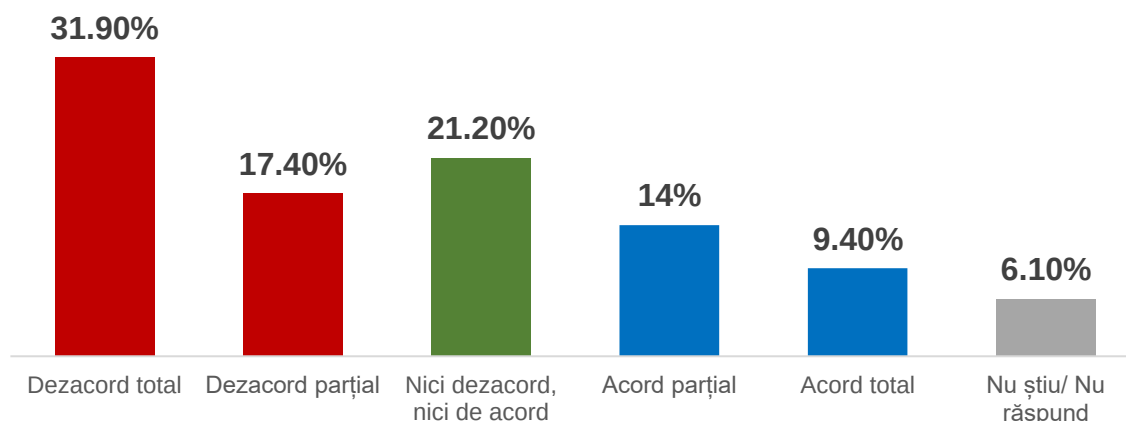
Q16.3. Fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoane vulnerabile

- Patru din zece subiecți au menționat că sunt de acord (acord parțial și acord total) cu enunțul „*fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoane vulnerabile*” (42,10%). În contrapondere, unul din trei respondenți a susținut contrariul (32,60%).

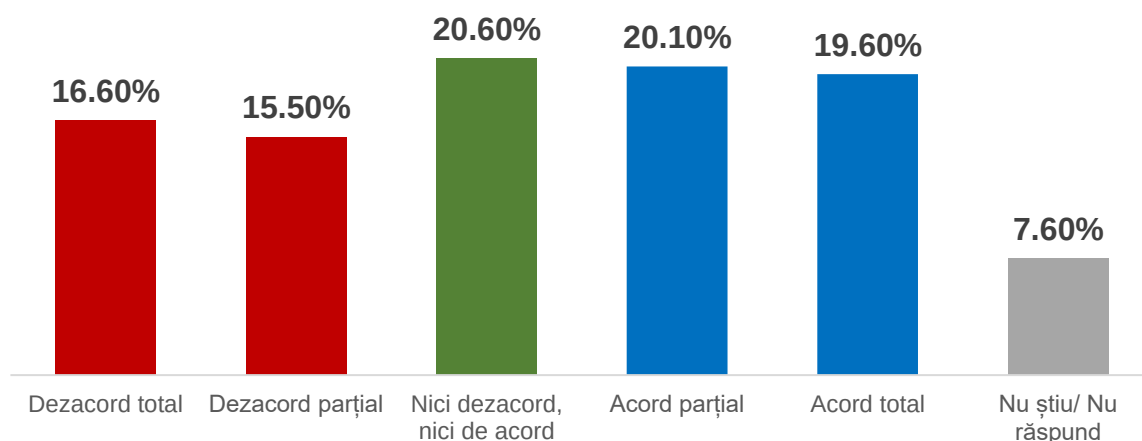
Proiect derulat de:

Q16.4. Fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)

- Un sfert dintre respondenți consideră că *fetele ar trebui să urmeze cariere mai ușoare, în domeniul științelor umaniste, sociale sau în sectorul educațional* (23,40%). Totuși, jumătate dintre persoanele chestionate nu sunt de acord cu acest lucru (49,30%).

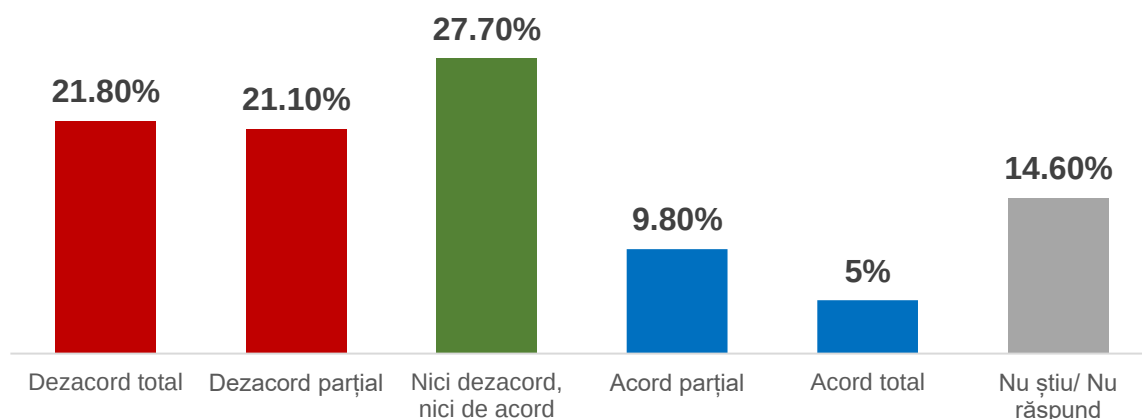
Q16.5. Băieții sunt mai agresivi decât fetele

- Patru din zece subiecți consideră că *băieții sunt mai agresivi decât fetele* (39,70%), o opinie contrară fiind susținută de o treime dintre respondenți (32,10%).

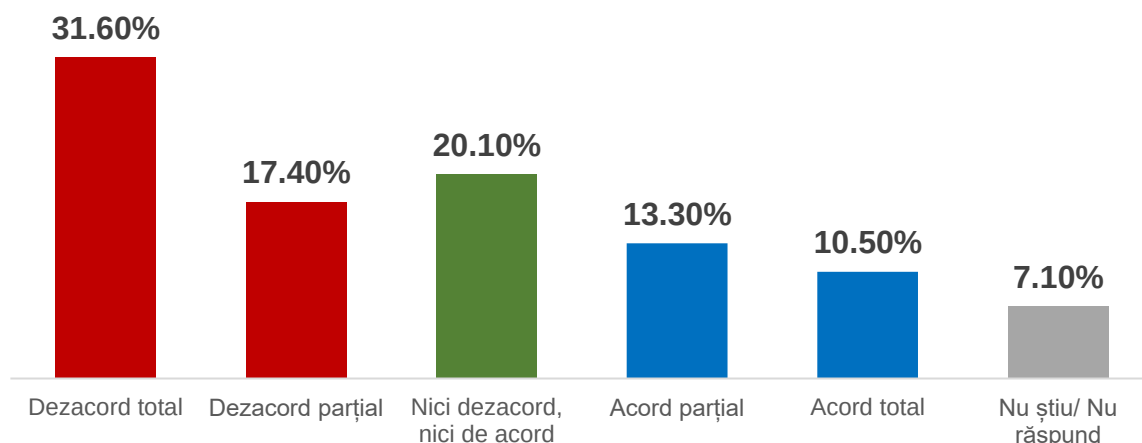
Proiect derulat de:

Q16.6. Băieții sunt mai puțin asertivi ca fetele

- Un respondent din șase crede că *băieții sunt mai puțin asertivi prin comparație cu fetele* (14,80%). La polul opus, patru din zece respondenți nu consideră același lucru (42,90%).

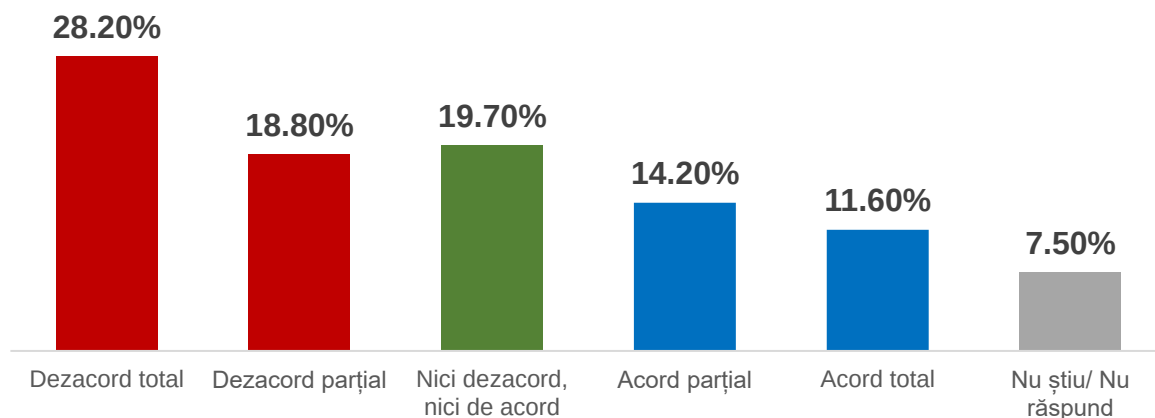
Q16.7. Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc.)

- Un sfert dintre respondenți consideră că *băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții ș.a.)* – 23,80%.

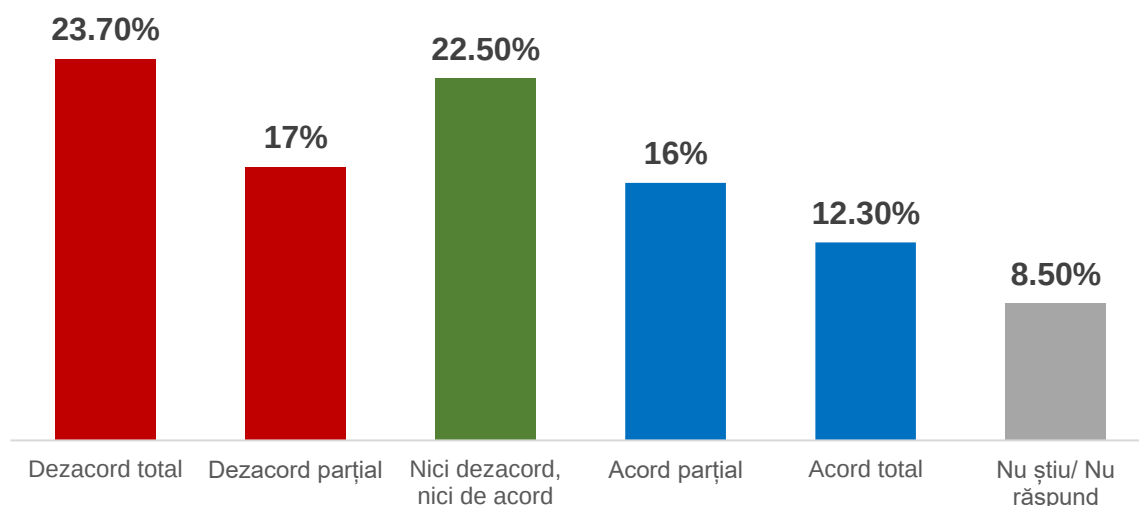
Proiect derulat de:

Q16.8. Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție)

- Tot un sfert dintre respondenți consideră că *băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție)* – 25,80%.

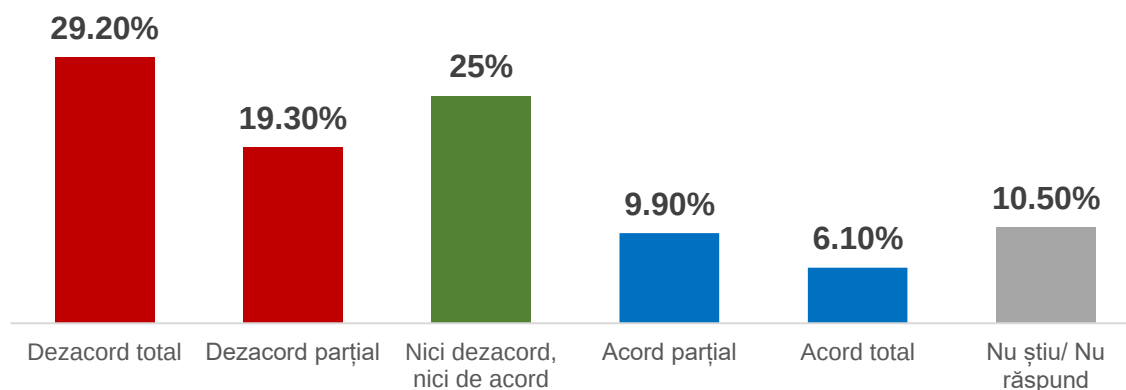
Q16.9. Băieții abandonează mai ușor școala

- Peste un sfert dintre subiecți au declarat că sunt de acord cu enunțul „*băieții abandonează mai ușor școala*” (28,30%), la polul opus plasându-se patru din zece respondenți (40,70%).

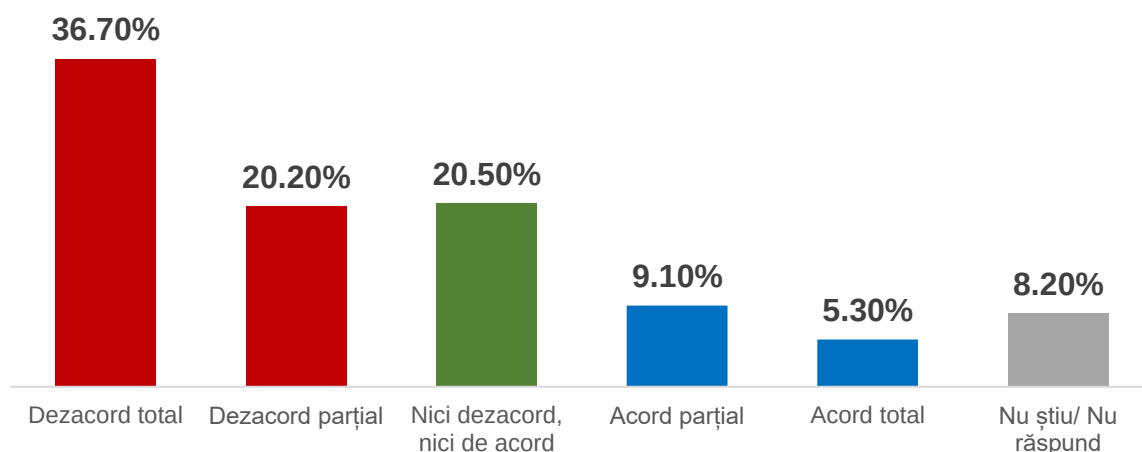
Proiect derulat de:

Q16.10. Fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție

- Unul din șase elevi chestionați crede că *fetele sunt mai potrivite pentru posturi de execuție* – 16%.

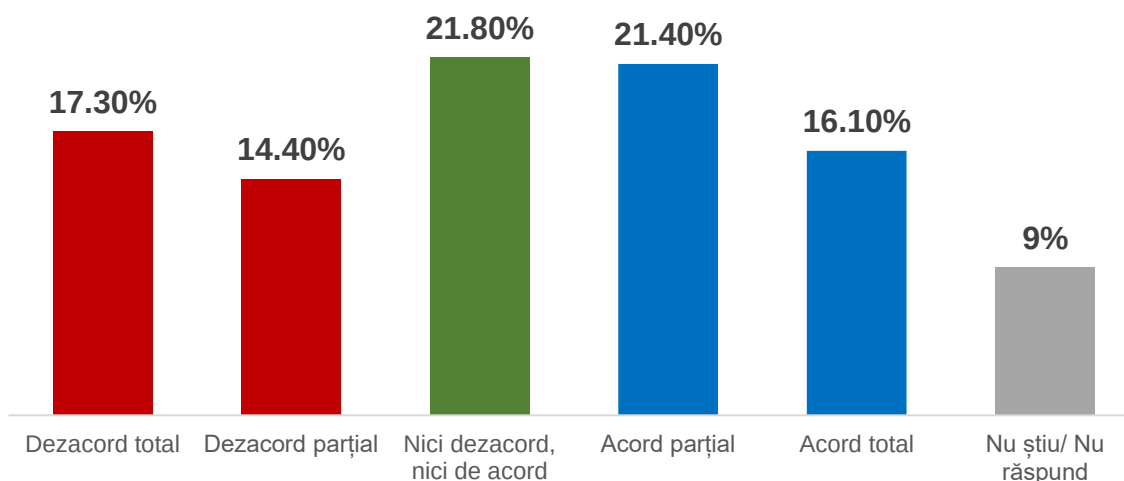
Q16.11. Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management

- De asemenea, unul din șase elevi consideră *fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management* – 15,40%.

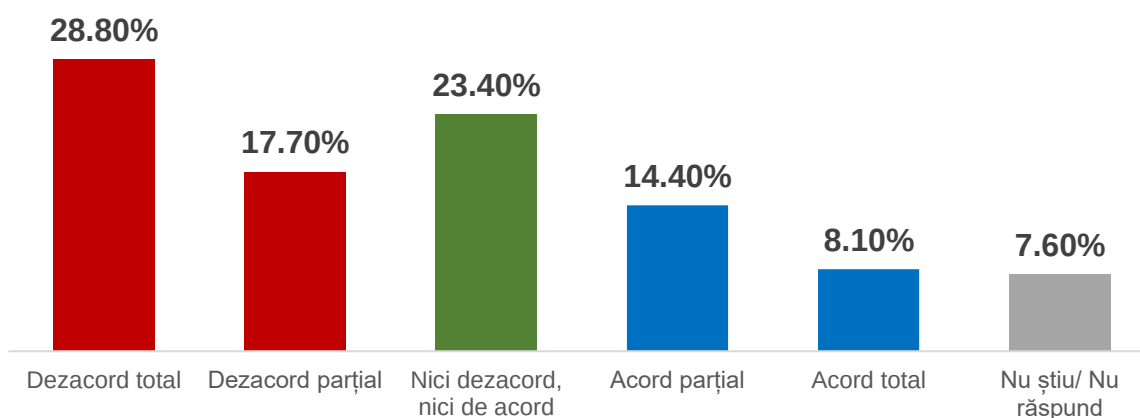
Proiect derulat de:

Q16.12. Fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții

- Peste o treime dintre subiecți au menționat că *fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții* (37,50%).

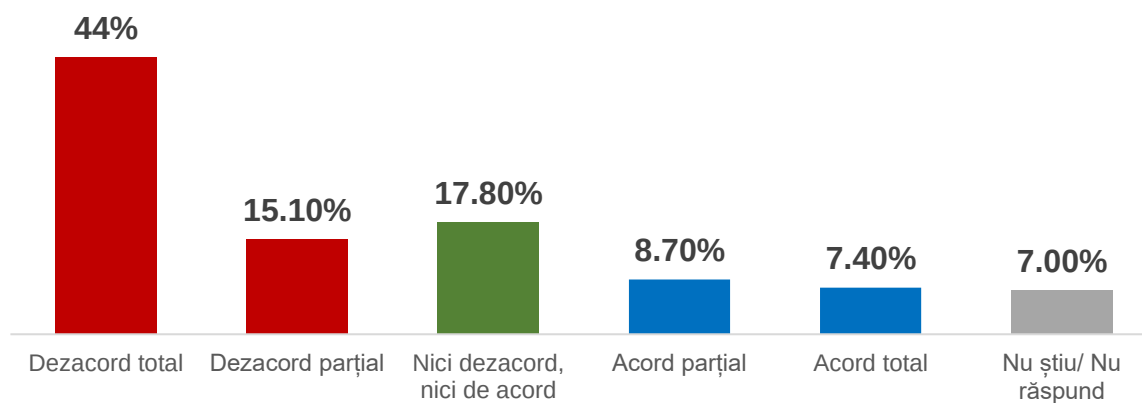
Q16.13. Băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele

- Aproximativ un sfert dintre respondenți au fost în acord parțial sau în acord total cu enunțul „*băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele*” (22,50%).

Proiect derulat de:

Q16.14. Pentru a avea o viață împlinită, fetele trebuie să se căsătorească

- Un elev din șase crede că pentru a avea o viață împlinită, fetele ar trebui să se căsătorească (16,10%). Ponderea celor care au declarat o opinie contrară în legătură cu acest aspect însumează 59,10 puncte procentuale.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

CAPITOLUL III. Studiu calitativ privind drepturile și egalitatea de gen în educație și problematica discriminării pe bază de gen în mediul școlar în județele Neamț și Suceava

III.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării calitative realizată în rândul directorilor de unități de învățământ din județele Neamț și Suceava

Obiectivul central al studiului calitativ a constat în identificarea opiniilor și percepțiilor pe care le au directorii de licee/ consilierii școlari în legătură cu drepturile și egalitatea de gen, respectiv problematica discriminării pe bază de gen în educație.

Demersul calitativ a fost realizat prin intermediul tehnicii **interviului semi-structurat**, fiind construit în acest sens un **ghid tematic de interviu**, ca instrument de culegere a datelor. **Principalele teme** parcurse în cadrul cercetării au fost:

- T1. Situații concrete, experiențe trăite, provocări cu privire la traseul educațional, școlar al elevilor și elevelor din licee/ colegii/ școli profesionale;
- T2. Conștientizarea de gen – percepțiile directorilor de unități de învățământ privind problematica egalității de gen, stereotipurile de gen, discriminarea de gen, abandonul școlar și inegalitățile de gen în educație;
- T3. Situația dezirabilă – perspectivele directorilor/ consilierilor școlari cu privire la diminuarea acestor probleme prin furnizarea de propuneri de abordare, acțiuni directe, inițiative de schimbare, exemple de bune practici deja implementate în licee/ colegii.

De altfel, **întrebările introductive** au avut un rol deosebit de important deoarece am urmărit facilitarea generării poveștilor despre situații problematice (cazuri) întâlnite în unitatea de învățământ: mame minore, violență la adresa elevilor și elevelor (atât în școală, cât și în familie), implicarea în relații toxice, încă de la vârste foarte fragede, căsătorii timpurii, hărțuire și discriminare, toate acestea fiind puse în asociere cu riscul de abandon școlar.

Numărul total de respondenți a fost de **14**, **eșantionul** fiind compus în întregime din **directorii celor 14 unități de învățământ cuprinse inițial în proiect**. În 13 situații interviurile au fost înregistrate, iar într-un singur caz, la solicitarea directorului, interviul a fost auto-completat, prin intermediul mailului.

Analiza datelor a fost de tip **interpretativ-narativă**, pe parcursul capitolului dedicat rezultatelor cercetării calitative fiind incluse pasaje/ fragmente ilustrative, extrase din conținutul interviurilor.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

III.2. Studiu calitativ – opinii ale directorilor de școli din județul Neamț

T1: Situații concrete, experiențe trăite, provocări cu privire la traseul educațional, școlar al elevilor și elevilor din colegiile tehnice incluse în acest studiu.

Fragmente din interviuri (selectate pe subteme / întrebările din ghidul de interviu și teme emergente):

1. Provocările (problemele) cu care se confruntă cel mai frecvent elevii (fete și băieți) în alegerea și finalizarea traseului școlar/profesional secundar (liceu/colegiu tehnic, urban/rural):

Cele mai frecvente probleme cu care se confruntă elevii noștri sunt: nivelul precar de cunoștințe acumulate în gimnaziu, sprijinul slab/inexistent din partea familiei (părinți dezinteresați de traseul educațional al copiilor, părinți alcoolici, violenți, abuzivi, părinți plecați la muncă în străinătate, familii dezorganizate, familii sărace, cu nivel redus de educație etc.), stereotipuri și prejudecăți cu privire la școală, muncă, bani etc. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Pentru mediul rural:

Opțiunile lor sunt limitate (aleg învățământul profesional local, profil: Confectioner produse textile) deoarece distanța mare până la Roman impune o cheltuială pe măsură iar majoritatea familiilor trăiesc din ajutorul social și nu o pot suporta. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Mediile de admitere; oferta educațională destul de inflexibilă, destul de limitată; probleme financiare, imposibilitatea susținerii financiare pentru a urma un liceu vocațional, spre exemplu, aflat la distanță destul de mare; uneori, lipsa susținerii/încrederii părinților în alegerile copilului. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Cele mai întâlnite probleme sunt atât de natură financiară (asigurarea deplasării casă - școală și retur) dar și de adaptare la noul colectiv/mediu urban, ei provenind în mare parte din mediul rural. Tentațiile mediului urban (cluburi, săli de jocuri, etc.) generează un număr mare de absențe. În unele cazuri, profilul ales nu corespunde aptitudinilor elevilor și nici tipului de învățare al elevilor. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

2. Situațiile problematice care apar cel mai frecvent în relație cu genul elevilor (situații problematice cu care se confruntă fetele: cazuri de mame minore; violență la adresa elevilor (fete; în școală și acasă); relații toxice (concubinaj); căsătorii timpurii; abandon școlar; hărțuire; discriminare de gen:

Situațiile problematice care apar cel mai frecvent în relație cu genul elevilor colegiului sunt: cazuri de eleve-mame, relații toxice, absenteism și abandon școlar. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Fetele ce provin din familii cu probleme financiare sau dezbinat, aleg să termine doar câteva clase de gimnaziu sau, cel mult, zece clase, după care preferă să se căsătorească sau să trăiască în concubinaj, considerând că astfel au viitorul asigurat. De aici se ajunge la o altă problemă: mamele minore.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- o elevă de clasa a zecea, provenită dintr-o familie cu părinți divorțați, "sfătuită" de adultul cu care trăia în concubinaj, abandonează școala;
- abandon școlar la 15 ani datorat în mare parte problemelor familiale grave: tatăl închis pentru fapte cu violență, urmat de relația de concubinaj a minorei cu un vecin; de menționat este faptul că mama a susținut întotdeauna alegerea minorei de a abandona școala;
- mamă minoră la 16 ani, dar care a insistat și a reușit să-și termine studiile;
- minoră de 16 ani ce a abandonat școala, a părăsit domiciliul și a intrat într-o relație de concubinaj; (...) minora locuia în casa bunicilor;
- minoră care la 16 ani părăsește școala și domiciliul pentru a intra într-o relație de concubinaj; se afla în custodia tatălui, un alcoolic ce o bătea des;
- sinucidere la vârsta de 15 ani a unei minore cu probleme psihice, aflată sub tratament; mama și sora aveau aceleași probleme psihice, toate fiind în grija unei mătuși. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

În calitate de diriginte, m-am confruntat de două ori cu situația de a avea în clasă eleve-mame. O situație este mai „fericită”, în sensul că eleva primește în prezent sprijinul familiei și are șanse reale de a finaliza studiile liceale deoarece frecventează toate cursurile și se pregătește destul de responsabil pentru examenul de bacalaureat. Celălalt caz nu a avut un final fericit deoarece eleva însărcinată a părăsit mediul familial, s-a mutat la viitorul tată și a făcut, în ciuda eforturilor noastre de a o convinge să termine liceul, cerere de retragere. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Nu pot uita un caz de la începutul carierei mele didactice. Este vorba despre o fată care provenea dintr-o familie organizată și cu statul social și financiar bun, dar care intrase într-un anturaj deosebit de periculos. Eleva a fugit de acasă în străinătate. A fost adusă de părinți înapoi cu ajutorul poliției deoarece era minoră. A continuat studiile pentru o vreme, dar în momentul în care a împlinit 18 ani a fugit din nou în străinătate. De atunci (aproximativ 15 ani) părinții nu mai știu nimic de ea. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Mame minore și abandon școlar (avem la învățământul profesional cazuri de mame minore care vin la școală, unele reușesc să termine școala profesională). Anul acesta avem 2 eleve (una în clasa a IX-a, una a X-a, învățământ profesional), la a doua sarcină. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Structural fetele abandonează mai mult școala decât băieții și de asemenea elevii de etnie romă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Băieții renunță la școală pentru a munci, de cele mai multe ori la negru, asigurând astfel un venit familiei; sau aleg să plece în străinătate unde au impresia că vor câștiga mai mult. La clasele de liceu, deși discriminarea etnică nu reprezintă un fenomen îngrijorător, ea totuși există. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

3. Circumstanțele în care este foarte probabil să apară acest tip de situații problematice

Lipsa unui program coerent de educație pentru sănătate oferit adolescențelor, mediul familial nefavorabil, insuficienta informare, anturajul. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- *familii dezorganizate, elevi orfani sau părinți plecați la lucru în străinătate;*
- *părinți consumatori de alcool, familii cu situație financiară precară;*
- *părinți pe care nu-i interesează parcursul școlar/profesional al copiilor și care nu țin legătura cu școala.* (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

4. Frecvența apariției acestor situații problematice:

Cu aceste situații m-am confruntat, din păcate, pe tot parcursul carierei mele didactice, atât ca profesor-diriginte, cât și ca director. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

În ultimii 5 ani au fost 2 cazuri de mame minore; o constantă a ultimilor 9 ani este aceea că ponderea cea mai mare în numărul elevilor care abandonează școala este dată de către cei de etnie rromă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Am identificat situații problematice în ultimii 4 ani: tinere mămici, căsătorii timpurii, abandon școlar. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

5. Ce efecte generează asupra elevilor care trăiesc acea experiență? Asupra comunității școlare (elevi, profesori, părinți)?

De bună seamă că astfel de experiențe generează efecte negative. Elevele se trezesc într-o situație problematică din care nu pot ieși fără sprijin. Cele mai multe au sentimente de rușine față de colegi, profesori, familie; uneori experimentează și sentimentul de teamă. Familiile sunt și ele puse în dificultate. Unele dintre ele trăiesc în sărăcie, iar acum mai au de întreținut încă un suflet. Cred că nici elevii claselor în care există mame nu se simt prea confortabil. Profesorii se află de multe ori în situația de a-și vedea demersurile educative eșuate. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Pentru aceste eleve este o experiență problematică, în primul rând. Sunt eleve care primesc sprijinul familiei și atunci trec mai ușor prin această situație. Cu toate acestea, există și cazuri cu adevărat dramatice în care familia nu acceptă să sprijine adolescența, acesta fiind nevoită să abandoneze copilul sau să renunțe la școală. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Referitor la maternitatea precoce / mame minore, unele fete urmează modelul familial: *Unii elevi (eleve) nu conștientizează problema (așa au văzut acasă și li se pare un lucru normal).* (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Cazurile de mame minore creează uneori rumoare, dezaprobare în comunitate, dar în fapt respectivele au fost sprijinite de către școală, familie pentru a finaliza studiile. (...) Abandonul școlar, plecarea în străinătate apar ca soluții de evadare din mediul viciat de acasă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Li se dezvoltă temeri, frustrări, stima de sine este scăzută. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Aceste experiențe trăite de către elevi generează asupra acestora scăderea stimei de sine, tristețe, regret că au fost în această situație și nu au putut continua școala ca ceilalți elevi. Pe

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

termen lung, un nivel redus de școlaritate poate avea drept efect dificultatea găsirii unui loc de muncă. Frustrarea pe care o resimt poate genera un comportament agresiv. Cadrele didactice trăiesc o stare de confuzie și tristețe, pentru că se simt neputincioși. Chiar dacă încearcă să empatizeze, să colaboreze cu părinții și elevii, e greu să treci peste "barierele" ridicate, în majoritatea cazurilor, de către aceștia. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

6. Cum au fost abordate aceste situații de către profesori și conducerea școlii? Ce a funcționat cel mai bine în aceste abordări de prevenire / soluționare?

Ca diriginte și, ulterior, ca director, am făcut tot ce mi-a stat în putere să determin elevii să continue liceul. Am purtat discuții cu familia pe care am conștientizat-o de beneficiile pe care le garantează finalizarea studiilor atât pentru mamă, cât și pentru copil. În demersul meu, a fost mereu implicat psihologul școlar și celelalte cadre didactice de la clasele respective care au acordat suport acestor adolescente. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Discuțiile cu familia elevilor și colegii de clasă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Orele de consiliere, discuții cu elevii de clasele a VII-a și a VIII-a, precum și cu cele din învățământul profesional. Am insistat/convins elevii aflați în risc de abandon să se reîntoarcă la școală. Anul acesta școlar avem și un consilier (o zi pe săptămână) insuficient pentru câte probleme sunt. (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

Comunicare cu familia, cu structurile de asistență socială, cu autoritățile locale; întotdeauna a funcționat calea dialogului, a comunicării între școală-elev-familie- autorități locale. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Prin discuții cu părinții, am încercat să-i conving că o relație familială normală, firească, în care atât mama cât și tatăl să fie alături de minor este foarte importantă. Am solicitat sprijinul psihologului școlar. Cu elevii am încercat să aduc în discuție diverse situații de viață, problematice de cele mai multe ori, să prezint realități și cazuri concrete, să prezint consecințele pe care le-au avut de tras minorii în urma evenimentelor trăite. (...)

Cel mai bine a funcționat colaborarea cu acei părinți interesați de soarta copilului lor (de exemplu, mama care s-a întors din străinătate și, în colaborare cu dirigintele și psihologul școlar, a reușit să-și readucă fiica pe drumul cel bun – a terminat școala și acum este asistentă medicală). Comunicarea cu elevii, în afara orelor și a programei școlare, dă rezultate pentru că mulți simt o nevoie stringentă de a fi ascultați, sfătuiți și înțeleși. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

T2: Conștientizarea de gen: percepțiile directorilor de colegiu privind problematica egalității de gen; stereotipurile de gen; discriminarea de gen; abandon școlar-inegalități de gen în educație.

Fragmente din interviuri

1. Stereotipuri de gen conștientizate care generează inegalități de gen/ valorizarea inegală a fetelor/băieților (femei / bărbați), respectiv a atributelor feminității / masculinității și care contribuie (direct / indirect) la menținerea situațiilor problematice identificate la tema anterioară:

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Valorile și modelele de gen din trecut sunt cele ale culturii patriarhale, o cultură a dominației masculine. (...) Satele mai plătesc încă tribut unor norme comportamentale „nescrise” care consideră că fetele nu au nevoie de prea multă educație deoarece rolul lor este acela de a face copii și de a avea grijă de gospodărie. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

- *Fetele sunt mai conștiincioase, însă băieții sunt mai inteligenți;*
- *Fetele performează mai slab decât băieții;*
- *Fetele nu au nevoie de multă școală deoarece ele trebuie să se mărite și să aibă grijă de copii și de casă; băieții sunt cei care, mai târziu, trebuie să asigure veniturile familiei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).*
- *”femeia nu are nevoie de educație pentru că trebuie să crească copii”;*
- *”femeia să stea acasă, bărbatul trebuie să muncească” (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).*
- *Fetele sunt considerate mai responsabile, mai ordonate și mai silitoare comparativ cu băieții, care sunt mai delăsători ;*
- *Băieții sunt mai receptivi în raport cu disciplinele exacte sau cele tehnice ;*
- *Băieții sunt mai violenți din punct de vedere fizic iar fetele mai agresive, din punct de vedere verbal ;*
- *După finalizarea studiilor băieții își găsesc mai ușor un loc de muncă, comparativ cu fetele și sunt mai bine plătiți ;*
- *Clasele constituite predominant din fete sunt mai gălăgioase și mai greu de modelat ;*
- *În învățământul preșcolar și primar este preferabil ca profesorul să fie de gen feminin ;*
- *Disciplinele exacte/tehnice sunt predate în general de profesori de gen masculin iar cele umaniste sunt mai potrivite pentru femei ;*
- *Cei mai buni lideri sunt bărbății, caz în care este indicat ca directorul unei școli să facă parte din această categorie.*
(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

2. Modele de feminitate și masculinitate percepute de către respondenți ca fiind valorizate în societatea românească actuală (în rândul tinerilor și adulților)

Societatea românească actuală transmite adolescenților mesaje derutante în privința modelelor de feminitate și masculinitate. Din păcate, ceea ce promovează televiziunile și mass-media, în general, nu sunt adevărate modele și contravin exemplelor oferite de școală. Astfel, fetele au ca model de feminitate frumuseți artificiale, iar băieții, bărbăți cu mulți bani și mașini luxoase, uitând de reușita educațională și profesională.

(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Se pune un accent deosebit pe aspectul fizic și pe încadrarea în anumite tipare, iar aceste standarde impuse în mod artificial nu fac decât să crească gradul de anxietate al adolescentului care nu se încadrează în aceste tipare și să-i determine o imagine de sine negativă sau o stimă de sine scăzută. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

3. Reprezentări sociale / convingeri care limitează dezvoltarea potențialului uman al fetelor și băieților:

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

a) identificate la elevi (fete și băieți):

Munca în străinătate oferă mai multe satisfacții decât terminarea unei școli; studiile universitare nu prețuiesc mare lucru. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Mulți elevi cred că nu au nevoie de școală, nu îi ajută. (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

Lipsa stimei de sine, neîncrederea, slaba dezvoltarea personală. Elevilor le este greu să renunțe la anumite prejudecăți, de tipul răutății la adresa celorlalți, chiar bullying, lipsa cunoștințelor generale. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Pe categoria de vârstă 15-19 ani, nu există diferențe semnificative între reprezentările băieților și cele ale fetelor. Majoritatea elevilor își exprimă temerile în ceea ce privește parcursul lor profesional după finalizarea studiilor, o parte dintre ei nu au un vis de perspectivă, un proiect de carieră, deoarece nu beneficiază de susținerea familiei. În aceste cazuri, o soluție de compromis pentru fete este căsătoria, iar pentru băieți, angajarea încă din perioada liceului, iar mai apoi unii dintre ei își doresc să plece să lucreze în străinătate. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Uneori apare un complex al "copilului de la țară", dar prin exemplele de absolvenți care au reușit în plan educațional și profesional reușim să spulberăm aceste bariere; mai ales domeniul IT oferă astfel de exemple printre absolvenți. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

b) identificate la profesori:

Elevii sunt prea slabi pregătiți la intrarea în liceu și nu vor reuși să ia examenul de bacalaureat.

(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Mi-am facut orele, mi-am facut datoria, nu pot face mai mult, copiii sunt limitați.

(Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

c) identificate la părinți:

Unii părinți consideră că nu mai au nicio putere de convingere asupra copiilor. Alții sunt de părere că nefinalizarea studiilor sau nepromovarea examenului de bacalaureat nu este o tragedie, deoarece elevii pot pleca la muncă în străinătate. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Părinții consideră că educația este datoria școlii, ei neavând nici o implicație.

(Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

Unii părinți consideră școala inefficientă, mai ales după ciclul gimnazial, datorită lipsei lor de educație. Convingeri limitative legate de cultura specifică etniei rome, cu privire la demersul educațional al
Proiect derulat de:

copiilor (căsătorie timpurie a fetelor, începerea unei afaceri pentru băieți). (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Părerile părinților sunt împărțite, un număr semnificativ al acestora considerând că școala nu mai este ceea ce a fost cândva, în timpul în care o diplomă obținută îți oferea garanția unui loc de muncă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

4. Sensuri atribuite egalității de gen:

Egalitatea de gen este situația în care atât bărbații, cât și femeile au aceeași șansă la educație, la libertatea de a alege, la independență financiară, la ocuparea unui loc de muncă și a unei funcții de conducere. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Din punctul meu de vedere nu există egalitate de gen, nu poate fi egalitate între femeie și bărbat, tocmai pentru că suntem diferiți. (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

În viziunea mea, egalitatea de gen presupune să acordăm șanse și oportunități identice pentru fiecare persoană, indiferent de apartenența la o anumită categorie. Acest lucru nu presupune faptul că oamenii sunt egali, ci doar faptul că trebuie să pornească de pe poziții de egalitate. Ulterior, fiecare om va avea un parcurs individualizat, în funcție de ceea ce poate să ofere și de nivelul de performanță pe care poate să-l probeze. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

5. Propuneri de teme de studiu pentru dezvoltarea personală a elevilor, care să integreze perspectiva de gen (educație psihosexuală și conștientizare de gen):

- *Între „norma” nescrisă și realitate*
- *Rolul familiei în formarea identității de gen*
- *Discriminarea de gen în viața publică și privată*
- *Echitatea de gen promovată și protejată prin lege*
 - o (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).
 - o *Contracepția; maternitatea; boli cu transmitere sexuală și repercusiunile acestora.*
 - o (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).
- *Etapele dezvoltării biopsihologice ale adolescentului.*
- *Descoperirea elementelor psihosociale necesare unei relații armonioase.*
- *Importanța relațiilor psihosexuale în formarea persoanei ca ființă responsabilă în societate.*
(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Educația pentru sănătate; negocierea conflictelor; dezvoltarea inteligenței emoționale a adolescenților. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

- *egalitatea de șanse în traseul educațional;*
 - *egalitatea de șanse în traseul profesional (carieră);*
 - *egalitatea de șanse în traseul social-politic.*
- (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Neamț).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

T3: Situația dezirabilă (ce vă doriți să fie diferit și mai bine; propuneri de abordare, acțiune, schimbare; exemple de bune practici; ce activități ați mai făcut pe alte proiecte: teme orizontale; conștientizare de gen; recomandările dumneavoastră).

Fragmente de interviu: județul Neamț

1. Ce vă doriți să faceți diferit și mai bine pentru a contribui la prevenirea și diminuarea apariției acestor cazuri/situații problematice (mame minore; absenteism; abandon școlar; nivel de educație scăzut; analfabetism funcțional etc.)?

Soluționarea oricărei probleme de acest gen este legată de creșterea nivelului de educație. Se spune că e mai ușor să previi, decât să combați. Astfel, nu îmi doresc neapărat să fac ceva diferit ci, îmi doresc să fac mai bine, să fiu un pedagog mai bun decât am fost până acum, ținând cont de schimbările sociale care au loc permanent la nivelul comunității. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

În condițiile în care școala intervine ferm prin proiecte în educația cât mai timpurie a elevilor, cât și a adultului- părinte, viitorul poate fi unul care să favorizeze dezvoltarea armonioasă psiho-socială și culturală a persoanei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

Să am timp de "discuții" /consiliere cu elevii/elevele. După 6 ore pe zi, elevii nu mai sunt receptivi. Sunt prea multe ore în planul cadru (6-7 ore pe zi la clasele mari). (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

Consilierea individuală a fiecărei familii și a fiecărui elev poate fi făcută mai bine. Din păcate, programele școlare mult prea încărcate și numărul mare de elevi dintr-o clasă axează munca cadrului didactic mai mult pe activitatea de profesor și mai puțin pe aceea de diriginte. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

2. Dacă ar fi să identificați unul sau mai multe exemple de bune practici din propria școală cu privire la acest subiect, care ar fi acelea?

În școala noastră, tema discriminării a fost abordată și dezvoltată constant, prin intermediul proiectelor sau parteneriatelor educaționale cu diferite instituții ale statului sau cu organizații nonguvernamentale care abordează aceste tipuri de subiecte. Exemple în acest sens pot fi Proiectul ROSE, Erasmus, Campania 19 zile împotriva violenței, Proiectul Eco-Școala, Olimpiadele Kaufland, activitățile de voluntariat derulate în cadrul SNAC (Strategia Națională de Acțiune Comunitară).

(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

- *nu știu dacă este exemplu de buna practică, dar aș preciza faptul că am consiliat 4-5 fete (pe parcursul anilor) care au născut în timpul școlii profesionale și nu au abandonat nici școala, nici copilul.*
- *am intervenit la asistența socială de la nivelul primăriei, atunci când mi-au fost semnalate aspecte de violență asupra copiilor minori din partea părinților. (Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).*

3. Ce măsuri de intervenție la nivelul sistemului educațional național ați propune ca fiind utile în prevenirea și diminuarea situațiilor problematice de gen din școală?

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Creșterea nivelului învățământului obligatoriu de la 10 la 12 clase, responsabilizarea părinților și sancționarea acestora în cazul în care nu își trimit copiii la școală sau nu sunt interesați de parcursul educațional al acestora, bacalaureatul diferențiat, admiterea la facultate pe bază de examene. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

- *în fiecare unitate școlară să fie normate posturi de consilier școlar/psiholog și un cabinet cu dotările necesare;*
- *programa școlară și planul cadru să fie modificate, consider ca 5 ore pe zi, alocate disciplinelor de studiu sunt suficiente. Astfel a 6-a oră poate fi consiliere/dezvoltare personală/alte activități atractive care vin în sprijinul elevilor.*

(Interviu: director, școală profesională, mediul rural, județul Neamț).

Înființarea cu caracter obligatoriu a programului „Școala părinților”. Părinții nu-și pot educa coresponsător copiii deoarece nu au fost ei înșiși bine educați. Ei au nevoie de sprijin pentru a putea oferi educație și pentru a putea rezolva eficient problemele ivite în relația copil-părinte. (...). Psihologi, spațiu, dotări, bani pentru plata celor care țin cursurile, dar mai ales pentru transportul părinților, deoarece aceste familii sunt, de obicei, sărace și provin mai ales din mediul rural. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

4. Cu ce vă doriți să contribuiți pentru ca aceste măsuri (schimbări) să devină posibile?

În calitate de lider al instituției îmi doresc să atrag în școală cât mai multe proiecte, parteneriate, să identific și să atrag cât mai multe surse de finanțare pentru a putea crește calitatea actului educațional și, implicit, gradul de satisfacție al elevului în raport cu actul educației. Nu în ultimul rând, orice lider are nevoie de o echipă sudată, formată din oameni competenți și dedicați profesiei lor. Din acest punct de vedere, voi susține orice propunere de activitate venită din partea corpului profesoral, menită să dezvolte competențele și abilitățile elevilor, inclusiv cele referitoare la inteligența emoțională sau interpersonală. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

În calitate de lider al instituției, pot contribui la îmbunătățirea continuă a imaginii școlii în spațiul public, pot dezvolta permanent baza materială a acesteia și pot contribui la îmbunătățirea calității actului didactic, astfel încât școala să devină mai atractivă pentru elev. (...) Se spune că omul sfințește locul, iar în acest sens principala preocupare va fi aceea de a atrage și de a păstra în școala noastră cadrele didactice bine pregătite, motivate și interesate de progresul elevilor. La capitolul resurse materiale, un obiectiv constant este acela al modernizării permanente a bazei materiale a școlii (...). (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Neamț).

III.3. Studiu calitativ – opinii ale directorilor de școli din județul Suceava

T1: Situații concrete, experiențe trăite, provocări cu privire la traseul educațional, școlar al elevilor și elevelor din colegiile tehnice incluse în acest studiu.

1. Provocările (problemele) cu care se confruntă cel mai frecvent elevii în alegerea și finalizarea traseului școlar/profesional secundar (liceu/colegiu tehnic, urban/rural):

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Nivel scăzut de cunoștințe dobândite în ciclul primar și gimnazial, fapt care conduce la o mai grea adaptare și la rezultate mediocre pentru mulți dintre ei;
- Probleme de comunicare pentru o parte dintre elevii care provin din familii cu părinți migranți, crescuți de bunici, rude, etc. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Lipsa unor programe de orientare școlară permanente în gimnaziu. Acestea le-ar permite să cunoască oferta educațională a colegiilor tehnice (agricole ș.a.) și să aleagă în cunoștință de cauză. Cei mai mulți elevi sunt „împinși” de către familiile lor către licee teoretice. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

2. Situațiile problematice care apar cel mai frecvent în relație cu genul elevilor (cum ar fi, de exemplu, cazuri de mame minore; violență la adresa elevilor (fete; în școală și acasă); relații toxice (concubinaj); căsătorii timpurii; abandon școlar; hărțuire; discriminare de gen ș.a.). Care au fost, mai concret, aceste situații (mame minore; violența de gen; abandon școlar)?

Am avut și avem în școală cazuri de genul: mămici minore, fete care s-au retras din școală pe motiv ca s-au căsătorit sau fete care s-au căsătorit și continuă școala. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Avem, periodic, cazuri de mame minore care, în cel mai bun caz, urmează parcursul școlar până la clasa a X-a, după care renunță la școală pentru a-și crește copilul. O altă situație frecventă cu care ne confruntăm, în mediul rural, este faptul că fetele sunt solicitate la muncile domestice și la creșterea unor frați/surori mai mici, ceea ce generează absenteismul și rezultate scăzute la școală pentru că nu mai au timpul necesar ca să învețe. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

3. Circumstanțele în care este foarte probabil să apară acest tip de situații problematice

Fctorii de risc identificați sunt sărăcia, lipsa de comunicare din familiile din care fac parte, lipsa modelelor. Lipsa educației din mediul familial; apartenența la familii destrămate, cu părinți migranți sau de etnie rromma în proporție de 90% din cazuri. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Ar fi necesară educația adulților, a familiei care, adesea, nu le încurajează pe fete să-și urmeze studiile, ci vor să le țină acasă pentru muncile din gospodărie (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

4. Frecvența apariției acestor situații problematice:

Permanent. Mame minore am avut în fiecare an câte una sau două situații. Fenomenul de abandon școlar este practic retragerea de bună voie a elevei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

5. Ce efecte generează asupra elevilor care trăiesc acea experiență? Asupra comunității școlare (elevi, profesori, părinți)?

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Visuri spulberate prin renunțarea la școală. În mediul rural, copiii încă ascultă de ceea ce le spun părinții, se conformează, se supun presiunilor familiei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

6. Cum au fost abordate aceste situații de către profesori și conducerea școlii? Ce a funcționat cel mai bine în aceste abordări de prevenire / soluționare?

Am apelat la serviciile de consiliere prin cabinetul școlar, consilierea individuală realizată de dirigintele clasei, discuții cu părinții. Consilierea a funcționat cel mai bine. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Am abordat aceste situații prin comunicarea permanentă și sinceră cu elevii, prin povestirea unor experiențe proprii de viață și a situațiilor trăite de eleve din generațiile anterioare. Experiența profesorilor diriginți este foarte importantă. Pe măsură ce am acumulat și eu experiență de viață (am 30 de ani de când lucrez în învățământ) am putut să le dau sfaturi mai înțelepte și să vorbesc deschis cu elevele care se confruntau cu situații critice. Consilierea individuală și poveștile de viață de la dorele de dirigenție au funcționat cel mai bine. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

T2: Conștientizarea de gen: percepțiile directorilor de colegiu privind problematica egalității de gen; stereotipurile de gen; discriminarea de gen; abandon școlar-inegalități de gen în educație.

1. Stereotipuri de gen conștientizate care generează inegalități de gen / valorizarea inegală a fetelor/băieților (femei / bărbați), respectiv a atributelor feminității / masculinității și care contribuie (direct / indirect) la menținerea situațiilor problematice identificate la tema anterioară:

- *Fetelor le este mai ușor să își exprime sentimentele, decât băieților.*
- *De obicei, băieții sunt mai agresivi decât fetele.*
- *Comparativ cu băieții, fetele simt o presiune mai mare să se îngrijească de înfățișarea lor.*
- *Fetele nu pot fi lideri la fel de buni ca băieții.*
- *Fetele au o mai mare înclinație spre îngrijirea celorlalți, pentru că așa e natura lor.*
- *Bărbații sunt ingineri mai buni decât femeile.*
- *Băieții sunt mai încrezători în aptitudinile lor matematice și științifice.*
- *Băieții sunt mai buni la utilizarea tehnologiei decât fetele.*
- *Fetele se descurcă mai bine la arte și științe umane decât băieții.*
- *Femeile sunt mai bune educatoare la grădiniță decât bărbații.*
- *Bărbații se descurcă mai bine la „repararea diverselor lucruri”, deci sunt mai buni în profesii tehnice.*
- *Capacitățile de management ale femeilor sunt îndoielnice*
(Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).
- *Nu am observat stereotipuri sau discriminări de gen în școală și nici pe parcursul vieții.* (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

2. Modele de feminitate și masculinitate percepute de către respondenți ca fiind valorizate în societatea românească actuală (în rândul tinerilor și adulților)

Aspect fizic, aspectul financiar, sensibilitatea; forța, autoritatea. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

3. Reprezentări sociale / convingeri care limitează dezvoltarea potențialului uman al fetelor și băieților:

a) identificate la elevi (fete și băieți):

Stima de sine scăzută, lipsa unui țel pentru mulți dintre ei, nu au obiceiul de a-și face un plan pe termen mediu și lung, orizont limitat, perspectiva sumbră, gândire negativă. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Elevii și elevele interiorizează convingerile părinților: dacă părinții le spun că nu îi pot susține financiar să-și continue studiile, ajung să spună și ei: „atâta pot!” (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

b) identificate la profesori:

Nu este cazul. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

c) identificate la părinți:

Reprezentările autolimitative diferă de la o situație la alta în funcție de nivelul de educație al părinților. Unii sunt modele pozitive pentru copiii lor, alții nu! (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

4. Sensuri atribuite egalității de gen:

Tratament egal între persoane de sex opus. (...) O lume mai bună, mai empatică, mai echilibrată. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Drepturile femeilor să fie egale cu cele ale bărbaților, să fie tratați egal, plătiți la fel pentru o muncă egală. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

5. Propuneri de **teme de studiu** pentru dezvoltarea personală a elevilor, care să integreze perspectiva de gen (educație psihosexuală și conștientizare de gen):

1. *Toleranța*
 2. *Acceptarea diferențelor de gen*
 3. *Educația psihosexuală (măsuri contraceptive etc.)*
- (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

T3: Situația dezirabilă (ce vă doriți să fie diferit și mai bine; propuneri de abordare, acțiuni, schimbare; exemple de bune practici; ce activități ați mai făcut pe alte proiecte: teme orizontale; conștientizare de gen; recomandările dumneavoastră).

1. Ce vă doriți să faceți diferit și mai bine pentru a contribui la prevenirea și diminuarea apariției acestor cazuri/situații problematice (mame minore; absenteism; abandon școlar; nivel de educație scăzut; analfabetism funcțional etc.)?

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Consiliere; extinderea programelor de dezvoltare personală pentru elevi și profesori; implicarea părinților. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Am dori să implicăm părinții mai mult în proiectele noastre, să comunicăm mai bine cu ei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

2. Dacă ar fi să identificați unul sau mai multe exemple de bune practici din propria școală cu privire la acest subiect, care ar fi acelea?

Proiectul ROSE. (...) Transmitere de conținut științific la orele de dirigenție, programe de consiliere la cabinet, ore de dezvoltare personală prin proiecte. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Am avut și avem schimburi de experiență cu licee de profil din Franța, din Portugalia. Elevii noștri au făcut vizite de studiu de câteva săptămâni și au venit schimbați în bine. De asemenea, avem parteneriate cu universitățile de profil din Iași și Cluj, unde elevilor noștri li s-a permis să facă stagii de practică. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

3. Ce măsuri de intervenție la nivelul sistemului educațional național ați propune ca fiind utile în prevenirea și diminuarea situațiilor problematice de gen din școală?

Educație timpurie, școala familiei. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Angajarea unui consilier școlar cu normă întreagă în fiecare școală. La momentul actual, în colegiul nostru avem consilier școlar doar 2 zile pe săptămână, câte 4 ore ceea ce este puțin pentru cei peste 500 de elevi câți avem și complexitatea problemelor care apar. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

4. Cu ce vă doriți să contribuiți pentru ca aceste măsuri (schimbări) să devină posibile?

Implicarea în proiecte cu finanțare europeană. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Prezența noastră ca profesori și ca oameni, sfaturile pe care le pot primi de la noi, comunicarea autentică și proiectele finanțate pe care le avem. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul rural, județul Suceava).

5. Imaginați-vă că proiectul acesta, EDURIGHTS4GIRLS, s-a încheiat cu succes. Ce s-a schimbat în școală după derularea acestui proiect?

Elevi mai constienți, mai toleranți, mai empatici. (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

6. Ce vă doriți să vedeți pe termen lung grație acestui proiect?

O lume mai bună! (Interviu: director, colegiu tehnic, mediul urban, județul Suceava).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

CAPITOLUL IV. Importanța activităților proiectului. Feedback și impact

IV.1. Aspecte specifice privind metodologia cercetării în etapa a doua a cercetării

Etapă a doua a studiului a reprezentat, pe de o parte, aplicarea unui chestionar de feedback aplicat unui număr minim de 300 de elevi dintre cele 480 participante la activitățile nucleu ale proiectului, de consiliere și terapie, pentru a vedea cum au impactat activitățile proiectului viața de zi cu zi a fetelor, dar și percepția lor asupra aspectelor ce țin de problematica de gen, iar pe de altă parte, elaborarea a două analize SWOT cu privire la situația actuală privind combaterea discriminării și a stereotipurilor de gen în sistemul de educație din cele 15 unități de învățământ implicate în proiectul EDURIGHTS4GIRLS – Acces egal la educație.

Chestionarul a cuprins câteva întrebări cu privire la clasa, vârstă, liceu frecventat, localitate și județ, strict pentru asigurarea reprezentativității răspunsurilor, cât și 10 seturi de întrebări închise și deschise care vizează:

- Nivelul de mulțumire și satisfacție al elevilor privind activitățile întreprinse în cadrul proiectului, mai precis cele de terapie și consiliere în grup;
- Măsurarea impactului la nivel de percepție pe care l-au avut activitățile proiectului asupra fetelor din grupul țintă;
- Schimbările produse în modul în care fetele abordează problemele la școală, cele personale, dar și stereotipurile de gen;
- Evoluția percepțiilor asupra stereotipurilor de gen pe parcursul proiectului.

Chestionarul a fost aplicat online în perioada octombrie-noiembrie 2022 prin intermediul platformei Google Forms și a fost completat de 306 elevi din grupul țintă, dintre care 153 dintre ele învață în unitățile de învățământ din județul Suceava și 153 în cele din județul Neamț.

Trebuie menționat faptul că timpul limitat al proiectului a restrâns analiza impactului activităților doar asupra elevilor din grupul țintă, această secvență a cercetării fiind mai mult un punct de plecare cu privire la modul în care soluțiile propuse în proiect pot sprijini la obiectivele principale precum combaterea discriminării și a stereotipurilor de gen din unitățile de învățământ vizate, dar și ameliorarea unor probleme personale pe care elevele le au și care le influențează negativ frecvența la cursuri, rezultatele școlare și perspectivele de viitor, inclusiv continuarea studiilor în vederea finalizării liceului și participarea la examenul de Bacalaureat.

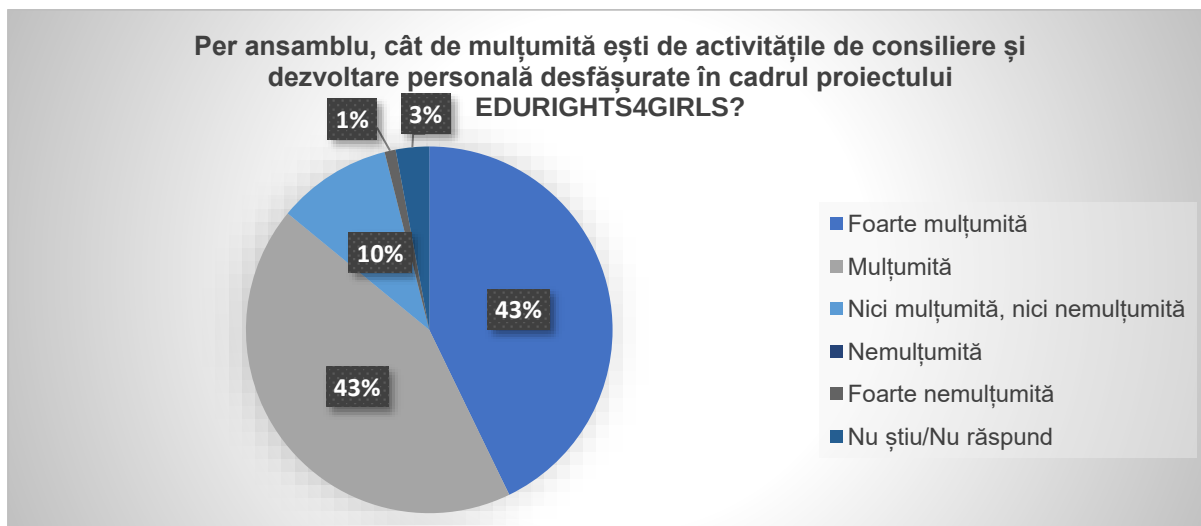
Tot din cauza limitelor impuse de durata proiectului, chestionarul a fost mai scurt decât cel aplicat inițial în primăvara anului 2021, însă cuprinde întrebări deschise care pot să genereze o imagine autentică a modului cum activitățile proiectului au generat schimbări în viețile fetelor.

IV.2. Analiza răspunsurilor elevilor cu privire la activitățile proiectului

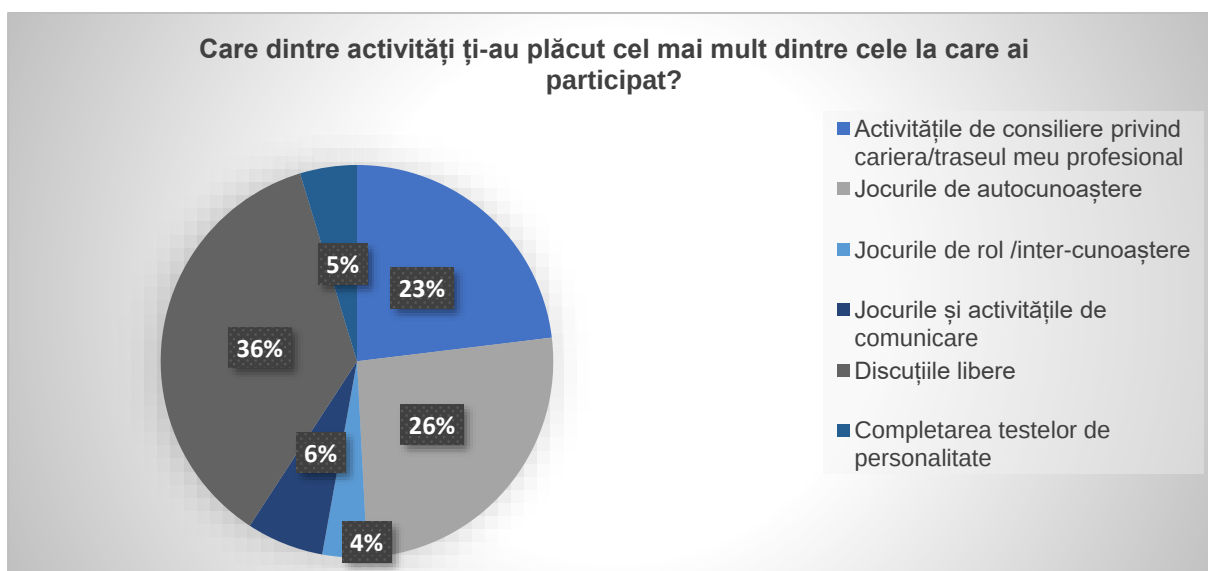
Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

În ceea ce privește gradul de mulțumire al elevelor referitor la activitățile proiectului, peste 85% au spus că sunt foarte mulțumite și mulțumite de modul cum s-au desfășurat acestea. Doar 10% au spus că sunt nici mulțumite, nici nemulțumite, în timp ce 3% au selectat varianta „nu știu/nu răspund”.

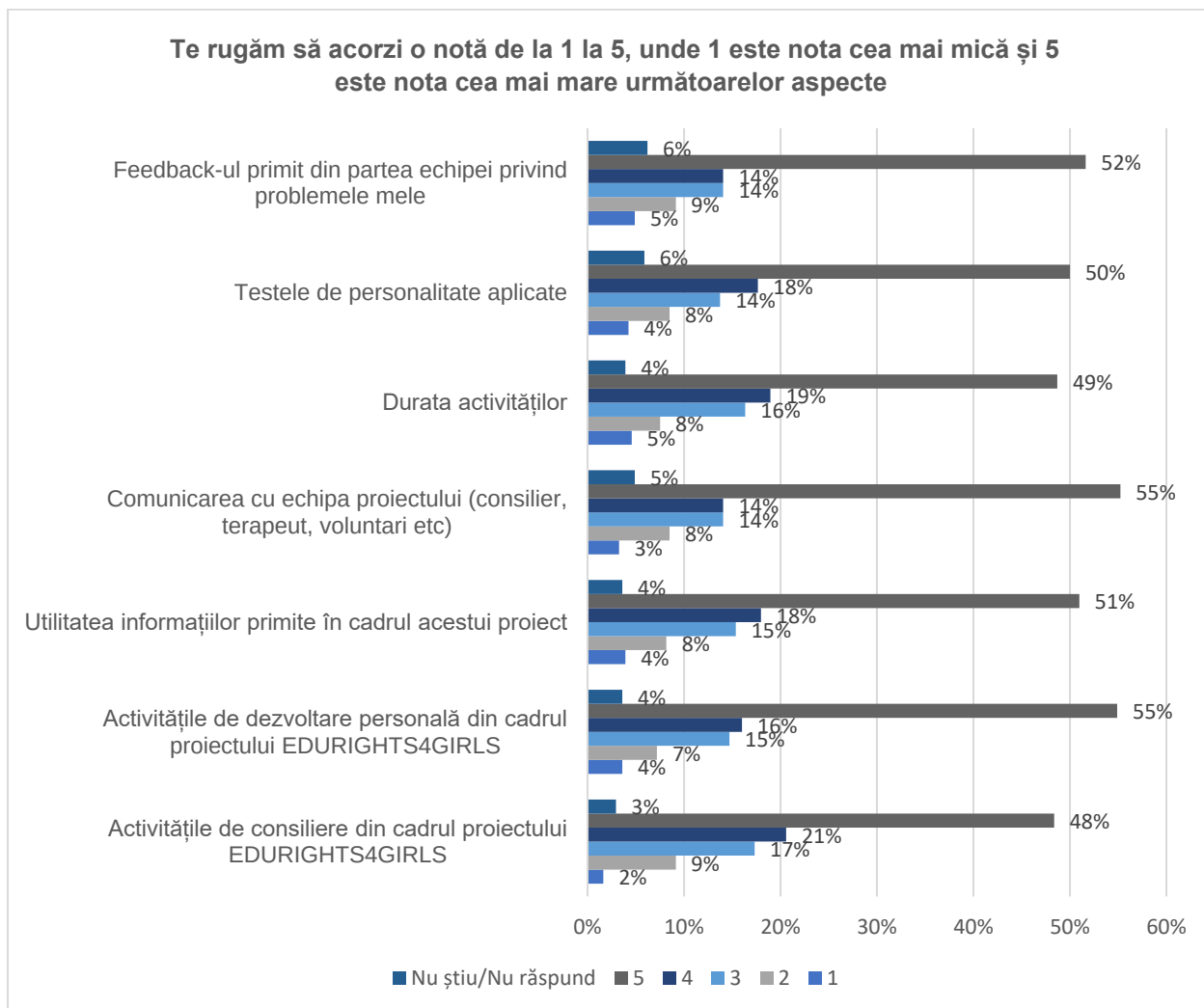

Dintre activitățile desfășurate în cadrul proiectului, discuțiile libere (36%) și jocurile de autocunoaștere (26%) au fost primele în preferințele elevelor, urmate de activitățile de consiliere privind cariera și traseul lor profesional.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Fetele au oferit în majoritatea cazurilor note maxime, de 4 și 5 aspectelor ce au ținut de desfășurarea activităților, mai precis comunicarea cu echipa proiectului, utilitatea informațiilor primite, desfășurarea activităților, feedback-ul primit atunci când își împărtășeau problemele personale. Note de 4 și 5 au primit și tipurile de activități la care au participat pe parcursul proiectului, precum activitățile de dezvoltare personală, activitățile de consiliere și testele de personalitate aplicate.

	Activitățile de consiliere	Activitățile de dezvoltare personală	Utilitatea informațiilor primite	Comunicarea cu echipa proiectului	Durata activităților	Testele de personalitate aplicate	Feedback-ul primit privind problemele mele
--	----------------------------	--------------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	----------------------	-----------------------------------	--

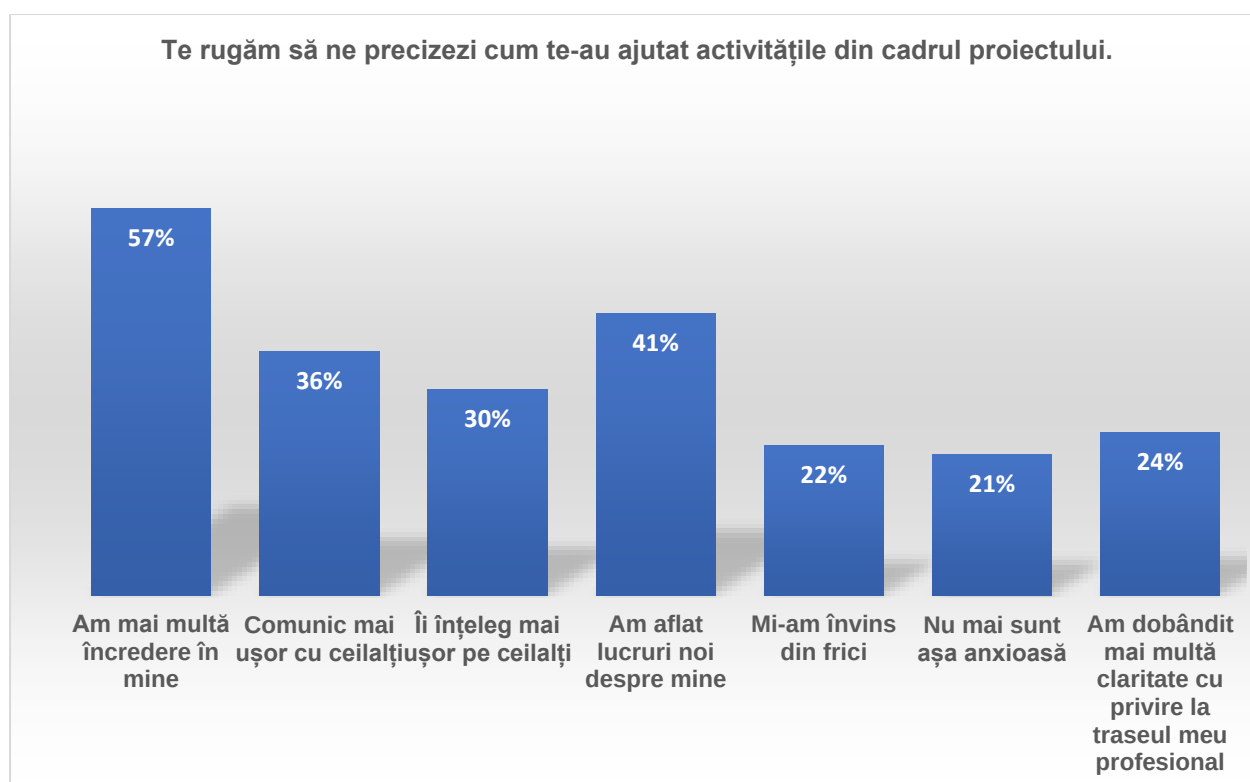
Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

1	2%	4%	4%	3%	5%	4%	5%
2	9%	7%	8%	8%	8%	8%	9%
3	17%	15%	15%	14%	16%	14%	14%
4	21%	16%	18%	14%	19%	18%	14%
5	48%	55%	51%	55%	49%	50%	52%
NS/ NR	3%	4%	4%	5%	4%	6%	6%

Fetele chestionate au dat notele cele mai mari activităților de dezvoltare personală și aspectelor ce țin de comunicarea cu echipa proiectului(terapeut, consilier, voluntari), cât și feedback-ului primit de la persoanele implicate referitor la problemele lor. Acest detaliu denotă necesitatea lor de a comunica și de a fi ascultate, cât și de a își discuta problemele cu adulți.

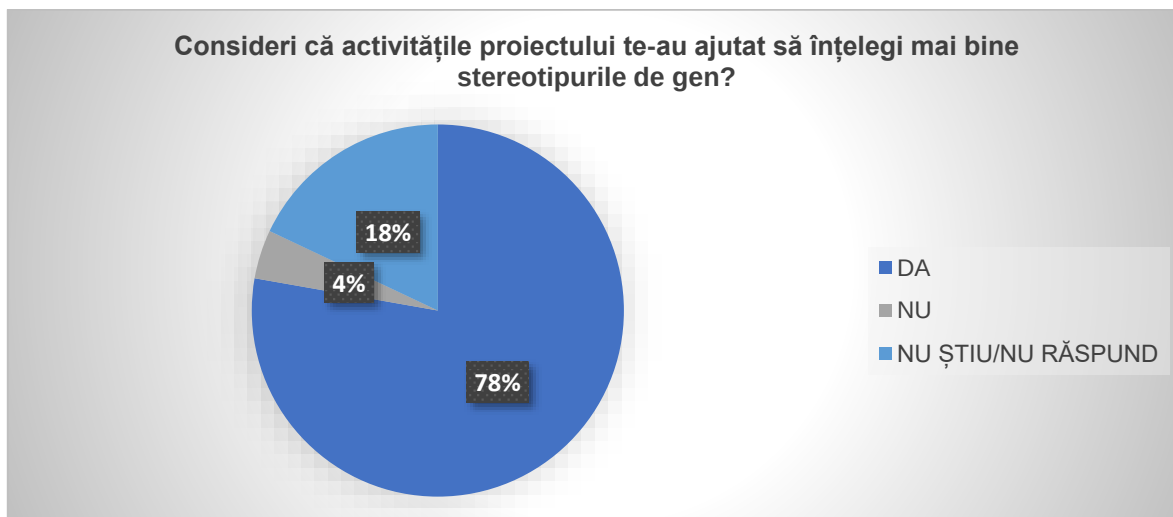

Când au fost rugate să precizeze cum le-a ajutat activitățile din cadrul proiectului, cea mai mare parte dintre ele (57%) au spus că au mai multă încredere în ele însele, 41% au evidențiat că au aflat lucruri noi despre ele, 36% sunt de părere că acum comunică mai ușor cu ceilalți, iar 30% consideră că îi înțeleg mai ușor pe ceilalți. De asemenea, aproape un sfert dintre ele (24%) au spus că au obținut mai multă claritate cu privire la viitorul lor profesional, ceea ce reprezintă un câștig, având în vedere că în prima etapă, 20% dintre elevi au spus că nici măcar nu au discutat cu părinții sau cadrele didactice despre ce vor să facă mai departe, după absolvirea liceului. Un alt aspect relevant este că peste 20% dintre eleve spun că activitățile le-au sprijinit să își învingă fricile și anxietatea. Menționăm că acest item a dat posibilitatea elevelor să ofere un răspuns multiplu, în acest sens răspunsurile nu însumează 100%.

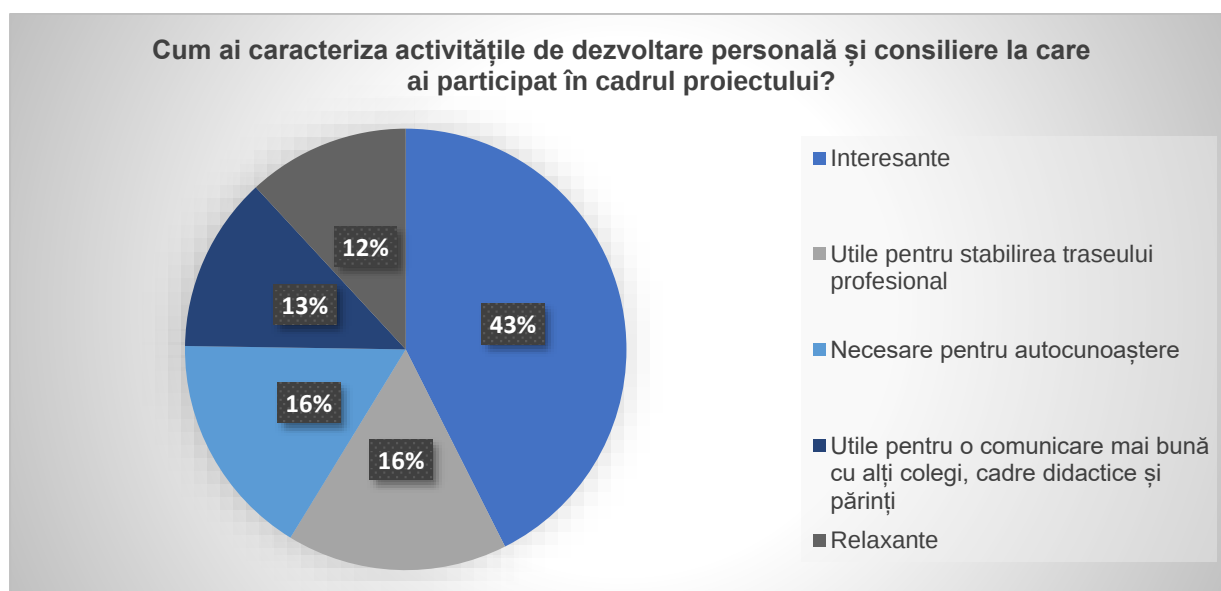
Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Referitor la combaterea stereotipurilor de gen, 78% dintre elevele respondente au spus că activitățile proiectului le-au ajutat să înțeleagă mai bine stereotipurile de gen, în timp ce 18% au ales varianta neutră, „nu știu/nu răspund”, doar 4% dintre ele răspunzând negativ.

Cu privire la modul în care ar caracteriza activitățile de dezvoltare personală și consiliere, 43% dintre respondente au spus că sunt interesante, 16% dintre ele sunt de părere că sunt utile pentru stabilirea traseului profesional, tot 16% considerând că sunt necesare pentru autocunoaștere, în timp ce 13% dintre ele le percep ca utile pentru o comunicare mai bună cu cei din jur, alți colegi, cadre didactice și părinți.

- ☐ Schimbarea cea mai importantă din viața mea care s-a produs în urma participării la activitățile acestui proiect a fost pe baza emoțională, am învățat ca nu e bine să ții totul în tine, că trebuie să ne descărcăm. (elevă, clasa a X-a, Suceava)
- ☐ Ma uit în oglinda și zic că pot mai mult. (elevă, clasa a XI-a, Suceava)
- ☐ Voi încerca să comunic mai mult cu oamenii, voi încerca să îi ajut de fiecare dată când au nevoie. Voi lucra la comportamentul meu și voi încerca să lucrez la defectele pe care le am. (elevă, clasa a XI-a, Suceava)

Proiect derulat de:

- ☐ *Nu mai sunt asa anxioasă, am mai multă încredere în mine. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Faptul ca nu mai sunt așa rușinoasă și chiar îmi doresc să îmi exprim opinia indiferent dacă aceasta este sau nu corectă. (elevă, clasa a XI-a, Neamț)*

Întrebarea 8 a fost o întrebare deschisă adresată elevelor care se referă la schimbarea cea mai importantă în viața ta care s-a produs în urma participării lor la activitățile proiectului. Răspunsurile nu sunt foarte variate, majoritatea fetelor spun că au căpătat curaj să spună ce gândesc, să comunice, să își susțină punctul de vedere. Multe dintre ele mărturisesc că au mai multă încredere în ele, în forțele proprii. O parte din ele spun că le este mai ușor să comunice, sunt mai sociabile mai ales că au aflat lucruri noi despre ele.

- ☐ *Schimbarea foarte mare este dobândirea încrederii de sine și înțelegerea faptului ca **și femeile au drepturi**. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Am început să vorbesc mai mult cu persoanele din jur. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Mi-am stabilit traseul profesional. (elevă, clasa a XI-a, Neamț)*
- ☐ *Am devenit mai sociabilă, căpătând mai multă încredere în mine. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Mai mult respect de sine. (elevă, clasa a XI-a, Suceava)*
- ☐ *Am învățat sa mă iubesc, sa mă înțeleg și sa îmi dau voie sa fiu așa cum îmi doresc. (elevă, clasa a X-a, Suceava)*
- ☐ *Faptul că sunt mai înțelegătoare cu mine și cei din jurul meu, am învăț că eu sunt importantă și că trebuie să țin cont că ceea ce zic eu ii poate afecta pe ceilalți. (elevă, clasa a X-a, Suceava).*

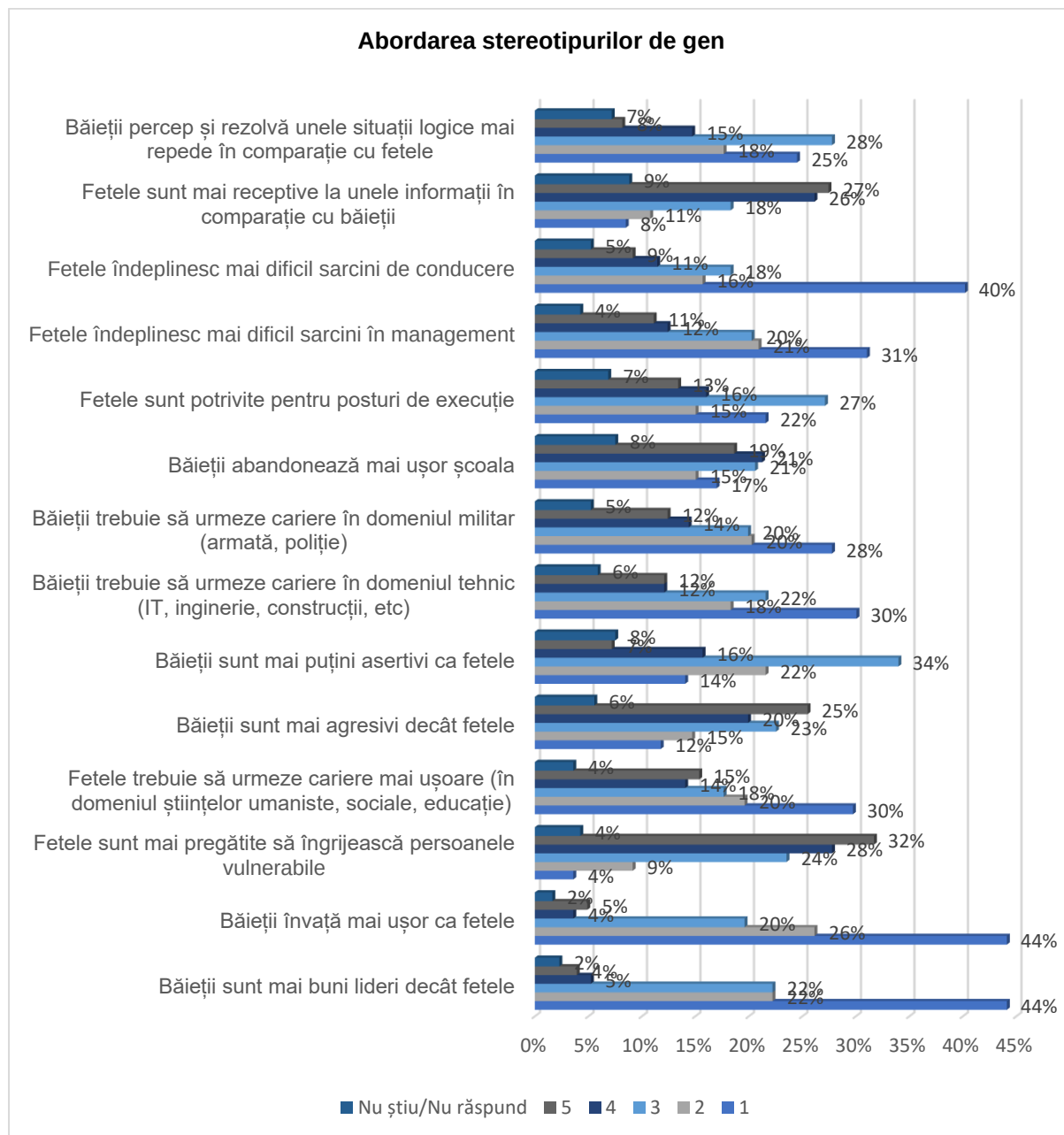
O parte dintre eleve au spus că și-au învins fricile, anxietatea, atacurile de panică și se respectă mai mult. Activitățile le-au sprijinit în creionarea traseului profesional, cât și în abordarea cu mai multă seriozitate a viitorului profesional și în funcție de aptitudinile, dorințele și visurile lor.

Întrebarea 9, tot o întrebare deschisă a avut în vedere modul cum vor continua să aplice cele învățate pe parcursul activităților în viața de zi cu zi.⁴⁸

- ☐ *Voi fi mai încrezătoare. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Aș încerca sa îmi aduc aminte vorbele doamnei și domnului psiholog că nu trebuie sa îmi fie frica de nimic. (elevă, clasa a X-a, Neamț)*
- ☐ *Voi fi mai sociabilă și deschisă cu ceilalți. Voi încerca să le aplic din ce in ce mai bine, să nu îmi pierd încrederea în mine, să nu devin anxioasă, să fiu mai prietenoasă și multe altele. (elevă, clasa a XI-a, Neamț)*
- ☐ *Îmi propun sa particip la mai multe proiecte și să aduc idei noi. (elevă, clasa a XI-a, Suceava)*
- ☐ *Mă uit în oglinda și zic că pot mai mult. (elevă, clasa a XI-a, Suceava)*

⁴⁸ Te rugăm să ne spui cum crezi că vei continua să aplici lucrurile învățate în cadrul activităților în viața de zi cu zi.
Proiect derulat de:

Majoritatea fetelor vor continua să aplice în viața de zi cu zi sfaturile primite pe parcursul activităților, în așa fel încât să fie mai sociabile, comunicative, deschise, încrezătoare, curajoase. Multe sunt acum mai deschise să participe la astfel de activități, cât și mai optimiste, pentru a contracara sentimentele de rușine, frică, anxietate.

Referitor la percepțiile asupra anumitor diferențe și stereotipuri de gen adânc împământenite în mentalul colectiv, au fost aplicate în chestionar și o serie de întrebări privind nivelul de acord cu anumite enunțuri. Întrebarea 10 (Pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă Dezacord total, 2- Dezacord parțial, 3- Nici

Proiect derulat de:

dezacord. Nici acord, 4- Acord parțial, 5- Acord total) vă rugăm să ne spuneți dacă agreeți enunțurile din tabel) are în vedere enunțuri asupra cărora au fost invitați să reflecteze și în prima parte a cercetării.

ENUNȚURI	1	2	3	4	5	Nu știu/Nu răspund
Băieții sunt mai buni lideri decât fetele	44%	22%	22%	5%	4%	2%
Băieții învață mai ușor ca fetele	44%	26%	20%	4%	5%	2%
Fetele sunt mai pregătite să îngrijească persoanele vulnerabile	4%	9%	24%	28%	32%	4%
Fetele trebuie să urmeze cariere mai ușoare (în domeniul științelor umaniste, sociale, educație)	30%	20%	18%	14%	15%	4%
Băieții sunt mai agresivi decât fetele	12%	15%	23%	20%	25%	6%
Băieții sunt mai puțini asertivi ca fetele	14%	22%	34%	16%	7%	8%
Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc)	30%	18%	22%	12%	12%	6%
Băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție)	28%	20%	20%	14%	12%	5%
Băieții abandonează mai ușor școala	17%	15%	21%	21%	19%	8%
Fetele sunt potrivite pentru posturi de execuție	22%	15%	27%	16%	13%	7%
Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini în management	31%	21%	20%	12%	11%	4%
Fetele îndeplinesc mai dificil sarcini de conducere	40%	16%	18%	11%	9%	5%
Fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții	8%	11%	18%	26%	27%	9%
Băieții percep și rezolvă unele situații logice mai repede în comparație cu fetele	25%	18%	28%	15%	8%	7%

Analiza răspunsurilor elevelor denotă o evoluție a percepțiilor lor asupra diferențelor de gen, o abordare mai coerentă a stereotipurilor, cât și un nivel de toleranță crescut față de celălalt gen. Se remarcă faptul că mai mult de jumătate dintre fete nu sunt de acord că băieții ar fi mai buni lideri decât ele, că aceștia ar învăța mai ușor sau că fetele ar îndeplini mai dificil sarcini de conducere sau în management. Încă există o percepție accentuată conform căreia băieții sunt mai agresivi decât fetele, iar fetele sunt mai receptive la unele informații în comparație cu băieții.

Cu privire la cariera pe care trebuie să o urmeze, este important de remarcat că aproape jumătate dintre fete (48%) sunt în dezacord total sau parțial cu enunțuri care susțin că băieții trebuie să urmeze cariere în domeniul militar (armată, poliție) sau domeniul tehnic (IT, inginerie, construcții, etc).

Un alt aspect care trebuie subliniat este faptul că în jur de 20% dintre fete păstrează încă destul de accentuate ideile preconcepute care mențin stereotipurile de gen, fiind de acord sau parțial de acord cu enunțurile propuse.

Din discuțiile cu cadrele didactice și cu fetele, se remarcă, pe de o parte, o susținere inconștientă din partea comunității a unor stereotipuri de gen, iar, pe de altă parte, nevoia combaterii stereotipurilor încă din ciclurile primar și gimnazial.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

CAPITOLUL V. Analiza SWOT

Pentru a avea o imagine mai clară asupra situației referitoare la problematica de gen, discriminare, stereotipuri de gen în contextul abandonului și absenteismului școlar în cele 15 unități de învățământ din cele două județe, au fost elaborate două analize SWOT, care să pună în evidență punctele tari, punctele slabe, oportunitățile și amenințările specifice fiecărui județ. Trebuie însă menționat că atât datele statistice pe baza răspunsurilor oferite de grupul țintă direct și indirect al proiectului (elevi, cadre didactice, părinți, experți în educație, etc), cât și discuțiile diverse avute cu aceștia au subliniat faptul că există foarte multe asemănări între situațiile dintre cele două județe, diferențele fiind infime. La nivel macroeconomic și macrosocial, cele două județe, aflate în regiunea Nord-Est se confruntă cu aceleași tipuri de probleme în mediul educațional, raportat la problematica de gen. De aceea, cele două analize SWOT sunt foarte similare, micile diferențe dintre ele fiind doar aspecte minore.

Ambele analize SWOT sunt elaborate pe baza cercetării din cadrul proiectului.

V.1. ANALIZA SWOT – situația din județul Neamț

Puncte tari	Puncte slabe
- Conștientizarea de către cadrele didactice a nevoii implementării unor servicii de consiliere de specialitate în fiecare unitate școlară, axate în special pe ameliorarea problemelor de ordin emoțional (consiliere psihologică, ședințe de terapie), preîntâmpinarea dificultăților de ordin psihopedagogic (consiliere psihopedagogică, consiliere educațională), dar și a celor legate de alegerea viitorului parcurs profesional (consiliere și orientare în carieră); - Serviciile de consiliere psihologică gratuită furnizate de către specialiști în cadrul proiectului; - Identificarea unor soluții care să dărâme barierele mentalităților actuale în ceea ce privește drepturile și egalitatea de gen și problematica discriminării pe bază de gen în cadrul proiectelor. - Resurse umane (profesori) existente în școală cu implicare și deschidere față de programele de dezvoltare personală a profesorilor și a elevilor. - 1 din 5 părinți este deschis să participe la cursuri de educația părinților.	- Lipsa consilierilor școlari în fiecare unitate de învățământ pentru gestionarea situațiilor problemă; - Unul din patru profesori nu a abordat deloc în cadrul orelor teme ce conțin problematica de gen; - Un sfert dintre profesori consideră că la ora actuală nu există stereotipuri de gen în educație, în vreme ce unul din cinci cadre didactice a sesizat apariția unor asemenea stereotipuri în unitatea de învățământ în care își desfășoară activitatea profesională. - Relațiile toxice și măritișul sunt motive pentru care elevele absentează sau abandonează școala. - Număr mare de părinți plecați afară la muncă în străinătate la nivelul județului. - Densitate mare în zonele rurale (Vulnerabilitate regăsită în Anexa Strategiei privind reducerea părăsirii timpurii a școlii)⁴⁹ - Comunități de romi cu tradiții conform cărora elevele se mărită de timpuriu. - Patru din zece liceeni au fost martorii unor situații în care colegii sau prietenii lor au fost tratați nedrept din cauză că sunt fete sau băieți.
Oportunități	Amenințări

⁴⁹ Anexa PTȘ - <https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Invatamant-Preuniversitar/2015/Strategie-PTS/Anexe-Strategie-PTS.pdf> (pag 36)

Proiect derulat de:

- Context legislativ favorabil⁵⁰ luării de măsuri și găsirii de soluții pentru eliminarea stereotipurilor de gen, discriminării, violenței de gen; - Implicarea școlilor în proiecte cu finanțare europeană; - Dialog și implicarea Asociațiilor în Proiecte care sprijină liceele să adopte o strategie pentru combaterea stereotipurilor și discriminării de gen; - Posibilitatea de a introduce educația parentală în creșe și grădinițe (pe modelul cursurilor de puericultură) - Posibilitatea de a introduce activități cu părinții precum <i>Părintele primul model în viață</i> sau <i>O după-amiază cu părintele tău</i> de la nivelul învățământului primar; - Două treimi dintre părinți au abordat în discuțiile cu fata sau băiatul lor teme ce țin de problematica de gen. (Deschiderea părinților către abordarea subiectului de egalitate de gen) - Activități de dezvoltarea personală și consiliere le-au ajutat pe eleve în ceea ce privește: creșterea stimei de sine, autocunoaștere, comunicare cu ceilalți, combaterea anxietății; - Deschidere pentru realizarea de ore de „educație pentru viață”, având componente dedicate atât „educației sexuale”, cât și orientării pe plan educațional și profesional (implementarea opționalului „Educație pentru viață”, având componente dedicate educației sexuale și orientării traseului școlar și profesional cu rol de sprijin în pregătirea elevilor).	- Rezistența părinților și a cadrelor didactice la schimbarea percepțiilor asupra genului; - Alte priorități ale autorităților locale/directorilor liceelor; - Puține măsuri implementate pentru gestionarea situațiilor de discriminare, combaterea stereotipurilor de gen, a situațiilor de bullying; - Situațiile specifice ale fiecărei familii (părinți alcoolici, dependenți de substanțe, părinți abuzivi, etc) - Mirajul străinătății atât pentru părinți, cât și pentru elevi care avantajează migrația forței de muncă și poate duce la abandonul școlar; - Concepția conform căreia școala este inefficientă duce la tratarea cu lipsă de seriozitate a școlii de către elevi. - Soluții puține pentru elevii care fac naveta să ajungă la liceu. - Contextul social, politic și cultural al societății românești în tranziție postcomunistă care duce la finanțarea precară a educației, guvernele nu prioritizează educația ca o direcție strategică de dezvoltare.
--	---

V.2. ANALIZA SWOT – situația din județul Suceava

Puncte tari	Puncte slabe
- Existența cabinetelor de consiliere școală și a specialistului în acest domeniu în unele dintre școlile din județ, respectiv cele partenere în acest proiect. - Conștientizarea de către cadrele didactice a nevoii implementării unor servicii de	- Unul din patru profesori nu a abordat deloc în cadrul orelor teme ce conțin problematica de gen. - Un sfert dintre profesori consideră că la ora actuală nu există stereotipuri de gen în educație, în vreme ce unul din cinci cadre

⁵⁰ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Constituția României, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (Versiune consolidată), Strategiei privind egalitatea de gen 2020-2025, Legea nr. 202/2002.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

consiliere de specialitate în fiecare școală, axate în special pe ameliorarea problemelor de ordin emoțional (consiliere psihologică, ședințe de terapie), preîntâmpinarea dificultăților de ordin psihopedagogic (consiliere psihopedagogică, consiliere educațională, dezvoltare personală), dar și a celor legate de alegerea viitorului parcurs profesional (consiliere și orientare în carieră). - Resurse umane (profesori) existente în școală cu implicare și deschidere față de programele de dezvoltare personală a profesorilor și a elevilor. - Inițiativa unor directori de a integra componenta de dezvoltare personală în școală ca și componentă strategică de dezvoltare a școlii. - Activități desfășurate în școli cu caracter permanent (excursii, cluburi, cercuri școlare) sau delimitat (activități în proiecte cu finanțare europeană: mobilități prin programe ERASMUS+ pentru elevi și profesori), care pun în valoare potențialul elevilor și facilitează accesul egal la educație. - Organizarea unor campanii de promovare a școlii care includ conștientizarea existenței stereotipurilor și discriminării indirecte cu privire la profilul colegiului și a profesiilor/meseriilor tehnice (segregarea domeniilor profesionale). - Resursele educaționale generate prin acest proiect care contribuie la creșterea încrederii, a stimei de sine, autocunoaștere, comunicare asertivă, combaterea anxietății în rândul elevilor și elevilor beneficiari direcți și indirecti ai proiectului. - Accesarea surselor de finanțare europene pentru proiectele școlare pentru acordarea șansei la educație a elevilor din medii defavorizate. - 1 din 5 părinți este deschis să participe la cursuri de educația părinților.	didactice a sesizat apariția unor asemenea stereotipuri în unitatea de învățământ în care își desfășoară activitatea profesională. - Lipsa consilierilor școlari în fiecare unitate de învățământ pentru prevenirea și gestionarea situațiilor de risc și a situațiilor problematice /de criză. - Precaritatea formării profesorilor pe zona socio-emoțională, dezvoltare personală, leadership. - Rezistența la schimbare existentă în unele școli cu privire la introducerea și integrarea unor abordări inovatoare în educație. - Relațiile toxice și măritișul sunt motive pentru care elevele absentează sau abandonează școala. - Precaritatea educației pentru viață, pentru democrație și cetățenia activă. - Mentalități arhaice, de tip patriarhal care mențin și perpetuează stereotipurile negative la adresa fetelor și femeilor, limitează libertatea de expresie și de alegere a acestora în privința traiectoriei școlare și profesionale. - Număr mare de părinți plecați afară la muncă în străinătate; precaritatea educației familiale. - Risc de sărăcie (multe zone rurale marginalizate) și Densitate mare în zonele rurale⁵¹(vulnerabilități din Anexa PTȘ) - Devalorizarea educației și perpetuarea cercului vicios: lipsa educației / educație precară – nivel scăzut de dezvoltare socială - sărăcie. - Lipsa de conștientizare cu privire la corelația între educație și nivelul de dezvoltare al unei comunități. - Model cultural în care mentalitatea de victimă (a sistemului, a regimului etc.) este încă dominată atât în rândul femeilor, cât și a bărbaților; comportament proactiv scăzut.
Oportunități	Amenințări

⁵¹ Anexe PTȘ - <https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Invatamant-Preuniversitar/2015/Strategie-PTS/Anexe-Strategie-PTS.pdf> (pag 36)

Proiect derulat de:

- Context legislativ favorabil⁵² luării de măsuri și găsirii de soluții pentru eliminarea stereotipurilor de gen, discriminării, violenței de gen - Dialog și implicarea Asociațiilor în proiecte bazate pe problematica de gen - Implicarea școlilor în proiecte cu finanțare europeană - Posibilitatea de a introduce educația parentală în creșe și grădinițe (pe modelul cursurilor de puericultură)- - Două treimi dintre părinți au abordat în discuțiile cu fata sau băiatul lor teme ce țin de problematica de gen. /Deschiderea părinților către abordarea subiectului de egalitate de gen. - Activ de dezvoltarea personală și consiliere le-au ajutat pe eleve în ceea ce privește: creșterea stimei de sine, autocunoaștere, comunicare cu ceilalți, combaterea anxietății, - Patru din zece liceeni au fost martorii unor situații în care colegii sau prietenii lor au fost tratați nedrept din cauză că sunt fete sau băieți. - Parteneriate funcționale între școală – ONG-uri – administrația publică locală – agenți economici.	- Rezistența părinților și a cadrelor didactice la schimbarea percepțiilor asupra genului; - Alte priorități ale autorităților locale/directorilor liceelor; - Puține măsuri implementate pentru gestionarea situațiilor de discriminare, combaterea stereotipurilor de gen, a situațiilor de bullying; - Situațiile specifice ale fiecărei familii (părinți alcoolici, dependenți de substanțe, părinți abuzivi) Mirajul străinătății atât pentru părinți, cât și pentru elevi care avantajează migrația forței de muncă și poate duce la abandonul școlar; - Concepția conform căreia școala este inutilă pentru a obține ulterior resurse financiare din cauza devalorizării educației și cercului vicios al scăderii nivelului de educație a populației și sărăcie. - Contextul social, politic și cultural al societății românești în tranziție postcomunistă care duce la finanțarea precară a educației, guvernele nu prioritizează educația ca o direcție strategică de dezvoltare.
---	--

⁵² Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Constituția României, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (Versiune consolidată), Strategiei privind egalitatea de gen 2020-2025, Legea nr. 202/2002, Proiect derulat de:

VI. Concluzii

Concluziile analizei arată, în primul rând, faptul că nu există diferențe semnificative de percepție la nivelul unităților de învățământ din cele două județe, Neamț și Suceava. Problemele generale/comune cu care se confruntă cel mai frecvent elevii (fete și băieți) în alegerea și finalizarea parcursului școlar secundar, liceal/colegiu tehnic sunt:

- nivelul precar de cunoștințe acumulate în gimnaziu;
- analfabetism funcțional;
- atitudinea devalorizatoare față de școală, educație, muncă, reușită în viață prin educație;
- sprijinul slab/inexistent din partea familiei (*părinți dezinteresați de traseul educațional al copiilor, părinți alcoolici, violenți, abuzivi, părinți plecați la muncă în străinătate, familii dezorganizate, familii sărace, cu nivel redus de educație*);
- lipsa informațiilor clare privind importanța unui liceu sau a unei școli profesionale;
- situații de adicție (droguri, alcool, internet);
- adaptare la noul colectiv/mediu urban, elevii provenind în mare parte din mediul rural;
- lipsa/insuficiența consilierii școlare și vocaționale (profilul ales nu corespunde aptitudinilor elevilor și stilului lor de învățare).

Pentru mediul rural:

- mediile de admitere la finalizarea gimnaziului;
- oferta educațională inflexibilă/limitată (opțiuni reduse de alegere);
- probleme financiare, imposibilitatea susținerii financiare pentru a urma un liceu vocațional aflat la distanță (în mediul urban);
- lipsa/precaritatea implicării părinților în educația copiilor;
- neîncrederea părinților în alegerile copilului.

Situații problematice specifice în funcție de gen (fete minore), cel mai frecvent întâlnite sunt:

- maternitate precoce (mame minore);
- căsătorii timpurii / concubinaj;
- abandonul minorului (nou născut);
- relații toxice;
- absenteism;
- abandon școlar;
- fuga de acasă;
- violența în familie (la adresa fetelor/femeilor).

Managementul școlii a abordat aceste situații problematice împreună cu colectivul de profesori, cu psihologul/consilierul școlar (acolo unde există), cu asistentul social și cu familia (acolo unde a găsit deschidere).

Din interviurile cu directorii putem identifica un set de nevoi de informare, conștientizare și formare a întregii comunități școlare (elevi, profesori, părinți).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Perspectiva cadrelor didactice

1. Unul din patru profesori nu a abordat deloc în cadrul orelor teme ce conțin problematica de gen. În schimb, trei sferturi au menționat că au dezbătut o asemenea tematică, principalele subiecte atinse fiind legate de cazurile de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor, respectiv violența împotriva femeilor.
2. Un sfert dintre profesori consideră că la ora actuală nu există stereotipuri de gen în educație, în vreme ce unul din cinci cadre didactice a sesizat apariția unor asemenea stereotipuri în unitatea de învățământ în care își desfășoară activitatea profesională.
3. Unul din patru profesori a afirmat că s-a confruntat cu situații de discriminare pe criterii de gen de-a lungul activității lor profesionale. De altfel, jumătate dintre profesori consideră că pentru diminuarea stereotipurilor de gen în educație ar fi utilă implicarea elevilor în activități de tip ateliere, work-shopuri și mese rotunde pe aceste teme.
4. Un sfert dintre cadrele didactice consideră că elevele se confruntă cu alte tipuri de probleme în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii. În viziunea lor, aceste probleme sunt generate de educația primită în familie, dorința de a-și întemeia cât mai rapid o familie, inegalitățile de șanse privind angajarea pe anumite poziții ș.a.
5. Trei sferturi dintre profesorii au cunoscut eleve care nu au finalizat studiile deoarece s-au măritat. Două treimi știu cazuri de eleve care au abandonat studiile pentru că au rămas însărcinate, în timp ce șase din zece cadre didactice au afirmat că au întâlnit situații în care anumite eleve au abandonat școala pentru că s-au implicat în relații toxice. Patru din zece profesori au evocat situații în care elevele sunt victime ale violenței din partea părinților sau în care elevelor li s-a interzis de părinți sau de partener să își continue studiile ori să își urmeze traseul profesional dorit. Un sfert dintre profesori au susținut că au văzut eleve care au fost victime ale violenței din partea partenerului. Nu în ultimul rând, un cadru didactic din zece știe de situații deosebit de critice în care elevele au căzut victime ale traficului de ființe umane.
6. Peste 40% dintre profesori au subliniat faptul că problemele sau situațiile critice în care sunt implicate elevele sunt generate de lipsa de educație din partea părinților.
7. Majoritatea profesorilor consideră că soluția cea mai potrivită pentru ca fetele să evite sau depășească situațiile problematice ține de implicarea unităților de învățământ, cât și implicarea părinților/ familiei în educația fetelor, fiind totodată surprinsă importanța stabilirii unui parteneriat solid între eleve, școală și familiile fetelor. Totodată, profesorii respondenți au semnalat nevoia implementării unor servicii de consiliere de specialitate, axate în special pe ameliorarea problemelor de ordin emoțional (consiliere psihologică, ședințe de terapie), preîntâmpinarea dificultăților de ordin psihopedagogic (consiliere psihopedagogică, consiliere educațională), dar și a celor legate de alegerea viitorului parcurs profesional (consiliere și orientare în carieră). Unul din termenii des întâlniți în răspunsurile consemnate este „educația”, fiind specificate programe de „educație parentală”, „educație familială” sau „educație sexuală”, pe fundamentul cărora s-ar putea constitui, din perspectiva profesorilor, diverse activități de prevenție a unor situații de risc.

Perspectiva părinților

1. Două treimi dintre părinți au abordat în discuțiile cu fata sau băiatul lor teme ce țin de problematica de gen. În schimb, un sfert dintre aceștia nu au discutat pe marginea unei asemenea tematici.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

2. Principalele teme dezbătute în discuțiile părinții-copii pe subiectul problematicii de gen au fost legate de tipurile de relații dintre fete și băieți și cazurile de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor. În contrapondere, un subiect foarte puțin discutat a fost cel privitor la stereotipurile de gen, numai 4% dintre părinți alegând să abordeze o astfel de temă.
3. Pentru un sfert dintre părinți, piața muncii din România nu este considerată a fi croită pe principiul egalității de șanse. Astfel, unul din patru părinți crede că fetele și băieții au șanse inegale pe plan profesional. O opinie contrară este susținută de două treimi dintre părinți.
4. În privința traseului profesional/ școlar al copiilor, părinții susțin că principalele probleme cu care aceștia se confruntă sunt în strânsă legătură cu lipsa informațiilor necesare privind oportunitățile existente pe piața muncii și lipsa unui adult cu care tinerii să se consulte, fie că vorbim de părinte sau de o rudă, fie de un cadru didactic apropiat.
5. Unul din șapte părinți a sesizat situații în care copiii lor sunt tratați diferit pe criteriu de gen în cadrul unității de învățământ la care aceștia învață. De asemenea, în viziunea părinților fetele sunt mai predispuse în a se lovi de diverse stereotipuri și prejudecăți din partea cadrelor didactice.
6. Unul din patru părinți ar recomanda, în vederea eliminării/ diminuării stereotipurilor de gen în educație implicarea și participarea elevilor la cât mai multe ateliere, workshop-uri și mese rotunde pe aceste teme. De asemenea, unul din cinci părinți vede utilitatea introducerii unor programe de educație parentală, construite în jurul unor discuții pentru promovarea egalității de șanse.
7. Unul din 11 părinți consideră că elevele se confruntă cu alte tipuri de probleme în alegerea traseului profesional comparativ cu elevii. Printre argumentele invocate se regăsesc idei cum că băieții reușesc mai ușor să se integreze pe piața muncii sau că fetele sunt mai slabe și își caută job-uri mai simple care să nu necesite forța fizică sau munca grea, fiind în același timp considerate indecise, cu un alt mod de viață, cu alte idei și închise în sine.
8. Unul din zece părinți nu obișnuiește să discute cu copilul/ copiii săi despre problemele școlare sau despre ce va/ vor face după finalizarea studiilor liceale, cum ar fi cariera pe care dorește/ doresc să o urmeze.
9. Pe prima poziție în ierarhia temelor discutate de părinți cu fetele lor se află subiectul referitor la modalitățile prin care acestea se pot apăra de violență și abuzuri, în vreme ce la băieți în fruntea acestui top se regăsește o tematică legată de cum să își aleagă traseul profesional

. Perspectiva elevelor/ elevilor

1. Nivelul de informare în rândul elevelor și elevilor cu privire la stereotipurile de gen se situează la cote relativ scăzute, sub jumătate dintre respondenți afirmând că știu la ce se referă acest concept. Totuși, în urma studiului am constatat că elevele - comparativ cu elevii, se declară într-o măsură mai ridicată familiarizate în legătură cu tematica dedicată stereotipurilor de gen.
2. Peste două treimi dintre eleve și elevi asociază „stereotipul de gen” cu diverse credințe și opinii consensuale în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților, precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și femininității.
3. Spre deosebire de stereotipurile de gen, tematica privitoare la discriminarea pe bază de gen are o mai largă răspândire în rândul liceenilor, peste trei sferturi dintre eleve și elevi declarând că știu ce înseamnă acest concept. La fel ca în situația anterioară, gradul de informare este unul mai ridicat în rândul elevelor, prin comparație cu nivelul de informare al elevilor.
4. Cei mai mulți dintre liceeni consideră că discriminarea de gen reprezintă orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

5. Peste jumătate dintre liceeni nu au fost implicați în discuții cu profesorii pe teme privind problematica de gen, numai o treime afirmând că au fost angrenați în asemenea dezbateri. Conform rezultatelor cercetării, tematica referitoare la problematica de gen este mai des întâlnită în discuțiile copii-părinți.
6. Principalul subiect abordat în discuțiile privind tematica problematicii de gen a fost legat de cazurile de discriminare pe criterii de gen și moduri de combatere a lor.
7. Unul din cinci liceeni a mărturisit faptul că s-a confruntat cu situații în care a simțit că este descurajat(ă) sau tratat(ă) nedrept pe criteriu de gen, elevele fiind cele mai expuse unor asemenea probleme.
8. Patru din zece liceeni au fost martorii unor situații în care colegii sau prietenii lor au fost tratați nedrept din cauză că sunt fete sau băieți.
9. Unul din șapte liceeni s-a gândit cel puțin o dată de-a lungul traseului său educațional să abandoneze școala.
10. Numai patru din zece respondenți și-ar dori să își continue studiile după absolvirea ciclului de învățământ pe care îl urmează în prezent, în vreme ce unul din patru ar dori ca după finalizarea liceului/ școlii profesionale să lucreze. Dorința de continuare a studiilor este mai pregnantă în rândul fetelor, jumătate dintre eleve declarând că ar dori să urmeze ori o școală postliceală, ori o facultate după terminarea liceului/ școlii profesionale. În schimb, unul din trei elevi ar vrea ca după absolvire să își găsească un loc de muncă.
11. Șapte din zece elevi au discutat cu părinții sau cadrele didactice/ consilierul școlar despre cum să își aleagă traseul profesional și cum să se apere de violență și abuzuri. În schimb, doi din zece elevi nu au abordat asemenea tematici de discuție. Puțin peste jumătate dintre subiecți au dezbătut o temă legată de cum să recunoască semnele unei relații abuzive. La nivel general, aproximativ un sfert dintre elevi nu au discutat deloc fie cu părinții, fie cu profesorii despre consecințele abandonului școlar. În plus, trei din zece elevi nu au vorbit despre cum să recunoască cazurile de discriminare sau referitor la măsurile de protecție împotriva sarcinilor nedorite. În urma cercetării, am mai identificat faptul că toate temele de discuție anterior enumerate au o mare răspândire în rândul elevelor comparativ cu elevii.

Analiza percepțiilor. Etapa a II-a

După aplicarea unui chestionar de feedback în etapa a II-a a cercetării, după ce elevele din grupul țintă au participat la activitățile de dezvoltare personală, consiliere și conștientizare, au putut fi elaborate următoarele concluzii:

1. La fel ca în etapa anterioară a cercetării și în această etapă, nu există diferențe semnificative între răspunsurile oferite de elevele din unitățile de învățământ din județul Neamț și cele din unitățile de învățământ din Suceava.
2. Feedback-ul fetelor cu privire la activitățile la care au participat este pozitiv, peste 85% declarându-se foarte mulțumite și mulțumite de activitățile la care au participat, discuțiile libere, jocurile de autocunoaștere și activitățile de dezvoltare personală și consiliere cu privire la traseul lor profesional fiind în topul preferințelor lor. De asemenea, elevele respondente au acordat note mari, de 4 și 5 tuturor aspectelor ce țin de desfășurarea activităților: durata lor, echipa de proiect, tipurilor de activități, testele de personalitate aplicate etc.
3. Activitățile proiectului au răspuns, pe de o parte nevoii lor de dezvoltare personală, mai precis comunicare, autocunoaștere, combaterea fricilor și anxietății, iar pe de altă parte nevoii de a dobândi claritate cu privire la viitorul lor profesional, stabilirii aptitudinilor, dorințelor și identității lor. Activitățile le-au sprijinit în dobândirea încrederii în sine, curajului de a spune ce gândesc și simt, în combaterea rușinii și a sentimentelor de singurătate, în creșterea nivelului de

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

toleranță și înțelegere a celor din jur. Se remarcă faptul că ele nu au cu cine să discute despre problemele lor personale, în contextul faptului că încearcă multe sentimente acute de stimă de sine scăzută, neîncredere în forțele proprii, devalorizare, blocaje cu privire la apartenența de grup.

4. Întrebate dacă vor continua să aplice ce au învățat și aflat pe parcursul activităților, elevele s-au arătat deschise să folosească informațiile în viața de zi cu zi printr-o abordare mai sigură, mai optimistă a relațiilor cu cei din jur și prin contracararea părerilor care le impun trăiri de rușine, devalorizare, descurajare, cât și părerilor jicitoare. Unul dintre obiectivele proiectului a putut fi atins prin „împuternicirea” (engl. empowerment) elevelor cu forță, curaj, atitudine de a fi ele însele, de a combate stereotipuri și idei preconcepute cu privire la locul lor în societate, de a recunoaște discriminarea, mai ales când trebuie să își aleagă traseul profesional.
5. De asemenea, un procent mare de eleve dintre elevele respondente (78%) au spus că activitățile proiectului le-au ajutat să înțeleagă mai bine stereotipurile de gen, chiar la întrebările deschise au spus că au învățat despre stereotipuri și despre faptul că femeile au drepturi. Totuși, când și-au exprimat nivelul de acord cu privire la câteva enunțuri care relevă stereotipuri de gen, deși se observă o evoluție a modului cum percep ele stereotipurile comparativ cu etapa întâi de cercetare, iar nivelul de toleranță și înțelegere a celor din jur a crescut în cazul fetelor, încă se simte nevoia de comunicare cu ele, de prezentare a conceptelor și de fixare a importanței acestor stereotipuri în dezvoltarea lor personală și profesională. Astfel, mai mult de jumătate dintre ele resping stereotipurile și ideile preconcepute despre elevi și eleve și cum ar trebui să fie aceștia sau ce cariere trebuie să urmeze, iar peste un sfert au o abordare neutră, alegând varianta mediană („nici acord, nici dezacord”) sau varianta „nu știu/nu răspund”, în timp ce aproape 20% încă mai percep anumite diferențe între fete și băieți ca stând la baza unor privilegii și decizii pe care aceștia le au sau trebuie să el ia pe criterii de gen. De aceea, susținem ca activitățile de dezvoltare personală și consiliere să continue până finalizează elevii studiile liceale, cât și necesitatea introducerii dezvoltării personale și a activităților pentru combaterea stereotipurilor de gen și susținerea egalității de șanse la nivel de ciclu gimnazial.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Propuneri și recomandări de acțiune

Dezvoltarea personală și conștientizarea de gen în școală: principii și strategii de acțiune

Pornind de la constatarea că mecanismele patriarhale de structurare a relațiilor de gen se perpetuează prin intermediul *factorilor socializatori*, dintre care familia, școala, mass-media, biserica joacă un rol determinant, se conturează cu claritate faptul că *informarea, conștientizarea și educația* reprezintă trei piloni de bază în strategia de acțiune și schimbare socială pe care o putem realiza prin acest proiect și, pe termen lung, prin facilitarea conexiunilor între toți actorii locali interesați. Dintre factorii socializatori, cine este actorul cel mai abilitat să facă acțiuni de informare, conștientizare și educare cu impact durabil asupra unui public larg de elevi, părinți, bunici, comunitate extinsă? Răspunsul este evident, important este ca acest rol să fie conștientizat și asumat. „Cum arată astăzi școala, va arăta mâine țara” – spunea Spiru Haret, un vizionar al modernizării sistemului de educație din România, la început de secol XX.

De aceea, în primul rând, este necesar să conștientizăm faptul că în această strategie de acțiune și de schimbare a mentalităților, atitudinilor, valorilor și comportamentelor rolul principal revine școlii și profesorilor. De fapt, ne aflăm deja într-un proces accelerat de *reconfigurare a rolului și profilului profesorului și al școlii în contextul actual și în societatea viitorului*.

Pentru că trăim într-un context de schimbări fără precedent prin amploarea și complexitatea lor, este necesar să extindem gradul nostru de conștientizare pentru a parcurge mai armonios procesele de tranziție pe care le trăim la nivel personal, la nivel de echipe și organizații (școli). Etapa actuală de schimbare globală (din martie 2020 până în prezent) nu este doar despre a dobândi noi abilități de lucru în mediul online și despre reconfigurarea muncii și a profesiilor, aspecte deloc neglijabile, ci și despre *necesitatea de a antrena o nouă competență, centrată pe anticiparea și însoțirea multiplelor schimbări de viață*, uneori planificate și dorite, dar cel mai adesea imprevizibile/„suferite”.

Această competență ne poate fi de folos, ca părinți, profesori, manageri, să facem diferența între procesele de *schimbare evolutivă* (în cadrul paradigmei existente) și procesele de *schimbare de tip „ruptură”/criză și reinventare*, ca procese transformaționale, de schimbare de paradigmă și conectare cu viitorul.

În acest context, managerul „situațional” (directorul școlii; profesorul-mentor; profesorii diriginți) devine, prin forța lucrurilor, liderul „tranzițional”, capabil să *învețe să anticipeze, să trăiască și să îndrume aceste tranziții și reconfigurări succesive* pentru a atenua suferințele/pierderile care apar de pe urma lor, la nivel micro- și macrosocial (personal, organizațional, comunitar). Aici intervine rolul cheie, de „dirijor de orchestră” al școlii și al profesorului în coordonarea acestor procese de învățare – conștientizare – dezvoltare umană.

Așa cum reiese și din cercetarea calitativă efectuată prin interviuri cu directorii școlilor participante în proiect, există o nevoie sistemică de informare, cunoaștere și conștientizare la nivelul comunității școlare (elevi, profesori, părinți) cu privire la acompanierea provocărilor / problemelor ce țin de înțelegerea dinamicii vieții, de dezvoltarea potențialului uman, de orientare școlară și consiliere psihopedagogică. Cu alte cuvinte, profesorul ca principală resursă umană din școală are nevoie de *noi competențe* (meta-competențe) pentru a răspunde adecvat unor solicitări multiple și din ce în ce mai complexe în relația sa cu elevii, părinții, comunitatea locală.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Abordarea pe care o propunem în acest proces de informare, conștientizare, împuternicire este dinspre profesori înspre ceilalți actori ai școlii (elevi, părinți, consilieri școlari). Așa cum au propus majoritatea directorilor, care au răspuns la interviurile noastre de cercetare, este necesar ca fiecare școală să aibă un consilier psihologic cu normă întreagă, însă realizarea acestei schimbări fără a fi însoțită de programe de formare continuă a profesorilor pe domeniul dezvoltare personală estimăm că nu va genera efecte durabile.

În sinteză, ca urmare a realizării acestei cercetări, am identificat o bună parte din nevoile de învățare și formare existente la nivelul comunităților școlare (profesori, elevi, părinți), unele dintre aceste nevoi conștientizate, altele neconștientizate încă. În acest sens, formulăm câteva recomandări personalizate pentru fiecare dintre actorii principali ai comunității școlare.

Pentru profesori:

1. A conștientiza *reconfigurarea rolului și profilului profesorului și al școlii în contextul actual și în societatea viitorului*. A conștientiza faptul că profesorul deține un rol cheie în școală și în comunitate prin impactul pe care îl are în transformarea umană și socială. Profesorul este un actor și un facilitator al învățării, schimbării și inovării în mediul în care activează. Pentru a face față acestui rol complex, profilul său devine unul de lider, mentor, coach. Această reconfigurare de rol, în contextul actual și în societatea viitorului, face necesar ca ei înșiși să parcurgă un proces de conștientizare, de dezvoltare personală, profesională și de leadership pentru ca, la rândul lor, să poată acompania elevi, părinți, colegi în acest proces de creștere și transformare umană.
2. A valoriza și a împuternici *profesorul ca om resursă* pentru școală și pentru comunitate prin programe de dezvoltare personală continuă și leadership.
 - Ca și alte profesii de acompaniere a oamenilor în dezvoltarea lor pe parcursul vieții (generic numite *profesii de acompaniere în dezvoltarea umană*, cum sunt: coach, trainer, mentor, psihoterapeut, consilier de dezvoltare, psiholog etc.), profesorul are nevoie nu doar de actualizarea cunoștințelor de specialitate și a celor din domeniul psihopedagogic, ci în primul rând este necesar ca profesorul să parcurgă propriul proces acompaniat de dezvoltare personală, de reflecție, autocunoaștere, lucrul cu el însuși / ea însăși.
 - Chiar dacă fișa postului pentru un profesor nu cere, încă, foarte explicit atribuții care presupun abilități din zona dezvoltării umane, a autocunoașterii, a conștientizării dimensiunii de gen a educației, a inteligenței emoționale și a leadershipului⁵³, realitatea din școală și din mediul extins cere ca profesorul să antreneze toate aceste abilități și, în primul rând, să antreneze o gândire diferită de cea liniară, statică, analitică. Mai concret spus, este necesar ca profesorii să antreneze gândirea sistemică, creativă, inovatoare, deschisă la schimbare, la nou pentru a putea vedea și acompania formarea acestui tip de gândire și la elevii lor.
 - Meseria de profesor, având o dimensiune profund umană și spirituală, necesită vocație și abilități de lider. Pentru un lider este esențial să parcurgă o dublă călătorie: o *călătorie interioară* (generic numită dezvoltare personală), menită să exploreze ce se află în el însuși/ea însăși pentru a trezi energia creatoare și inspiratoare pentru *călătoria lui/ei în lume*. Un profesor, ca lider autentic este cel care acompaniază o persoană (indiferent de vârstă) să iasă din mentalitatea de „victimă” (a familiei, a sistemului, a societății etc.) pentru a-și asuma autonomia și responsabilitatea pentru propriul drum. În acest sens, cadrele didactice pot să participe la

⁵³ „Definiția pe care eu o dau leadershipului este aceasta: leadershipul înseamnă a le comunica oamenilor valoarea și potențialul lor atât de clar, încât aceștia să fie inspirați să le vadă în ei înșiși. (Stephen R. Covey)

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

cursuri de formare profesională continuă precum dezvoltare personală, consilierea elevilor, strategii de bullying, leadership.

- Introducerea la orele de curs, în cadrul exercițiilor, și dimensiunea de gen prin combaterea stereotipurilor, cu precădere la materiile umaniste și socio-umane.

Pentru elevi (fete și băieți):

1. *Programe de dezvoltare personală și leadership*, personalizate în funcție de vârstă, profil, provocările pe care le parcurg. Aceste programe de dezvoltare personală să includă și *componenta de gen* înțeleasă ca educație pentru viața privată, pentru cunoașterea și afirmarea identității și a parteneriatului de gen, educația pentru egalitatea de șanse în dezvoltare.
 - Aceste programe să aibă un caracter permanent, pentru a asigura continuitate și coerență în dezvoltarea tinerilor; să fie facilitate de profesori din școală, care au formare în acest sens (cum am specificat anterior) și/sau de traineri externi (prin proiecte finanțate, cum este și acesta). Propunerea de a avea programe de dezvoltare personală permanente în școală a venit din partea majorității directorilor intervievați în această cercetare, ceea ce ne face să spunem că este o nevoie conștientizată și reală. Doar unii dintre ei au conștientizat și operaționalizat dimensiunea de gen a acestor programe. Pentru mulți dintre directori componenta de gen a educației școlare rămâne încă într-o zonă vagă, abstractă, neconștientizată.
 - De asemenea, școlile pot activa, prin aceste programe de dezvoltare personală, rețele de peer-mentoring pentru elevi. Trei dintre directori au propus această abordare, inclusiv pentru acest proiect pe care îl derulăm. Chiar dacă nu au formulat recomandarea în acești termeni, ideea transmisă a fost comună și anume aceea de a antrena elevii să lucreze în parteneriate de 2-3 persoane pentru a se susține reciproc în dezvoltare, de a ieși din zona de etichetare și de victimizare a unor eleve aflate în situații critice (mame minore; abandon școlar etc.).
 - Perspectiva de gen din programele de dezvoltare personală să fie o perspectivă integratoare, sistemică (diferită de cea insulară/fragmentată) și să implice atât fetele, cât și băieții. În acest sens, ar fi necesară expertiza de gen pentru formatori (profesori interni; trainer extern).
2. Crearea posturilor de *consilier școlar* cu pregătire psihopedagogică de specialitate și cu normă întreagă, în fiecare școli, ca partener important al profesorilor și directorilor de școli în abordarea sistemică a provocărilor (probleme; situații critice) pe care le au elevii.
 - O contribuție în acest sens are și ar putea avea și pe viitor CJRAE, ca actor local ce ar putea fi antrenat în acest proces de schimbare. De clarificat, mai concret această potențială contribuție în cadrul meselor rotunde organizate în proiect (A5).
 - Organizarea unui cabinet în cadrul școlii pentru această specialitate.

Pentru părinți:

1. Așa cum au propus majoritatea directorilor intervievați, *educația adulților, educația părinților, „școala familiei”* este necesară pentru ca aceștia să devină parteneri reali ai școlilor în procesele de dezvoltare personală și profesională a tinerilor. Astfel, ar putea fi depășite mentalitățile și stereotipurile de gen conservatoare, generatoare de inegalități de gen, existente la momentul actual în multe medii familiale din mediul rural, dar și urban.
 - Pași concreți de acțiune în această direcție probabil că se vor contura pe parcursul acestui proiect și a întâlnirilor cu actorii locali relevanți în cadrul meselor rotunde pe care le vom avea în cele două județe: Neamț și Suceava.

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

- Provocările structurale cu care se confruntă profesorii (școala) în relația cu mulți dintre părinți sunt cele referitoare la mentalitatea conservatoare (patriarhală, inegalitară) în privința rolurilor de gen, corelată direct cu atitudinea față de educația școală și investiția în educație mai ales pentru fete. Merită încă explorat acest subiect, prin cercetare și dialog cu grupurile țintă din proiect, al neconștientizării de către părinți și elevi (eleve) a conexiunii între educație – calitatea vieții – dezvoltare socială.

Așadar, informarea, educația, dialogul și dezbateră sunt mijloace adecvate pentru realizarea unor schimbări care vizează construirea unor relații de gen pozitive, bazate pe mentalități și atitudini moderne, adaptate la noile realități sociale. Un astfel de deziderat se fundamentează pe conceptul de *societate deschisă*, societate care promovează pluralitatea opiniilor și intereselor, respectiv o *educație școlară sensibilă la gen*. Înțelegerea adecvată și nuanțată a sintagmei *egalitate de șanse* în diferite medii sociale din România poate fi privită drept condiția necesară (nu și suficientă) pentru structurarea unor strategii politice și educaționale coerente pe această temă. Disfuncțiile și ineficiența instituțiilor, a organizațiilor și a agențiilor create pentru a avea în atenție problematica de gen, precum și precaritatea tratatelor, a legilor și deciziilor se datorează, adesea, insuficienței informări a publicului-țintă, curențelor de mentalitate și modelelor culturale rigide și conservatoare, discordante în raport cu actuala dinamică a societății. Școala poate contribui la schimbarea acestei realități, asumându-și rolul de actor principal în procesul de schimbare prin educație (cunoaștere și conștientizare).

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ

Material realizat cu sprijinul financiar Active Citizens Fund România, program finanțat de Islanda, Liechtenstein și Norvegia prin Granturile SEE 2014-2021. Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Granturilor SEE și Norvegiene 2014 – 2021; pentru mai multe informații accesați www.eeagrants.org

Mai multe informații despre proiectul EDURIGHTS4GIRLS – Acces egal la educație poți să găsești accesând <https://www.edurights4girls.ro/>

Lucrăm împreună pentru o Europă **verde**, **competitivă** și **incluzivă**

Proiect derulat de:

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN NEAMȚ